

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL ANASANAT DALI
SANATTA YETERLİK TEZİ

ORTOPEDİK ENGELLİ ÇALIŞAN KADIN GİYİMİ
ÜZERİNE YENİ TASARIM VE ÜRÜN GELİŞTİRME
ODAKLI BİR ARAŞTIRMA

Hazırlayan
Nurcan KUTLU

Danışman
Yrd. Doç. Cemal MEYDAN
Yrd.Doç.Dr.Nevbahar GÖKSEL

İZMİR-2012

YEMİN METNİ

Sanatta Yeterlik Tezi olarak sunduğum “Ortopedik Engelli alışan Kadın Giyimi Üzerine Yeni Tasarım Ve Ürün Geliřtirme Odaklı Bir Araştırma” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dūřecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gōsterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

19/04/2012

Nurcan KUTLU

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü' nün 04./05./2012 tarih ve 6..sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisanüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 38..maddesine göre Tekstil Anasanat Dalı Sanatta Yeterlik öğrencisi Nurcan KUTLU' nun "Ortopedik Engelli Çalışan Kadın Giyimi Üzerine Yeni Tasarım Ve Ürün Geliştirme Odaklı Bir Araştırma" konulu tezi incelenmiş ve aday 28./05./2012 tarihinde, saat 10.. da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 90 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin/projenin ...başarılı...olduğuna oy..birliği..ile karar verildi.

BAŞKAN

Yrd. Doç. - Kemal MEYDAN

Prof. Dr. Ziyret Öndoğan
ÜYE

Doç. Dr. Pınar Göküberk Özü
ÜYE

ÜYE
Doç. Dr. Selma Küllük Yordelen

ÜYE
Yrd. Doç. Fırat ÖZPULAT

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ*TEZ/PROJE VERİ FORMU*

Tez/Proje No:

Konu Kodu:

Üniv. Kodu:

• Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tez/Proje Yazarının

Soyadı: KUTLU

Adı: Nurcan

Tezin/Projenin Türkçe Adı: Ortopedik Engelli Çalışan Kadın Giyimi Üzerine Yeni Tasarım ve Ürün Geliştirme Odaklı Bir Araştırma**Tezin/Projenin Yabancı Dildeki Adı:** A Research Which Is Focused Over New Design And Product Development Of Orthopedically Handicapped Working Women Clothing**Tezin/Projenin Yapıldığı**

Üniversitesi: D.E.Ü.

Enstitü: G.S.E.

Yıl: 2012

Diğer Kuruluşlar:**Tezin/Projenin Türü:**Yüksek Lisans:

Dili: Türkçe

Doktora:

Sayfa Sayısı: 207

Tıpta Uzmanlık:

Referans Sayısı: 72

Sanatta Yeterlilik: *Tez/Proje Danışmanlarının*

Ünvanı: Yrd.Doç.

Adı: Cemal

Soyadı: MEYDAN

Türkçe Anahtar Kelimeler:

- 1- Ortopedik Engellilik
- 2-Çalışan Kadın Giyimi
- 3-Giysi Tasarımı
- 4-Ürün Geliştirme
- 5- Sinektik

İngilizce Anahtar Kelimeler:

- 1- Orthopedically Handicapped
- 2- Working Women Clothing
- 3- Clothing Design
- 4- Product Development
- 5- Synectics

Tarih:19/04/2012

İmza: Tezimin Erişim Sayfasında Yayınlanmasını İstiyorum. Evet Hayır

ÖNSÖZ

Toplumların gelişmişlik düzeyi, hayatın her alanında bireylere sunulan yaşam kalitesinin zenginliği ve her bireye bu zenginliğin eşit bir şekilde sunulması ile ölçülmektedir. Doğuştan veya sonradan oluşan yetersizlikler bu bireyler kadar bütün toplumu etkileyen bir olgudur. Bu nedenle engellilerin toplumsal hayata tam katılımlarının sağlanması ve yaşam standartlarının diğer bireyler ile eşit seviyede tutulması çağdaş yaşam anlayışın bir gereğidir.

Çalışan ortopedik engellilerin iş ortamlarının iyileştirilmesi, bu süreçte çevresi ile olan uyumunda, iş veriminin artmasında, kişisel tatmin ve öz benliklerinin korunmasında, giysilerinin fonksiyonelliği önemli olmaktadır. Bu sürecinin geliştirilmesiyle, fonksiyonellik anlamında bağımsızlığın arttırılarak çalışma şartlarında iş kalitesinin yükseltilebileceği düşünülmektedir.

Ortopedik engelli kadın tüketiciler için, özellikle giysilerin konstrüksiyonu, kullanılan materyalin onların iş yaşamına uygun olması ve yaşam kalitelerinin artırılmasında önem taşımaktadır. Giyinme ve soyunmada kolaylık sağlayacak, hareketlerini kısıtlamayacak özellikte giysilere ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu özelliklere sahip giysileri standart ürünler arasında bulmak çoğunlukla mümkün olmamaktadır. Hazır giyim sektörünün akademik çevreler ile birlikte yürüteceği engellilere yönelik ürün tasarımı projeleri ile bunun için bir adım atılmış olacaktır.

Ortopedik engelli çalışan kadınların giysileri fonksiyonellik ve estetik boyutta ele alınarak incelenmiştir. Bu iki boyutta karşılaştıkları sorunlar anket yöntemi kullanılarak tespit edilmiştir. Bu çalışmanın niceliksel kısmını oluşturmaktadır. Çalışmanın ikinci kısmı niteliksel araştırma kısmında ise grup ile yaratıcı eylem yöntemi sinektik uygulanarak farklı disiplinlerden gelen katılımcıların engelli kadınların giysilerine getirebilecekleri yaratıcı öneriler toplanmıştır.

Bu araştırma ortopedik engelli çalışan kadınların giysilerde karşılaştıkları fonksiyonel ve estetik sorunlarına yeni tasarım fikriyle çözüm getirmek amacıyla yola çıkılarak planlanmış ve yürütülmüştür.

Çalışmamda desteğini esirgemeyen danışmanım sayın Yrd.Doç.Cemal MEYDAN'a ve Yrd.Doç.Dr. Nevbahar GÖKSEL'e tez komitesinde yer alan Prof.Dr. Ziyet ÖNDOĞAN, Doç.Dr. Pınar GÖKLÜBERK ÖZLÜ, Doç.Dr. Selda KULLUK YERDELEN ve Yrd.Doç.Fusun ÖZPULAT'a sonsuz teşekkür ederim.

Desteklerini ve sevgilerini her zaman yanımda hissettiğim canım aileme teşekkür ederim.

Nurcan KUTLU

İÇİNDEKİLER
ORTOPEDİK ENGELLİ ÇALIŞAN KADIN GIYIMI ÜZERİNE YENİ
TASARIM VE ÜRÜN GELİŞTİRME ODAKLI BİR ARAŞTIRMA

	<u>Sayfa</u>
YEMİN METNİ	ii
TUTANAK	iii
Y.Ö.K.DOKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ FORMU	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLO LİSTESİ	xi
ŞEKİL LİSTESİ	xv
ÖZET	xvi
ABSTRACT	xviii

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu.....	2
1.2.Araştırmanın Amacı.....	5
1.3.Araştırmanın Önemi.....	6
1.4.Problem Cümlesi.....	6
1.5.Alt Problemler.....	7
1.6.Sayıtlılar.....	7
1.7.Sınırlılıklar.....	8
1.8.Tanımlar.....	9

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.Kavramsal Çerçeve.....	11
2.1. Bedensel Engellilik Kavramına Ve Engel Gruplarına	
Genel Bir Bakış.....	11
2.1.1. Ortopedik Engelliliğin Tanımlanması.....	18

2.1.2. Engelli Çalışmaları ve Tarihsel Süreç.....	22
2.2. Ortopedik Engelli Kadın, Çalışma Yaşamı ve Giysi İlişkisi.....	24
2.2.1. Ortopedik Engelli Kadınların Çalışma Alanları ve İş Ortamları.....	24
2.2.2. Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların İş Ortamının Giysi Tercihlerindeki Rolü.....	26
2.3.Ortopedik Engellilere Çalışan Kadına Yönelik Giysi Tasarımı Kavramı.....	36
2.3.1. Ortopedik Engelli Kadınların Giysi İhtiyaçları.....	37
2.3.2. Ortopedik Engelli Kadınların Kullandığı Yardımcı Cihazlar ve Giysi İlişkisi.....	40
2.3.3.Ortopedik Engelli Kadınlara Yönelik Giysi Tasarımı Çalışmaları	44
2.3.4.Ortopedik Engelli Kadınlara Yönelik Giysilerde Yeni Tasarım ve Ürün Geliştirme	51
2.4.Ortopedik Engelli Çalışan Kadına Yönelik Giysi Tasarım Sürecinde Bir Yöntem: Sinektik.....	54
2.4.1.Grupla Yaratıcı Eylem Yöntemi: Sinektik.....	53
2.4.2.Grupla Yaratıcı Eylem Yönteminin Uygulanması ve Değerlendirme Süreci.....	61
2.5. İlgili Araştırmalar.....	63

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli.....	67
3.2.Evren ve Örneklem.....	67
3.3.Veritoplama Araçları.....	69
3.3.1. Nicel Verilerin Toplanması.....	68
3.3.2. Nitel Verilerin Toplanması.....	70
3.4. Veri Çözümleme Teknikleri.....	75

3.4.1.Nicel Verilerin Çözümlemesi.....	74
3.4.2.Nitel Verilerin Çözümlemesi.....	76

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Nicel Verilere İlişkin Bulgular.....	77
4.1.1.Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Yönelik Bulgular.....	77
4.1.2.Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Çalışma Ortamındaki Giysi Tercihleri ve Bu Giysilerde Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular.....	83
4.1.3.Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Çalışma Ortamındaki Giysilerinde Fonksiyonellik Boyutunda Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular.....	93
4.1.4.Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Çalışma Ortamındaki Giysilerinde Estetik Boyutunda Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular.....	108
4.2. Nitel Verilere İlişkin Bulgular.....	125
4.2.1.Grup İle Yaratıcı Eylem Yöntemine İlişkin Bulgular.....	125

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar	138
5.1.1.Nicel Verilere İlişkin Sonuçlar.....	138
5.1.2. Nitel Verilere İlişkin Sonuçlar.....	142
5.2.Öneriler.....	147
5.2.1.Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Giysilerinde Fonksiyonel ve Estetik Boyutta Öneriler.....	147

KAYNAKÇA	172
EKLER.....	179
ÖZGEÇMİŞ	

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Özürlülüğün Sınıflandırılmasında Yeni Bir Yaklaşım: I C F.....	14
Tablo 2: Zeka Ölçüm Düzeylerine Göre Zihinsel Engelliler	16
Tablo 3: Ortopedik Engelliğin Sınıflandırılması.....	21
Tablo 4: İş Yaşamında Giyim Tarzının Örneklendirilmesi.....	35
Tablo 5: Engel Durumlarına Göre Giysilere Yönelik Çözümler ve Uyarlamalar... .	50
Tablo 6: Grup ile Yaratıcı Eylem Yöntemi-Sinektik Oturum Planlanması.....	72
Tablo 7: Grup ile Yaratıcı Eylem Yöntemi-Sinektik Süreç Planlaması.....	74
Tablo 8: İş Yerindeki Görev Tanımlarına Ait Dağılım.....	79
Tablo 9: Engelin Niteliğine Ait Dağılım.....	82
Tablo 10: Çalışma Ortamında Tercih Edilen Giysilere Ait Dağılım.....	84
Tablo 11: Çalışma Ortamında Tercih Ettikleri Giysilerden “Pantolon – Bluz ” Yanıtına Ait Dağılım.....	84
Tablo 12: Çalışma Ortamında Tercih Ettikleri Giysilerden “Etek – Bluz” Yanıtına Ait Dağılım.....	85
Tablo 13: Çalışma Ortamında Tercih Ettikleri Giysilerden “Elbise” Yanıtına Ait Dağılım.....	86
Tablo 14: Ortopedik Engeline Uygun Bir Giysiden Beklentilerine Ait Dağılım.....	87
Tablo 15: “Ortopedik Engel Türü ” ile “Ortopedik Engeline Uygun Bir Giysiden Beklenen Öncelikler” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi.....	88
Tablo 16: Hazır Giyim Ürünlerinin Beklentilerini Karşılama Düzeyine Ait Dağılım.....	90
Tablo 17: İsmarlama Ürünlerin Beklentilerini Karşılama Düzeyine Ait Dağılım.....	91
Tablo 18: Ortopedik Engelin İlerlemesi Durumunda Giysilerde Yaşanılan Sorunlara Ait Dağılım.....	93
Tablo 19: Hazır Giyim Ürünleri Üzerinde Yaptığı / Yaptırdığı Değişikliklere Ait Dağılım.....	95

Tablo 20: “Hazır Giyim Ürünleri Üzerinde Yaptığı / Yaptırdığı Değişiklikler” İle “Ortopedik Engelin Görüntü ve Fonksiyon Kaybı Anlamında İlerleme” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı.....	96
Tablo 21: “Hazır Giyim Ürünleri Üzerinde Yaptığı / Yaptırdığı Değişiklikler” İle “Ortopedik Engelin Görüntü ve Fonksiyon Kaybı Anlamında İlerleme” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı.....	97
Tablo 22: “Hazır Giyim Ürünleri Üzerinde Yaptığı / Yaptırdığı Değişiklikler” İle “Ortopedik Engelin Görüntü ve Fonksiyon Kaybı Anlamında İlerleme” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı.....	98
Tablo 23: Giyinir ve Soyunurken Üst Beden Giysilerinin Kalıbından – Kesiminden Kaynaklanan Sorunlara Ait Dağılım.....	100
Tablo 24: “Giyinir ve Soyunurken Üst Beden Giysilerinin Kalıbından – Kesiminden Kaynaklanan Sorunlar” İle “Ortopedik Engeliniz Görüntü ve Fonksiyon Kaybı Anlamında İlerleme” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı.....	101
Tablo 25: “Giyinir ve Soyunurken Üst Beden Giysilerinin Kalıbından – Kesiminden Kaynaklanan Sorunlar” İle “Ortopedik Engeliniz Görüntü ve Fonksiyon Kaybı Anlamında İlerleme” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı.....	102
Tablo 26: Giyinir ve Soyunurken Alt Beden Giysilerinin Kalıbından – Kesiminden Kaynaklanan Sorunlara Ait Dağılım.....	104
Tablo 27: Yardımcı Cihazlar Nedeniyle Giysilerde Sorun Yaşanılan Kısımlara Ait Dağılımı.....	106
Tablo 28: Yardımcı Cihazlar Nedeniyle Oluşan Sorunlara Üretilen Çözümlere Ait Dağılımı.....	107
Tablo 29: Giysi Seçimlerinde Kumaş ve Model Özelliğine Göre Dikkat Edilen Nedenlere Ait Dağılım.....	109
Tablo 30: Renk Tercihlerine Ait Dağılım.....	110
Tablo 31: Tercih Edilen Renk Uyumuna Ait Dağılım.....	111

Tablo 32: Renk Seçiminizi Etkileyen Nedenlere Ait Dağılım.....	112
Tablo 33: “Renk Seçiminizi Etkileyen Nedenler” İle “Giysilerde Tercih Edilen Renk “Beyaz” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı.....	113
Tablo 34: “Renk Seçimini Etkileyen Nedenler” İle “Giysilerde Tercih Edilen Renk “Yeşil” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı.....	113
Tablo 35: “Renk Seçimini Etkileyen nedenler” İle Giysilerde Tercih Edilen Renk “Sarı” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı.....	115
Tablo 36: “Renk Seçiminizi Etkileyen Nedenler” İle “Yaşa Uygun Renk Seçimi” “Kahverengi” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı.....	116
Tablo 37: “Renk Seçimini Etkileyen Nedenler” İle “Yaşa Uygun Renk Seçimi” “Siyah” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı.....	117
Tablo 38: “Renk Seçimini Etkileyen Nedenler” İle “Renk Uyumuna Dikkat Etmeden Giyinme” “Kahverengi” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı.....	118
Tablo 39: Modayı Takip Ettikleri Kaynaklara Ait Dağılım.....	120
Tablo 40: Tercih Edilen Giyim Markalarını Seçim Nedenlerine Ait Dağılım.....	121
Tablo 41: “Tercih Edilen Giyim Markalarının Seçim Nedeni” Değişkeni ile “Ortopedik Engelin Görüntü ve Fonksiyon Kaybı Anlamında İlerleme” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı.....	122
Tablo 42: “Tercih Edilen Giyim Markalarının Seçim Nedeni” Değişkeni ile “Ortopedik Engelin Görüntü ve Fonksiyon Kaybı Anlamında İlerleme” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı.....	123
Tablo 43: Giysileri Satın Aldıkları Kanallara Ait Dağılım.....	124
Tablo 44: Fonksiyonel ve Estetik Kriterler.....	150

Tablo 45 a: Giysi Sorunları ve Tespit Edilen Bulgular.....	151
Tablo 45b: Giysi Sorunları ve Tespit Edilen Bulgular.....	152
Tablo 46: Çocuk Felci – Kalça Çıkıklığı ve Skolyoz –Tanımlaması ve Fiziksel Sınırlılıkları.....	154
Tablo 47 a: Etek Kalıp Tasarım Önerisi.....	155
Tablo 47 b: Etek Kalıp Tasarım Önerisi.....	156
Tablo 48: Etekte Fonksiyonel Boyutta Yaşanılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri...	157
Tablo 49: Etekte Estetik Boyutta Yaşanılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	158
Tablo 50: Pantolon Kalıp Tasarımı Önerisi	160
Tablo 51: Pantolon Kalıp Tasarımı Önerisi	161
Tablo 52: Pantolonda Fonksiyonel Boyutta Yaşanılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	162
Tablo 53: Pantolonda Estetik Boyutta Yaşanılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri....	163

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Zeisel'in Spiral Modeli.....	55
Şekil 2: Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Yaş Dağılımı.....	77
Şekil 3: Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Mesleklerine Ait Dağılımı.....	78
Şekil 4: Öğrenim Durumlarına Ait Dağılım.....	80
Şekil 5: Aylık Gelir Durumlarına Ait Dağılım.....	81
Şekil 6: Ortopedik Engellerinin Ortaya Çıkış Dönemlerine Ait Dağılım.....	81
Şekil 7: Engel Türüne Ait Dağılım.....	81
Şekil 8: Çalışma Ortamının Giysi Seçimine Olan Etkisine Ait Dağılım.....	82
Şekil 9: Engel Durumlarına Uygun Giysi Bulabilme Durumuna Ait Dağılım.....	86
Şekil 10: Hazır Giyim Ürünleri ve İsmarlama Giysi Tercih Değişkenine Ait Dağılım.....	89
Şekil 11: Yardımcı Cihazlara Ait Dağılım.....	105
Şekil 12: Yardımcı Cihazların Giysi Seçimindeki Belirleyiciliğine Ait Dağılım....	105
Şekil 13: Giyim Tarzlarına Ait Dağılım.....	108
Şekil 14: Tercih Edilen Kumaş Türüne Ait Dağılım.....	119
Şekil 15: Tasarım I- Ortopedik Engelli Çalışan Kadın İçin Etek Model Önerisi.....	159
Şekil 16: Tasarım II:- Ortopedik Engelli Çalışan Kadın İçin Pantolon Model Önerisi.....	164
Şekil 17: Tasarım III- Ortopedik Engelli Çalışan Kadın İçin Bluz Model Önerisi.....	165
Şekil 18: Tasarım IV- Ortopedik Engelli Çalışan Kadın İçin Elbise Model Önerisi.....	166
Şekil 19a: Skolyozu Bulunan Ortopedik Engelli Kadın İçin Üst Beden Kalıp Önerisi.....	167
Şekil 19b: Skolyozu Bulunan Ortopedik Engelli Kadın İçin Üst Beden Kalıp Önerisi.....	168
Şekil 19c: Skolyozu Bulunan Ortopedik Engelli Kadın İçin Üst Beden Kalıp Önerisi.....	169
Şekil 19 d: Skolyozu Bulunan Ortopedik Engelli Kadın İçin Üst Beden Kalıp Önerisi.....	169

ÖZET

Giysiler, iklim şartlarından kaynaklanan korunma, örtünme ihtiyacı çevresel faktörler, toplumlara oluşturan iç dinamikler (din, ırk, dil, gelenek-görenek vb.), birey olma sürecinde kişilik yapıları, beğenileri, yaşama ve düşünme tarzlarında ki değişimlerin etkisiyle bedeni kuşatan ikinci bir ten olma fenomenini yaratmıştır.

Engelli bireylerin giysilerinin, standart giysilerden farklı olarak tasarımlarında fonksiyonel ve estetik değerler önem kazanmaktadır. Bedensel yetersizlikler yaşamlarında önemli yer tutan engelliler için giyinme ihtiyaçlarının engellerine göre tasarlanmasını gerektirmektedir. Ortopedik engelli bireylerin günlük yaşam aktivitelerinde giysi faktörü önemli bir etkidir.

Bu araştırmada, ortopedik engelli çalışan kadınların iş ortamındaki giysilerinde fonksiyonel ve estetik boyutta karşılaştıkları sorunlar tespit edilerek, yeni ürün tasarımlarının oluşturulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda nicel araştırma çalışması ile ortopedik engelli çalışan kadınların fonksiyonel ve estetik boyuttaki sorunlarının tespit edilmesi için yapılan anket uygulamasından çıkan sonuçlar esas alınmıştır. Çalışmanın niteliksel araştırma kısmında ise farklı disiplinlerden gelen kişilerden oluşan bir grup ile yaratıcı eylem yöntemi sinektik uygulanarak elde edilen sonuçlar yeni ürün tasarımlarının oluşturulmasında veri olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın birinci bölümünde; problemin tanımı, önemi, amacı ve araştırılmaya değer bulunmasının nedenleri, ortopedik engelli bireylerin çalışma ortamında tercih ettikleri giysilerin engellerine uygun tasarlanması ve üretilmesi açısından ele alınarak açıklanmıştır. İkinci bölümde ise konuyla ilgili kavramsal çerçeve belirlenerek teorik açıklamalar yapılmış, araştırma niteliğindeki ilgili çalışmalar genel hatları ile açıklanmıştır. Üçüncü bölümde;

araştırmanın nicel ve nitel yöntemi, veri toplama tekniği ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

Araştırmanın dördüncü bölümü, ortopedik engelli çalışan kadınların iş ortamında tercih ettikleri giysilerinde fonksiyonellik ve estetik boyutta karşılaştıkları sorunları belirleme ile ilgili anket sonuçları ve grup ile yaratıcı eylem yöntemi-sinektik grup çalışmasında elde edilen görüşmeler değerlendirilmiş, tüm veriler istatistik analizleri yapılarak, tablolar halinde sunulmuştur.

Sonuç ve öneriler bölümünde, araştırma sonuçları doğrultusunda, bedensel yetersizliğe sahip kişilerin giysilerinin taşınması gereken fonksiyonel ve estetik değerler belirtilerek, kullanıcılar ve hazır giyim sektörü açısından yeni giysi tasarım öneriler getirilmiştir.

ABSTRACT

Clothing has created a phenomenon to be a second skin which covers the body with the influence of protection caused by climatically conditions, covering necessity, environmental factors, dynamics forming the societies (religion, race, language, traditions etc, personal structures in the process of being individual, likes, changes in life and thinking styles. The difference between the clothing of handicapped individuals and standard clothing are in aesthetical and functional values.

Handicapped people who has great importance for their physical disabilities require the clothing design with respect to their disabilities. Clothing factor is an important factor in daily life activities of orthopedically handicapped individuals.

In this research, it is aimed to determine functional and aesthetical problems which handicapped working women faces and creation of new product design is aimed. Results obtained from survey application which is performed for determination of functional and aesthetical problems of orthopedically handicapped women was used for quantitative research survey. In qualitative part of this research, results which are obtained from a group which is formed by people coming from different disciplines and results which are obtained by applying creative method synectic were evaluated as data for creation of new product designs.

In first section of research; problem definition, importance and objective, reasons to be valuable for research, design and production of clothing which are preferred by handicapped people suitable with their handicaps were investigated and explained. In second section conceptual framework regarded with subject is determined, theoretically explanations were formed, and studies having research aspect were explained with outlines. In third section, qualitative

and quantitative methods of research, data collection techniques, and information related with data analysis are presented.

In fourth section of research; survey results regarded with functional and aesthetical problem determination of orthopedically handicapped working women's clothing which are preferred in working environment and interviews which are obtained group with creative action method-synectic group study were evaluated, and all information were statistically analyzed and presented as tables.

In conclusion and results section; functional and aesthetical values which are necessary for clothing of people having physical disability were mentioned, and new clothing design methods for ready to wear clothing sector are recommended.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Günümüzde engelli çalışmalarına verilen önem gittikçe artmaktadır. Bu artış ile birlikte toplumsal bakış açısında ki duyarlılık dünya ile bütünleşme çalışmalarının sonucu olarak kanunlardaki yeni düzenlemeler, sosyal ve kültürel yapıdaki değişimler, bilginin paylaşımı, sosyal sorumluluk duygusunun yaygınlaşması, engelli bireylerin ev ortamından çalışma hayatına etkin katılımları ile bilinçlenme düzeyini de artırmaktadır.

Engelli, özürlü, sakat ve yetersizlik gibi farklı içerik ve anlam ifade eden tanımlamalar halen daha tartışılmaktadır. Resmi kaynaklarda “özürlü” kavramının tercih edildiği görülmektedir. Yine bazı dernek ve kuruluşlarda özürlü, engelli ve sakat terimlerini kullanmaktadır. “Sakat”, “özürlü” ve “engelli” kavramları aynı anlama gelen ve birbiri yerine geçebilen kavramlar olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmada “özürlü” ve “sakat” kavramlarının olumsuz bir değer yükü taşıdıkları düşünüldüğünden “engelli” terimi kullanılmıştır.

Ortopedik engelli bireylerin günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlıklarının azalması nedeniyle fiziksel sağlıkları ve sosyal fonksiyonlarını olumsuz etkilemekte, yaşam kalitelerini düşürmektedir. Yaşam kalitesi; fiziksel sağlık, psikolojik iyilik hali, sosyal ilişkiler, ekonomik durum, kişisel inanışlar ve çevrenin özellikleriyle ilişkileri gibi önemli alanları içeren çok yönlü bir kavramı içermektedir.

Engelli kadınların çalışma hayatında daha sıklıkla yer almaları, ekonomik roller üstlenmeleri onların tüketen değil üreten bireyle olmaları benlik tatmini içinde önemli olmaktadır. Ortopedik engelli kadınlar kamu kurum ve kuruluşlarında çoğunlukla büro ortamında istihdam edilmektedirler. Engelli bireyler çalışma hayatına bir mesleğe sahip olarak başlayabildikleri gibi, engel durumlarına göre büro ortamında ve memur statüsünde istihdam edilmektedirler.

Çalışan ortopedik engellilerin iş ortamlarının iyileştirilmesi, çevresi ile olan uyumunda, iş veriminin artmasında, kişisel tatmin ve öz benliklerinin korunmasında giysilerinin fonksiyonelliği önemli olmaktadır. Giysilerde fonksiyonellik anlamında yapılacak tasarımlar ile engellilerin bağımsızlıklarının artırılarak çalışma şartlarında da iş kalitesinin yükseltilebileceği düşünülmektedir.

Bedensel/fiziksel engel grupları içerisinde ortopedik engelli kadınlar çalışma için seçilmiştir. Bu amaçla engelli bireylerin diğer bireyler gibi ihtiyaç ve beklentilerine yönelik giysi tasarımların yapılması ve üretilmesinden yola çıkılarak bu çalışma planlanmıştır. Ortopedik engelli çalışan kadınların giysileri fonksiyonellik ve estetik boyutta ele alınarak incelenmiştir. Bu iki boyutta karşılaştıkları sorunlar anket yöntemi kullanılarak tespit edilmiştir. Bu çalışmanın nicel araştırma kısmını oluşturmaktadır. Çalışmanın ikinci kısmı nitel araştırma kısmında ise grup ile yaratıcı eylem yöntemi sinetik uygulanarak farklı disiplinlerden gelen katılımcıların engelli kadınların giysilerine getirebilecekleri yaratıcı öneriler toplanmıştır.

Araştırma kapsamında toplanan bu veriler ışığında ortopedik engelli çalışan kadınlara yönelik yeni tasarım ve ürün geliştirme hedeflenmektedir. Engellilerin ihtiyaçlarına uygun yeni tasarımlar, onların özel ihtiyaçlarına göre seri üretime ya da ürünü engelli bireyin kullanacağı şekilde uyarlanmasına imkân tanıyan esnek tasarımlarla mümkün olacağı düşünülmektedir.

1.1.Problem Durumu

Bedensel engelli kavramı; insan yapı ve biçiminin fiziksel yönlerinde herhangi bir bozukluk veya eksiklik oluşturarak yine onun bedensel yeteneklerini engelleyen veya bütünüyle ortadan kaldıran engellilik türüdür. Gelişmekte olan ülkelerden, Avrupa Birliğine uyum çalışmaları sürecinde, engellilerin ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması, ayrımcılıkla mücadele ve fırsat eşitliği konularında bütünlüşmeyi artırıcı standartlar geliştirmeleri istenmektedir.

Ortopedik engelli bireylerin günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlıklarının azalması nedeniyle fiziksel sağlıkları ve sosyal fonksiyonlarını

olumsuz etkilemekte, yaşam kalitelerini düşürmektedir. Yaşam kalitesi; fiziksel sağlık, psikolojik iyilik hali, sosyal ilişkiler, ekonomik durum, kişisel inanışlar ve çevrenin özellikleriyle ilişkileri gibi önemli alanları içeren çok yönlü bir kavramı içermektedir.(Kaya, 2006; 3)

Kadınların ev sorumluluklarıyla birlikte kamusal alanda ücretli çalışma yaşamı, onların çevreyle ilişkisini erkeklerinkinden farklılaştırmaktadır. Özellikle batı literatüründe birçok kadın için kamusal ekonomik roller üstlenmek, aynı zamanda evdeki ve çalışma hayatındaki sorumlulukları yerine getirmeyi sürdürmek biçiminde ikili bir yaşam anlamına gelmektedir. (HATT ve diğerleri 2002; 206)

Engelli kadınlarda çalışma hayatına aktif olarak katılımları ile, pek çok çalışma alanında yer almaktadır. Engel durumlarına göre çalışma alanları sınıflandırılmaktadır. Ortopedik engelli kadınlar genellikle ofis hizmetlerinde büro ortamlarında çalışmaktadırlar. Engellilere yönelik iş dalları; memur, dosyalama memurluğu, kütüphane memuru, arşiv görevlisi, posta ayırım memurluğu, sekreterlik, zabıt kâtipliği, oda hizmetlisi, telefon, telsiz, faks ve bilgisayar operatörlüğü, bilgisayar işletmeni, internet üzerinden pazarlama elemanı, web tasarımcısı, ilan ve reklam satıcılığı, hazır giyim kalite kontrolü, makinist, tamirci, gözlükçü, sayacı, oto kilit imal işçiliği, düğme imal işçiliği gibi alanlardır. (Er, 1999;15)

Çalışma ortamında giysiler genel anlamda bir statü sembolü olarak tanınırlar. Engelli bireyler içinde bir statü sembolü olarak etkileyici görünmek önemlidir. Giysilerin karakteristik eğilimi, statü içinde saklı anlamlar taşıması ve bir çeşit karmaşık yapı olarak diğer karmaşık yapılardan ayrılması ile ilgilidir. Yaşamdaki bütün durumlara göre kişilerin tutumları, ilk izlenim ve bunda giysilerin ana rolü ise karşı tarafı etkilemeye dayanmaktadır. (Hoffman, 1979; 37)

Giysilerin etkileyciliği çalışma ortamında estetik boyutta önem kazanmaktadır. Giysiler, kadının süslenme arzusu ile bütünleşen ve statünün de bir göstergesi olarak çalışma ortamında daha da önem kazanmaktadır. Ortopedik engelli çalışan kadın için bu anlamda çalışma ortamında giysilerinde iki temel unsur önem kazanmaktadır. Bunlardan birisi, engelinin günlük yaşam aktivitelerini

zorlaştırmayan ve yaşam kalitesini düşürmeyecek olan *fonksiyonellik* özelliği, bir diğeri ise yadsınamayacak değerde önemli olan *estetik* boyutudur.

Giysi fonksiyonelliği; konfor özellikleri ve ergonomik özellikler olmak üzere iki temel başlıkta şekillenmektedir. Konfor; en temel anlamıyla giysinin *korunma ihtiyacı*ndan (iklim özelliklerine uygunluk, dış çevreden gelebilecek uyaranlara karşı hassasiyet, radyasyon, güneş ışığına maruz kalma), kumaşa çeşitli terbiye işlemleriyle kazandırılan (dayanıklılık, ısı-nem dengesi, dokunsal etkiler, alerjik durumu önleme) gibi özellikleri kapsamaktadır. *Ergonomik özellikler* ise; vücuda uyum, rahat hareket edebilme, giyinme ve soyunma kolaylığını kapsamaktadır.

Giysilerin ana rolü, ister kadın ister erkek olsun beğenilme arzusu ile karşısındakini etkilemektir. Bu yönüyle giysilerde estetik değerler fonksiyonellik kadar önemli olmaktadır. Estetik, güzellik yönü ile insan ruhunu yücelten bir kavram olarak sanat felsefesinde tartışılmaktadır. Yaşamın her alanında tasarlanan her nesnede etkileyicilik ve estetik kavramları karşılayan unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlar; *renk, doku, form ve dekoratif elementler*dir. (Hoffman, 1979; 36)

Bu çalışmada fonksiyonellik tanımı, konfor özellikler anlamında; iklim özelliklerine uygunluk, *dayanıklılık, ısı-nem dengesi, dokunsal etkiler ve alerjik durumu önleme*, ergonomik anlamında ise; *vücuda uyum, rahat hareket edebilme ve kolay giyinip soyunma* gibi anlamları kapsamaktadır. Çalışmada estetik unsurlar tanımı ile, kişisel görünüm ve görsel etkilerin ilettiği mesajlar anlamında; *renk, kumaş, desen, model özelliği, dekoratif unsurlar, kullanım yeri-amacı ve moda* gibi unsurlar ifade edilmektedir.

Fonksiyonel ve estetik amaçlar, engelli bireylerin diğer bireyler gibi ihtiyaç ve beklentilerine yönelik tasarımların yapılması ve üretilmesinde daha bir önem kazanmıştır. Bundan dolayı her yeni tasarımda herkes için evrensel tasarım ilkesinin göz önünde bulundurulması ve bunun yaygınlaştırılması dünyadaki gelişmiş ülkelerin fırsat eşitliği ilkesiyle bütünleşmektedir. Herkes için evrensel tasarım ilkesinin uygulanması teknoloji, hizmet sağlama ve ürün sektöründe engellilerinde dâhil olduğu geniş bir kullanıcı kitlesine uygun üretim yapma sonucunu

doğurmaktadır. Engellilerin ihtiyaçlarına uygun yeni tasarımlar, onların özel ihtiyaçlarına göre seri üretime ya da ürünü engelli bireyin kullanacağı şekilde uyarlanmasına imkân tanıyan esnek tasarımlarla mümkün olacağı düşünülmektedir.

Gündelik yaşamda önemli tüketim nesnesi olan giysilerde konfor kavramı, engelli bireylerin giyinme ve soyunma ile ilgili yaşam standartlarını fonksiyonellik ve estetik bağlamında yükseltmeyi önermektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu tez çalışmasında ortopedik engelli çalışan kadınların, çalışma ortamlarında engel durumlarından dolayı giysilerde karşılaştıkları sorunlar ve ihtiyaçlarının tespit edilmesi, bu doğrultuda giysilerde fonksiyonellik ve estetik boyutu göz önüne alınarak yeni tasarım ve ürün geliştirme amaçlanmıştır.

Engelli nüfusu dünyada önemli bir orana sahip bulunmaktadır. Bu bireylerin yaşamın her alanında karşılaştıkları pek çok sorun bulunmaktadır. Bu sorunlardan biriside giyinme ve soyunma sırasında giysilerden kaynaklanan sorunlardır. Bireylerin en temel ihtiyacı olan giyinme olgusu, engelliler için yaşamı kolaylaştırmak yerine kimi zaman zorlaştırmaktadır. Çalışan engelliler için de çeşitli sıkıntılara sebep olduğu düşünülmektedir.

Bedensel engelli bireylere yönelik “özel giysiler” vurgusu farklı ve özellikli ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. Onlara yönelik giysiler ya değiştirilmekte ya da bazı ekleme ve çıkarmalarla kişinin tatminine uygun olarak yeniden düzenlenmektedir. (Kernaleguen, 1980; 3)

Giysilerin fonksiyonel durumu, kişinin günlük yaşamda gerek duyduğu aktiviteleri yapabilme yeteneğinin ölçülmesi ile ilgilidir. Bu nedenle fonksiyonel giysilerin tasarlanması ve üretilmesi engelliler için önemlidir. Giysiler genellikle büyük çoğunluğu sağlıklı bireylerin ihtiyaç ve beklentilerine göre tasarlanmış ve üretilmiş olduğu gözlemlenmektedir. Engelli bireyler bu giysileri kendi ihtiyaçların

göre düzeltmeler yaparak kullanmak durumunda oldukları görülmektedir. Bu durum onlar için ek maliyet ve zaman anlamına da gelmektedir.

Engelli bireylere yönelik tasarlanamamış giysiler, gelişmiş ülkelerin fırsat eşitliği ilkesinde vurgu yapılan “*herkes için evrensel tasarım ilkesi*” ile çelişmektedir. Engellilerin ihtiyaçlarına uygun yeni tasarımların, onların özel ihtiyaçlarına göre tasarlanması ve üretilmesi ile sağlanabileceği düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Engelli sayısı gelişmiş ülkelerde %10, gelişmekte olan ülkelerde ise %13 gibi rakamlarla ifade edilmektedir. Yasalardaki değişiklikler ile kamu kurum ve kuruluşlarında özel sektörde çalışan sayısının %4 ü engellilere ayrılmış kadrolardan oluşmaktadır. Bu sayılarla çalışma hayatında yer alan engellilerin yaşam kaliteleri yükseltilerek kendilerine ve ailelerine yetebilecek seviyeye geldikleri görülmektedir.

Çalışma yaşamında daha fazla yer almaya başlayan ortopedik engelli bireyler, iş ortamlarında giydikleri giysileri ile de daha fazla sorun yaşamaktadırlar. Ev ortamından çıkıp çalışma ortamında taşınan günlük yaşam, giysilerine daha fazla özen göstermelerine sebep olmaktadır. Fonksiyonel anlamda, rahat hareket edebilme, kolay giyinip soyunabilme ve iş yaşamı nedeniyle giysiler ile çevresine ilettiği görsel mesajlar anlamında estetik boyutta sorunlar yaşamaya başlamışlardır. Bu araştırma, iş yaşamında giysilerin fonksiyonel ve estetik boyutunda sorun yaşayan ortopedik engelli bireylerin bu sorunlarına çözüm getireceği düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarının ortopedik engelli bireylerin giysilerde fonksiyonel ve estetik boyutta karşılaştıkları sorunlara getireceği çözüm önerileri; giysinin kalıbı, kesimi, model özellikleri, kullanılacak kumaş, aksesuar ve dikim teknikleri ile seri üretimde uygulanabilirliği üzerine tekstil ve hazır giyim alanına bilimsel anlamda katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Problem Cümlesi

Ortopedik engelli çalışan kadınların, çalışma ortamları ve engel durumları nedeniyle giysilerinde fonksiyonellik ve estetik boyutta karşılaştıkları problemler nelerdir? Bu soruya yanıt aramak için aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir.

1.5. Alt Problemler

1. Ortopedik engelli çalışan kadınlar nasıl bir sosyo-demografik görüntü sergilemektedir?
2. Ortopedik engelli çalışan kadınların çalışma ortamındaki giysi tercihlerinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
3. Ortopedik engelli çalışan kadınların çalışma ortamındaki giysilerinde fonksiyonellik boyutunda karşılaştıkları sorunları nelerdir?
4. Ortopedik engelli çalışan kadınların çalışma ortamındaki giysilerinde estetik boyutunda karşılaştıkları sorunları nelerdir?
5. Ortopedik engelli çalışan kadınlara yönelik fonksiyonel ve estetik yeni giysi tasarımları nasıl olmalıdır?

1.6. Sayıtlar

Kadınların çalışma hayatındaki sayılarının erkek bireylere oranla az olması, kadınların toplumda ki yerlerinin gereken önemle savunulmaması, kadınlar ile ilgili araştırmaların azlığı ortopedik engelli bireyler arasından kadınların seçilmesinde etken olmuştur. Fırsat eşitliği ilkesi gereğince kadınların aktif olarak çalışma hayatında yer almaları gerektiği fikri ön plana alınarak, bu araştırma ortopedik engelli kadın bireyler için planlanmıştır.

1. Araştırma kapsamında ortopedik engelli kadınların giysilerinde fonksiyonel ve estetik boyuttaki sorunlarının belirlenmesi amacıyla hazırlanan “Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Giysilerinin Fonksiyonel ve Estetik Boyutunda Karşılaştıkları Sorunları Belirleme”

anket formundaki sorulara ortopedik engelli çalışan kadınlar doğru yanıt vermiştir.

2. Kamu kurumunda ve özel sektörde bu çalışmaya katılmaya gönüllü olan ortopedik engelli kadınların, ortopedik engel tanımlaması içerisinde farklı engel türleri olmasına rağmen benzer giysi sorunları yaşadıkları düşünülmektedir.

1.7. Sınırlılıklar

Araştırmanın evrenini, İzmir ilinde özel ve kamu kurum ve kuruluşlarında büro hizmetlerinde görev yapan ortalama 25 yaş üzerindeki ortopedik engelli çalışan kadınları kapsamaktadır. Ortopedik engelli kadınlar, engellerinin niteliği, yapılan işin niteliği ve iş yükü nedeniyle büro hizmetinde çalışmaktadır.

Türkiye de istihdam edilen ortopedik engelli kadınlara ait istatistikî bilgilerin yetersizliği ve bu kişilere ulaşılmasında yaşanan güçlükler nedeniyle, kurumlar ile yapılan yazışmaların uzun sürmesi, bu kurumlardan alınan bazı olumsuz geri bildirimler ve çalışmanın belirli bir süre içerisinde tamamlanması gerekliliğinden çalışma İzmir ili ile sınırlandırılmıştır.

Çalışmada; üniversiteler, valilik, büyükşehir belediyesi, merkeze bağlı diğer ilçe belediyeleri, kaymakamlıklar, SGK, vergi daireleri, tapu sicil müdürlükleri, SHÇEK, il sağlık müdürlüğü, mal müdürlüğü, milli eğitim müdürlüğü, il defterdarlığı, karayolları bölge müdürlüğü gibi kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan ortopedik engelli kadınların sayıları kısmen tespit edilmiştir. Diğer taraftan İzmir ilinde kurulmuş olan engelli/özürlü derneklerine üye olan çalışan kadınlarında sayıları tespit edilerek çalışmaya dahil edilmiştir. Ayrıca çalışma kapsamında, resmi yazışmalar yolu ile ulaşılan kişiler aracılığı ile kartopu yönteminde elde edilen bilgilerde değerlendirilmeye alınmıştır. Çalışmada anket yöntemi uygulanmıştır.

Özel sektörde çalışan engelli bireylere ulaşılmakta zorluklar yaşanmıştır. Türkiye İş Kurumu'nun işe yerleştirdiği engelli bireylere ait bilgileri gizli tutması

nedeniyle bu kişilere ulaşamamıştır. Ancak kartopu modeliyle özel sektörde çalışan bir kısım engelli kadınlara ulaşılmıştır. Bu kişilerden bir kısmı ailevi nedenlerden dolayı vakit ayıramayacaklarını belirterek bir kısmı da çalışma ortamından arkadaşlarının olumsuz tutumlarından ve amirlerinden kaynaklanan nedenlerden dolayı yaşayabilecekleri sorunlar nedeniyle çalışma dışında bırakılmıştır.

1.8. Tanımlar

Bozukluk - Noksanlık (Zedelenme): Sağlık bakımından psikolojik, fizyolojik ve anatomik (fiziksel) yapı ve fonksiyonlardaki eksiklik, anormallik (WHO,1980).

Özürlü: Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, iyileştirme, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişiyi ifade etmektedir. (ÖZİ, 2005)

Engellilik: Bir bozukluk veya özür nedeni ile yaşa, cinsiyete, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak kişiden beklenen rollerin kısıtlanması veya yerine getirilememesi. (WHO,1980)

Sakatlık- Maluliyet (Handicap): “Sağlık alanında “maluliyet” bir noksanlık veya sakatlık sonucunda, belirli bir kişide meydana gelen ve o kişinin yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel durumuna göre normal sayılabilecek faaliyette bulunma yeteneğini önleyen ve sınırlayan dezavantajlı bir durumu ifade eder.”

Ortopedik Özür: Doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası dönemde herhangi bir nedenle, iskelet (kemik), kas ve sinir sistemindeki bozukluklar sonucu, bedensel yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılamada güçlükleri olan ve korunma, bakım, iyileştirme, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişiye ortopedik özür, bu duruma yol açan durumlara ise ortopedik özür denir. (ÖZİ, 2006)

Fonksiyonel Tasarım: Bir şeyin fiziksel olarak nasıl çalıştığı, nasıl icra ettiğiyle uğraşır. Giyimde, fonksiyonel tasarım ya parçalara ya da bütün giysilere işaret eder. Fonksiyonu olan cep bir şeyler taşır; fonksiyonu olan fermuarlar, düğmeler ve düğme delikleri açılır ve kapanır; kemerler geçirilir ve çıkarılır, giyinen kişinin giysiye girmesine ve çıkmasına izin verirler. Kısaca koruma, hareketlerde rahatlık ve giyinme- soyunma kolaylığı sağlayan tasarımlar.

Sinektik (Synectics): “Sinektik (synectics)”, Yunanca kökenli bir kelime olup, birbirinden farklı ve görünürde birbiriyle ilişkisi olmayan unsurların bir araya getirilmesi anlamına gelmektedir. (Gordon, 1961; 3)

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. Bedensel Engellilik Kavramına Ve Engel Gruplarına Genel Bir Bakış

Tanımlar ve kavramlar en temel anlamıyla sözlüklerde ifade edilir. Büyük Türkçe Sözlük (TDK) da engeli, “*bir şeyin gerçekleşmesini önleyen sebep, mâni, mahzur, müşkül, pürüz, mânia, handikap*” gibi kelimelerle ifade edilmektedir. Buna göre engelli tanımı ise, “*vücudunda eksik veya kusuru olan*” olarak tanımlanmaktadır. (TDK, 1998)

Bireyin yaşadığı sürece yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak oynanması gereken roller bulunmaktadır. Birey yetersizliğinden dolayı bu rolleri gereği gibi gerçekleştiremez bir durumda kalırsa buna “*engel-özür*” denilmektedir. (Özsoy, 2002; 23)

Batı toplumunda, II. Dünya Savaşı’ndan sonra engellilik ile ilgili tanımlama ve sınıflandırmalar üzerine çalışmalar başlamıştır. 1973’te WHO (World Health Organization / Dünya Sağlık Örgütü) ilk uluslar arası sınıflandırmayı düzenlemiştir. Bu sınıflandırma; *bozukluk (impairment)*, *özürlülük (disability)* ve *engellilik (handicap)* olarak belirlenmiştir. Bu sınıflandırma WHO tarafından 1980 yılında raporlaştırılan bu sınıflandırma, 1993 yılında ICIDH (International Classification of Impairments, Disability and Handicaps) olarak kabul edilmiştir. (Burcu, 2007; 7)

WHO, yetersizlik, özürlülük ve engellilik tanımlamaları da bu çerçevede belirlenmiştir. Buna göre;

Bozukluk (Impairment): Psikolojik, fizyolojik veya anatomik yapının fonksiyon kaybı ya da normalden sapması durumudur. Organ seviyesindeki bozuklukları ifade etmektedir.

Özürlülük (Disability): Sağlığın bozulması sonucu oluşan yetersizlikten dolayı herhangi bir yeteneğin normal kabul edilen bir kişiye göre azalması veya kaybedilmesidir. Bireysel düzeydeki bozuklukları karşılamaktadır.

Engellilik (Handicap): Yetersizlik veya özürlülük nedeniyle, kişinin yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel durumuna göre normal kabul edilen yaşantısını yerine getirememesi durumunu içermektedir. (WHO, 1994; 1)

Engelli kavramının tanımlamalarında ulusal ve uluslar arası pek çok kurum tarafından çeşitli tanımlamaları bulunmaktadır. Bu tanımlamalar arasında Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) tanımında engellilik, geçirilen hastalıklara göre tıbbi anlamda yapılan tanımlamayı içermektedir.

BM Genel Kurulu'nun 9 Aralık 1975'te ilan ettiği "Özürlü Hakları Bildirgesi"nde "özürlü kişi" (*disabled person*), fiziksel ya da zihinsel kapasitesindeki doğuştan olan ya da sonradan ortaya çıkan bir eksiklik/yetersizlik nedeniyle kişisel ve/veya toplumsal normal bir hayatın gerekliliklerini kısmen ya da tamamen yerine getiremeyen kişi" olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlama medikal modele göre yapılmış bir tanımlamadır. BM Genel Kurulu'nun 20 Aralık 1993'te kabul ettiği "Özürlüler için Fırsat Eşitliği Konusunda Standart Kurallarda özürlülük ve engellilik ayrımı yapılmaktadır. Bu iki ayrı terimin kullanılmasının, toplumdaki kusurları ve eksiklikleri göz ardı eden medikal modele dayalı bir yaklaşımı yansıtan özürlülüğe ait terminolojinin eleştirisini yapan modern özürlülük tarihi ışığında değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Önerilen bu terminoloji; hem rehabilitasyon ve teknik yardımlar gibi kişisel ihtiyaçları, hem de katılımın önündeki çeşitli engeller gibi toplumdaki eksiklikleri işaret etme gerekliliğini kabul etmektedir. Buna göre, özürlülük ve engellilik şu şekilde tanımlanmaktadır.

“Özürlü” terimi, dünyanın herhangi bir ülkesindeki herhangi bir nüfusta ortaya çıkan çok sayıda farklı işlevsel kısıtlılıkları özetlemektedir. İnsanlar fiziksel, zihinsel ya da sinirsel yetersizlik, tıbbi koşullar ya da akıl hastalığı nedeniyle özürlü olabilirler. Bu yetersizlikler, koşullar ya da hastalıklar kalıcı ya da geçici olabilir.

“Engelli” terimi, toplumsal hayata diğerleri ile eşit derecede katılma imkânlarının kaybı ya da kısıtlılığıdır. Özürlü olan insan ile çevre arasındaki karşılaşmayı tarif eder. Bu terimin amacı, özürlü kişilerin eşit koşullarda katılımını önleyen toplumdaki bilgi, iletişim ve eğitim gibi örgütlü aktivitelerin çoğundaki ve çevredeki eksikliklere vurgu yapmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Uluslararası Yetersizlik, Özürlülük ve Engellilik Sınıflamasını (ICIDH) 2001 yılında yeniden düzenleyerek, Uluslar arası Fonksiyon, Özürlülük ve Sağlık sınıflaması (ICF) olarak değiştirmiştir.

Fonksiyonlara Göre Uluslar Arası Sınıflama Sistemi (ICF) disiplinler arası standart dilin oluşturulmasını hedefleyen çok amaçlı bir sınıflandırma sistemidir. ICF, Dünya Sağlık Örgütü tarafından sağlıkla ilgilenen profesyoneller, diğer ilgili sektörler ve özürlü bireyler arasında iletişimi arttıracak standart dilin oluşturulmasını sağlamak, ülkelerdeki sağlık sistemi ve hizmetlerinin değerlendirmesini sağlamak, sağlık bilgi sistemi için sistematik bir kodlama oluşturmak için geliştirilmiştir. ICF, Tablo 1’de ki gibi iki boyutta sınıflandırma yapmaktadır. Birinci bölümü: fonksiyonlar ve özürlülük; ikinci kısmı ise bağlamsal faktörlerdir. Her kısım kendi içinde iki ayrı kategoriye içermektedir. (OZİDA, 2004)

ICF (Uluslar Arası Sınıflama Sistemi)'de, ICIDH (Yetersizliklerin, Özürlülüklerin ve Engellerin Uluslararası Sınıflandırması) 'deki nedensel görüş yerine sağlığın bileşenleri veya kavramların etkileşimi söz konusudur. ICF'de kişisel faktörler de göz önüne alındığından yaşam kalitesinin değerlendirmesinde daha kapsamlı bilgi sağlamaktadır. Yeni sınıflamada eskisine göre iki ana farklılık bulunmaktadır. Birincisi; özürlülük ve engellilik şeklindeki olumsuz terminolojinin yerine aktivite ve katılım şeklinde nötral terminolojinin kullanılması, diğeri ise

kişisel ve çevresel dış faktörlerin de sınıflamaya dâhil edilmesidir. (Başaran, 2005; 56-57)

Tablo 1: Özürlülüğün Sınıflandırılmasında Yeni Bir yaklaşım: I C F

Kategoriler	1. Bölüm: Fonksiyonlar ve Özürlülük		2. Bölüm: Bağlamsal Faktörler	
	Vücut Fonksiyonları ve Yapısı	Aktiviteler ve Katılım	Çevresel Faktörler	Kişisel Faktörler
Alanlar	Vücut fonksiyonları ve vücut yapıları	Yaşam alanı içerisinde yerine getirilmesi gereken görev ve davranışlar	Fonksiyon ve özürlülüğü etkileyen dışsal etkenler	Fonksiyon ve özürlülüğü etkileyen bireysel/kişisel etkenler
Yapılar	Vücut fonksiyonlarının değişmesi (fizyolojik) Vücut fonksiyonlarının değişmesi (anatomik)	Standart bir çevrede görevlerin yürütülme kapasitesi Mevcut çevrede görevleri yerine getirmeye yönelik performans	Fiziksel, sosyal ve tutumlar dünyasının özellikleri üzerinde kolaylaştırıcı veya engelleyici etki	Kişinin atıflarının etkisi
Olumlu yönler	Fonksiyonel ve yapısal bütünlük	Aktiviteler Katılım	Kolaylaştırıcılar	Uygulanamaz
	Fonksiyon gösterme			
Olumsuz yönler	Yetersizlik/bozukluk	Aktivitelerin sınıflılığı Katılım Kısıtlılık	Engeller	Uygulanamaz
	Özürlülük			

Tablo 1’de revize edilen son sınıflamaya göre; vücut fonksiyonları, vücut sistemlerinin fizyolojik fonksiyonlarını, vücut yapıları ise vücudun anatomik bölümlerini kapsamaktadır. Bozukluklar; vücut yapı veya fonksiyonlarındaki anlamlı sapma ya da kayıp gibi sorunlardır. Aktivite; birey tarafından bir hareket ya da görevin yerine getirilmesidir. Katılım; bir yaşam durumuna yani sosyal hayata katılmayı ifade etmektedir. Aktivite sınırlaması, yani eski terminolojideki *özürlülük* (*disability*) kişinin, aktivitelerini yerine getirmedeki zorluklarıdır. Katılımın kısıtlanması, yani eski terminolojideki *handikap* veya *engellilik* (*handicap*), kişinin yaşam durumlarına yani sosyal hayata katılmasındaki sorunlardır. Çevresel faktörler; kişinin yaşamını sürdürdüğü ortamdaki fiziksel ve sosyal çevreyi, kişisel faktörler; yaş, seks, eğitim, kişilik, davranış biçimi, psiko-sosyal durum gibi kişisel özelliklerini ifade etmektedir. (Küçükdeveci, 2005; 24)

Engelliler aleyhine ayrımcı sonuçlar yaratan fiziksel, sosyal veya ekonomik çevrenin rastlantısal olduğundan bahsedilemez. Bu düşünce ve uygulamalar toplumun önyargılı tutumlarıyla şekillenen politikaların bir sonucunu göstermektedir.

Bu yaklaşım “engelli vatandaşlar üzerinde ayrımcı etkileri olan mimari, tasarım, iş ilanlarında aranan koşullar ve gündelik yaşam toplumun engelli olan ve olmayan kesimleri arasındaki hiyerarşiyi desteklemeyi amaçlar; bu özgürlük ve eşitlik ilkeleri ile bağdaşmaz.” (Hahn,1993; 46-47)

Bu bakış açısı Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Kofi Annan’ın, 3 Aralık Uluslararası Engelliler Günü’nde yayınlanan konuşmasında “*engellilerin dünyanın en geniş azınlık grubu*” nitelendirilmesinden doğmuştur. (BM, 2003)

Bu yönüyle hem ayrımcılık yasağı ile sınırlı bir yaklaşımı aşarak, eşitlik idealine ulaşmayı amaçlamakta, hem de erişilebilirlik ve katılım sorunlarını öncelikli mücadele konuları olarak seçerek, engellileri özgürleştirici bir açılım getirmektedir. (Marks ve Clapham, 2005; 112)

Bedensel engelli kavramı; insan yapı ve biçiminin fiziksel yönlerinde herhangi bir bozukluk veya eksiklik oluşturarak yine onun bedensel yeteneklerini engelleyen veya bütünüyle kaldıran engellilik türüdür. Bu kavram; görme, işitme, konuşma ve hareket kabiliyeti-fiziksel becerileri kısıtlı olan kişileri ifade etmektedir. (Seyyar, 2001; 23)

Bir toplumu oluşturan bireyler yaş, cinsiyet, bedensel nitelikler, ekonomik durum gibi özellikleri açısından farklılıklar göstermektedir. Bedensel durum açısından bakıldığında “*engelli*” olarak nitelenen bireylerin de aralarında farklılıklar bulunmaktadır.

Ortopedik engelli, görme engelli, işitme ve konuşma engelli, zihinsel engelli gibi farklı engel grupları tanımlanabileceği gibi bu engellerin ölçüsü/derecesi de bireylere göre farklılıklar göstermektedir. (Gönen ve Kalınkara, 1992; 27)

Bedensel engel grupları şu şekilde sınıflandırılabilir;

- Zihinsel Engelliler
- İşitme Engelliler
- Konuşma Engelliler
- Görme Engelliler
- Ortopedik Engelliler
- Diğer Engelliler

Zihinsel Engelliler: Doğumdan önce, doğum esnasında ve sonraki gelişim sürecinde değişik nedenlerle gelişim ve fonksiyonlarında oluşan sürekli yaşlanma, duraklama ve gerileme gösteren ve bunun sonucu olarak etkili uyumsal davranışlarda gerilik ve yetersizlik gösteren sürekli bir durumdur. Zihinsel engelliler; kalıtsal özelliklere, uygun tedavi, eğitim ve içinde buldukları çevre olanaklarına göre kendi içinde bireysel değişiklikler göstermektedir. Zihinsel engellileri de kendi içinde sınıflamak mümkündür. Zekâ ölçüm düzeyine göre (IQ) Tablo 2’de gösterildiği gibi bir gruplandırma yapılmaktadır. (Atala, 1996; 35)

Tablo 2: Zeka Ölçüm Düzeylerine Göre Zihinsel Engelliler

IQ	Verilen Ad
0-25 arası	Ağır Zihinsel Engelli
25-35 arası	Şiddetli Zihinsel Engelli
36-51 arası	Orta Derecede Zihinsel Engelli
52-67 arası	Hafif Derecede Zihinsel Engelli
67-70 arası	Zihinsel Engelli
70-79 arası	Sınırdadır
110 ve daha yüksek	Özel Üstün Yetenekli
130- ve daha yüksek	Üstün Zekâlı

İşitme Engelliler: İşitme engelli; özel eğitim ve tedavi gerektirecek derecede işitme yetersizliği olan kişiye denilmektedir. İşitme engelliler “sağır” ve “ağır işiten” kişiler olarak 2 grupta toplanmaktadır: “Sağır” kişiler, görsel bilgiler veren donanımlara bağımlıdır. İşitme kayıpları bütün düzeltmelere rağmen 70 db’den daha fazla olan,

normal yaşam ve aktivitelerinde işitme gücünden faydalanamayacak şekilde özel eğitime ihtiyaç duyanlara “sağır” denir. (Enç, 1975; 18)

Konuşma Engelliler: Konuşma, kişinin çevresiyle iletişim kurabilmesini, toplumda aktif bir şekilde rol alabilmesini sağlayan, iletişime yardımcı duyularımızdan biridir. Eğer konuşan kişi kendi konuşmasında bir özrün varlığını hissediyor ve çevresi ile ilişkilerinde bir uyumsuzluk yaşıyorsa konuşma engelli olmaktadır. Konuşma engelliyle ilgili de çok değişik yaklaşımlar bulunmaktadır. Tanımlardan birisi şöyledir: “Konuşma akışında, ritminde, tizliğinde, vurgularında, ses birimlerinin çıkarılışında, boğumlanma bozukluğu bulunan kişiye konuşma engelli denir.” Kişi konuşurken; hoş olmayan sesler çıkarıyorsa, konuşmanın ritim ve akışında farklılıklar oluyorsa cinsiyet, yaş ve fiziksel yapısına uygun olmayan, anlaşılacak şekilde sesler çıkıyorsa ve bu durum süreklilik gösteriyorsa konuşma engelli olarak kabul edilmektedir. (Atala, 1996; 35)

Konuşma engelliliği, farklı derecelerde olabilmektedir. Hafiften ağıra gidecek derecede bir engellilik görülebilir. Bu, bir ya da birkaç problemin bir araya gelmesine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. (Artar, 2003; 78)

Görme Engelliler: Göz merceği hastalığı denilen ve gözü oluşturan sinir, doku ve kaslardan herhangi birinde meydana gelen hastalık sonucu oluşan engelliliktir. Görme kaybı duyuşal özürlerle ait grubun başında gelmektedir. Görme engelli tanımları da farklılıklar göstermektedir. Avrupa ülkelerinin benimsemiş olduğu tanım şu şekildedir: Yapılan tüm önlemlere rağmen, en iyi gören gözünde görme gücünün en çok 1/20’si bulunan ve görüş açısı 20°’yi geçemeyenlere kör denir. (Enç, 1975; 18)

Ortopedik Engelliler: Fiziksel bir özür olarak kabul edilen ortopedik engellilik, kişinin belli bir amaca ulaşabilmesini, çalışabilmesini, aktivitelerini gerçekleştirebilmesini, fiziksel engellemelerden dolayı çevresine uyum sağlayabilmesini zorlaştıran engellilik grubunu oluşturmaktadır. Ortopedik engellilik için birçok değişik terim kullanılmaktadır. Bu terimlerden bazıları şunlardır: Sakat, felçli, kötürüm, yatalak, topal, çolak, düztaban, kambur, vb. Ortopedik engelli

tanımları da değişiklik göstermektedir. Bununla ilgili ilk resmi tanım 1962 yılında Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliğinde yer almaktadır. Buna göre ortopedik engelli tanımı şöyle yapılmaktadır: Kemik ve mafsalların şekil ve yapısında özür bulunan veya adale (kas) gücü gelişimi ve koordinasyonu yahut kontrolünde inhiraflar gösteren kimselerdir. (Çağlar, 2004; 14)

Diğer Engelliler: Kalıcı rahatsızlıkları olan ve sürekli bakım ve tedaviye ihtiyaç duyan kişiler ile yaşlılar, hamileler ve geçici engelliler bu grupta yer almaktadır

Konu ile ilgili kavramların taranan kaynaklar çerçevesinde neleri ifade ettiği özetlenecek olursa; Türkçe de kullanılan *özür*, *engel* ve *sakatlık* kavramları tek ve aynı şeyi ifade etmemektedir. Bu nedenle, bu kavramlardan biri seçilerek, her durumu ifade etmek üzere bu kavramın kullanılması mümkün görünmemektedir. Farklı kaynaklarda farklı tanımlamalar kullanılmaktadır. Aynı zamanda bu kavramlar yeterli görülmemektedir. Türkçe de yaygın olarak kullanılan bu kavramlar farklı anlamlar taşımaktadır. Bu çalışmada kişilerin farklı fiziksel niteliklerini ifade etmek üzere “*işlev ve yapı farklılıkları*”, bu farklılıkların kişinin bedensel faaliyetlerini sınırladığı halleri ifade etmek üzere “yeti yitimi” ve sosyal yapıdan kaynaklanan sınırlamaları ifade etmek üzere “engel” kavramları kullanılacaktır. Bu çalışma da; özürlü, engelli, sakat vb. gibi tanımlamalar içerisinde engelli / engellilik kavramları kullanılacaktır. Ancak uluslararası sözleşme ve mevzuat gibi resmi belgelere atıf yapılırken belgenin aslında yer alan tanımlamalar kullanılacaktır.

Engel, engelli, bedensel engelli terimlerinin tüm bu tanımlamalarının ardından çalışmanın içeriğini kapsayacak olan ortopedik engeli oluşturan hastalık ve durumlar incelenecektir. Bu bölümde tıbbi anlamda bir giriş yapılarak, literatürde kabul edilen şekliyle ortopedik engeli oluşturan durumlara değinilecektir.

2.1.1.Ortopedik Engelliliğin Tanımlanması

Bedensel engel sınıflandırması içerisinde yer alan hareket kabiliyeti veya fiziksel becerileri kısıtlı olma durumunu ortopedik engel terimi kapsamaktadır.

Ortopedi, sözcüğü 1741 yılında Nicolas Andry tarafından, “*düzgün çocuk*” anlamında kullanıldığından bu yana günümüze pek çok değişikliğe uğramıştır. Günümüzde ortopedi ve travmatoloji kelimesi kullanılmaktadır. Tıbbi anlamda ortopedi ve travmatoloji kelimesi ile, kas ve iskelet sisteminde doğuştan ve sonradan oluşan hastalıkların, bu sistemde kazalar ile meydana gelen bozuklukların tanı ve tedavisi ifade edilmektedir. (Altun, 1997; 3)

Yukarıda ki tıbbi tanımlamaya bağlı kalarak 1967 yılında yeni bir tanımlama yapılmıştır. Bu tanımlamaya göre; *çeşitli nedenlerle bir organın veya fonksiyonunu kaybetmiş, kemik, eklem ve kaslarında normal dışı durumlar meydana gelmiş engellilere ortopedik engelli* denilmektedir. (Çağlar, 2004; 16)

Ortopedik engelli terimiyle ifade edilen hastalıklar ve durumlar tıbbi anlamda şöyle sınıflandırılmaktadır.

- Doğuştan Hastalıklar; doğuştan anomaliler, doğuştan kalça çıkığı, doğuştan pes ekinovarus, kemik gelişim bozuklukları, tortikollis
- Kemik ve eklem enfeksiyonları; osteomyelit, septik artrit, spesifik kemik ve eklem enfeksiyonları
- Kas-iskelet sistemi tümörleri
- Eklem Hastalıkları; dejeneratif osteoartrit, romatoid artrit
- Ortopedik Nöroloji; poliomiyelit, spastik paralizi, doğumsal brakial pleksus felci
- Omurga Hastalıkları; skolyoz, kifoz, spondiloistezis
- Metabolik kemik Hastalıkları; primer hiperparatiroidizm, raşitizm, osteomalazi, renal osteodistrofi, osteoporoz
- Ayak ve ayak bileği hastalıkları
- El ve el bileği hastalıkları
- Amputasyonlar; (ekstremitenin tümünü veya bir kısmının cerrahi yöntemlerle vücuttan ayrılmasına amputasyon, ekstremitenin bir kısmının eklemden cerrahi yöntemlerle ayrılma işlemine ise dezartikülasyon denir. (Altun, 1997; 222)

Ortopedik engellilik oluşum nedenleri açısından doğuştan ve sonradan oluşan sebeplerle meydana gelmektedir.

Bu çerçevede ortopedik engelin oluşumunu 5 ana gruba indirgeyecek olursak;

- Doğuştan oluşan nedenlere bağlı ortopedik engeller
- Bulaşıcı ve ateşli hastalıklar sonucu oluşan ortopedik engeller
- Metabolizma bozuklukları sonucu oluşan ortopedik engeller
- Çeşitli kazalar
- Karışık ve çeşitli nedenler (Çağlar, 2004; 18)

Taranan kaynaklar arasında farklılıklar bulunmaktadır. Uzman görüşü eşliğinde temel anlamda ortopedik hastalıkların oluşum sebepleri dikkate alınarak ortopedik engeli oluşturan nedenleri üç başlık altında toplanması uygun görülmüştür. Bunlar:

- Genetik faktörler, hamilelik sırasında geçirilen hastalıklar ve doğum sırasında meydana gelen sorunlar nedeniyle oluşan ortopedik engellilik
- Özel semptomlar sonucu doğum sonrasında gelişimsel nedenlerle oluşan ortopedik engellilik
- Edinilmiş ortopedik engellilik; çeşitli kazalar sonucu oluşan engellilik

Ulusal ve uluslar arası pek çok kurum ve kuruluş ortopedik engelli tanımlamasını içerik anlamında farklı yorumlamıştır. Tablo 3'te ortopedik engellilik üç sınıfa ayrılmaktadır. Bunlar; genetik faktörler nedeniyle doğuştan oluşmuş kalıtım yolu ile geçen sebepler, ciddi olarak artan özel semptomlardan teşhis edilen gelişimsel sebepler ve edinilmiş engellilik- kaza ile oluşan hasar ya da hastalık şeklinde de sınıflandırılmaktadır. (Dell Orto ve Marinelli, 1995)

Tablo 3: Ortopedik Engelliğin Sınıflandırılması

Durum	Tanımlama	Fiziksel sınırları
Sınıflandırma 1: Genetik faktörler nedeniyle doğuştan oluşmuş kalıtım yolu ile geçen sebepler		
Spina bifida - Açık Omurilik	Spina bifida ikiye ayrılmış veya açık omurilik demektir. Omuriliğin herhangi bir bölgesinin bozuk gelişimine verilen isimdir.	Ana rahminde bebeğin omurgası gelişirken eksiklik sonucu bir ya da daha fazla omur kemiği ve omuriliğin bir kısmı iyi gelişemez, omurilik ve sinir sisteminde değişik derecelerde hasar oluşur. Bacaklara, idrar kesesine ve kalın bağırsaklara giden sinirlerin çalışmaması nedeni ile yaşam boyu sürecek kısmi bir felç görülür.
Skolyoz	Omurganın göğüs veya bel bölgelerinde görülebilen, yana doğru eğrilidir.	Omurganın yanlara doğru "S" veya "C" biçiminde kıvrılmasıdır. Bunun sonucunda omurga döner ve bir omuz ve bir kalça diğerinden yüksek görünür.
Sınıflandırma 2: Ciddi olarak artan özel semptomlardan teşhis edilen gelişimsel sebepler		
Serebral Palsi-Cerebral palsy	Bebek ve çocuk beyninde oluşan bir hasara bağlı kalıcı duruş, hareket ve denge kusuru.	Motor hareketlerinin kontrolünü, kas ve iskelet sistemini, kendine bakma becerisini ve hareket kabiliyetini etkiler.
Kemik-Eklem iltihabı - Romatoid & Osteoartrit	Eklem İltihabı	Romatoid-kronik ağrı, sertlik, aşırı yorgunluk, görünüm değişikliği Parmaklar, boyun ve sırt, kalça iltihapları kemikleri sınırlar
Multipl skleroz	Merkezi sinir sistemi hastalığı	İlerledikçe yürümeyi zorlaştırır motor hareketlerinin bozulmasını içerir
Kas distrofisi- adalelerin gelişmemesi	Birçok farklı formları ile kromozom temelli kalıtsal bir hastalık	Kasların gelişiminde körelme-zayıflama ve kuvvetsizlik
Çocuk Felci -Poliomyelitis	Merkezi sinir sistemi hastalığı	Deformasyon durumu ve bir grup kasın çekilmesi, küçülmesi ile oluşan boğazda sertliğin oluştuğu ve sinirlerin felç olma durumu
Kısmi felç -Hemiplegia	İnme-felç	Genellikle vücudun tek tarafı olarak felç olma durumu
Lif dokusu iltihabı - Fibromyalgia	Yumuşak dokuda kas ve iskelet ağrısı	Kas gücünün azalması, çoğunlukla kaslarda kasılma ,yorgunluk, kronik ağrı
Sınıflandırma 3: Edinilmiş engellilik- kaza ile oluşan hasar ya da hastalık		
Paralizi - Bir kısım ya da tamamında felç durumu	Belden aşağı felç durumu: Tüm bedende ya da bir kısmında azaların kopmasının, felç olma durumu genellikle geri dönüşü olmayan hasarla sonuçlanır. Kol ve bacaklarda felç durumu: Bedenin ve dört uzvun hepsinin felç durumu genellikle boyundan aşağısının felç olması.	Bedenin bir bölümü ya da tamamında kullanım ve duyu kaybı Kol ve bacaklarda kullanım ve duyu kaybı
Uzuv kaybı -Amputation	Bir veya daha fazla uzuv kaybı	Uzuv kaybı bedenin tamamını ya da bir kısmını etkiler

2.1.2. Engelli Çalışmaları ve Tarihsel Süreç

Engelli bireylerin hayat mücadelesi diğer bireylere göre her zaman daha güç olmuştur. Bazı dönemlerde ve bilhassa katı ve ırkçı ideoloji ile yönetilen ülkelerde özellikle zihinsel engellilere yaşama hakkı çok görülmüştür. Batı toplumunda, Ortaçağın karanlık dönemlerinde, engizisyon mahkemelerinde, cadılık suçlamalarında, Nazi Almanya'sında arî ırk kavramında hep dışlanan ve kabul edilmeyen, yokmuş gibi kabul edilen bireyler olmuşlardır. 20.yüzyılın ortalarına doğru sosyal devlet yapısının oluşmasıyla Batılı ülkeler geçmişten günah çıkarırcasına engelli hakları üzerine çalışmalar yapmaya başlamışlardır. (Seyyar, 2006; 3-9)

Sosyal anlamda engelli kadın bedeni ve diğer engelli bedenler arasında paralellik bulunmaktadır. Hem kadın hem de diğer engelli bedenler, bayağı ya da olağandışı bir tür olarak ya ekonomik yaşama katılan diğer tüm bireylerin dışında bırakıldı ya da doğal olarak bedensel üstünlüğe sahip olanlarca normlara karşı koyanlar olarak tanımlandı. (Thomson, 1997; 19)

Toplumsal modelin birçok engelli kişinin yaşama biçimini değiştirmiş olması bu konuda çalışan kişilerinde engellilik hakkındaki düşüncelerini değiştirmiş olmasına rağmen, pek çok savunucu toplumsal modelistler bile engellilik hakkında kapsamlı bir toplumsal teori olmadığı konusunda uzlaşmaktadır. Bunun muhtemel sebeplerinden birisi, dikkate değer kavramsal gücünün güçlü bir teorik tabandan yoksun olmasında yatmaktadır. Böylece toplumsal teorinin dışında bırakılmasının önemli sebeplerinden birisi olmuştur. Engellilik çalışmalarının gücü bilgi ve aktivizm arasında güçlü bir ilişki oluşturmuştur. Engellilik hareketi içerisinde önde gelen engellilik teorisyenleri bir diyalog oluşturmuştur. Örneğin Oliver, Barnes, Finkelstein gibi teorisyenler Gramscian (Antonio Gramsci) terimiyle organik entelektüeller olarak adlandırılmıştır. Akademisyenlerin yanı sıra aktivistler tarafından da Disability and Society ve Disability Studies Quarterly gibi dergilerde çeşitli çalışmalar yayınlanmıştır. İngiltere de engellilik üzerine çalışmalar gerçekleştiren Leeds Üniversitesi'nde verilen dersler ve ABD ve Avustralya'nın saygın üniversitelerinde engellilik üzerine gerçekleştirilen çalışmalar bu süreçte

önemli role sahip olmuştur. Bu dersler engelli kişilerin engellilik çalışmalarını keşfetmelerinde ve ilerleyen toplumsal değişime yönelik daha verimli şekilde çalışmasında bir araç olmaktan çok daha fazlası olmuştur. (Corker, 2002; 13-14)

Birleşmiş Milletlerin 1993 yılı raporuna göre; “özürlü bireylerin insan hakları tüm dünyada çeşitli derecelerde ihlal edilmektedir”. Bu kadın veya erkek bütün engelli bireyler için geçerlidir. Tarihsel süreç içerisinde sorunlarını kendi ideolojik bakış açılarıyla tartışmaya başlayan kadın hareketleri; yalnızca kadın haklarını savunmakla kalmamış, farklı grupların kendilerini ifade etmelerine ve bunun için mücadele etmelerinde rol oynamışlardır. Tüm dünyada engellilerin insan hakları konusundaki çalışmalar son 20 yılda hız kazanmıştır. Ancak cinsiyetin engelli kadınları, engelli erkekleri ve onların insan haklarını nasıl etkilediği konusu çok yavaş gelişmiştir. Kadın hareketi ile engelli hareketinin birbirini yavaş ve geç tanıması bu mücadele de birbirlerinin müttefiki olduklarını geç fark etmelerine neden olmuştur. Kadın hareketi engelli kadınları mücadele dışı bırakması onların erkek egemen bir yapı içerisinde belirsizleşmelerine sebep olmuştur. Engelli kadın varlığını fark edemeden erkek bakış açısı ile bu konuda bir erkek yaklaşımı geliştirmiştir. (Osunluk ve Uğurlu, 2005; 337-503)

Türkiye’de engelliliğe yönelik yapılan çalışmalar diğer ülkelerde yapılan çalışmalara göre özellikle nicelik açısından yetersiz kalmaktadır. Son yıllarda farklı disiplinlerde çeşitli araştırmalar yapılsa da Batının engelli nüfusa ilişkin yaptığı çalışmaların yanında veri tabanı açısından oldukça eksik kalmaktadır. Türkiye’de 1970’li yıllardan sonra ele alınan ve 2000 li yıllarda belirginleşen sosyal hizmet, eğitim, psikoloji, sosyoloji gibi alanlarda çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Türkiye’de sosyolojik bakış açısıyla yapılmış bilimsel araştırmaların yetersizliğinin dengelenebilmesi için demografik, sosyal, kültürel ve ekonomik profillerin çıkarılması gerekmektedir. Bu profiller sayesinde toplum içerisinde engelli bireylerin karşılaştığı sorunlar ve bunlara yönelik çözümlerin analiz edilmesinde etkili olacaktır. (Burcu, 2007; 13-16)

2.2. Ortopedik Engelli Kadın, Çalışma Yaşamı ve Giysi İlişkisi

Kadınların ev sorumluluklarıyla birlikte kamusal alanda ücretli çalışma yaşamı, onların çevreyle ilişkisini erkeklerinkinden farklılaştırır. Özellikle Batı literatüründe birçok kadın için kamusal ekonomik roller üstlenmek, aynı zamanda evdeki ve komşuluk birimindeki sorumlulukları yerine getirmeyi sürdürmek biçiminde ikili bir yaşam anlamına gelmektedir (Hatt ve diğerleri 2002; 306)

Yasalarda, engellilere yönelik düzenlemeler ile daha fazla kadın engelli çalışma hayatında daha fazla yer almaktadır. Özellikle yaşamlarının büyük kısmını ev yaşamında sürdüren engelli kadınların, yasalar çerçevesinde aktif olarak iş hayatında yer almayı önemsemektedir.

Engellilerin çalışma yaşamına katılması engel durumlarına ve mesleki becerilerine göre kanunlarla belirlenmiştir. Diğer bireyler gibi eşit haklara sahip olmaları gerekliliği, engellilerin sosyal ve ekonomik anlamda kendilerine olan güven duygularının artırılması için önemlidir. Toplumdaki önyargıların kırılması aktif olarak ekonomik yaşama dahil olmaları gelişmişlik düzeyimizin artırılmasına yönelik önemli bir adımdır.

2.2.1. Ortopedik Engelli Kadınların Çalışma Alanları ve İş Ortamları

Engellilerin engellerinin giderilmeye çalışılması veya bunun mümkün olmadığı durumlarda onlara yaşamları için gerekli maddi ve manevi olanakların sağlanması gerekmektedir. Ancak bundan daha da önemlisi, bu kişilerin çalışma hayatında yer almalarını sağlamaktır. Bu engellilere yardımcı olabilmenin en akılcı yoludur. (Meşhur, 2004; 153)

Türkiye nüfusunun yaklaşık %12.29'u (8.5 milyon kişi) engellidir. Her geçen gün sayıları artan engelli bireylerin yaşamları zor ve pahalıdır. İş bulmaları güç olan engellilerin yaşamlarını devam ettirebilmeleri için gerekli olan parasal kaynağı nasıl bulacakları sorusu cevaplanması gereken bir sorudur.

Engellileri, en temel ihtiyaçlarını karşılama anlamında önemli olan çalışma hakkından yoksun tutmak, önce insancıl açıdan sonra da sosyal hukuk düzeni bakımından kabul edilmez bir durumdur. İş sahibi olmak, başarı göstermek ve bu sayede onurlu bir yaşam sürmek tüm insanların olduğu gibi engellilerin de hakkıdır. (Kutal, 1978; 32)

Engellilerin alışma yaşamına dahil olma gerekliliği dört nedenden dolayı önemlidir. Bunlar, engellilerin sayısının büyük boyutlarda olması, sosyal sebepler, ekonomik nedenler ve birey- toplum ve devlet görüşlerindeki değişimlerdir. (Meşhur, 2004; 153)

Engellilerin ekonomik yaşama katılmaları çalışma hakkının bir uzantısı olarak İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesinde, Avrupa Sosyal Haklar Temel Yasasında ve Uluslararası alışma rgtnn Sözleşmelerinde düzenlenmiştir. Ayrıca Uluslar arası çalışma rgt'nün 88 Sayılı Sözleşmesinde iş için başvuran engellilerin ihtiyaçlarına tatminkr bir biçimde cevap vermek üzere önlemler alma görevi ye devletlere verilmiştir. (Kutal, 1978; 32)

Gelişmiş ülkelerde genellikle engelliler istihdam edilmeden önce, yeterli ve gereğince korunmaktadır. İşe girebilme önceliği, evde alıştırma, korumalı istihdam ülke genelinde seçilecek tüm ya da bazı işlerin yalnızca engellilerin istihdamı için ayrılması gibi teknikler engellilerin istihdam edilmesinde yararlanılan tekniklerden sadece bazılarıdır. (Altan, 1976; 30-31)

Engellilerin alışma hayatına girmesi ve çalıştırılma şekilleri altı grupta ele alınabilir;

- İşverenlerin yasal zorunluluk olmadan engelli çalıştırmaları
- Yasal zorunluluk ile engellilerin çalıştırılmaları
- Korumalı işyerleri
- Evde alıştırma
- Kişisel alışma yöntemi

- Kooperatif çalışma yöntemi

Araştırma kapsamında tespit edilen ortopedik engellilerin; işverenlerin yasal zorunluluk olmadan engelli çalıştırmaları ve yasal zorunluluk ile engellilerin çalıştırılmaları şeklinde iş yaşamına dahil oldukları görülmektedir.

26 Mayıs 2008 tarihinde yürürlüğe giren 5763 sayılı İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 4857 sayılı kanunun 30. Maddesinde ilk değişiklik, engelli çalışma yükümlülüğü oranında yapılmıştır. Bu değişiklik, “İşverenler, elli veya daha fazla işçi çalıştırdıkları özel sektör işyerlerinde %3 engelli, kamu işyerlerinde ise %4 engelli ve %2 eski hükümlü işçiyi meslek, beden ve ruhi durumlarına uygun işlerde çalıştırmakla yükümlüdürler, hükmü getirilmiştir. Engelli çalışma yükümlülüğünü özel sektör için %3 olarak sınırlayan bu değişiklik ile eskiden var olan düzenlemedeki % 6 oranında sadece engelli çalışma seçeneğini engelliler aleyhine, eski hükümlüler lehine değiştirmiştir. (Çınarlı, 2010)

Engelliler genellikle ofis hizmetlerinde büro ortamlarında çalışmaktadırlar. Genel anlamda engellilere yönelik iş dalları; memur, dosyalama memurluğu, kütüphane memuru, arşiv görevlisi, posta ayırım memurluğu, sekreterlik, zabıt katipliği, oda hizmetlisi, telefon, telsiz, faks ve bilgisayar operatörlüğü, bilgisayar işletmeni, internet üzerinden pazarlama elemanı, web tasarımcısı, ilan ve reklam satıcılığı, hazır giyim kalite kontrolü, makinist, tamirci, gözlükçü, sayacı, oto kilit imal işçiliği, düğme imal işçiliği gibi alanlardır.

2.2.2. Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların İş Ortamının Giysi Tercihlerindeki Rolü

Ulusal düzeyde engellilik sorununda farkındalık yaratmak, hayatın her alanında engelleri ortadan kaldırarak her bireye eşit imkân sunmakla ilgilidir. Aynı zamanda engelliler için ön görülen iş dallarında çalışma alanlarının ve çalışma şartlarının engellerine uygun düzenlenmesi gerekmektedir. Gündelik hayatın içinde kısıtlı olarak yaşamlarını sürdürmeye çalışan engelliler için çalışma alanları, ortamları ve de gündelik hayatta yaşam kalitelerine katkıda bulunacak pek çok

üründe bilinçli bir tasarım anlayışı hakim değildir. Çevresel, kentsel, mekânsal ve ürünsel problemlere engelliler için yeni düzenlemeler ve tasarımlar çok yeni olmakla birlikte Amerika ve Avrupa'da engelliler için standartlar oluşturulmuş ve pek çok alanda ürün tasarımlarının patentleri alınmıştır.

Çalışanlar, kendilerini rahat hissettikleri iş koşullarında verimli çalışabilirler. Kötü çalışma koşulları, yetersiz aydınlatma, havalandırma, ısıtma ve benzeri gibi çalışma ortamının fiziksel koşullarının uygunsuzluğu, aşırı ve uzun çalışma saatleri, ergonomik koşullara uyulmaması, iş güvenliğinin olmaması gibi durumlarda söz konusudur. Yetersiz aydınlatma, gürültü, az ya da çok ısı ve hava akımı gibi fiziksel koşullar çalışan bireylerin hem fiziksel hem de ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkiler. Bürolarda ve iş yerlerinde verimli bir çalışma elde edilebilmesinde çalışma ortamı koşullarının önemi çok büyüktür. (Göral, 2006; 115)

Diğer bireyler gibi engellilerde aynı çalışma dallarını ve iş ortamlarını paylaşmaktadırlar. Çalışan engelli bireyin işlev kapasitesi ve yaşam modeline bakacak olursak günlük yaşam aktivitelerinin büyük bir kısmı iş ortamında geçmektedir. Fonksiyonel kapasitesi doğrudan gün içerisindeki çalışma hayatıyla ilgilidir. Çalışma hayatında amaçlar, nedenler ve anlamlar fonksiyonel kapasite ve çalışma hayatının yaşam koşullarının gerektirdiği etkiyle doğru orantılıdır. Gün içerisinde zamanın büyük bir kısmını geçirdiği çalışma hayatında, yaşam koşullarının (sosyal ve fiziki) engeline uygun olması iş ve yaşam kalitesinin artmasında önemli rol oynamaktadır.

Tübitak destekli sosyal ve beşeri bilimler araştırma grubunda yer alan "*Türkiye Özürlüler Araştırması 2002 İkincil Analizi*" başlıklı araştırma projesinde tespit edilen verilerden birisi de günlük aktiviteleri yerine getirme şekli ve işyerinde engelliliğinden ötürü yaşadığı sorunların tespitidir. Buna göre; fiziksel çevrenin uygun olmamasının yanı sıra çalışan engellilerde hareket kabiliyeti de iş yaşamını etkileyen bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Araştırma, günlük aktivitelerini yerine getirme biçimine göre işyerindeki sorunları değerlendiren verileri sunmaktadır. İşyerinin fiziki şartlarından en fazla rahatsızlık duyanlar günlük aktivitelerini yerine getirirken bir başkasına tam bağımlı olanlardır (%67,8). Günlük aktivitelerini yerine

getirirken bir başkasına yarı bağımlı olanların ise %46,4'ü işyerinin fiziki şartlarının uygun olmadığını belirtmektedir. Beklenildiği üzere, bu konuda en az düzeyde şikayeti olanlar günlük aktivitelerini kendi başına bağımsız yapabilenlerdir (%24,3). Şikâyet düzeylerindeki farklılaşma bir yana, her şeye rağmen çok az da olsa çalışma imkanı bulabilen engellilerin iş yaşamında fiziksel çevreden rahatsız olmaları bu çevreye ilişkin olarak halihazırdaki tasarımın uygun olmadığını bir göstergesidir.

Araştırmada, dikkat çeken bir diğer konu, çevrenin bilişsel tasarımına ilişkindir. Bu bilişsel tasarım engelli bireye duyulan güvensizliği ve önyargıları yansıtmaktadır. Buna göre, çalışma arkadaşlarının kendisini kabullenmediğini belirtenlerin oranı hareket etme kabiliyetiyle oldukça ilişkilidir. Gündelik aktivitelerini yerine getirmede bir başkasının yardımına ihtiyaç duymayanlar yarı ve tam bağımlılara göre daha “normal” görülmektedir. Benzer hiyerarşik durum “işyerinde mesleki tecrübelerini ve bilgilerini kullanamayanlar” ve “işverenin kendisine güven duymadığını” söyleyenler için de geçerlidir. Bu engellilere ilişkin olarak toplumun genelinde bulunan bir önyargının da göstergesidir. Sonuçlar engelli bireyin önce fiziksel olarak sonra da bilişsel olarak tecrit edilmekte olduğunu göstermektedir. Her ne kadar kamusal alanda var olma çabası bulursa dahi bu onun engel türüne ve derecesine göre şekillenmekte ve “normalden” uzak olma durumuyla doğru orantılı olarak engelli bireyin fiziksel ve bilişsel reddi şekillenmektedir. (Tufan, 2006; 52)

Kamu kurum ve kuruluşlarında yapılan araştırma ve resmi istatistikî kaynaklarda engelli kadınların büyük bir kısmı büro hizmetlerinde görev aldıkları görülmektedir.

Kamu veya özel sektörde büro faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde bürolar önemli faktörlerdir. Faaliyetlerin büyük çoğunluğu bürolarda gerçekleştirilmektedir. Büro işlerinin sağlıklı, hızlı, ekonomik yürütülebilmesi büroların ergonomik yapıları ile ilgilidir. Büro yapıları işlevlerine göre geleneksel biçimden çağdaş yapıya doğru değişime uğramıştır. Büro çalışanlarının verimini arttırmak, huzurlu, rahat, ortamlarda iş üretebilmelerini sağlamak için değişim kaçınılmaz olmuştur. Bu nedenle geçmişten günümüze kadar büro ortamları sürekli iyileştirme ile bu günün

büro anlayışına ulaşılmıştır. Büro teriminin ortaya atıldığı zamanlarda masa ve sandalyeden oluşan metrekare olarak küçük alanlardan bugün geniş ferah her türlü teknolojik donanımın yerleştirildiği ergonomi dikkate alındığı ortamlara ulaşılmıştır. (Babalık, 2005; 337)

Değişen yaşam koşullarıyla birlikte bireyler oldukça farklı zevkleri, hayat tarzları ve özelemleri olan, maddi ve simgesel kaynakları kullanarak, kim olduklarını ya da kim olarak görünmek istediklerini seçmek, oluşturmak, sürdürmek, yorumlamak ve göstermek zorunda kalan bir tüketim toplumuna dönüşmüştür. Modern ve postmodern toplumlarda, bireyler kendiliğinden “*cazibeli bir kadın*” veya “*yakışıklı bir erkek*” olamamakla birlikte, bireyler kendi kimliklerini yaratmalarına yardımcı olacağını düşündükleri ürünleri tüketerek, olmayı arzu ettikleri varlık gibi olmaya ve kendileriyle ilgili bu imajı, bu kimliği sürdürmeye çalışmaktadır. (Yanıklar, 2006; 116)

Işık (1998), Kimliğin bir parçası durumuna gelen dış görünüm, beden temsil edilmesindeki erillik ve dişillik tanımlarında önemli bir yere sahiptir. Moda ve giyimle ilgili değişimler genellikle kadın bedeni üzerinde baskı unsuru oluşturduğu söylenebilir.”Feminist yaklaşımlar bedenin toplumsal yaşamda var olduğunu, toplumsal, politik, cinsiyetli ve ideolojik olduğunu, kadın bedeni ve cinsiyet tartışmalarıyla ortaya koymuşlardır”. (Çetin, 2009; 78)

Özsaygı ve kendini ifade etmede, giysi ve giyim tarzları önemlidir. Kadınların çalışma yaşamının içinde daha çok yer almaya başlamasıyla, çalışma ortamı ve kendi konumları açısından, giyim tarzları iş yaşamında ilettiği mesajlar açısından önemlidir. Kadınlar giysi tercihleriyle kişilik yapıları, beğenileri, tarzları ve sosyo-ekonomik durumlarını görsel anlamda karşı tarafa kodlar-mesajlar olarak iletmektedirler. Erkek egemen bir toplum içerisinde iş yaşamına aktif katılan ve kendini kabul ettiren kadınlar çağın gerektirdiği giyim tarzlarıyla da kabul görmektedirler.

Kadınlar iş yaşamının yanı sıra giysileri ile de bir ikilem olarak yüzleşmek durumunda kalmışlardır. Fakat iş yaşamlarında erkeklerin giysileri olan takım elbise

ve kravatı üniforma zihniyetiyle ilişkilendirmeden uzun yıllar erkeklerin iş yaşamına ait bu giysiler ile resmi görünümü ve kadınsılığı birleştirerek kendilerine mal etmede büyük başarı göstermişlerdir. Birçok çalışan başarılı kadınların sahiplendikleri bu giysiler ile çalışma yaşamında etkili olduklarını görülmektedir. Erkeklerle ait geleneksel iş giysilerinin, kadınların iş ve kariyer yaşamlarında yüksek seviyede saygı ve otoritenin özellikle güncel ya da arzu edilen pozisyonlar için hala önemli araçlar olma özelliğini taşıdıkları görülmektedir. (Kwon, 1994; 36)

Daha fazla kadının ticaret ve meslek alanlarında kendilerine bir yer edinme çabaları 1970’li yıllar “başarıya yönelik giyim” in yakın tarihine ait iyi örnekleri sergilemektedir. Bir moda anlayışı içerisinde erkeksi imajın ki bunun işaretleri olan ceket ve ona uygun kesimde, dizin altına inen etek, boyuna bağlanan iri, dökümlü fiyonklar ya da kabarık yakalar ve göğüslüklerle vurgulanmış ipek bluzlar aracılığıyla kadınsılaştırılmasını oluşturmaktaydı. (Davis, 1997; 39)

Batı modasında XIX.yüzyılın ikinci yarısında iki farklı giyim tarzı vardır. Fotoğraflarda görüntülenen moda tarzla birlikte alternatif tarza da bir moda arayışı da görülmektedir. Alternatif tarz daha geniş kullanılmış nadiren tartışma konusu olmuştur. Bu tarz, kravatlar, erkek şapkaları, takım elbise ceketleri, yelekler ve erkek gömlekleri gibi erkek giyim eşyalarını bazen tek parça bazen de kombinasyonlar halinde moda uygun kadın giyim eşyalarıyla birleştirilmiştir. Alternatif giyim tarzı, kadın giyiminin genel etkisini sessizce değiştiren, erkek giyiminden alınmış ve ayrı ayrı ya da bir arada kullanmak bir göstergeler kümesi olarak düşünülebilir. Alternatif giyim tarzında en çok kullanılan eşyalardan biri erkek kravatıdır. Kravatın kullanım fonksiyonu erkeklerin toplumsal konumu ve amacıyla ilgiliydi. Bir kadının taktığı kravat ise en genel anlamıyla bağımsızlığın ifadesi olarak alternatif bir yaşam tarzının göstergesi olduğu kabul edilmektedir. (Crane, 2000;134-136)

“Başarıya yönelik giyim” tarzı; koyu tonlarda, nispeten ağırbaşlı, erkeksi tarzda tasarlanmış ceket ve iş çantası eşliğinde düz, uzun etek ile erkeksi görünümü hafifletmektedir. Öte yandan iş kadını, geleneksel olarak kabul görmüş başarıya yönelik giyim görüntüsünü” yumuşatma” yani kadınsılaştırma konusunda ileri bir adım olarak mesleğe ve çalışma ortamına göre değişiklik göstereceğini de kabullenmiştir. Başarıya yönelik giyimle, cinsel kimlikten verilen ödünlerde payı bulunan başka bir unsur, kadınların meslek hayatına ve

profesyonel dünyaya başvurup kabul edilmelerini sağlayan bu pasaportun, onları bu dñnyaların simgesel donanımlarını kullanmaya zorlaması karşısında birçok kadının ideolojik olarak duyduğu tepkidir. (Davis, 1997; 62-63)

Kadınlar, ihtiyaçlarının esnek ve gñnlük yaşamlarında ki giysilerine adapte edebilecekleri yapıda olmalarından dolayı kendilerine çoklu kimlikler oluşturmuşlardır. Kadınlar bñylece bunların işerisinden farklı profesyonel iş giysilerini seştiler. Kimliklerini yñnetmekte kullandıkları giysileri, yñnetim stratejisinde karmaşık bir ifade aracı olarak sosyal yaşama sessizce adapte ettiler. şalışan kadınların kariyer giysilerinin temelinde, kendi kişisel değerleri, ilgileri ve iş faktöründen dolayı kendilerini diğerlerinden ayrı olarak algılamaları yatmaktadır.

(Piamphongsant, 2008; 439-440)

Kadınların şalışma yaşamının içinde daha çok yer almaya başlamasıyla, şalışma ortamı ve kendi konumları açısından giyim tarzları ve giysilerinin ilettiği gñrsel mesajlar daha fazla ònem kazanmaya başlamıştır.

Bugñn şalışan kadınlar daha çok giysileriyle bireyselleşmiş gibi gñrñnmekte, seştikleri renk ve tarzlarıyla çevre baskısını gñz ardı etmektedirler. Giderek pek çok kadın erkek egemen kñltür içerisinde erkeklerin baskılarından kaşmakta, giyim kodlarında òzellikle dñzenli olarak hem resmi hem de resmi olmayan kodları erkeksi gñç ve otorite bağlamında giyimlerinde sergilemektedirler. Kadınlar, farklı imajlar ileten farklılığı olan giysileri seçme eğiliminde bulunarak farklı aktiviteleri ve farklı şevreleri ile mesleklerini hatırlatmaktadırlar. Yinede şevrelerinde farklı şalışma alanları ile birlikte diğerlerinin kabul ettiği rolleri, moda olan giysilerle kabul gñrme isteğini, kadınsı davranışlarla ilişkilendirme eğilimi hakimdir. (Piamphongsant, 2008; 439-440)

Bireylerin kişisel òzelliklerini yansıtması yanında statü belirleyici òzelliđi de olan giysiler, kadınların seçimine òzen gñsterdikleri ve řođu zaman destek alma gereği duydukları bir yaşamsal gereksinimdir. Kadınların doğası gereği sñslenme ve estetiğe verdikleri ònem, giysilerinin renk, biçim ve model òzelliklerinin şeşitliliği, giysi tercihlerinin erkeklerden daha gñriř kapsamlı olmasına neden olmaktadır. Moda eğilimleri kadınların giyim tarzı, kişisel istek ve beğerileri, yaş, vñcut yapıları,

iş ve sosyal yaşamdaki statü göstergesi gibi faktörlerle bu tercihlerin belirlenmesinde etkili olmaktadır. (Koca, 2008; 172)

Moda, cinsiyete dayanan görünüş ve davranışlara ilişkin kültürel idealleri yansıtmadığı gibi, belirli ürün çeşitleriyle belirli grupları ve yaşam tarzlarını hedef almaktadır.

Kadınlar gündelik yaşamda giydikleri giysilerini iş çevresine ait giyim tarzından ayırması gerekir, çünkü profesyonel görünüm önemlidir. Genel anlamda çalışma ortamına uygun giysiler sürekli mesajlar vermektedir. Giysiler; yaşanılan yeri, yaşam tarzını, eğitim düzeyini, kültürel konumu, ait olunan sosyal sınıfı, yapılan işi, pozisyonu, siyasi görüşü, düşünce yapısını, taraftarlığı, ekonomik durumu, paranın nasıl kazanıldığını, ruhsal durumu, sıradanlığı ve ya özgünlüğü, duruşu, topluma uyumu veya aykırılığın derecesi anlamında karşı tarafa mesajlar iletmektedir.

İş ortamına uygun giyinmek kavramını;

- Yapılan işe uygunluk
- Çalışma pozisyonuna uygunluk
- Hedeflere uygunluk
- Ortama uygunluk
- Vücuda uygunluk
- Renk tonlamanıza uygunluk (ten, saç ve göz renginiz)
- Kendinizi ifade etme biçiminize uygunluk
- Mevsimlere uygunluk
- Yaşınıza uygunluk

olarak ifade etmek mümkündür. (Çakır, 2009; 17-19)

Engelli çalışan kadınların işlerinin bulunduğu binaların, çalıştıkları büro ortamlarının engel durumlarına uygunluğunun önemli olduğu kadar iş ortamında

kullandıkları mobilyalar, teknolojik iş gereksinimleri de yaptıkları mesleklerde bireysel başarı performanslarını olumlu etkileyecektir.

Çalışma hayatında ki giysi seçimleri formal karakterde, takım elbise olarak bedene oturan giysilerdir. Fakat engelli bireylerin engel durumlarına uygun olarak tercih edilmesi gereken tarz bunlardan farklı olmaktadır. (Brown, 1998; 140)

Çalışma ortamında giyilen giysiler, kişisel görünümün en güçlü ifade edildiği statü kavramıyla özdeşleştirilmektedir. Bu anlamda “güçlü giysiler” kavramıyla ifadelendirilebilir ki bu kavram erkeklerden ödünç alınan takım elbise, gömlek ve kravat ile daha estetik, yaratıcı ve kadınsı bir tarza bürünerek iş yaşamına uyarlanmıştır. (Marshall, 2004; 389)

Erkek egemen bir çalışma hayatı içerisinde kendilerine bu dünya da yer açma savaşını kazanan kadınlar, her geçen gün bu hayata daha fazla dahil olmaktadır. Erkeklerden ödünç aldıkları bu giysilerle androjen giyim ve uniseks giyim kavramlarını da moda terminolojisine kazandırmışlardır.

Androjenlik; en dar anlamıyla giyim eşyası ve görünümünde cinsiyete özgü öğelerin, kişinin cinsiyeti konusunda biyolojik bir “okuma” ya imkan veren özelliklerin (örneğin; yüzde tüy olması ya da olmaması, memeler, kalça genişliğine göre dar bir bel) ötesindeki her türlü şeyi ortadan kaldıracak kadar derin bir şekilde birbirine karışmasını ya da silinmesini içerir. Bir başka deyişle böyle görünür biyolojik özelliklerin ötesinde kişinin taşıdığı giysiler ve başka giyim öğeleri, cinsiyet ya da cinsel rol konusunda “hiçbir şey söylememelidir”. (Davis, 1997; 47)

Bugün tüm dünyada kişisel görünüm anlamında diğer tüm alanlarda olduğu gibi çalışma hayatında da kadın ve erkeklerin giyim tarzında dramatik değişiklikler yaşanmaktadır. Çalışma hayatında kullanılan giyim tarzını dört kategoride incelenebilir.

Geleneksel iş giyim tarzı: Erkeksi kodların hakim olduğu fakat kadınların bunu ipek gömleklerle kadınsı kodlara indirgediği tarzdır. Kadınlar ceket ile birlikte etek, elbise veya pantolon kullanmaktadır. Takım elbise, gömlek, bluz, kravat, fular gibi aksesuarlar.

Günlük iş giyim tarzı: Geleneksel iş giyim tarzına göre daha esnektir ve “casual friday- friday wear- easy wear” gibi bazı tanımlamalar ile birlikte kullanılmaktadır. Bu giyim tarzının iş ortamında verimliliği artırıcı bir etken olduğu da ileri sürülmektedir.

Günlük giyim tarzı: Günlük giyim tarzı genelde hazır giyim ürünlerinden seçilmektedir. Bunlar; denim pantolonlar, t-shirt, yakasız gömlekler, spor ayakkabılar vb.

Üniformalar: Belli bir kuruma, kuruluşa ve gruba üye olan kişilerce giyilen giyim tarzıdır. Asker, polis, oteller, hava yolları, hastaneler, eğitim kurumları vb. Bu giyim tarzı kurum içerisinde statüyü, ast, üst ilişkilerini, çalışma konumunu belirleyen özel tasarımlardan oluşur.

Yenilikçi giyim tarzı: Geleneksel iş giyim tarzının tam tersine bireyselliğin en ifadeci tarzıdır. Yaratıcı karakteristiği açısından, film, sinema, tiyatro, müzik gibi eğlence dünyasında tercih edilmektedir. Bu giyim tarzını tasarlayan kişiler veya özel firmalar; tasarımcılar, reklam ajansları, iç mimari tasarım ofisleri, moda dergileri ve özel butikler ile bağlantılı çalışmaktadırlar. Çeşitli organizasyonlar, yaratıcı projeler vb. alanlarda bu giyim tarzını görmek mümkündür. Bu tarz kendi içinde alt başlıklara ayrılmaktadır. Bunlar; boş zaman için giysiler, özel organizasyonlara uygun giysiler, yolculuk için giysilerdir. Tablo 4’te ise iş yaşamına ait giysilerin erkek ve kadın tüketicilerin nasıl kullanıldığı karşılaştırmalı olarak verilmektedir. (Marshall, 2004; 390-97)

Tablo 4: İş Yaşamında Giyim Tarzının Örneklendirilmesi

Kategori	Kadınlar	Erkekler
Geleneksel iş giyim tarzı	Tek renk, koyu tonlar ya da doğal tonlarda takımlar ve içerine uygun renklerde bluzlar.	Tek renk veya yoğun olmayan desenler, koyu renkli takım elbiseler, beyaz ya da ince çizgili gömlekler.
Casual-günlük iş giyim tarzı	Siyah blazer ceket, gri ve kahve tonlarında etekler, haki tonlarda pantolon, koyu tonlarda denim pantolon, tek renk veya desenli bluzlar, T-shirt, örme kumaştan üstler.	Askeri spor ceket, gri ve haki tonlarda bol kesimli rahat pantolonlar, denim, beyaz veya renkli polo yaka gömlek, blazer ceket içine t-shirt ler.
Günlük giyim tarzı	Denim pantolon, yelek, günlük elbiseler, şort, ve sandalet.	Denim, hafif takımlar, şort, yakasız gömlekler, tenis ayakkabıları.
Üniformalar	Kurumun veya firmanın takdir ettiği tarzda giysiler.	Kurumun veya firmanın takdir ettiği tarzda giysiler.
Yenilikçi giyim tarzı	Limitsiz tercihler, olağanüstü birleşimler, moda eğilimlerine uygun ya da retro moda uyan giysiler.	Limitsiz tercihler, çılgın, eğlenceli, punk gibi farklı tarzlar.

Geleneksel iş giyim tarzının erkek egemen bir toplumda yine erkeklerden ödünç alınan giysilere kadınsı bir dokunuşla yeniden ruh kazandırıldığı görülmektedir.

Çalışan kadınlar giysilerini seçerken ve kullanırken dikkat edebilecekleri bazı kurallar bulunmaktadır. İş yaşamında kişiliğini ortaya koyan, toplumdaki yerini belirleyen ve iş ortamında kendine özgüveni ve saygıyı pekiştirecek bazı kurallar bulunmaktadır. Bunlar;

- Çevrede olumlu etki bırakabilmek için, giysiler temiz, sade uyumlu olmalı ve ciddiyeti vurgulamalıdır.
- Temizliği kolay giysiler tercih edilmelidir.
- Frapan renk ve modeller yerine sade giysiler seçilmeli, aksesuarlarla giysiye şıklık kazandırılmalıdır.
- Ceket-etek, tayyör ve döpiyes gibi takımların içine uygun renkte bluzlar seçmek daha kullanışlı olacak ve görünüşü daha ağır göstereceği için tercih edilmelidir.
- Mevsim ne olursa olsun mutlaka çorap giyilmelidir.
- Elbise ve bluz yakaları ortama uygun formda dar veya kısa olmamalıdır.
- Ayakkabılar rahat ve alçak topuklu olmalı ve temizliğine önem verilmelidir (Altınöz, 2000; 34)

İş ortamları, giysi seçiminde etkili olmaktadır. Özellikle ortopedik engelli kadınlar bedensel yetersizlikleri nedeniyle, hem giysilerinde hem de çalışma ortamlarında engellerinden kaynaklanan sorunlar yaşamaktadırlar. Bu nedenle iş ortamlarında giydikleri giysilerin yaşam kalitelerinin artırılmasında önemli bir etkidir.

2.3. Ortopedik Engelli Bireylere Yönelik Giysi Tasarımı Kavramı

Giysiler; korunma, statü gösterme, kendini ifade etme, rol belirleme ve kültürel farklılıkların ifade ettikleri için önemlidir. Kişi kendini geliştirmek ve görünümünü iyileştirmek içinde giysilere başvurmaktadır. Giysiler, bireylerin kendilerini ve görünüşlerini nasıl algıladıklarını da etkilemektedir. Bedensel engelli kadınların giysileri kendi kimliklerini, değerlerini, görünümelerini ve davranışlarının geçerli hale gelmesine hizmet etmektedir. Başkasıyla etkileşime geçmesiyle birlikte yetenekleri, duyguları ve çekiciliği hakkında fikirler ortaya çıkacaktır. Giyinme ve giydirilme eyleminde; giyilmesi alışkanlık haline gelen ve kadınlar için önemli anlarda giyilen giysileri (gece elbisesi vb.), giymek çok zorlu ve acı dolu olabilir. Bu engelli kadını duygusal strese, sıkıntıya sokabilir yıkım ve mahrumiyet hislerinin

ortaya çıkmasına neden olabilir. Engelli kadın için İyi seçilmiş giysiler; görünüşünü iyileştirmek, konforu sağlamak, giyinme-soyunmayı kolaylaştırmak, fiziksel acıyı azaltmak, zaman kazanmak ve bağımsızlık gibi konularda kendine güven duymasını sağlayabilmektedir. (Klerk, 2002; 94)

Ortopedik engelli kadınların giysi ihtiyaçları, engelliliğe sebep olan nedenlerden; fonksiyon kaybı, şekil bozukluğu ve organ kayıpları ile bedende ki fiziksel yetersizliğe ve asimetriye göre şekillenmektedir.

2.3.1. Ortopedik Engelli Kadınların Giysi İhtiyaçları

Engelliler için giysiler, kusurları kapatan ve daha fonksiyonel tasarımları ile genel giysi biçimlerinden ayrılmaktadır. Giysi, vücutta asimetrik olmasına rağmen, simetrik görünmesini sağlayabilmektedir. Engelli giysileri olabildiğince normal ve modayı yansıtırken aynı zamanda fonksiyonel, konforlu ve etkileyici formda olması beklenmektedir. Giysiler, engelli bireylerin verimliliklerini ve kısıtlı olan bağımsızlıklarının armasında önemli bir etkidir. Dar ve kısıtlayıcı giysiler, hareketlerini zorlaştırırken ve konforu da azaltabilir. Ayrıca kendilerine olan güven ve itibarlarını azaltabilir ve kendilerini güzel, çekici hissetmemelerine neden olabilir. Örneğin, eşofman veya yatak giysisi yerine günlük giysiler giymek onlara diğer kişilerden farklı olmadığını hissettirir. Bu özellikle genç engelliler için çok daha fazla önem arz etmektedir. (Koca, 2007; 36)

Engelliler için; kullanıcının kişisel ihtiyaçlarına yardımcı olan, kişisel memnuniyetlerini en yüksek düzeyde tatmin eden, göze çarpmayan özellikler ve değişiklikler ilave edilmiş giysiler tasarlanmalıdır. Bu bireysel ihtiyaçlar yüzünden, engelliler için özel tasarımlar seri üretimle karşılaştırıldığında, potansiyel ticari üretimi, dağıtımı ve çeşidi sınırlı, maliyeti de pahalı olabilmektedir. (Kernaleguen, 1978; 3)

Bu giysilerin ergonomik ve giyim konforu özelliklerini taşıması gerekmektedir. Tasarımcılar bir giysiyi tasarlarken pek çok ilkeye önem verirler. Bu

ilkeler estetik unsurlar (moda, renk, stil vb.), standart ölçülere uygunluk, kumaş özellikleri, kullanım yeri ve amacı gibi. Ancak giysilerin çoğunluğunda ve özellikle fonksiyonel giysilerin tasarımında, giysinin iyi uyum ve hareket serbestliği sağlaması beklenir. Bu amaç ancak insan bedenini iyi tanımakla sağlanabilmektedir. Durağan haldeki beden, hareket halindeyken ölçüleri ve hareket alanlarını iyi bilmekle başarı sağlanabilir (Mete, 1990; 150-54)

Bu bağlamda ergonomi, “insanların anatomik özelliklerini, antropometrik karakteristiklerini, fizyolojik kapasite ve toleranslarını göz önünde tutarak, endüstriyel iş ortamındaki tüm faktörlerin etkisi ile oluşabilecek, organik ve psiko-sosyal stresler karşısında, sistem verimliliği ve insan, makine ve çevre uyumunun temel yasalarını ortaya koymaya çalışan, çok disiplinli bir araştırma ve geliştirme alanıdır” (Erkan, 1988; 16)

Fonksiyonel bir giysinin tasarımında, giysinin vücut ile iyi bir uyum ve hareket serbestliği sağlaması beklenir. Bunu sağlayabilmek için hareket halindeki vücut ölçülerini iyi irdelemek ve hareket alanlarını iyi bilmek gerekmektedir. (Koca, 2007; 22)

“Vücudumuzdaki iki veya daha fazla kemik arasındaki değme noktalarına eklem denir. Eklemler oynamayan, yarı oynayan ve tam oynayan olmak üzere üç gruba ayrılırlar. Giysi tasarımında etken olan eklemler tam oynayan eklemlerdir. Bu eklemler insan vücudunda yer değiştirme sağlarlar ve çeşitli parçalarının pozisyonlarını değiştirmelerine olanak sağlarlar”. (Mete, 1990; 150)

İyi bir giysi ergonomik özellikler taşımasının yanı sıra bazı konfor özelliklerinde de sahip olmalıdır. Aslında bu anlamda ergonomi ve konfor özellikleri iç içe geçmiş kavramlar gibi görünmektedir. Engelli bireyin yaşam kalitesini artırmada önemli avantajlar sunmaktadır.

Giyim konforunu tanımlayabilmek için kullanılan ve konforun “4 f” si olarak adlandırılabilen 4 önemli faktör bulunmaktadır. Bunlar; moda, hissetmek-dokunmak, uyum ve fonksiyonelliktir.

Moda; pazarlamanın sürekli biçimde yarattığı tarzları ve yaratılan bu tarzların toplum içerisinde giyinmek için kabul edilebilirliğinden çok gerekli olduğu şeklinde insanları ikna edicidir. Bununla birlikte moda bir kişinin akran grubunun üyesi

olmasına, en son moda giysilerle bir genç kızın pop idolü gibi görünmek istemesine yardım eder. Moda grup moralini ve birbirine bağlılığını sağlamada ve bunu devam ettirmede kilit rol oynamaktadır.

Hissetme-dokunma duyusu; giysi ile ilgili iki farklı hissi vardır. Kumaşın başparmak ve diğer parmaklar arasında tutulduğu zamanda karakterize edilen ve giysi giyildiği zaman giysinin ten ile temas ettiği zaman da giyen kişi tarafından hissedilen his olarak iki grupta incelenmektedir. Kumaş içerisindeki nem durumunu, ten ve kumaş arasındaki temas noktalarını ve nemin kumaş içerisinde biriktikçe nasıl değişimlere uğradığını içermektedir.

Uyum; konfora tamamen zıt olan kavramları bile içerebilecek şekilde moda faktörleri ile ilgili olabilir. Ayrıca hissetme faktörleri ki; burada malzemenin doğasının tene karşı uyguladığı basınçla birleştiğindeki hissede içermektedir. Bununla birlikte uyum, tene rahatsız edici seviyede uygulanan basınç veya vücudun hareketini kısıtlayan veya hareket çabasının artmasına neden olabilen bir etkidir. Basit baş parmak kuralı olarak ifade edecek olursak eklenen her bir kıyafet katmanı aktif bir görev esnasında harcanan metabolik enerji miktarını % 4 artırır, ve başlı başına ağırlık ekler. Bu katmanlar arası ağırlığın bir malzemenin diğer malzeme üzerinde hareket kabiliyetini ne kadar kısıtladığı, kumaş katmanlarının vücut hareketleri nedeniyle özellikle diz ve dirsek bölgelerinde sıkışması, kesimler nedeniyle hareketin kısıtlanmasının ve elbisenin ağırlığının ve uyumunun giyen kişinin hareketini ne kadar kısıtladığı bilinmemektedir. Bireylerin elbise basıncına karşı hassasiyetleri büyük farklılıklar göstermektedir. Kadınların %70 inin yanlış ölçüde sutyen kullandığı sanılmaktadır. Sutyen ölçüleri ve basınç hassasiyetine yönelik yapılan bir çalışmada öznelerin göğüs bölgesinde küçük basınç artışlarını algılayabildiği ancak buna karşılık verilen basınç değişimine karşılık tepkinin ihmal edilebilir düzeyde olduğu gözlemlenmiştir. Erkek gömleklerinin yakaları ters kan basıncı etkileriyle ilişkilendirilmektedir. Ancak kadınlarda olduğu gibi erkeklerde de basınç hassasiyeti etkileyici çeşitlilik göstermektedir.

Fonksiyon; Isı dengesini sağlamak için ideal giyim aslında hiç giyinmemektir. Buna rağmen kendine güvenin, akranları içerisinde kimlik bulma ve

arkadaşının ilgisini çekmenin yanında giyinmenin temel fonksiyonlarından biriside korunmadır. İstenmeyen ısı kaybı veya artışına karşı korunma önemlidir. Bunun yanında düşmanlar tarafından fark edilmeye karşı korunma (kamufraj), yanıklara karşı korunma (ışınma ısı, alev ve güneşe karşı), aşınma ve sızmaya karşı korunma önemlidir. Bu korunmalardan hiç birisi karşılıksız olarak elde edilmez, bu karşılık sadece satın almadan kaynaklanan parasal maliyet, özen, bakım ve yer değiştirme değildir, daha da önemlisi normal vücut fonksiyonları gereksinimleri ve korunma gereksinimleri arasındaki çatışmalardan kaynaklanan fiziksel, fizyolojik ve psikolojik bedellerde ortaya çıkmaktadır. (Goldman, 2005; 315)

Engelli kadınların diğer bireylere nazaran neden farklı giysiler seçmesi gerektiği sorusu önemlidir. Bedensel engelli kadınlar giysilerini seçerken fiziksel koşullara ve kısıtlamalara daha fazla dikkat etmesi gerekmektedir. Giysi seçimi giyinmede ve soyunmada kolaylık sağlamasının yanı sıra aynı zamanda, protez, ortez yürüteç, baston ve tekerlekli sandalye gibi yardımcı cihazlara da uyarlanabilir olması gerekmektedir. Birçok hazır giyim ürünü giysiler, engelli kişinin engeline özel olarak tasarlanması kısaca öncelikle fonksiyonel tasarımların olması gerektiği ifade edilebilir. Bedensel engelliler için giysilerin fonksiyonelliklerinin bir avantaj olduğunu ancak bunun sonucunda ortaya çıkan tasarım algısının buna değmediğini ifade edilmektedir. Engelli bireye yönelik tasarım yapan kişi, hangi tarzın hangi özel engele uyum sağlayacağı konusunda bilgi sahibi olması gerekmektedir. (Klerk, 2002; 94)

Giysilerin ortopedik engelli kadınlara yönelik tasarlanmasının yanı sıra, giysiler ile birlikte kullanılan yardımcı cihazlarda giysi seçimini ve kullanımını etkilemektedir.

2.3.2.Ortopedik Engelli Kadınların Kullandığı Yardımcı Cihazlar ve Giysi İlişkisi

Ortopedik engelli bayanların hazır giyim eşyalarını seçerken fiziksel koşullara ve bedensel kısıtlamalara dikkat etmesi gerekmektedir. Giysi seçimlerinin giyinmede ve soyunmada kolaylık sağlamasının yanı sıra ve ortez-protez, yürüteç,

baston ve tekerlekli sandalye gibi yardımcı cihazlar ile rahat kullanılabilir özellikte olması gerekmektedir.

Bu cihazlar, giysileri giyinir soyunurken ve diğer günlük yaşam aktivitelerini yaparken kullanım durumuna göre ya kişinin hareketini zorlaştırmakta ya da giysinin yaşam ömrünün kısa olmasına neden olmaktadır.

Ortopedik engelli bireylerin yaşam kalitelerini artırmaya yönelik yardımcı cihazlar bulunmaktadır. Bunlar; protez, ortez, tekerlekli sandalye, koltuk değneği, baston, yürüteç, korse vb. cihazlardır.

Protez; ameliyat ile vücuttan uzaklaştırılmış ekstremitenin (kol ve bacak) yerini tamamlayan yapay uzuvlardır. Uygulanacak amputasyon seviyesine göre soket, eklem ve ayak parçalarından oluşmaktadır. Vücudun uzuvlarının yerini alan protez cihazlar; ayak, diz altı, diz üstü, kalça olmak üzere ortopedik engelli bireylerin en çok kullandığı cihazları oluşturmaktadır.

Yaralanmalar, tümör cerrahileri, kangren, iltihap ve benzeri organ hasarları sonucu vücudun geri kalanının sağlığını korumak amacıyla hasar gören organ çıkartılır. Bu organın fonksiyonunu ve şeklini taklit eden protezler bu organdan geriye kalan vücut boşluğuna yardımcı materyaller kullanılarak takılır. Protezler yerine uygulandıkları bölgeye göre adlandırılırlar. Çene-yüz protezleri, diş protezleri, kol, el, bacak protezleri, kulak protezleri, saç protezleri, göz protezleri gibi. Çoğu protez organın fonksiyonunu ve görünümünü tam olarak taklit edemez ancak bir dereceye kadar yardımcı olabilir. Ancak yine de protez yapımı ile hastanın psikolojisi bir nebze düzelir. Protezler çeşitli maddelerden yapılır. Kauçuk, vinil, akrilik, silikon, porselen, titanyum, altın, karbon ve benzeri malzemelerden yapılmaktadır.

Ortez; zayıf ve ya kullanılamayan kasları ve ya vücut bölgelerini destekleyen, metal, plastik ve deri gibi materyaller den yapılmış cihazlardır. Sağlam dokulara kuvvet uygulayarak, zayıf dokuların desteklenmesini sağlamaktadır. Ortezler, zayıf bir kasın fonksiyonuna yardımcı olmak, kasları ve eklemleri desteklemek, postürü

düzeltilmek, yapılamayan hareketlere rağmen fonksiyonelliği sürdürmek, yeni yapılmış cerrahiye korumak ve kırık iyileşmesini sağlamak için kullanılmaktadır. Ortezle ilgili alt ekstremitte, üst ekstremitte, AFO, KAFO gibi terim ve kısaltmalarla ifade edilir. Ortez yerine atel, splint, breys/brace terimleri de kullanılmaktadır

HKAFO: (Hip KAFO) Kalçayı da içine alan uzun bacak ortezidir. Tüm bacağı felçli bir hastanın adım atmasını sağlamaktadır.

KAFO: (Knee Ankle Foot Orthosis) Diz, ayak bileği ve ayağı içine alan “Uzun yürüme cihazı ” olarak da adlandırılmaktadır.

AFO: (Ankle Foot Orthosis) Ayak ve ayak bileğini destekleyen ortezdir ve dolaylı olarak diz hareketini de yönlendirebilen “Kısa yürüme cihazı ” olarak da adlandırılmaktadır.

DAFO: (Dynamic Ankle Foot Orthosis) Ayak ve ayak bileğini destekleyen ve hareketine yardımcı olan ortezlerdir.

FO: (Foot Orthosis) Ayağı destekleyen ortezdir. Tabanlıklar da bu gruba dahil edilmektedir.

Ortezler kullanım amacına göre şu şekilde adlandırılmaktadır.

- *Statik ortez:* Uzu belli bir pozisyon da sabit tutan ortezdir.
- *Dinamik ortez:* Bazı hareketlere yardımcı olan ortezdir.
- *Alt ekstremitte:* Bacaklar yani alt uzuvlar.
- *Üst ekstremitte:* Kollar yani üst uzuvlar.
- *Deformite:* Şekil bozukluğu.
- *Kontraktür:* Eklem de oluşan geçici veya kalıcı hareket kısıtlılığı.
- *Kas atrofisi:* Kas kitle kaybına bağlı güçsüzlüktür.(Otto-Bock Katalog, 2009)

Tekerlekli sandalye ise ilk olarak ne zaman yapıldığına ve kullanım amacına göre değişmektedir. Tekerlekleri ve sandalyeleri bir araya getirmek için ileri teknoloji gerekmektedir ve bunun için 6000 yıl gerekmiştir. İlk kez Mısırlılar insanları etrafa taşımaya yarayan basit el arabası olarak kullandıkları araçlar bugünün gelişmiş sandalyelerine benzemiyorlardı. Yunanlar da tekerlekli sandalye icat ettikleri düşünülmektedir.

Bundan sonra çevrede bazı şeyler meydana gelse de, tekerlekli sandalyenin tarihi uzun süren bir boşluk yaşandı. II. Philip bahçelerde günlük gezinti eğlenceleri için ayak dayanakları yapılmış olan bir sandalye edindiğinde, tekerlekli sandalyeler İspanya 'da yeniden ortaya çıktı.1655 yılında Stephen Farfler adında engelli genç bir gözlemci kendisini taşıyabilmek için üç tekerlekli bir araç inşa etmiştir. Günümüzün tekerlekli sandalyelerinden çok daha farklı görünse de, bu kendi kendini itebilen ilk tekerlekli sandalyeydi. Kutuya benzer bir tasarımı vardı ve kendisini itebilmesi için, Stephen'ın ön tekerleğe monte edilmiş bir kolu çevirmesi gerekiyordu. İlk elektrikli sandalye maalesef insanlara yardım için üretilmedi. 1890 yılında Birleşmiş Milletler' de üretilen ilk elektrikli sandalye, elektrik şoku uygulaması yoluyla suçluları öldürmek için tasarlandı. Tabii ki bu amaç oldukça insanlık dışıydı. Britanya' da mühendisler akıllarında bambaşka bir amaçla bir sandalye üzerinde çalışıyorlardı, böylece ilk motorlu tekerlekli sandalye 1916 yılında icat edildi. Bunun yanı sıra, ağır ve pahalı olmalarına rağmen zamanın başlangıcından beri kullanıcıların çoğu manüel tekerlekli sandalyelere takılmış kalmışlardı. İlk motorlu sandalyenin icadından üç kısa yıl sonra bir maden mühendisi bir mağarada sıkışarak bel kemiğini kırdı. Daha sonra zamanın geniş, ağır, açılıp kapanmayan tekerlekli sandalyelerine mahkûm kaldı. Bu durumdan yakındığı kişilerden biri de kendisinin çok yakın bir arkadaşı ve aynı zamanda da makine mühendisi olan dostu Harry Jennings idi. 1933 yılında Jennings kendi garajında arkadaşı için hafif olan ve çelikten bir tekerlekli sandalye icat etti. Bu tekerlekli sandalye katlanabilirdi ve bir arabanın bagajına yerleştirilebilirdi. Daha sonra bu ikili, Ernest & Jenning's International olarak oluşturulan icadın potansiyelinin farkına vardılar kurdukları fabrika ile ilk tekerlekli sandalye toplu üreticisi olarak isimlerini duyurdular.

Tekerlekli sandalyeler, günümüzde çok hafif, dayanıklı malzemeler ve akü kullanılarak hareket kabiliyetini artıran ileri teknoloji ile üretilmektedir. Sandalye ile birlikte kişiyi destekleyici aparatlarda kullanılmaktadır.

Yürüme engelli bireylerin tekerlekli sandalyede sürekli oturur pozisyonda olmaları nedeniyle kan damarları yoğun basınç altında kalmakta ve doku beslenmesini sürdürmemektedir. İleri teknoloji ürünleri bu sorunlara çözüm

aramaktadır. Bunlar; havalı minder, polimerjel minder, sünger minder gibi ileri teknoloji kullanılarak tasarlanan ve üretilen ürünlerdir. (Otto Bock-Diyalog, 2008; 22)

Engelli bireyin kullandığı tüm yardımcı cihazlar giysi ile doğrudan temas halindedir. Engelli bireylerin giysileri hiçbir zaman hareketlerini engelleyici olmamalı veya onu çağrıştıracak özellikler taşımamalıdır (Shaarschmidt, 2005; 74)

Ortez, protez, baston, yürüteçler veya tekerlekli sandalye gibi yardımcı cihazlar kullanırken zorlanmaktadırlar. Bu cihazlar, kısıtlanmış giyim tarzını seçmelerine neden olabilmektedir. Dahası bu cihazlar onun maddi benliğinin bir parçası yani kendi benliğinin bir parçası haline gelmektedir. Giyimle ilgili sorunlar manevi benliğini etkilediği gibi toplumsal benliğini etkileyebilmektedir. Örneğin kendini olduğundan daha az değerli hissedebilir ve diğer insanlarla kaynaşmada zorluk yaşayabilir veya bir grubun parçası olarak uygun fonksiyonlara sahip olmada zorluk yaşayabilir. (Klerk, 2002; 95-96)

Bu yardımcı cihazlar, günlük yaşam kalitelerini artırmakta ve kişinin sosyal hayata dahil olmasında önemli bir rol oynamaktadır.

2.3.3. Ortopedik Engelli Kadınlara Yönelik Giysi Tasarım Çalışmaları

İnsanlar farklı yeteneklere ve zaafılara sahiplerdir. Farklı geçmişlerden, kültürlerden gelmekte ve farklı ilgi, bakış açıları ve deneyimlere sahiplerdir. “*Evrensel tasarım*”, birçok insanın olası birçok durumda kullanabilecekleri ürünler tasarlama sürecinden bahsetmektedir. Bu durum, herhangi bir yeteneğin herhangi biri tarafından kullanılabilir olan etkileşim sistemlerin özel olarak tasarlanmasını ifade etmektedir.

“*Birçok insanın olası birçok durumda kullanabilecekleri ürünler tasarlama süreci*” olarak tanımlanan evrensel tasarım, uygulamada ne anlama gelmektedir ve herhangi bir kimsenin kullanacağı herhangi bir şey tasarlamak mümkün müdür? gibi sorulara yanıt aramaktadır. (Duncan, 2007; 3)

“Evrensel tasarım” terimini ilk olarak 1970’li yıllarda ortasında Amerikalı mimar Ron Mace’nin kullanmıştır. Mimar, ürün tasarımcısı ve eğitimci olan Mace, çocukluğundan geçirdiği nöbet ve polio hastalığı yüzünden tekerlekli sandalye kullanmaktadır. Evrensel tasarım ilkelerini, “özel ihtiyaçlı” nüfus için kullanmak üzere düzenlemiştir. O günden bugüne kadar bu kavram dünya da geniş bir katılım ile etkili olmaktadır. (Null, 2003;109)

Evrensel Tasarım İlkeleri;

- *İlke 1: Kullanımda Eşitlik - (Adil kullanım):* Hiçbir kullanıcı göz ardı edilemez ya da etiketlenemez.
- *İlke 2: Kullanımda Esneklik:* Tasarım kullanım yöntemlerinin seçimi ve kullanıcının hızına, doğruluğuna ve davranış biçimine adapte edilmesi yoluyla yetenek ve tercihler alanı sağlamalıdır.
- *İlke 3: Basit ve Sezgisel Kullanım:* Sistem; kullanıcının bilgi, deneyim, dil veya konsantrasyon düzeyine aldırılmadan basit ve sezgisel kullanım sağlamalıdır. Tasarım, kullanıcıların beklentilerini desteklemeli ve farklı dil ve okur- yazarlık becerilerini barındırmalıdır.
- *İlke 4: Anlaşılabilir Bilgi:* Tasarım, bilginin etkili iletişimini çevresel koşullara veya kullanıcı yeteneklerine bakmaksızın sağlamalıdır. Sunumun zenginliği önemlidir. Bilgi farklı formlarda ve tarzlarda sunulmalıdır (grafik, sözlü, yazılı vb.). Öncelikle bilginin üzerinde durulmalı ve çevresel içerikten açık bir şekilde farklılaştırılmalıdır.
- *İlke 5: Hata Toleransı:* Yanlış anlamaların veya kasıtsız davranışların neden olduğu zararların etkileri en aza indirgenmelidir. Potansiyel tehlike durumları kaldırılmalı yada erişimleri zorlaştırılmalıdır. Potansiyel tehlikeler uyarıcılarla korumaya alınmalıdır.

- *İlke 6: Düşük Fiziksel Çaba:* Sistemlerin kullanımı basit olmalı ve minimum fiziksel çaba ve yorgunluk gerektirmelidir. Sistemin fiziksel tasarımı, uygun çalıştırma çabasıyla doğal bir durumu sürdürebilmesi için kullanıcıya izin vermelidir.
- *İlke 7: Kullanım İçin Gerekli Boyut ve Alan Yaklaşımı:* Sistemin yerleştirilişi erişilebilir ve herhangi bir kullanıcının beden boyutunu, duruşunu veya hareketliliğini dikkate almaksızın kullanılabilir olmalıdır. Önemli unsurlar; oturan ve ayakta duran kullanıcıların her ikisi için de aynı görüş çizgisinde olmalıdır. Tüm fiziksel bileşenlere ayakta ve oturan kullanıcılar tarafından kolaylıkla erişilebilmelidir.

Engelli bireyler özel ihtiyaçları nedeniyle tasarım dünyasında diğer bireylerden ayrılmaktadır. Tarihsel olarak tasarım, ihtiyaçlar görüşüne göre insanların çeşitli ihtiyaçları bulunmakta ve bu değişkenlik göstermektedir. Evrensel tasarım ilkelerinin ana amacı ise; bütün yaş grupları, yaşlı veya engelli kullanıcılar için niş pazarlama ile en üst düzeyde fayda sağlamaktır.

Evrensel tasarımın yedi ilkesinden farklı bir terminoloji kullanarak şu sonuca varmıştır. Engelli bireyler için evrensel tasarım ürünleri; güvenli, konforlu, uygun ve ulaşılabilir olmalıdır. (Null, 2003;109)

Engellilere yönelik teknolojik sistemlerin kullanımında evrensel tasarım ilkelerin kullanımı ve ulaşılabilirlikten bahsedilen ve National Institute on Disability and Rehabilitation Research - NIDRR 1999-2003 yılları arasında sürdürdüğü araştırma planı evrensel tasarımı; değiştirilebilir, modüler, basitleştirilmiş ve desteklenebilir gibi anahtar kelimelerle ifade etmektedir. Evrensel tasarım ilkeleri; yaşam alanları- çevre düzenlemesi, bilgi teknolojileri, iletişim, ulaşım ve tüketim ürünlerinde uygulanabilirliği üzerinde durmaktadır (National Institute on Disability And Rehabilitation Research - NIDRR, Long-Range Plan 1999-2003, Office of Special Educaiton and Rehabilitative Services National Institute on Disability and Rehabilitation Research U.S. Department of Educaiton, Washington, DC, 2000, 130 S., s: 53).

Türkiye Cumhuriyeti adına 30 Mart 2007 tarihinde New York'ta imzalanan "*Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmesi*"nde kabul edilen madde ile evrensel tasarımın önemi kabul edilip vurgu yapılmıştır. Bu maddeye göre; "*Evrensel tasarım*"; ürünlerin, çevrenin, programların ve hizmetlerin özel bir ek tasarıma veya düzenlemeye gerek duyulmaksızın, mümkün olduğunca herkes tarafından kullanılabilir şekilde tasarlanmasıdır. "*Evrensel tasarım*" gerek duyulduğu takdirde bazı engelli grupları için ihtiyaç duyulan yardımcı cihazların tasarımı zorunluluğunu da dışlamayacaktır. (Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı, 2009)

Batı toplumunda 1970'li yıllarda engelliler ilgili çalışmalar da özellikle yaygın görüş, engellilerin kendilerini geliştirmek ve tanımaktan daha çok kendi deneyimlerini ifade etmek için mücadele etmişlerdir. Engelliler ile ilgili pek çok yaygın Kuzey Amerika ve Avrupalı akademisyenlerce oluşturulmuştur. Campbell&Oliver, Charlton, Shapiro, gibi akademisyen ve aktivist engelli hakları ile ilgili hareketi yeni engellilik modeli olarak geliştirmişlerdir. Bu süreçte biyolojik, manevi-ahlaki, medikal ve bireysel model tanımlamalarıyla modelin nasıl adlandırılacağı ile ilgili tartışmalar yaşanmıştır. Bu bağlamda engelliler için bireysel model ve sosyal model fikri geliştirildi.

Giysi üzerine yapılan çalışmalarda üzerinde durulan başlıklar;

- Rehabilitasyon aracı
- Bir tasarım problemi
- Kavramsal ifade
- Tüketici ikilemi

Pek çok engellinin günümüz moda olgusuna, kişisel görünümünde yabancılaşma duygusunu hissettiklerinden olumsuz tepkileri bulunmaktadır. (Lamb, 2001; 134)

Engelli çalışmalarında kavramsal bütünlük sağlamak için geçmişte ve günümüzde akademisyenler engellilerin yaşamlarındaki giysiler üzerine tasarımlar oluşturmuşlardır. Bazı ITAA üyeleri " özel ihtiyaçlı insanlar için giysiler" üzerine

akademik anlamda ilgilenmişlerdir diğerleri ise problemi tanımlamışlardır. Moda olan giysileri giyinmek ve çıkarmak motor beceri anlamında güç gerektirmektedir. Onların yaşamlarında medikal güce karşı koyma görüşünü engelli aktivistler savunmuşlardır. 1980'lere kadar kuzey Amerika ve İngiltere de engelliler için bireysel model (medikal) baskındı ve bu döneme yakın zamanlarda giysiler ve engelliliğin uyumu üzerine yansımalar çokta sürpriz bir durum olmamıştır. Mesela II.Dünya Savaşı sonrasında profesyonel rehabilitasyon uzmanları engelli kişilerin giysilerinde karşılaştıkları sorunlar üzerine yeni öneriler sundular. Bu alanda çeşitli uzmanların rolleri bulunmaktadır. Bunların başında hasta ile direkt temasta bulduklarından ve hasta için özel amaçlı giysi ihtiyacının en iyisini gören kişi olarak, doktorla, hemşireler, hastanelerin ve okulların özel eğitmenleri ve rehabilitasyon danışmanları, terapistler, mesleki rehabilitasyon uzmanları, fizik terapistleri de bu konuda yardımcı olmuşlardır. (Lamb, 2001; 136)

Engelli bir kadın veya erkek için giysi seçimi ciddi anlamda sınırlı olabilmektedir. Bu bireyler, değişmiş vücutlarını ve kendilerinin zarar görmüş hislerini tatmin etmek için çok dar bir yelpazeden seçim yapmak zorunda kalmaktadırlar. Felçli birey veya bir tekerlekli sandalye kullanan engelli için duyu kaybı tehlikeli bir durumdur. Hareketi kısıtlanan kişi, diğer insanların yaptığı gibi vücudunu hareket ettiremez. Hareketsizliğin verdiği zararı hissedemez. Sürekli oturmaktan dolayı oluşan basınçtan yaralar gelişebilmektedir. Bu nedenle eşofman çeşitli yumuşak pantolonlar sıklıkla en çok tercih edilen giysiler olmaktadır. (Seymour, 1998; 34)

Farklı ortopedik engel türlerine göre giysi ihtiyaçları da bazı farklılıklar gösterebilmektedir. Engeller farklı derecelerde farklı sorunlar meydana getirmektedir. Bunlar için tek bir çözüm yerine çoklu çözümler önerilmektedir. Aşağıdaki Tablo 5 engel gruplarına yönelik giysi uygulamaları ve uyarlamaları konusunda öneriler sunmaktadır. (Goldsworthy,1981; 9)

Engelliler için giysi tasarımı çalışmaları daha çok hastanelerde rehabilitasyon amaçlı çalışmalar içerisinde önemli örnekleri bulunmaktadır. Institute of Physical Medicine and Rehabilitation tarafından üç yıl süren “ *Functional Fashion*” başlıklı

bir proje gerçekleştirilmiştir. Ev ekonomisi alanında çalışanlar ve tasarımcılar hastanede yatan hastalar üzerinde belirledikleri giysiler üzerinde çalışmışlardır. Engellilere yönelik fonksiyonel giysiler üzerinde disiplinler arası bir çalışma yürütmüşlerdir. Bu çalışmada araştırmacılar, kolay giyinme, giysilerin uyarlanması, yol gösterici seçimler, yeni tasarımlar üzerinde durmuşlardır. (Lamb, 2001; 136)

“Özel ihtiyaçları olan kişilere yönelik giysi tasarımı” kavramına vurgu yapmaktadır. Bu amaçla giysi tasarımı yaparken üzerinde durduğu başlıklar bulunmaktadır. Bunlar;

- Kumaş seçimi ve yapısal özellikler
- Giysi giyip çıkarırken kullanılan kapamalar (ilik düğme, velcro vb.)
- Açma ve kapamaların yeri ve tasarımı
- Hareket kolaylığı sağlayacak olan konforun tasarımı
- Yardımcı cihazlar ve giysi ilişkisi. (Hoffman,1979;46)

Abdominal kasların genel durumunda ki bozulma felç veya güçsüzlük ile sonlanmaktadır. Bu kas kaybı bireyde karakteristik olarak göbek oluşumu yaratmakta bu da bireyin görünümü ile ilgili bir tür stres neden olmaktadır. Beden daha kısa görünmekte çünkü normal abdominal kaslar göğsü ve göğüs kafesini desteklemeyerek vücudu daha kısa göstermektedir. Bu durum daha kısa gömlek veya bluz, pantolon üzerine yumuşak dökümlü üstler ile giderilmeye çalışılmaktadır. Eriyen bacak kasları ise ince bir bacak görünümü ortaya çıkarmaktadır. Denim pantolon, takım elbise, kısa şort ve etek giymeyi tercih eden pek çok kişiye karşın bu kişiler uzun ve bol kesimli pantolonlar giyinmeyi seçmek durumunda kalmaktadır.

(Seymour, 1998; 34-36)

Tablo 5: Engel Durumlarına Göre Giysilere Yönelik Çözümler ve Uyarlamalar

ENGEL DURUMU	GIYSİ İHTİYAÇLARI VE GIYSİ TÜRLERİ
Genel tutulum, sınırlı hareketleri yapabilenler için	Jarse ve örgü kumaşlar Giysileri giyinirken düz açılan kapamalar Uzun açıklıklar ve geniş kollar Kol alt dikişine eklenmiş fermuarlar, kolun ve ya arkanın dikişli olması Arkası geniş-bol giysiler Arka ortanın tamamen açık olması Yakada esnek düzenlemeler, elastik bel bandı İç giyimin toplanmaması için ilik çalışması Elastik ayakkabı bağcıkları, ayakkabı çekeceği Uzanmak için yardım
Az sınırlı hareketler, kavrama kaybı, belirli hareketleri yapanlar için	İliklemeden giyinme tarzı Büyük düğmeler için kalın kapama payları; elastik veya velcro kapamalar Büyük fermuar elcekleri Çengelli düğme Çeşitli bağlama uygulamaları Elastik ayakkabı bağcıkları
Kasılımlı hareketi olanlar için	Uzun açıklıklar Velcro kapamalar
Tekerlekli sandalye kullananlar	Emici, yumuşak, bakımı kolay kumaşlar, iyi kalitede yün içeren örgüler Tekerlekli sandalye içine yerleştirilen ayırıcı örtüler ve giysilerin üstten giyilen etek ve pantolon şeklinde giysiler Geniş kollar için kol koruyucular Elastik bel bantları Arkası geniş -bol giysiler Arkası kısa konforlu ceketler, önu düz kesimli giysiler Çift taraflı açılabilen fermuarlar, düğme ile açılan kapamalar Bacakları sıkımayacak genişlikte pantolonlar, önu kısa ve arkası uzun ağılar Sıcak tutan iç giyim ve ayakkabılar Su geçirmeyen örtüler
Ortez yada çeşitli destekleyicileri kullananlar için	Emici, yumuşak iç giyim, cihazın altından giyilen yumuşak iç giyim Vücuda sıkıca oturmayan-bol, yumuşak giysiler Uzun açıklıklar, fermuarlar ve giyinme ve soyunma ihtiyacına göre bazı bölümlerinde oluşturulan dikişler Sürtünmeye karşı dirençli, koruyucu giysiler, astarlı pantolonlar
Koltuk değeneği kullananlar için	Giysinın arka kısmında bolluk Ön kol veya kol altının desteklenmesi-kuvvetlendirilmesi Kol altında kuş uygulamaları Yumuşak kaplanmış ayırıcılar Elastanlı kumaşlar
Uzuvlarında hissizlik olanlar için	Sıkı olmayan, yumuşak, jarse kumaşlar Sıcak ve emici giysiler, özellikle uzun pantolonlar ve sıcak tutan ayakkabılar Ters yüz edilebilen, düz dikişlerin kullanıldığı giysiler
Dengesi sorunu olanlar için	Arkası düğmesiz yada dikişsiz vücudu baskılamayan, rahatsız etmeyen uygulamalar
Görme sorunu olanlar için	Geniş kapamalar, eklenmiş kemerler, süveter, saten yada kadife küçük bir ekleme şerit ile ön kısmı işaretlenmiş pantolon, giysileri giyinirken terslikten kaçınmak için Renkleri tanımlamak için brail alfabesinden faydalanmak
İdrarını tutamayanlar için	Yıkaması kolay kumaşlar Tuvalet ihtiyacını kolaylaştırmalı Tek yönlü polipropilen koruyucu pantolonlar ile koruyucu pedler Kolay açık kapama için pantolon yan tarafında fermuar Katateri ve hortum kullanımını sınırlamayan
Gücü sınırlı, kolay yorulanlar için	Açık renkli kumaşlar Tek parça giysiler, önden kapamalı, rahat oturulabilen

Goldsworthy (1981), ortopedik engellileri fiziksel sınırlılıklarına ve giysiye uyarlanabilecek uygulamaları Tablo 5'te ki gibi göre sınıflandırmaktadır. (Goldsworthy, 1981; 9- 10)

Engelli bireyin giysi seçimi ciddi anlamda sınırlı olabilmektedir. Birey, bedenlerinin değiştiğine ve zarar gördüğüne inandıkları bu süreçte giysi ile ilgili tatminleri için dar bir yelpazeden seçim yapmak durumunda da kalmaktadır.

Engelli bireyin ihtiyaçlarına yönelik ürün tasarımında farklı nitelendirmeler kullanılmaktadır. "*Farklı ve özellikli ihtiyacı olanlar*", "*Özel giysiler*" ve "*Azınlık gruplar için tasarım*" gibi. Tüm bu tanımlamalar içerisinde "Engelliler için Giysi" terimi ile kalıcı ya da geçici özel giysi ihtiyaçları olanları ifade etmektedir. Bu anlamda öncelikle; bağımsızlık, kişisel görünümünü diğerleriyle karşılaştırma, engelini gizleme, fiziksel konfor, psikolojik konfor, güvenlik ve bakımı kolay giysileri içeren alt başlıkları belirlemiştir. "*Farklı ve özellikli ihtiyacı olanlar*", "*Özel giysiler*" ve "*Azınlık gruplar için tasarım*" gibi tanımlamalar engelli bireylerin yanı sıra yaşlılar, meme kanseri geçirmiş ve göğsü alınmış kadınlar, obezite hastaları, pigment bozukluğu olan kişiler ve hamile kadınları da içermektedir. (Kernaleguen, 1978; 3-4)

Engellilere yönelik giysiler üzerinde yapılan bütün çalışmalar daha çok fonksiyonellik üzerine yoğunlaşmıştır. Fakat değişen ihtiyaç ve öncelikler egelilerin giysilerinde estetik boyutu da önemsedikleri görülmektedir. Bu nedenle estetik boyutu en az fonksiyonellik kadar önemseyerek yeni ürün tasarımların yapılması ve üretilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

2.3.4.Ortopedik Engelli Kadınlara Yönelik Giysilerde Yeni Tasarım ve Ürün Geliştirme

Sosyal bir kavram olan özürlük, bireyin çeşitli nedenlerle birlikte yaşamak zorunda kaldığı özürlükler, insanın biyolojik doğasından çok varlığını sürdürdüğü sosyal alanda, diğer insanlarla olan iletişimlerinde anlam kazanmaktadır. Bu durum

engelli birey içinde diğer bireyler içinde, sosyal hayatta eşit hak ve özgürlüklerle paylaşılan bir süreci kapsamaktadır. (Burcu, 2007; 8)

Yaşam kalitesini artırmak ve toplumla bütünleşmeyi sağlamak anlamında engellilere yönelik pek çok düzenleme bulunmaktadır. Bu düzenlemeler; öncelikle engellilerin kullandığı yardımcı cihazların en son teknolojik olanaklar ile üretilmesinde Ar-ge çalışmaları, mimari ve çevre düzenlemeler (yaşam alanları, kaldırımlar, asansörler, ulaşım araçları, park alanları, yaya geçitleri, vb.), en temel ihtiyaçların karşılanmasına yardımcı olacak düzenlemeler (tuvalet ve banyo ihtiyacı) ve günlük yaşamda hareket etmeyi kolaylaştıran ve kişisel özgüveni belirginleştirecek olan engellilere yönelik giysi tasarım çalışmalarıdır.

Giysilerin, en temel özelliği olan korunma içgüdüsünden uzaklaşmadan kazandırılacak pek çok işlevsel amaç bulunmaktadır. Bu amaçlar; fonksiyonel boyut ve estetik boyut olarak sınıflandırılmaktadır. *“Engellilere yönelik giysi tasarımında; bağımsızlık, görünüm diğerleriyle karşılaştırma, engelini gizleme, fiziksel konfor, psikolojik konfor, güvenlik ve bakım kolaylığı önemli etkenlerdir”*. Bu etkenler hem fonksiyonelliği hem estetik ihtiyaçları karşılamaktadır. (Kernaleguen, 1978; 4)

Engelli bireylerin giysi tasarımlarına yönelik çözüm önerileri; kumaş ve giysinin kalıbı ile ilgili öneriler, giysiyi giyinip soyunurken kullanılan açma ve kapamaların yeri, türü ve bunların tasarımına ait öneriler ve rahat hareket etme, konforun tasarımıdır. (Hoffman, 1979;45)

Engelliler için giysi tasarımı veya mevcut giysilerin engellilere yönelik yeniden uyarlanmaları üzerinde 4 nokta önemlidir. Bunlar; *engelli bireyi diğerleri kadar iyi göstermek ve engelini gizleyebilmek, konforlu olmak sıcak tutacak fakat rahatsızlık verecek kadar ağır olmayan giysiler olmalı* (özellikle örgü kumaşlar, bunlar hafif, sıcak tutar ve hareketleri sınırlamaz), *giysileri giyinir ve soyunurken kolaylık sağlamalı* son olarak da *kumaşın kesimi ve bakımı kolay olmalıdır*. (Goldsworthy,1981; 7)

Bu araştırmada, ortopedik engelli bireylerin giysi ihtiyaçlarının fonksiyonel ve estetik boyuttaki sorunlar yönelik yeni tasarım ve ürün geliştirme hedeflenmektedir.

“Yeni rn” oldukça geniş bir kavramdır. Daha önce hiç kullanılmamış, görülmemiş, her yönüyle farklı bir ürünün pazara sürülmesi, mevcut bir ürünün üzerinde yapılan düzeltmeler ile farklılaştırılması ya da farklı bir alanda kullanımının sağlanması sonucunda ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle yenilik kriteri ile neyin ele alınacağı birçok kez karışıklık yaratmakta ve tartışma konusu olmaktadır. (Kozlu, 1995; 81)

Yeni rn iki şekilde geliştirilebilir. Bunlardan ilki işletmenin yeni ürünleri kendi laboratuvarında ya da atölyelerinde geliştirmesidir. İkinci seçenek ise bağımsız tasarımcılarla veya ürün geliştirme firmalarıyla anlaşmalar yapılması şeklinde olmaktadır. (Kotler ve Armstrong, 2001; 239)

İslamoğlu (1999; 334)’ nun tanımını ortopedik engelli çalışan kadınlara yönelik yeni ürün tasarımı alanında kullanacak olursak; hiçbir pazarda bulunmayan ve herkesin buluş olarak nitelendirdiği bir üründür. *Yeni bir alandır ve pazarda o zamana kadar gizli kalmış talebi harekete geçirmeyi amaçlamaktadır.*

Bu araştırma ortopedik engelli bireylere yönelik hazırlanmış soru formu ile, giysilerde karışlaştıkları fonksiyonel ve estetik boyutta ki sorunları ve tercihleri belirlenmeye çalışılmıştır. Tespit edilen sorunlara çözümler geliştirilirken uygulanacak olan yöntem; grupla yaratıcı eylem yöntemi olan sinektik (synectics) dir. Araştırmanın ikinci deneysel basamağını oluşturan grupla yaratıcı eylem yöntemi, engelli bireylere yönelik yeni giysi tasarımları üzerine bir uygulamayı kapsamaktadır. Bu uygulama farklı disiplinlerden gelen ve alanında deneyim sahibi kişilerden oluşan bir çalışma grubudur. Bu grup, tanımlanan soruna kişisel ve mesleki deneyimleri çerçevesinde getirebilecekleri çözüm önerilerinden oluşmaktadır. Bu alışma ile ortopedik engelli bireylere yönelik yeni giysi tasarımlarına ilişkin yaratıcı çözümlerin neler olabileceği üzerine grupla tartışma ve tasarım sürecinde ürün geliştirme üzerine bir çalışma düşünülmektedir. Bu yöntem

pek çok endüstriyel sorunun çözümünde kullanılmıştır. Sadece bu alanda bir deneme niteliğindedir ve grup ile yapılan çalışmadan çıkan sonuçlar, engelli bireylere yönelik yeni giysi tasarımları üzerine farklı disiplinlerden gelen kişilerin fikirlerini yansıtacaktır.

2.4.Ortopedik Engelli Çalışan Kadınlara Yönelik Giysi Tasarım Sürecinde Bir Yöntem: Sinektik

2.4.1.Grupla Yaratıcı Eylem Yöntemi: Sinektik

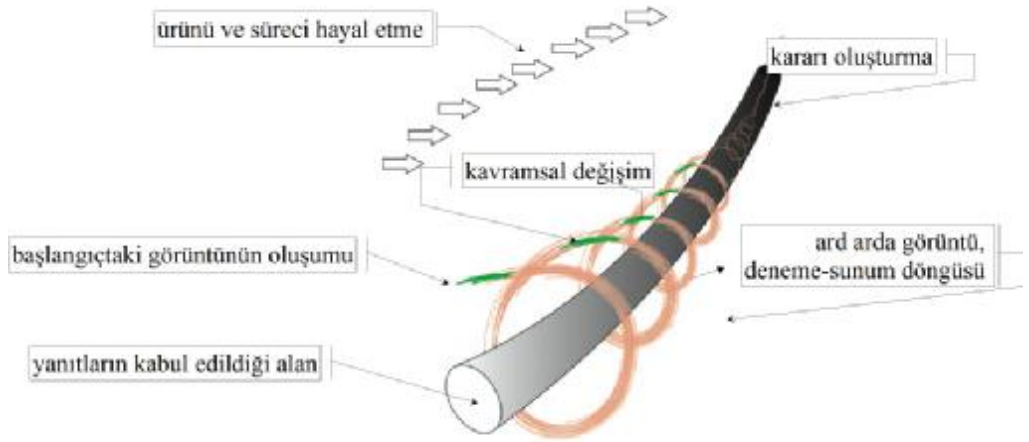
Yaşamın her alanında olduğu gibi, grupla yaratıcı eylem yönteminde de yaratıcılığın esas olduğu ve bir süreci kapsadığı kabul edilmektedir.

McKim (1972) e göre, İngiliz dilinin pek çok sözcüğünde düşünme ve görme eylemlerinin beraberce ifade edildiğini belirtir. Örneğin yaratılan fikir (İdea) nın Yunanca (İdein) görmek fiilinden oluştuğuna işaret eder. Düşünme olgusunun değişik dozlarda olmakla beraber insan uyku süresi dahil yirmi dört saatlik süreci ve tüm yaşamı boyunca devam eden bir uğraşı olduğunu vurgular. Devamlı üretken ve yaratıcı düşüncenin, önce bir zorunluluk olduğunda, sonra yeteri kadar bilgi birikimi ve en sonunda da esnek olunabildiğinde geliştiğini vurgulamaktadır. Bilgi birikimi ve zorunluluk duymak bireysel ölçekte çözülebilecek sorunlardır. İnsandan insana sorundan soruna farklılık gösterebilir. Çözümleri olağan yöntemlerle oluşturulabilir. Fakat düşüncede esneklik konusu ister salt düşüncede ister görsel düşüncede olsun yaratıcı bir olgudur.

Yaratıcı problem çözme yöntemi ile bir problemi çözmek için analitik, yaratıcı ve eleştirel düşünme en uygun dizilişte kullanılır. Yaratıcı problem çözmede, analitik düşünceden (beynin sol yarım-küresi) duygusal düşünceye (beynin sağ yarım küresi) kesin bir geçiş olur. (Lumsdaine, 1995) Yaratıcı problem çözmede, farklı disiplinlere ait bilgi gerektiren problem, bütünsel düşünme ile çözümlenir. Bütünsel düşünme de yaratıcı düşünme ile eleştirel-analitik düşünme birlikte kullanılır. (Eisner, 1976) Yaratıcı düşünmeyi etkinleştirecek olan yaratıcı problem çözme yöntemlerini öğretmek ile beynin tüm kapasitesini kullanmak mümkün olabilmektedir. (Özkök, 2005; 159)

Yaratıcı düşünce öznel ilginin belirlediği amacı mümkün kılan her şeyi birleştirme ve algılama ile sürekli ayakta tutan bir düzeni destekler ki sonuç olarak bu ilhamı ya da anlık sezgiyi mümkün kılan bir olaydır. Çalışmanın başında sayısız bağlantılar ve gözlemler akılda tutulur ve anlık bütünleşme ile desteklenir, bilinçaltı sonuçta bağlantıları gözden geçirir ve bekletir, özetle onları anlamlı olarak ileriye taşır. (Highsmith, 1978; 23)

Tasarımcılar, tasarım aktivitesinin sunulduğu alanda yaratıcılığın ortaya çıkışını analiz etmek için gerek her bir tasarımın çözümünde (ya da insanın eserini tanımlamayı) gerekse yeni ve uyarlanabilir belirli gereklilikleri ya da sınırlamaları tartışmaktadır. Duruma bağlı olarak yenilik çok ya da az önemli olabilir fakat tasarımın çözümünde bu alanda önceden var olan ile bugün ki bazı yeni özellikler karşılaştırmalıdır. Tasarım işleminin gelişimini tanımlayan ilk yorum Zeisel'in “ spiral betimleme modeli” dir.

Şekil 1 : Zeisel'in Spiral Modeli

Zeisel (1984) e göre “*tasarım geliştirme sarmalı-spirali*”, tasarımın özelliklerinin izlendiği bir *metafor* olarak, gerileme ve tekrarlar aktivitelere odaklanmış ve çok yönlü hareketi yansıtır. Şekil 1'de Zeisel'in spiral modellemesini geliştirirken üç aktiviteden ilham almıştır: hayal gücü, sunum ve deneme. Koberg ve Bagnal (1981) ise tasarım sürecine ait bu döngüde temel yedi tasarım aşamasından

bahsetmektedir. Bunlar; durumu kabul etmek, analiz etmek, tanımlamak, kavramak, seçmek, uygulamak ve değerlendirmektir. (Bakgaard, 1995; 6)

Tasarım, bir sorunun çözümü için bir plan, bir ide'dir. Tasarım önce bir ide olarak düşüncede var olan bir tasavvurken bu ide, bir biçim (form) verme dinamiğini içermekte ve oluşum sürecinde biçim kazanmış bir ide olarak somutlaştırılmaktadır. Her tasarım olgusunda bir ide ve bir de tasarlanmış nesne bulunmaktadır. Tasarımlayan süje; duyum, algı, düşünme, duygu ve hayal gücü gibi bilgi yetileriyle kendisine verilmiş olan bir nesneyi üçboyutlu doğal düzen içinden çıkarmakta ve onu tasarımsal bir dünya içerisine yerleştirmektedir.(Tunalı, 2004; 12)

Tasarım görevleri gibi yaratıcı görevlerinde esas tanımlayıcısı, başlangıç durumu yani “*sorunun yapısı*”dır. Bu yüzden başlangıçta tasarımcının ruh durumu dikkatsiz ve kusurlu olarak betimlenmektedir. Bundan dolayı fikirsel alandaki araştırma ve olası çözümler başlangıçta büyük oranda görecelidir. Böylece tasarımcının ruhsal durumu da problemi çözerken gelişir. Olası sorunların çözümünde kısıtlı olarak ilerleyen alan araştırmasında, tasarımcının araştırmaları bir tasarımın çözümünde tatmin edici belirli kriterleri dikkate alarak ilerler. Böylelikle problem ve çözüm alanları birbirlerine bağımlı olarak gelişir. Her tasarımcının, tasarım problemi ve bir problemin üstesinden gelme noktasında kendine özgü bir yapısı vardır. Bu yüzden tasarımcılar özellikle çeşitli noktalarda görüşlerini uyarlar ve iyimser sebepler geliştirebilirler. Bundan dolayı tasarım problemleri açık uçludur; verilen bir problem çeşitli çözüm önerileri ile kabul edilmekte ve bu görüş açısı tercih ettiği kriterlere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. (Smith, 2008; 1-2)

Archer (1971) problem çözmeyi, amaca yönelik bir eylem ve problemin oluşmasına neden olan amaçların bu eylemle karşılanması olarak tanımlamaktadır. Amaç, bir kişi ya da bir grup kişinin bir özellik ya da bir grup özellik durumuyla tatmin edilmesidir. Problem çözme ile ilgili amaçlar; kavrama, problemin yapısını belirleme, problemleri anlama, problemlerle ilgili çeşitli amaçların nasıl tatmin edileceği konusunda ki yaklaşımları belirleme ve yeni strateji belirleme işlemlerini kapsamaktadır. (Bayazıt, 2004; 207)

Tasarım probleminin çözümünde yaratıcılık, sorunu en iyi çözecek, yeni fikirler geliştirecek düşünce ve eylemlerin planlanmasıdır. Bu eylemler, yeni bir ürün

tasarlarken başlangıç noktası ve sonuç arasındaki süreçte tasarımcının izlediği yoldur. Tasarım sürecinde fikir bulma eylemi üç grupta toplanmaktadır.

(Crawford,1987, Bruce ve Cooper, 2000)

- Daha önce rastlanmayan ihtiyaçların ve problemlerin belirlenmesi (problemi bul / çöz yaklaşımı)
- Yeni ürün yaratmak için var olan ürünleri değiştirme ya da geliştirme (tesadüfî arama yaklaşımı)
- Olası çözümleri belirlemek için problem bulma ve beyin fırtınası yaklaşımı (problemleri bul / çöz yaklaşımları) (Bayazıt, 2004; 231)

Tasarım problemlerinin çözümünde yaratıcılığı engelleyen ve bu engelleri ortadan kaldıracak metot ve teknikler bulunmaktadır. Yaratıcılığa yardımcı olmak için geliştirilen teknikler;

- Benzetme yapma
- Zihinsel engelleri ortadan kaldırma
- Beyin fırtınası
- Sinektik
- Kontrol listeleri
- Morfolojik kartlar
- AIDA
- Ullman'ın Kavram Üretme Tekniği

Grupla çalışmanın gereklilik olduğu bu çağda; karmaşık sorunlar, çözüm için ayrılan zamanın kısıtlılığı ve bu sorunların zorluğu nedeniyle bireysellikten uzaklaşarak daha verimli çalışma adına grup çalışmaları gereklilik olmaktadır. Grup yöntemi ile çalışılabilen iki temel yaratıcı eylem yöntemi bulunmaktadır. Birisi beyin fırtınası bir diğeri ise sinektik (synectics) dir. (Denel, 1981; 28)

“Sinektik (synectics)”, Yunanca kökenli bir kelime olup, birbirinden farklı ve görünürde birbiriyle ilişkisi olmayan unsurların bir araya getirilmesi anlamına gelmektedir. (Gordon, 1961; 3)

Bu kuram, değişik bireylerin sorun tanımlayıcı, sorun çözücü bir grup olarak bir araya getirilmesini içermektedir. (Denel, 1981; 34)

Sinektik (Synectic) problemi ifade etmede problemi çözümede yaratıcı süreci, zihinsel aktivite olarak tanımlayarak, sanatsal ve teknik buluşların sonuçları olduğunu ifade etmektedir. Tasarımcı problemi çözümeden önce, problem açık biçimde tanımlanmalı, anlaşılmalı ifade edilmelidir. Sinektik sürecinde, tasarım süreçleri ile ilgilenen bireylerin problemden haberdar olması, problemden sorumlu olması ve problemi anlaması gerektiğini ifade etmektedir. Buna ek olarak sinektik tasarımcıların günlük hayat, insanlar, fikirler, duygular ve nesnelere açısından yenilikçi bir perspektif geliştirebilmek için probleme yeni bir yöntemle yaklaşmaları gerektiğini vurgulamaktadır. (Gordon, 1961; 33)

Yaratıcılıkla ilgili çeşitli uygulama etkinliklerinin incelenmesi sonucu bazı somut mekanizmaların bulunduğu görülmektedir. Bunlar; sözcükler, anlamlar ve tanımlarla, bir doğa kanunu ve bilimsel kavramı kapsam dışına iteklemekle ve sürekli benzetmelerle oynamak biçiminde oluşmaktadır. Bunlar, bir oyun ve onun bir parçası olan sezgi ve başkalarının duygularının idraki gibi çok karmaşık etkinlikleri tanımlayan sözcüklerdir. Bu tür soyut kavramlardan biriside yaratıcılıktır. İnsanlara yap, uygula demekle eylemsel olamazdı. (Denel, 1981; 36)

Sinektik sürecinde bu somut mekanizmaları çalıştıracak ve yol gösterecek iki kural bulunmaktadır. Bunlar;

- Tuhafı bilinen yapmak
- Bilineni tuhaf yapmak (Gordon, 1961; 33)

Tuhaf bilinen yapmak; herhangi bir sorunun çözümlenmesinde ilk aşama sorunu anlamaktır. Sorunu anlamak, tanımlama için “tuhafı bilinen” haline getirmek gerekmektedir. Bu ölçekte sorunu anlamak çözümsel bir işlemdir. Ancak tek başına çözümsel tutumla özgün bir çözüme varabilmek mümkün değildir. Her sorun birey için yabancıdır ve dolayısıyla tuhaftır. İnsan doğası genellikle tutucudur. Yeniye, yabancıya, tuhafa karşı çıkar. Böyle bir durumda birey ya kendini zorlayıp kabul eder veya onu değiştirip “bilinen” bir şekle sokmaya çalışır. Konu hakkında daha önceden bildiklerini de sürece dahil eder. Aslında “yeni” diye tanımlanabilecek sorun tiplerinin sayıca pek az fakat sorunlara yeni bir biçimde bakıp ona göre

davranmasının “yeni” olduğu bilincindedir. İşte bu bilinç yeni bir çözümün olasılığının işaretçisi olmaktadır.

“*Bilineni tuhaf*” hale getirmek ise; olaylara güncel bakış biçimini değiştirmek, alt üst etmek, bozmak vb. demektir. Böylelikle olaylara, insanlara, fikirlere ve nesnelere bilinçli olarak farklı bakmak için çaba gösterilir. Her nesnenin genellikle doğru kabul edilen bir “konumu” vardır. Aynı durum kurallar, fikirler, davranışlar vb. içinde geçerlidir. Bir an için bütün bunlara farklı bir biçimde bakılabilir. Bakmak için bir çaba göstermek bile onları farklı yapmaktadır. Bu çaba sahte bir özgürlük demek değildir. Bilineni tuhaf yapma, denenmiş ve sonuçlarının geçerli olduğu saptanmıştır. (Denel, 1981; 36)

Sinektik uygulamasında “bilineni tuhaf yapma” aşamasında kullanılan geçerli mekanizmaların hepsi mecazi anlam ifade etmekte ve şöyle sıralanmaktadır.

- Kişisel örneksme
- Doğrudan örneksme
- Sembolik örneksme
- Hayali örneksme (Gordon, 1961; 36)

Birey, bu mekanizmaları bilinçli ya da bilinçsizce bir sorunu tanımlamada veya çözümede kullanmaktadır. Farkına varılmadan kullanıldığı zaman var oldukları bilinmemektedir. Burada amaç bireyin; görmek, işitmek ve nefes almak gibi düşünmeden yaptığı davranışlar haline getirip işletebilmektir. (Denel, 1981; 37)

Kişisel örneksme: Oyunda rol almak, oynamak gibi düşünülmeyle birlikte, her an değişen bir kişilik ile uygulanır. Kişi kendini sorun ile özdeşleştirmektedir. Bu özdeşleştirme; başka insanların hislerinin anlamak, anladığını kabul etmemek, yaşayan ve yaşamayan nesnelere duyuları varmışçasına onlarla bütünleşmeyi kapsamaktadır. (Denel, 1981; 37) Bir kimyagerin, bilineni tuhaf yaparken kendini molekülleri birleştiren denklemlerin veya matematiğin fenomenolojisi yerine koyması örnek verilebilir. (Gordon, 1961; 36)

Kişisel örnekte diğerk bir örnekte ise, kendisini bir koltuğun yerine koyan bir tasarımcıyı örnekte vermek gerekirse: Tasarımcı, “Ben bir koltuk olsam ne hissederim? Benim üzerime oturanlar ile ilişkim ne olur? Üzerime oturanları nasıl kavrarım? Üzerime oturanları nasıl taşıırım? Kolçaklarım nasıl olmalı? Ayaklarımın yere teması nasıl olmalı? Üzerimdeki kaplamam ile nasıl hissederim?” Tasarımcı bütün bu sorulara nesne ile organik bir bağ kurarak cevap aramaktadır. (Bayazıt, 2004; 243)

Doğrudan örnekte: Benzer doğrular, bilgi ve teknoloji ile sorun arasında “gibi” sözcüğü kullanılarak yapılır. (Denel, 1981; 38) Tekerlekli sandalye kullanan engelli birey için süper market arabasının bir çamaşır mandalı gibi mekanizma ile tutturulması doğrudan örnekte örnekte verilebilir. (Bayazıt, 2004; 244)

Sembolik örnekte: fiziksel, nörolojik ve akıl ile ilgili kurgunun bir anda sıkıştırılarak ifadelendirilmesinden oluşmaktadır. Aynı zamanda bir Gestalt önerisidir. (Denel, 1981; 38) Sözlü olarak yakıştırılan özel anlamların kökenine inmeyi hedeflemektedir. (Bayazıt, 2004; 244) Bu mekanizma tanımlamaya bakış açısı ile kişisel örnektemeden farklılık gösterir ki bu problemi tanımlarken bunu kişisel olmayan tarafsız bir görüş açısı ile yapmaktadır. Özetle bireysel etkileyciliği kullanmakta ki bu örnekte terimi şiirsel bir cevap gibidir. (Gordon, 1961; 44)

Düşsel örnekte: Freud’un sanat ve yaratıcılık kavramından ilham alınana bu yöntem bireyin içindeki istekleri canlandırmayı hedeflemektedir. Cümleler “eğer” sözcüğü ile başlamaktadır. (Denel, 1981; 38) Dünyayı algılama biçimi, geleneksel ve uzmanca görünümün dışındadır. Filmlerdeki fantezi ve düş dünyası, bu filmlerdeki mekan ve nesnelere algılanışı düşsel örnekte örnekte en güzel örnekleri sunmaktadır. “ Walt Disney çizgi filminde böceklerin uçarak bir fermuarı kapatması ile ilgili bir fantezinin, uzay giysilerinin fermuarlarının tasarımında uygulanmasına güzel bir örnektir. (Bayazıt, 2004; 244)

Sinektik metodunun uygulama mekanizmaları, sorun hakkında faydalanılabilecek çözüm önerilerinin oluşumunda yaratıcı bir sürecin adımlarını oluşturmaktadır.

Yöntemin uygulanmasından önce yaratıcı fikirleri sunacak olan grubun seçilmesi ve izlenecek yolun belirlenmesi gerekmektedir. Grupta yer alacak kişiler farklı ilgi ve bilgi alanlarından seçilmelidir. (Denel, 1981; 44)

Bu kişiler farklı disiplinlerden ve farklı alanlarda çalışanlardan oluşması gerekmektedir. Grup üyeleri alanların da uzmanlaşmış ve farklı konularda çalışmış kişiler olmalıdır. (Bayazıt, 2004; 244)

Grubun üyelerinin farklı yaş gruplarından, ayrı cinsiyetlerden ve birbirine zıt kişiliklere sahip kişiler arasından seçilmesi yararlı olacaktır. Uygulama genellikle yuvarlak bir masa etrafında ve katılımcılar ile yüz yüze gelecek bir biçimde oturarak düzenlenir. Uygulama yaklaşık olarak iki, iki buçuk saat sürdürülmelidir. Daha uzun süren çalışmalar yorucu olmakta ve verimliliği düşürebilmektedir. Uygulama için katılımcıların not almaları sağlanır ve görüşme kameraya veya ses kayıt cihazına kaydedilebilir. Bu sürecin daha sonra ki değerlendirilmesi aşamasında faydalı olacaktır. (Denel, 1981; 42)

Bu çalışma kapsamında ortopedik engelli bireylere yönelik giysi tasarımına yönelik ürün geliştirme aşamasında, grupta yaratıcı eylem tekniği olan sinektik bir yöntem denemesi olarak uygulanacaktır.

2.4.2. Grupta Yaratıcı Eylem Yönteminin Uygulanması ve Değerlendirme Süreci

Gordon (1961) sinektik kuramına ve ilkelerine göre uygulama önerisi geliştirmiştir. Bu öneriyi “bakım istemeyen bir park” için yaratıcı çözümler üretecek bir uygulama örneğinde şu şekilde sıralanmaktadır.

- Verildiği gibi sormak: Sorunu çözmekle sorumlu kişilere, uygulayacakları yöntemden bağımsız olarak yalın bir biçimde soru sormayı amaçlamaktadır. “Bakım istemeyen bir park” tasarımı buna örnek verilebilir.

- Tuhafı bilinen yapmak: En iyi bilindiği sanılan bir sorun, parçalara ayrıldığında veya üstünde düşünöldüğünde ya da sadece şimdi karşılaşıldığı için doğasından gelen bir tuhaflığı taşımaktadır. Bu aşamada yapılan analiz herkese o ana kadar düşünmedikleri veya görmedikleri boyutları ortaya çıkarttıracaktır.
- Anlaşıldığı gibi sormak: Bu süreçte park tanımlanacak, bakım süreci değerlendirilecek ve sorun verildiği biçimin dışında yeni bir tanımla ortaya konulacaktır. Yoğun bir analiz ve sorun hakkında grubun bildiği bütün doğruların sınıflandırılması aşamasını içermektedir.
- İşlemsel mekanizma: kullanılan örneksemeler işlemsel mekanizmayı çalıştırır.
- Bilineni tuhaf yapmak: Metal ve plastik çevre, sera park, insansız taş bahçe, ay yüzeyi gibi, yaşamsız, canlı vb. örneksemeler bilinen tuhaf biçime sokacak örneklerdir.
- Psikolojik durum: Her öneri yeni başka başka yönlere ilerleyen ilginç bir başka sorunu oluşturmaktadır. “Neler neler yapılabilir?” diye sorularak karar verme geciktirilir ve sorunla birçok türde bütünleşerek, düşler kurarak daha önce tartışılan türlerde psikolojik durum izlenir.
- Durumun sorunla bütünleşmesi: Çıkan benzetmelerden en uygun olanı “ verildiği gibi” sorun ile bütünleştirir. Sorunun yeni tanımı artık katı ve insanda hiçbir görsel görüntü izlenimi yaratmayan ilk halinden kurtulmaktadır.
- Görüş: Yapılacak sentez görüş olarak öne sürülebilir.
- Çözüm veya amaç: İster deneyerek ister sorunu getiren de oluşturulan görüş sınanarak, ister uzmanlara danışarak amaç ve ya çözüm değerlendirilir.

Uygulama önerisinin bu aşamaları, sonuçtan memnun kalınmaz ise memnun kalıncaya kadar, süreç yinelenerek çözüm arayışı devam ettirilir. (Denel, 1981; 38-39)

Bu aşama ile bir problemi çözerken asla durmadan daha ileriye taşınırken, sonra aynı problem veya bir diğeri tekrar tekrar mükemmel sona doğru biraz daha yaklaşılarak çözüme ulaştırılır. Tasarım sürecinin işleyişi önemsenmeli, oluşacak bazı durumları çeşitli aşamalarda belirlemek, doğrudan daha geniş bir çözüm yolunda daha fazla bağlantı ile ilerleme kaydedilmesine sebep olacaktır. (Koberg ve Bagnall, 2003; 21)

2.6. İlgili Araştırmalar

Ortopedik engelli çalışan kadın giyimi üzerine ülkemizde yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak, doğrudan ortopedik engelli kadınlar konu edilmemişse de zihinsel engelli çocuklar ve özel bakıma ihtiyacı olan kişilerin giysileri ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Yurt dışında yapılan çalışmalarda konuyla doğrudan ilişkili olmayan, özürülülerin giysi ihtiyaçları ile ilgili bazı araştırmalara aşağıda kısaca değinilmiştir.

DALLAS ve WILSON (1981) çalışmalarında, idrar tutamama problemi olan engelli kadınların özel ihtiyaçlarına uyumlu ve yardım almadan kullanabilecekleri, rahat, fonksiyonel ve estetik külotlar tasarlamayı amaçlamıştır. Anket çalışması 16 gönüllü katılımcıya uygulanması sonucunda elde edilen bulgular sonucunda külot üretilmiş ve 16 denekten 6'sı üzerinde giydirilerek test edilmiştir.

Araştırma sonucunda engelli kadın ve kızların tanımladıkları külot problemlerinin çözümlerine kişisel temelli yaklaşılması gerektiği ve giyinme soyunmayı kolaylaştıran, fonksiyonel, konforlu ve fiyat açısından da elde edilebilirliği olan tasarımlara gereksinimleri olduğu tespit edilmiştir. Üreticilerin engellilerin taleplerinin sürekli güncellendiği bilgi bankası oluşturması gerektiği,

bunun için engellilerle kişisel görüşmeler ve ilgili araştırmalar yapılarak, bireysel istekler doğrultusunda ürünlerin tasarlanması önerilmiştir.

HELENA M. DE KLERK (2002), Günümüzde fiziksel engelli bayanlar alışverişte kendileri ve aileleri için, kişisel beğenilerine, engel durumlarına ve modağa uygun giysi bulmakta çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu çalışmada 21 ile 60 yaşları arasındaki fiziksel engelli 40 bayana engellerine ve modağa uygun giysi alışverişlerinde karşılaştıkları sorunlar konusunda görüşleri sunulmuştur. Mağazaların, fiziksel engelli tüketicilerin ihtiyaçlarını hangi derecede karşıladığı konusunda bilgi alabilmek için 40 giyim mağazası gözlemlenmiştir.

Bu görüşmelerden elde edilen sonuçlar fiziksel engelli bayanların birçoğunun engellerine uygun moda giysiler bulmada önemli problemlerle karşılaştıklarını göstermektedir. Bu görüşmeler ayrıca bu bayanların kullanılmayan erişim noktaları, uygunsuz park alanları, çok yüksek olan raflar ve bu raflar arasındaki boşlukların çok dar olması, soyunma odalarında yeterince geniş olmaması ve mağazalarda yeterli yardım alamamaları gibi sorunlarla karşılaştıklarını göstermektedir.

SHAARSCHMIDT ve MÖHRING (2005) çalışmanın amacı; tekerlekli sandalye hastalarının giysileri üzerinde hangi faktörlerin etkili olduğunu analiz etmek, hangi etkileşim ilişkilerinin mevcut olduğunu belirlemek ve bu tür tüketicilerin materyal, tasarım ve işçilikten ne gibi talepleri olduğunu tespit etmektir.

Tekerlekli sandalye kullanan kadın ve erkeklere anket formu uygulanarak ve kişisel görüşmeler yapılarak bireysel istek ve talepleri belirlenmiş, giysi üzerinde insan, kullanım özellikleri, materyal, giysi kalıbı, işçilik ve bakım olmak üzere başlıca 6 faktörün etkili olduğu analiz edilmiştir. Bu faktörler göz önüne alınarak kadın ve erkekler için iki ayrı bahçıvan tipi pantolon tasarımı geliştirilmiştir. Pratik koşullarda taşıma deneyleri için, bir firma desteğinde değişik bedenlerde pantolonlar hazırlanmıştır.

Araştırma sonucunda; taşıma testleri sonuçlarının, müşteri taleplerini bilmek ve bu bilgileri ürün geliştirmede değerlendirmenin önemli olduğunu gösterdiğini, giysi fizyolojisi tutumu, taşıma konforu ve baskı basınç testleri sayesinde de

materyalin amaca uygun olup olmadığının anlaşılabilirdiği belirlenmiştir. Tekerlekli sandalye engellileri için ürün geliştirmede üstün kalite ve fonksiyonelliğe ulaşabilmek için, talep ile tasarım, konstrüksiyon ile materyal türünün bir bütün oluşturması gerektiği öneri olarak sunulmuştur.

ÇİVİTCİ (2001) çalışmasında, beyin kanaması veya beyin damar tıkanıklığı sonucu gelişen fiziksel özürlü veya yatağa bağımlı hemiplejik hastaların kullanımına uygun fonksiyonel giysi formu oluşturmayı amaçlamıştır. Araştırmada, yatarak tedavi gören 36 kadın hastanın yatar durumdaki ölçüleri alınmış, hareket sınırlılıkları tespit edilmiş, bakım verenlerin ve sağlık personelinin hastanın giysi ihtiyaçları ile ilgili görüşleri alınmıştır. Hastaların aynı pozisyonda olmaktan dolayı sağlam taraflarında fonksiyon kaybı olduğu, giysilerini giydirip çıkarmada çok fazla zaman ve güçlüklerle karşılaşıldığı ve giyinme kolaylığı için iki parçalı giysileri tercih ettikleri belirlenmiştir.

Elde edilen veriler doğrultusunda hastaların giysi ile ilgili sorunlarını giderecek ve gereksinimlerine cevap verebilecek uygun giysi formları oluşturulmuştur. Kullanıcıya yönelik tasarımlar hastalar üzerinde denenerek, tasarımların hasta, bakım veren kişiler ve sağlık personeli açısından kullanım kolaylığı sağladığı tespit edilmiş ve hazır giyim sektörünün bu alanla ilgilenerak ürün ve yardımcı malzeme çeşitliliğinin artırılması önerilmiştir.

KACAR (2004) çalışmasının amacı, zihinsel engelli çocukların giyinme problemlerini belirlemek, belirlenen problemler çerçevesinde engelli çocukların giyinmelerini kolaylaştıracak alternatif giysi tasarımları yaparak problemlere çözüm önerileri getirmektir. Araştırma kapsamına alınan 8–15 yaş arası 104 zihinsel engelli öğrencinin anne-babasına çocuğunun giysi kullanımıyla ilgili sorunlarını içeren soru formu uygulanmıştır. İkinci aşamada ise evrenden tesadüfi yöntemle seçilen 10 öğrencinin antropometrik ölçüleri alınarak kullanıma uygun giysi tasarımları hazırlanmıştır.

Araştırma sonucunda; zihinsel engelli çocukların giysilerini kapama, giysinin ters ve yüzünü ayıt etme, tuvalet ihtiyaçlarını giderme sırasında pantolon paçalarını

toplayamama problemleri olduğu ve eldiven takma ve kravat /kurdele takma çıkarma becerilerini yapamadıkları tespit edilmiştir.

KOCA (2007) Araştırma, beyin felçli (Serebral Palsi) çocukların giyinme becerilerinde giysilerden kaynaklanan problemleri tespit ederek, bağımsızlık düzeylerini yükseltecek fonksiyonel giysi formlarının oluşturulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda SP'li çocukların giyinme becerilerindeki hareket kısıtlılıkları belirlenmiş, giyinmede güçlük çekilen giysi bölümleri saptanmış, anne ve eğitimcilerin çocukların giysi gereksinimleri ve giysi formları ile ilgili görüşleri dikkate alınarak fonksiyonel giysi formları oluşturulmaya çalışılmıştır. Çalışmada SP'li çocukların giyinme becerilerinde, giysiden kaynaklanan giyinme problemlerinin belirlenmesi ve fonksiyonel giysi formlarının oluşturulmasının, annelere ve SP'li çocukların bakımıyla ilgilenen kişilere, SP'li çocuklar için giysi tercihi konusunda yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, çözümü ve yorumlanmasında kullanılan istatistiksel yöntem ve tekniklere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, ortopedik engelli çalışan kadınların giysi sorunlarının belirlenmesine yönelik nicel araştırma yöntemi, giysilerin fonksiyonel ve estetik boyutu göz önüne alınarak yeni tasarım ve ürün geliştirmeyi hedefleyen aşamasında ise nitel araştırma yönteminin bir arada kullanıldığı karma yöntem uygulanmıştır.

Nicel verilerin toplanmasında uygulanan ankette, oluşturulan soru tipleri açık ve kapalı uçlu olarak iki şekilde yapılandırılmıştır. Anket soruları, görüşme, posta ve elektronik posta yoluyla uygulanmıştır.

Nitel verilerin toplanmasında ise grupla yaratıcı eylem yöntemi olan sinektik (synectics) uygulanmıştır. Sinektik grubu ile yapılan çalışmada, video kaydı ve grup üyelerinin yaratıcı fikirlerini yansıtan eskizler analiz edilecek veriler olarak toplanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Ortopedik engelli çalışan kadınların giysilerinin fonksiyonel ve estetik boyutunda karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla, İzmir ilinde kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan ortopedik engelli kadınların belirlenmesinde, araştırmanın evrenini oluşturacak örneklem seçimi için nicel araştırmalarda kullanılan amaçlı örnekleme yönteminin alt sınıflarından olan maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örneklemesinde amaç, göreceli olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. (Yıldırım ve Şimşek, 2008; 108)

Araştırmanın evreninin oluşturan İzmir ilindeki ortopedik engelli çalışan kadınların sayısına ilişkin istatistiksel verilere ulaşılmasında sorun yaşanmıştır. Bu sorunu aşmak adına tüm evreni temsil etmesi anlamında ulaşılacak ortopedik engelli çalışan kadınların tespit edilmesinde, Devlet Personel Daire Başkanlığı'nın ağustos 2011 verilerinde belirtilen istihdamı gerçekleşen ortopedik engelli çalışan kadın (memur statüsünde) sayı 2.147 olarak ulaşılabilen tek veridir. Bu sayı tüm Türkiye'de istihdam edilen ortopedik engelli kadın sayısını temsil etmektedir.

Araştırma kapsamında İzmir ilinde yaşayan 105 ortopedik engelli kişiye ulaşılmıştır. Posta ve elektronik posta yolu ile gönderilen anketleri yanıtlamayan 10kişi bulunmaktadır. 3 kişiye ise resmi kurumlardan alınan verilerde belirtilen adreslerden ulaşılamamıştır. Diğer kişiler ise farklı gerekçelerle çalışmaya katılmamıştır. Bu gerekçeler; ailevi durum, çalışma ortamının yoğunluğu nedeniyle zaman ayıramamak ve engeli ile ilgili olarak giysilerde herhangi bir sorunla karşılaşmadığı şeklindedir.

Grupla Yaratıcı Eylem Yöntemi-Sinektik ile yapılacak uygulama çalışmasında yer alacak grup üyelerinin belirlenmesinde araştırmanın evrenini oluşturacak örneklem seçimi için, yine nitel araştırmalarda da kullanılan amaçlı örnekleme yönteminin alt sınıflarından olan maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılacaktır. Platon (1987), maksimum çeşitlilik gösteren küçük bir örneklem oluşturmanın iki yararı bulunmaktadır. Bunlardan ilki; örnekleme dahil her durumun kendi içerisinde kendine özgü boyutlarının ayrıntılı olarak tanımlanmasıdır. İkincisi ise; büyük ölçüde farklı özellik gösteren durumlar arasında ortaya çıkabilecek ortak temalar ve bunların değerlerinin ortaya çıkartılmasıdır. (Yıldırım ve Şimşek, 2008; 109)

Grup üyelerinin belirlenmesinde kullanılacak bu yöntem, farklı disiplinlerden gelen bireyler arasında ortak veya paylaşılan olguların olup olmadığını görmek ve bu çeşitliliğin problem durumuna kazandıracığı farklı boyutları deneyimlemek anlamını da taşımaktadır.

Buradaki amaç, görel olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Bu yöntemle belirlenen ve İzmir’de yaşayan 4 kişi ile, 45 dakikadan oluşan 2 oturumda görüşmeler gerçekleştirilmiş ve bu görüşmeler daha sonra çözümlenmek üzere kamera ile kayıt edilmiştir.

Örnekleme alınacak bireyler, farklı ilgi ve bilgi alanlarına sahip deneyim sahibi olanlar arasından seçilmiştir. Yine bu bireyler farklı yaş gruplarından ve ayrı disiplinlerden seçilmiştir. Araştırmacı gruba katılacak üyeler ile bireysel görüşme yaparak araştırmaya uygunluk açısından değerlendirmiştir. Uygunluk anlamında belirlenen ölçütler; farklı disiplinlerden gelmeleri, mesleki bilgi ve deneyimlerinin tecrübelerinin olması ve uygulamaya düzenli gelebileceklerini temin etmeleri gibi uygulamaya yönelik kıstaslar olarak belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Nicel veriler araştırmacı tarafından geliştirilen “ *Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Giysilerinin Fonksiyonel ve Estetik Boyutunda Karşılaştıkları Sorunları Belirleme Soru Formu*”, yolu ile, nitel veriler ise, “ *Grup İle Yaratıcı Eylem Yöntemi: Sinektik*” metodu ile yapılan grup çalışması sonucunda toplanmıştır. Aynı zamanda araştırmacı tarafından grupta yapılan çalışmada kamera ile yapılan kaydın incelenmesi ve grup üyelerinin yaratıcı fikirlerinde oluşan eskizlerde veri olarak toplanmıştır.

3.3.1. Nicel Verilerin Toplanması

Nicel verilerin toplanmasında “ *Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Giysilerinin Fonksiyonel ve Estetik Boyutunda Karşılaştıkları Sorunları Belirleme Soru Formu*” kullanılmıştır.

Araştırmacı tarafından geliştirilen, “ *Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Giysilerinin Fonksiyonel ve Estetik Boyutunda Karşılaştıkları Sorunları Belirleme Soru Formu*”, literatür taraması sonucunda oluşturulmuştur. Literatür taramasının

yanı sıra engelli dernekleri ve engelli bireylerle görüşülerek giysilerde yaşadıkları sorunlara yönelik görüşleri alınarak son hali verilmiştir. Sorular açık uçlu ve kapalı uçlu olmak üzere yapılandırılmıştır. Anket ön çalışması yapılarak sorulara son şekli verilmiştir.

3.3.2. Nitel Verilerin Toplanması

Araştırmanın nitel boyutuna ilişkin verilerin toplanmasında grupla yaratıcı eylem yöntemi olan sinektik yöntemi kullanılmıştır. Sinektik grup çalışmasını verilerinin toplanmasında görüşme tekniği gibi, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış sorular hazırlanmıştır.

Sinektik yöntemi ile iç içe kullanılacak olan görüşme yöntemi; bireylerin bir problem karşısında yaratıcılıklarını ifade edebilecekleri, görüşlerini, deneyimlerini, duygularını ve yaratıcı fikirlerini ortaya çıkarma bakımından oldukça güçlü olması ve iletişimin en yaygın biçimi konuşmayı temel alması nedeniyle nitel araştırmalarda sıkça kullanılan veri toplama türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 127).

Grupla çalışmanın gereklilik olduğu bu çağda; karmaşık sorunlar, çözüm için ayrılan zamanın kısıtlılığı ve bu sorunların zorluğu nedeniyle bireysellikten uzaklaşılarak daha verimli çalışma adına grup çalışmaları gereklilik olmaktadır. Grup yöntemi ile çalışılabilen iki temel yaratıcı eylem yönteminden biri olan sinektik; değişik bireylerin sorun tanımlayıcı, sorun çözücü bir grup olarak bir araya getirilmesini içermektedir. (Denel, 1981; 28)

Sinektik grubu ile yapılacak bu çalışmanın amacı ortopedik engelli çalışan kadınların giysi sorunlarına getirilebilecek yeni tasarım fikirlerinin araştırılmasıdır. Nicel araştırmadan elde edilen verilere göre, ortopedik engel grupları belirlenmiştir. Ortopedik engelli tanımı içerisinde annenin hamileliği döneminde, doğum sırasında ve sonradan olmak üzere engelin ortaya çıkışına göre gruplar belirlenmiştir. Çocuk Felci, skolyoz, kalça çıkıklığı, hareket kısıtlılığı ve ampute olan engelli bireyler nitel araştırma kısmına dahil edilmiştir. Araştırmada diğer engel türlerinin yaşadığı

sorunlar örtüştüğü ve de sayılarının azlığı nedeniyle tasarım grubuna dahil edilmemiştir.

Farklı disiplinlerden gelen grup üyeleri ile yapılan görüşmeler sonucunda, giysilerde işlevsel ve estetik boyutu göz önüne alınarak çözüm sunabilecekleri fikirlerin paylaşıldığı, bu fikirlerin yaratıcı başka fikirleri doğuracak nitelikte hazırlanan sorulara verilecek cevapları ve eskiz çizimlerini oluşturan bir grup çalışmasından oluşmaktadır.

Sinektik grup çalışmasının temel boyutları açısından ele alındığında, endüstri alanının yanı sıra da pek çok alandaki sorunlara çözüm getirebilecek veri toplama yöntemidir. Bu temel boyutları; grup üyeleri ile ön görüşmelerin yapılması, amaç ve çıktıların tespit edilmesi, soru formunun hazırlanması, zamanın ve sürecin planlanması, hazırlıkların yapılması ve önerilerin sözlü ve yazılı olarak (eskiz çizimleri) toplanması aşamalarından oluşmaktadır. Bu süreçte katılımcıların sorun üzerinde yaratıcı fikirler üretmesi amacıyla sorular hazırlanmıştır.

Ortopedik engel grupları hakkında sinektik grup üyelerine kısa bilgiyi içeren bir sunum hazırlanmıştır. Bu sunumda, nicel araştırma sonuçlarından elde edilen veriler ile birlikte, ortopedik engelliliğin nedenleri, engelli bireyin günlük yaşam kalitesin nasıl etkilediğini, çalışma yaşamına uyumu, iş ortamında giysilerden dolayı yaşadıkları sorunları ve kullandıkları yardımcı cihazların giysilerle olan ilişkisi üzerine bilgileri içermektedir. Bu ön bilgilendirmeden sonra ortopedik engelli çalışan kadınların giysi sorunlara getirilecek yaratıcı fikirlerin oluşturulmasında kullanılacak sinektik yöntemi hakkında kısa bir bilgilendirme yapılmıştır. Daha önce grup üyeleri ile ön görüşmede de çalışma konusunda bilgilendirme yapılmıştır. Hatırlanması ve çalışmanın sağlıklı ilerlemesi amacıyla bu bilgilendirme yinelenmiştir.

Uygulama iki oturumdan oluşmaktadır. Birinci oturumda anket çalışmasından çıkan sonuçlar, grup üyelerine hazırlanan bir sunum ile anlatılmıştır. Aşağıda araştırmanın akışına yönelik bir şema bulunup bu uygulamada gerçekleştirilmiş olan sinektik grup görüşmeleri ve genel amaçları hakkında kısa bilgiler yer almaktadır

Örnekleme seçimi

Grubun Oluşturulması

I.Oturum

Ortopedik engelli çalışan kadınların engel durumları, iş yaşamları, çalışma ortamları ve giysi sorunlarına yönelik genel bir bilgilendirmenin yapılması ve yaratıcı fikirler ile ilgili uygulama çalışmasına ilişkin bilgilendirme ve veri toplama aşaması.

II.Oturum

Ortopedik engelli (Çocuk Felci, skolyoz, kalça çıkıklığı, hareket kısıtlılığı ve ampute) çalışan kadınların *üst bedende* karşılaştıkları giysi sorunları konusunda bilgilendirme ve elbise, pantolon, etek gibi giysilere yönelik işlevsellik boyutunda yaratıcı fikirler ile ilgili uygulama çalışmasına ilişkin veri toplama aşaması.

Ortopedik engelli (Çocuk Felci, skolyoz, kalça çıkıklığı, hareket kısıtlılığı ve ampute) çalışan kadınların *alt bedende* karşılaştıkları giysi sorunları konusunda bilgilendirme ve elbise, pantolon, etek gibi giysilere yönelik işlevsellik boyutunda yaratıcı fikirler ile ilgili uygulama çalışmasına ilişkin veri toplama aşaması.

Grupla yaratıcı eylem yöntemi için zamanlama ve sürenin planlanması aşağıdaki çizelgede belirtilmektedir.

Tablo 6: Grup ile Yaratıcı Eylem Yöntemi-Sinektik Oturum Planlaması

ZAMANLAMA	I.OTURUM (4 Kişi)	II.OTURUM (4Kişi)
SÜRE	30.03.2012 (45 Dakika)	30.03.2012 (45 Dakika)

Nicel verilerden elde edilen bilgilere göre, ortopedik engelli çalışan kadınların iş yaşamında en sık kullandıkları bluz, etek, elbise ve pantolon gibi giysilerde karşılaştıkları sorunlara yönelik yaratıcı çözüm önerilerinin tespit edilmesi amacıyla planlanmıştır.. Grupla yaratıcı eylem yöntemi olan sinektik için uygulama süreci aşağıdaki plana uygun yürütülmüştür.

Araştırma üç aşamadan oluşmaktadır. Tablo 7’te bu sürecin aşamaları; analiz, gerinme ve genleşme ve yeni görüş olarak gösterilmektedir. Her bir aşama, problemin durumunun yaratıcı süreçte çözümüne yönelik sorular ve bu sorulara katılımcıların verdiği cevapların analizinden oluşmaktadır. (Denel, 1981;40)

Tablo 7: Grup ile Yaratıcı Eylem Yöntemi-Sinektik Süreç Planlaması

SÜREÇ	UYGULAMA BASAMAKLARI
ANALİZ	1. Problem Cümlesi
	2.Problemin analizi: Grubun soru üzerine var olan görüşlerinin analiz edilmesi ve amaçların saptanması.
	3.Hücum (Beyin Fırtınası)
	4.Anlaşıldığı gibi sorun

SÜREÇ	UYGULAMA BASAMAKLARI
GERİNME Veya GENLEŞME	5.Doğrudan doğruya örneksemeyi oluşturacak davet edici soru.
	6.Doğrudan doğruya örnekseme yanıtı.
	7.Bireysel örneksemeyi oluşturacak davet edici soru.
	8.Bireysel örnekseme yanıtı.
	9.Sıkıştırılmış çelişkiyi oluşturacak davet edilmiş soru.
	10.Sıkıştırılmış çelişki yanıtı.
	11.Doğrudan doğruya örneksemeyi oluşturacak davet edici soru.
	12.Doğrudan doğruya örnekseme yanıtı.
	13. Doğrudan doğruya örnekseme analizi.

SÜREÇ	UYGULAMA BASAMAKLARI
YENİ GÖRÜŞ	14.Zorunlu düşsel örnekseme.
	15.Görüş, öneri veya çözüm.

3.4. Veri Çözümleme Teknikleri

3.4.1. Nicel Verilerin Çözümlemesi

Anket çalışması tamamlandıktan sonra, anketlerden elde edilen ham veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Çalışmanın ilk adımı, anket verilerinin sağlıklı bir şekilde analiz edilebilmesi için, anketlerin anket içeriğine uygun bir şekilde kodlanarak, SPSS v19.0 paket programına aktarılmasıdır. Bu aşamadan sonra anketler, temel (frekans dağılımı) ve ileri düzey analiz yöntemleri (Ki-Kare) uygulanarak analiz edilmiştir. Elde edilen analiz sonuçları tablolar ve grafikler ile verilmektedir. Analizlerin ilk aşamasında anket çalışması uygulanan kitleyi tanımak amacıyla demografik değişkenler incelenmiş, sonrasında ise ortopedik engellilerin giyim tercihlerini yansıtan değişkenler üzerinde analizler uygulanmıştır.

Çalışmanın bu aşamasında, anket çalışmasına katılanların ortopedik engellilerin giyim tercihlerine ilişkin yaklaşımlarını ölçen değişkenler ile katılımcılara ait demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla frekans dağılımı ve Ki-Kare (χ^2) ilişki analizi uygulanmıştır. İncelemeye konu olan ortopedik engellilerin giyim tercihlerine ilişkin yaklaşımlarını ölçen değişkenler ile demografik değişkenlerden her ikisi de sınıflama ya da biri sınıflama diğeri sıralama ölçme düzeyinde ölçülmüş ise bunların arasındaki ilişki Ki - Kare testi ile incelenebilmektedir. (Ünver ve Gamgam, 1999; 190)

Çalışmada istatistiksel olarak anlamlı bulunan Ki-kare ilişki analizi sonuçlarına ait tablolar verilmiştir. Bu tablolar içerisinde alt promlemlere göre anlamlı ve anlamsız ilişki çıkanlara ait bilgiler ilgili kısımlara yerleştirilmiştir.

Ki-kare ilişki analizi için aşağıdaki hipotezler kullanılacaktır.

H₀: Ortopedik engellilerin giyim tercihlerine ilişkin yaklaşımları ölçen fonksiyonel ve estetik boyutu değişkeni ile demografik değişkeni arasında istatistiksel bir ilişki yoktur.

H₁: Ortopedik engellilerin giyim tercihlerine ilişkin yaklaşımları ölçen fonksiyonel ve estetik boyutu değişkeni ile demografik değişkeni arasında istatistiksel bir ilişki vardır.

Yapılan Ki-kare ilişki analizi sonucunda Anlamlılık Düzeyi (P) < Tablo Değeri (α) = 0.10 tablo değerinden küçük ise H₁ hipotezi kabul edilmiştir. Yani değişkenler arasında istatistiksel olarak ilişki vardır sonucuna ulaşılmıştır. Aksi halde Anlamlılık Düzeyi (P) > Tablo Değeri (α) = 0.10 tablo değerinden büyük ise H₀ hipotezi kabul edilmiştir. Yani değişkenler arasında istatistiksel olarak ilişki yoktur sonucuna ulaşılmıştır.

3.4.2. Nitel Verilerin Çözümlemesi

Nitel verilerin değerlendirilmesi; araştırmacı tarafından grupla yaratıcı eylem yöntemi-sinektik grup görüşmeleri aracılığıyla toplanmış verilerin dökümünün yapılması ve içerik analizi olarak iki aşamada gerçekleştirilmiştir.

Değerlendirmenin ilk aşamasında grup görüşmeleri sonucunda elde edilmiş verilerin yazılı dökümü gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde araştırmacı görüşmecilerin çalışma sırasında tuttuğu notlar ve eskiz çizimleri de çalışmaya dahil etmiştir.

Araştırmacı tarafından verilerin dökümü gerçekleştirildikten sonra elde edilmiş olan verilerin yorumlanması için niteliksel araştırma yöntemlerinde kullanılan içerik analizinden faydalanılmıştır.

Grup çalışmasında kamera kayıtları hiçbir değişiklik yapılmadan olduğu gibi hazırlanan forma aktarılmıştır. Yazılı hale getirilen görüşmelerin tümü tek tek okunarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda verilerin nasıl sunulacağı belirlenmiştir. Araştırmanın amaçlarından yola çıkılarak veri analizi için çerçeve oluşturulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

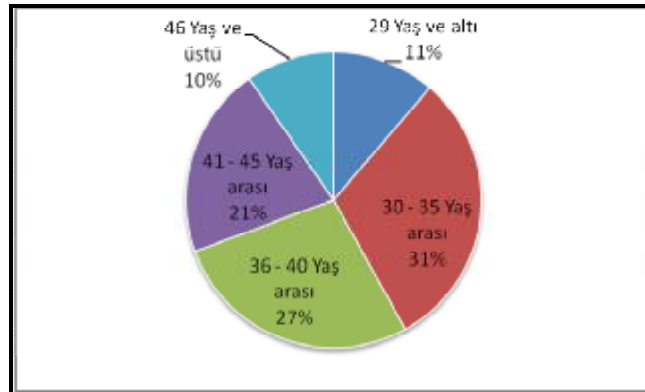
Bu bölümde araştırma kapsamında, ortopedik engelli çalışan kadınlarının engel grupları ve genel özellikleri ile ortopedik engelli çalışan kadınların giysilerinde fonksiyonel ve estetik boyutta karşılaştıkları sorunlarına ait bulgulara ve nitel araştırmadan elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1.Nicel Verilere İlişkin Bulgular

4.1.1.Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Yönelik Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olan, “*Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Sosyo-Demografik Özellikleri*” ne yönelik bulgular tablolar ve grafikler halinde aşağıda sunulmuştur.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların yaş dağılımlarına ilişkin bulgular Şekil 2’de sunulmuştur.

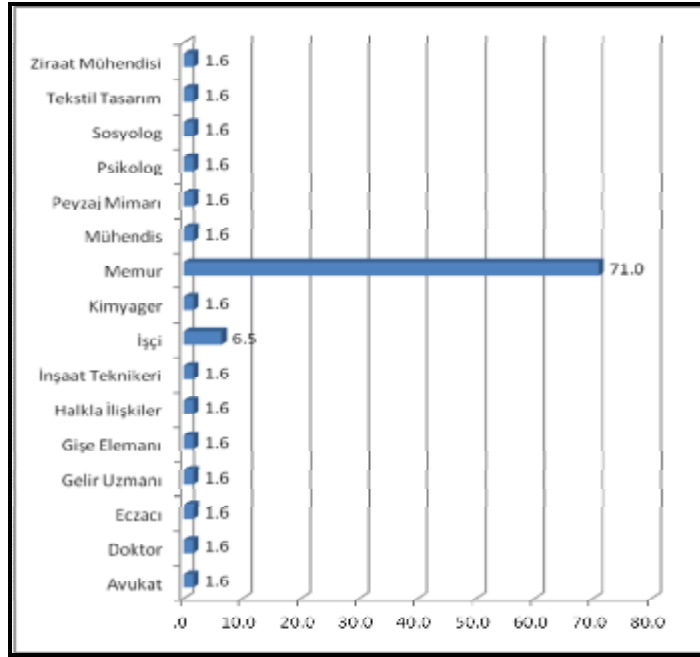

Şekil 2: Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Yaş Dağılımı

Şekil 2 incelendiğinde, anket çalışmasına katılanların çoğunlukla (%31) 30 - 35 yaş aralığında olduğu gözlemlenmektedir. Katılımcıların en az bulunduğu yaş aralığı ise (%10) 46 yaş ve üstüdür. Çalışmaya katılanların yaş dağılımları açısından orta yaş ve üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların mesleklerine ait dağılımlarına ilişkin bulgular Şekil 3'te sunulmuştur.

Şekil 3: Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Mesleklerine Ait Dağılım

Şekil 3 incelendiğinde, anket çalışmasına katılanların meslekleri itibariyle çoğunlukla memur (%71) ve işçi (%6,5) olduğu gözlemlenmiştir. Diğer tüm mesleklere ait dağılımın eşit (%1,6) olduğu gözlemlenmektedir. Araştırmaya katılan kişilerden (%1,6) oranı ile ifade edilenler eğitimini aldıkları meslekler üzerine çalıştıkları görülmektedir.

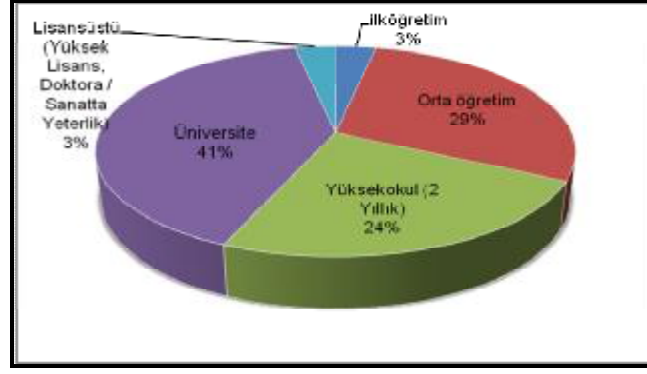
Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların iş yerlerindeki görev tanımlarına ait dağılım Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8: İş Yerindeki Görev Tanımlarına Ait Dağılım

Görev Tanımı	F	%
Memur	26	42
Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni	9	15
Bilgisayar İşletmeni	3	4.8
Santral Operatörü	3	4.8
Sekreter	3	3.2
Gelir Uzmanı	2	3.2
Halkla ilişkiler ve Tanıtım Uzmanı	2	3.2
Çözümleyici	1	1.6
Doktor	1	1.6
Eczacı	1	1.6
Avukat	1	1.6
İcra Memuru	1	1.6
İnşaat Teknikeri	1	1.6
Kimyager	1	1.6
Kütüphane Memuru	1	1.6
Otopark Görevlisi	1	1.6
Öğretmen	1	1.6
Psikolog	1	1.6
Sosyolog	1	1.6
Teknik Servis Sorumlusu	1	1.6
Yardımcı hizmetli	1	1.6
Toplam	62	100.0

Tablo 8 incelendiğinde, anket çalışmasına katılanların iş yerindeki görev tanımlarına ait dağılım açısından çoğunluğun sırasıyla memur (%42), veri Hazırlama ve kontrol işletmeni (%15), bilgisayar işletmeni (%4,8), santral operatörü (%4,8) ve sekreter(%4,8) olduğu gözlemlenmiştir. Daha sonraki dağılımların birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

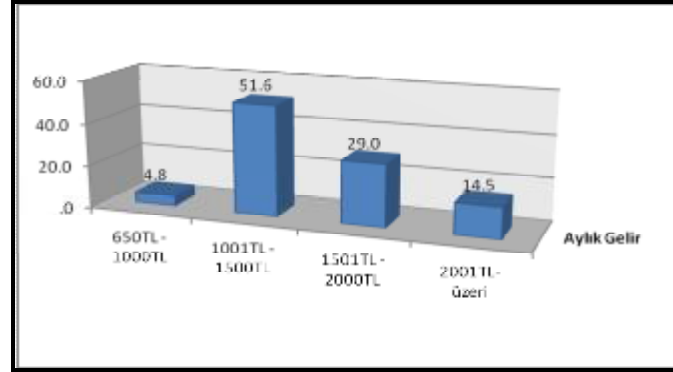
Araştırma kapsamına alınan 62 ortopedik engelli çalışan kadının öğrenim durumlarına ilişkin bulgular Şekil 4’te sunulmuştur.

Şekil 4: Öğrenim Durumlarına Ait Dağılım

Şekil 4 incelendiğinde, anket çalışmasına katılanların çoğunlukla öğrenim durumları itibariyle üniversite mezunu olduğu gözlemlenmektedir. Katılımcıların öğrenim durumlarına ait dağılım sırasıyla üniversite (%41), orta öğretim (%29) ve yükseköğretim (2 Yıllık) (%24) şeklindedir. Katılımcıların en az yoğunlaştığı öğrenim durumları ise eşit dağılımlı olarak lisansüstü (Yüksek Lisans, Doktora/ Sanatta Yeterlik) (%3) ve ilköğretim (%3)' dir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların aylık gelir dağılımına ilişkin bulgular Şekil 5'de sunulmuştur.

Şekil 5: Aylık Gelir Durumlarına Ait Dağılım

Şekil 5 incelendiğinde, çalışmaya katılanların aylık gelir dağılımları itibariyle çoğunluğunun (%51,6) 1001TL – 1500TL aralığında bir gelire sahip olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların aylık gelir durumlarına ait dağılım sırasıyla 1001TL – 1500TL (%51,6), 1501TL – 2000TL (29,0), 2001TL ve üzeri (%14,5) ve 650TL –

1000TL (%4,8) şeklindedir. Katılımcılar arasında düşük gelirliilerin daha az bulunduğu, yoğunlaşmanın 1001TL ve üzerinde gerçekleştiği görülmektedir.

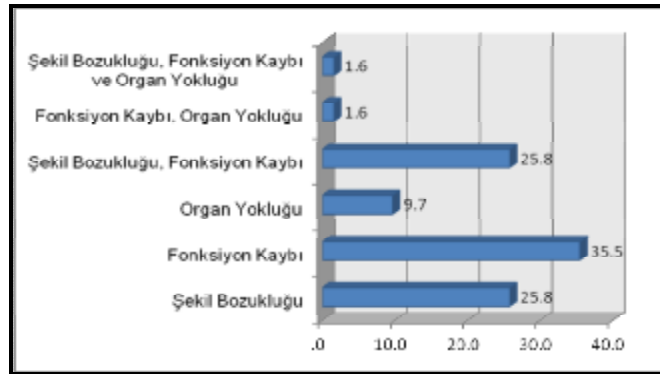
Araştırmaya katılan engelli kadınların ortopedik engellerinin hangi dönemde ortaya çıktığına ilişkin bulgular Şekil 6’da görülmektedir.

Şekil 6: Ortopedik Engellerinin Ortaya Çıkış Dönemlerine Ait Dağılım

Şekil 6 incelendiğinde çalışmaya katılanların, ortopedik engellerinin ortaya çıkma dönemleri itibariyle çoğunluğunun (%76) gibi bir oran ile sonradan ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Katılımcıların ortopedik engellerinin ortaya çıkma dönemlerine ait dağılım sırasıyla; sonradan (%76), annenin hamileliği döneminde (%13) ve doğum sırasında (%11) şeklinde olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan engelli kadınların ortopedik engel türünü içeren dağılım Şekil 7’de görülmektedir.

Şekil 7: Engel Türüne Ait Dağılım

Şekil 7 incelendiğinde çalışmaya katılanların ortopedik engellerinin türü itibariyle çoğunluğunun (%35,5) fonksiyon kaybı şeklinde olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların ortopedik engellerinin türüne ait dağılım sırasıyla; fonksiyon kaybı (%35,5), şekil bozukluğu (%25,8), şekil bozukluğu, fonksiyon kaybı (%25,8), organ yokluğu (%9,7) ve diğer tüm değişkenler (%1,6) eşit olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan engelli kadınların ortopedik engellerinin niteliğine ilişkin dağılım Tablo 9’da görülmektedir.

Tablo 9: Engelin Niteliğine Ait Dağılım

Ortopedik Engelin Niteliği	F	%
Poliomyelitis (Çocuk Felci)	26	42
Sağ-Sol Kolda Hareket Kısıtlılığı	8	12
Kalça Çıkıklığı	5	8
Skolyoz	4	7
Sağ-Sol Kol Ampute	4	7
Sağ-Sol Bacak Hareket Kısıtlılığı	3	4.8
Sağ-Sol Bacak Ampute	2	3.2
Sağ-Sol El Parmak Kaybı	2	3.2
Paralizi	1	1.6
Venöz – Damar Rahatsızlığı	1	1.6
Serebral Palsy	1	1.6
Kıfız	1	1.6
Omurilik Felci	1	1.6
Nörolojik Bozukluk	1	1.6
Hereditör Polinöropati	1	1.6
Femur Başı Kırığı	1	1.6
Toplam	62	100.0

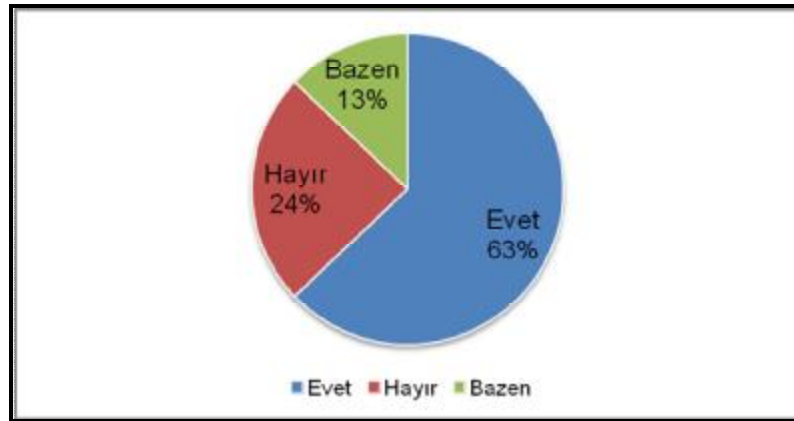
Tablo 9 incelendiğinde çalışmaya katılanların ortopedik engellerinin niteliği itibariyle çoğunluğunun (%42) poliomyelitis (çocuk felci) engeli bulunduğu görülmektedir. Katılımcıların ortopedik engellerinin niteliğine ait dağılım sırasıyla; sağ-sol kolda hareket kısıtlılığı (% 12), kalça çıkıklığı (% 8), skolyoz ve sağ-sol kol ampute (% 7), sağ-sol bacak hareket kısıtlılığı (% 4.8), sağ-sol bacak ampute (3.2 %), sağ-sol el parmak kaybı (%3.2) ve diğer tüm ortopedik engellerin eşit (%1,6) dağıldığı görülmektedir.

“Araştırmaya katılan ortopedik engelli kadınlara engeliniz ile birlikte eşlik eden hastalığınız var mı?” Sorusuna verilen yanıtlar çok çeşitli ve istatistiksel değerlendirmede anlamlı bir çoğunluk olmadığı için tabloya dönüştürülmemiştir. Engelli kadınların çoğunluğunun Post-polio sendromu, kilo sorunu, bel ve boyun fıtığı, böbrek rahatsızlığı, damar tıkanıklığı, eklemlerde erken kireçlenme, kemik erimesi, şeker ve tansiyon gibi ikincil hastalıkları yaşadıkları görülmektedir.

4.1.2. Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Çalışma Ortamındaki Giysi Tercihleri ve Bu Giysilerde Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi, ortopedik engelli çalışan kadınların çalışma ortamındaki giysi tercihleri ve bu giysilerde yaşadıkları sorunları tespit etmek amacıyla hazırlanan soruları kapsamaktadır.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların çalışma ortamının giysi seçimine etkilerine ilişkin durumları Şekil 8’de sunulmuştur.

Şekil 8: Çalışma Ortamının Giysi Seçimine Olan Etkisine Ait Dağılım

Şekil 8 incelendiğinde çalışmaya katılanların (%63) çalışma ortamlarının giysi seçimlerinde etkili olduğunu ifade etmektedir. Katılımcıların bu değişkene verdikleri yanıtlara ait dağılım sırasıyla; hayır (%24), bazen (%13) olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların çalışma ortamında en çok tercih ettikleri giysilere ait dağılım oluşturulurken frekans aralığına göre değeri yüksek çıkan üç grup tabloya dönüştürülmüştür. Bunlar; pantolon-bluz, etek-bluz ve elbise değişkenleridir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların çalışma ortamında tercih ettikleri giysilere ait dağılım Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10: Çalışma Ortamında Tercih Edilen Giysilere Ait Dağılım

Tercih Edilen Giysiler	F	%
Pantolon - Bluz	42	68
Etek - Bluz	12	19
Elbise	8	13
Toplam	62	100.0

Tablo 10 incelendiğinde çalışmaya katılanların çoğunluğunun (%68) çalışma ortamlarında en çok pantolon - bluz giymeyi tercih ettikleri görülmektedir. Katılımcıların çalışma ortamlarında giymeyi tercih ettikleri giysi türlerine ait dağılım sırasıyla; etek – bluz (%19) ve elbise (% 13) şeklinde dağıldığı görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların, çalışma ortamında tercih ettiği giysilerden pantolon - bluz değişkenini tercih nedenine ait dağılım Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11: Çalışma Ortamında Tercih Ettikleri Giysilerden “Pantolon – Bluz ” Yanıtına Ait Dağılım

Tercihler Nedenleri	F	%
Hareket etmekte kolaylık sağladığı için	13	31
Çalışma ortamına uygun olduğu için	10	23.8
Kendime yakıştığını düşündüğüm için	8	19
Statüme uygun bulduğum için	6	14.2
Modayı takip ettiğim için	5	12
Toplam	42	100.0

Tablo 11 incelendiğinde çalışmaya katılanların çoğunluğunun çalışma ortamlarında pantolon – bluz giymeyi, hareket etmelerinde kolaylık sağladığı için (%31), hareket etmelerinde kolaylık sağladığı hem de çalışma ortamlarına uygun olduğu için (% 23,8), hareket etmekte kolaylık sağladığı için, kendime yakıştığını düşündüğüm için (% 19), hareket etmekte kolaylık sağladığı için ve statüme uygun bulduğum için (% 14.2), hareket etmekte kolaylık sağladığı için, modayı takip ettiğim için (% 12) şeklinde bir dağılım göstermektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların çalışma ortamında tercih ettiği giysilerden etek- bluz ve elbise değişkenine ait dağılım Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12: Çalışma Ortamında Tercih Ettikleri Giysilerden “Etek – Bluz ” Yanıtına Ait Dağılım

Tercihler	F	%
Hareket etmekte kolaylık sağladığı için	7	58
Çalışma ortamına uygun olduğu için	3	25
Kendime yakıştığını düşündüğüm için	2	17
Toplam	12	100

Tablo 12 incelendiğinde, çalışmaya katılanların çoğunluğunun hareket etme kolaylığı sağladığı için (% 58), çalışma ortamına uygun olduğu için (% 25), kendime yakıştığını düşündüğüm için (% 17) şeklinde bir dağılım ile etek-bluz giyinmeyi tercih ettikleri görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların çalışma ortamında tercih ettiği giysilerden elbise değişkenine ait dağılım Tablo 13’te sunulmuştur

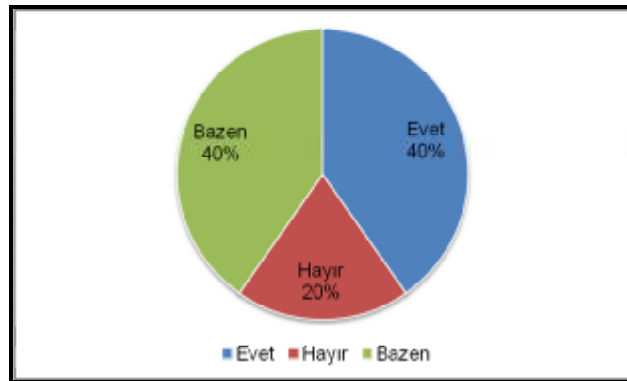
Tablo 13: Çalışma Ortamında Tercih Ettikleri Giysilerden “ Elbise” Yanıtına Ait Dağılım

Tercihler	F	%
Hareket etmekte kolaylık sağladığı için	5	62
Çalışma ortamına uygun olduğu için	3	38
Toplam	8	100.0

Tablo 13 incelendiğinde anket çalışmasına katılanların (%62) hareket etmekte kolaylık sağladığı için ve (%38) ise çalışma ortamına uygun olduğu için elbise giymeyi tercih ettikleri görülmektedir.

Ortopedik engelli çalışan kadınlardan 2 kişi, çalışma ortamında tayyörü çok nadir giydiklerini belirterek sadece resmi katılımın gerektiği ortamlarda olduğunu ifade etmişlerdir. Bu nedenle çalışma ortamında giyilen giysilerden tayyör değişkeni araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Araştırma kapsamında kadınların çalışma ortamında üniforma giymedikleri de görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların engellerine uygun giysi bulabilmelerine ilişkin yanıtlarına ait dağılım Şekil 9’da sunulmuştur.

Şekil 9: Engel Durumlarına Uygun Giysi Bulabilme Durumuna Ait Dağılım

Şekil 9 incelendiğinde çalışmaya katılanların %40'ının ortopedik engeline uygun giysiler bulabildiği, %40'ının ise bazen bulabildiği gözlemlenmiştir.

Katılımcıların bu değişkene verdikleri yanıtlara ait dağılım sırasıyla; evet ve bazen (%40), hayır (%20) şeklindedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların bir giysiden beledikleri öncelikler değişkenlere ait dağılım Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14: Ortopedik Engeline Uygun Bir Giysiden Beklentilerine Ait Dağılım

Beklentiler	Önemsiz		Kısmen Önemli		Önemli		Çok Önemli		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Rahat hareket edebilme (kişisel ihtiyaçlarımı karşılayabilir olması)	1	1.6	5	8	8	13	48	77.4	62	100.0
Kişisel görünümü diğerleriyle karşılaştırma (moda olan giyim tarzını benimse)	6.4	8.7	24	38.7	19	30.6	15	10.9	62	100.0
Engeli gizleme (mümkün olduğunca az dikkat çekme)	16	26	15	24	12	19	19	31	62	100.0
Fiziksel konfor (beden ısını koruyan, rahatsız edici olmayan, fiziksel ağrıya sebep olmayan)	3	5	9	15	19	31	30	49	62	100.0
Psikolojik konfor (giysilerin kişinin duygularına olumlu katkıda bulunması- beğenilme, hoş gitme vb.)	1	1.6	8	13	28	45	25	40.4	62	100.0
Güvenlik (tehlike ve kazalara sebep olmaması)	4	6.4	6	9.7	22	35.5	30	48.4	62	100.0
Giysinin bakımının ve temizliğinin kolay olması	3	5	9	15	20	32	30	48	62	100.0
Ulaşılabilirlik (Fiyat, alışveriş mekanları, satın alma kolaylığı vb.)	0	0.0	5	9	23	37	34	54	62	100.0

Tablo 14 incelendiğinde çalışmaya katılanların ortopedik engeline uygun olarak bir giysiden belediği önceliği değişkeni açısından, rahat hareket edebilme- kişisel ihtiyaçlarımı karşılayabilir olması, fiziksel konfor (beden ısını koruyan, rahatsız edici olmayan, fiziksel ağrıya sebep olmayan), psikolojik konfor (giysilerin kişinin duygularına olumlu katkıda bulunması - beğenilme, hoş gitme vb.), güvenlik (tehlike ve kazalara sebep olmaması), giysinin bakımının ve temizliğinin kolay olması, ulaşılabilirlik (Fiyat, alışveriş mekânları, satın alma kolaylığı vb.) görüşleri,

katılımcılar arasında yüksek derecelerde önemli bulunurken, kişisel görünümü diğerleriyle karşılaştırma (moda olan giyim tarzını benimseme), engeli gizlime (mümkün olduğunca az dikkat çekme) görüşleri ise daha düşük derecelerde önemli bulunduğu görülmektedir. Katılımcılar açısından bu görüşlerin tümünün, ortopedik engellerine uygun olarak bir giysiden bekledikleri öncelikler arasında düşük ya da yüksek derecelerde önemli görüldüğü söylenebilir.

Araştırmada yapılan Ki-kare ilişki analizi sonucunda, Ortopedik Engeliniz Türü Nedir?” değişkeni ile “Ortopedik Engelinize Uygun Olarak Bir Giysiden Beklediğiniz Önceliğiniz Nedir? Psikolojik Konfor (Giysilerin kişinin duygularına olumlu katkıda bulunması- beğenilme, hoş gitme vb.)” değişkeni arasındaki ikili ilişki tablosu ve Ki-Kare ilişki analizi Tablo 15’de sunulmuştur.

Tablo 15: “Ortopedik Engel Türü ” ile “Ortopedik Engeline Uygun Bir Giysiden Beklenen Öncelikler” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi

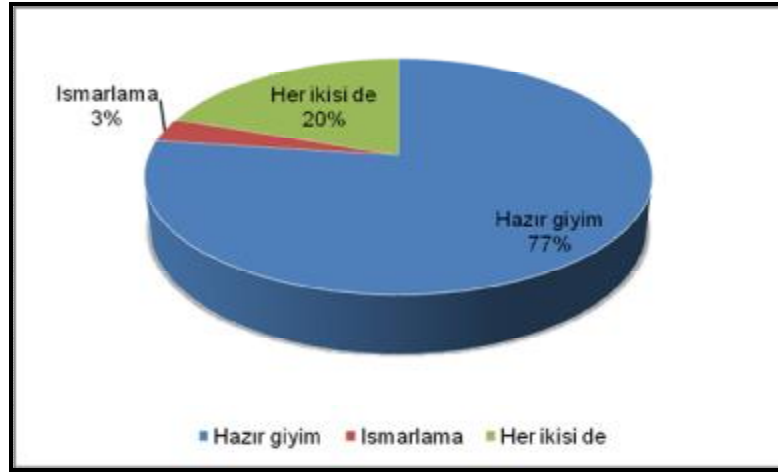
			Psikolojik konfor (giysilerin kişinin duygularına olumlu katkıda bulunması- beğenilme, hoş gitme vb.)		Toplam
			Önemsiz	Önemli	
Ortopedik engeliniz türü nedir?	Şekil Bozukluğu	Frekans	0	16	16
		Satır Yüzdesi	0.0%	100.0%	100.0%
	Fonksiyon Kaybı	Frekans	0	22	22
		Satır Yüzdesi	0.0%	100.0%	100.0%
	Organ Yokluğu	Frekans	1	5	6
		Satır Yüzdesi	16.7%	83.3%	100.0%
	İki veya daha fazla bozukluk	Frekans	0	18	18
		Satır Yüzdesi	0.0%	100.0%	100.0%
	Toplam	Frekans	1	61	62
		Satır Yüzdesi	1.6%	98.4%	100.0%

(4 hücre (50,0 %) beklenen frekans 5’den küçüktür. En küçük beklenen frekans 0,10’ dur.)

$$\chi^2 = 9,486 \text{ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,023}$$

Tablo 15 incelendiğinde “Ortopedik engeliniz türü nedir?” değişkeni açısından (Şekil bozukluğu, Fonksiyon kaybı, Organ yokluğu, İki veya daha fazla bozukluk) yanıt verenlerin çoğunluğunun “Psikolojik konfor (giysilerin kişinin duygularına olumlu katkıda bulunması- beğenilme, hoş gitme vb.)” değişkenine “Önemli” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların hazır giyim ürünleri ve ısmarlama giyim değişkenlerine ait dağılım Şekil 10’da sunulmuştur.

Şekil 10: Hazır Giyim Ürünleri ve İsmarlama Giysi Tercih Değişkenine Ait Dağılım

Şekil 10 incelendiğinde anket çalışmasına katılanların çoğunluğunun (%77) daha çok hazır giyim ürünlerini tercih ettiği gözlemlenmiştir. Katılımcıların tercih ettikleri giyim ürünleri çeşitlerine ait dağılım sırasıyla; her ikisi de (%20), ısmarlama (%3) şeklindedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların hazır giyim ürünlerinin beklentilerini karşılama düzeyi değişkenine verdikleri yanıtlara ait dağılım Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16: Hazır Giyim Ürünlerinin Beklentilerini Karşılama Düzeyine Ait Dağılım

Beklentiler	Görüş	Frekans	%
Bedenime /engelime uygun giysiler tasarladığı için	Evet	13	21.0
	Hayır	27	43.0
	Kısmen	22	35.0
	Toplam	62	100.0
Tarzıma uygun giysiler bulabildiğim için	Evet	33	53.2
	Hayır	12	19.4
	Kısmen	17	27.4
	Toplam	62	100.0
Giysi fiyatlarının bütçeme uygun bulduğum için	Evet	36	58.0
	Hayır	12	19.4
	Kısmen	14	22.6
	Toplam	62	100.0
Kumaşları kaliteli bulduğum için	Evet	20	32.2
	Hayır	14	22.6
	Kısmen	28	45.2
	Toplam	62	100.0
Dikişlerinin düzgün ve sağlam olduğu için	Evet	20	32.2
	Hayır	14	22.6
	Kısmen	28	45.2
	Toplam	62	100.0
Bazen tadilat gerektiriyor	Evet	30	48.4
	Hayır	12	19.4
	Kısmen	20	32.2
	Toplam	62	100.0
Hazır giyim ürünlerinde bir sorunla karşılaşmıyorum	Evet	10	16.0
	Hayır	26	42.0
	Kısmen	26	42.0
	Toplam	62	100.0

Tablo 16 incelendiğinde “Hazır giyim ürünleri beklentilerinizi karşılıyor mu?” değişkeni açısından, Tarzıma uygun giysiler bulabildiğim için, Giysi fiyatlarının bütçeme uygun bulduğum için görüşleri katılımcıların beklentilerini karşılarken; Bedenime /engelime uygun giysiler tasarladığı için görüşü beklentilerini karşılamadığı, Kumaşları kaliteli bulduğum için ve Dikişlerinin düzgün ve sağlam olduğu için görüşleri beklentilerini kısmen karşıladığı, Bazen tadilat gerektiriyor görüşüne yüksek oranda evet cevabının verildiği, Hazır giyim ürünlerinde bir sorunla karşılaşmıyorum değişkeni ise hayır ve kısmen cevapları olarak eşit dağılıma sahip olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların ismarlama giysi tercihine ilişkin beklentilerinin karşılanma düzeyi değişkenine verdikleri yanıtlara ait dağılım Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17: Ismarlama Ürünlerin Beklentilerini Karşılanma Düzeyine Ait Dağılım

Tercihler	Görüş	Frekans	%
Bedenime / engelime uygun tasarlandığı ve dikildiği için	Evet	15	79.0
	Hayır	1	5.2
	Kısmen	3	15.8
	Toplam	19	100.0
Tarzıma uygun hazır giysiler bulamadığım için	Evet	13	68.5
	Hayır	2	10.5
	Kısmen	4	21.0
	Toplam	19	100.0
Tadilat gerektirmediği için	Evet	16	84.2
	Hayır	3	15.8
	Kısmen	0	00
	Toplam	19	100.0
Hazır giyim fiyatları bütçeme uygun olmadığı için	Evet	5	26.4
	Hayır	10	52.6
	Kısmen	4	21.0
	Toplam	19	100.0
Hazır giyim ürünlerinin kumaşlarını kaliteli bulmadığım için	Evet	2	10.0
	Hayır	11	58.0
	Kısmen	6	31.0
	Toplam	19	100.0
Dikişleri daha düzgün ve sağlam olduğu için	Evet	11	58.0
	Hayır	7	36.8
	Kısmen	1	5.2
	Toplam	19	100.0
Hazır giyim ürünleri ihtiyacımı karşılamadığı için	Evet	7	36.8
	Hayır	6	31.6
	Kısmen	6	31.6
	Toplam	19	100.0

Tablo 17 incelendiğinde, “Ismarlama giysileri tercih sebepleriniz nelerdir?” değişkeni açısından, Bedenime / engelime uygun tasarlandığı ve dikildiği için, Tarzıma uygun hazır giysiler bulamadığım için, Tadilat gerektirmediği için, Dikişleri

daha düzgün ve sağlam olduğu için, Hazır giyim ürünleri ihtiyaımı karşılamadığı için görüşleri katılımcıların ısmarlama giysi tercih etme sebepleri arasında yer alırken; Hazır giyim ürünlerinin kumaşlarını kaliteli bulmadığım için ve Hazır giyim fiyatları bütçeme uygun olmadığı için tercih sebebi olarak görmeyenlere ait dağılımın çok yakın olduğu görülmektedir.

Katılımcılar açısından bu görüşlerin çoğunluğunun ısmarlama giysi tercih sebepleri arasında görüldüğü, sadece bir kısmının ise ısmarlama giysi tercih sebepleri arasında yer almadığı görülmektedir.

4.1.3. Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Çalışma Ortamındaki Giysilerinde Fonksiyonellik Boyutunda Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan, “Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Çalışma Ortamındaki Giysilerinde Fonksiyonellik Boyutunda Karşılaştıkları Sorunlara” yönelik bulgular tablolar ve grafikler halinde aşağıda sunulmuştur.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların yıllar geçtikçe engelleri ilerlemekte ve bu durum giysilerde yeni sorunlara neden olmaktadır. Engelin ilerlemesi durumunda giysilerde yaşanan sorunlara ait dağılım Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18: Ortopedik Engelin İlerlemesi Durumunda Giysilerde Yaşanılan Sorunlara Ait Dağılım

Sorunlar	F	%
Bacaktaki kısalık nedeniyle pantolon boyunda yaşanan sorunlar	6	19.4
Bel çökmesi nedeniyle pantolon boyu yıllara göre kısalmakta	4	13
Bel kısmında giysinin vücuda tam olarak oturmaması (darlık veya genişlik)	4	13
Yürüme cihazı nedeniyle pantolon veya diğer kıyafetlerde yırtılma ve delinmelere sebep olması	3	9.6
Üst beden ve alt beden ölçüsü farklılığının olması	2	6.5
Ampute kol nedeniyle kol boyunda yaşanan sorunlar	2	6.5
Pantolon bellerinin düşük olması ve dar kesimli olmaları	2	6.5
Kalça çıkıklığı nedeniyle alt bedende asimetri olması ve giysilerin önünde ve arkasında toplanma olması	2	6.5
Kilo alıp verirken yaşanan bedensel problemler	2	6.5
Skolyoz nedeniyle bel ve kalça ölçüleri, omuz ve kol ölçülerinden 2 beden daha küçük olması (Bel 38 iken omuzlar 42 beden)	2	6.5
Pantolonun diz kısmında darlık olması	1	3.2
Düşme anında açılma, yırtılma vb. durumlar	1	3.2
Toplam	31	100.0

Tablo 18 incelendiğinde çalışmaya katılanlar arasındaki dağılım çok yakın olmakla birlikte en önemli sorun olarak; bacadaki kısalık nedeniyle pantolon boyunda yaşanan sorunlar (% 19.4), bel çökmesi nedeniyle pantolon boyu yıllara göre kısaltmakta(% 13), bel kısmında giysinin vücuda tam olarak oturmaması (darlık veya genişlik) (% 13), yürüme cihazı nedeniyle pantolon veya diğer kıyafetlerde yırtılma ve delinmelere sebep olması (% 9.6), ampute kol nedeniyle kol boyunda yaşanan sorunlar (% 6.5), kalça çıkıklığı nedeniyle alt bedende asimetri olması ve giysilerin önde ve arkada toplanma olması (% 6.5), pantolon bellerinin düşük olması ve dar kesimli olmaları (% 6.5), skolyoz nedeniyle üst beden ve alt beden ölçüsü farklılığının olduğu görülmektedir. (% 6.5) Diğer katılımcıların engellerinin ilerlemesine bağlı olarak giysi tercihlerinin etkilenmesine ait dağılımın ise eşit (%3,2) olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların satın aldıkları giysiler üzerinde yaptığı/yaptırdığı değişikliklere ilişkin verdikleri yanıtlara ait dağılım Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19: Hazır Giyim Ürünleri Üzerinde Yaptığı / Yaptırdığı Değişikliklere Ait Dağılım

Değişiklikler	Her zaman		Bazen		Hiçbir zaman		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Giysi boyunu kısaltma (bluz-gömlek-etek-elbise)	19	41.3	21	45.7	22	13.0	62	100.0
Giysi boyunu uzatma (bluz-gömlek-etek-elbise)	1	3.1	8	25.0	53	71.9	62	100.0
Kol boyunu kısaltma	5	13.9	13	36.1	44	50.0	62	100.0
Kol boyunu uzatma	2	6.9	4	13.8	53	79.3	62	100.0
Pantolon boyunu kısaltma	30	56.6	19	35.8	13	7.5	62	100.0
Pantolon boyunu uzatma	2	6.7	8	26.7	52	66.7	62	100.0
Bel kısmını daraltma	16	36.4	22	50.0	24	13.6	62	100.0
Bel kemerini değiştirme/iptal etme	3	10.0	13	43.3	46	46.7	62	100.0
Kalça kısmını daraltma	4	12.5	12	37.5	46	50.0	62	100.0
Cep yerini değiştirme/yeni cep ekleme	1	3.2	9	29.0	52	67.7	62	100.0
İlik-düğme ilave etme	1	3.2	13	41.9	48	54.8	62	100.0
Giysinin bir yerine ek olarak fermuar, ilik-düğme vb. yaptırma	1	3.0	16	48.5	45	48.5	62	100.0
Değişiklik yapmıyor/yaptırmıyorum	3	11.5	20	76.9	39	11.5	62	100.0
Giysilerin bazı kısımlarında dikişleri sağlamlaştırıyorum (ağ, kolt altı, yan dikişler vb.)	9	27.3	16	48.5	37	24.2	62	100.0

Tablo 19 incelendiğinde, ortopedik engelli kadınların satın aldığı giysiler üzerinde yaptığı / yaptırdığı değişiklikler değişkeni açısından, Giysi boyunu kısaltma (bluz-gömlek-etek-elbise) ve Pantolon boyunu kısaltma görüşlerinin her zaman olarak tercih edildiği görülmektedir. Kol boyunu kısaltma, Kol boyunu uzatma, Pantolon boyunu uzatma ve Cep yerini değiştirme/yeni cep ekleme görüşlerinin hiçbir zaman tercih edildiği görülmektedir. Ortopedik engelli kadınlar için yapılacak tasarımlarda kullanılmak üzere anlamlı bulunan değerler açısından; Bel kemerini

değiştirme/iptal etme, Kalça kısmını daraltma, İlik-düğme ilave etme, Giysinin bir yerine ek olarak fermuar, ilik-düğme vb. yaptırma ve Giysilerin bazı kısımlarında dikişleri sağlamlaştırıyorum (ağ, kolt altı, yan dikişler vb.) bazen olarak tercih edildiği görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların satın aldıkları giysiler üzerinde yaptığı / yaptırdığı değişiklikler içerisinde yer alan, ilik düğme ilave etme ve bel kemerinin yerini değiştirme/ilave etme değişkeni ile bedensel engelinin görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerleme durumu değişkeni arasındaki ikili ilişki tablosu ve Ki-Kare ilişki analizleri sonuçlarına ait dağılım Tablo 20 ve Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 20 incelendiğinde; “Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?” değişkenine “Hayır” yönünde yanıt verenlerin çoğunluğunun “Bel kemerini değiştirme / iptal etme” değişkenine sırasıyla “Bazen” ve Hiçbir zaman” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir.

Tablo 20: “Hazır Giyim Ürünleri Üzerinde Yaptığı / Yaptırdığı Değişiklikler” İle “Ortopedik Engelin Görüntü ve Fonksiyon Kaybı Anlamında İlerleme” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı

			Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?		Toplam
			Evet	Hayır	
Bel kemerini değiştirme / iptal etme	Her zaman	Frekans	3	0	3
		Sütun Yüzdesi	27.3%	0.0%	10.0%
	Bazen	Frekans	3	10	13
		Sütun Yüzdesi	27.3%	52.6%	43.3%
	Hiçbir zaman	Frekans	5	9	14
		Sütun Yüzdesi	45.5%	47.4%	46.7%
	Toplam	Frekans	11	19	30
		Sütun Yüzdesi	100.0%	100.0%	100.0%

(3 hücre (50,0 %) beklenen frekans 5’den küçüktür. En küçük beklenen frekans 1,10’ dur.)

$$\chi^2 = 6,221 \text{ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,045}$$

Buna karşın “Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?” değişkenine “Evet” yönünde yanıt verenlerin çoğunluğu ise “Bel kemerini değiştirme / iptal etme” değişkenine sırasıyla “Hiçbir zaman” ve “Bazen” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir.

Tablo 21 incelendiğinde; “Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?” değişkenine hayır yönünde yanıt verenlerin çoğunluğunun “Hazır giyim ürünlerinde yaptığınız/ yaptırdığınız değişiklikler nelerdir?” değişkeninin “İlik - düğme ilave etme” görüşüne “Hiçbir zaman” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir.

Tablo 21: “Hazır Giyim Ürünleri Üzerinde Yaptığı / Yaptırdığı Değişiklikler” İle “Ortopedik Engelin Görüntü ve Fonksiyon Kaybı Anlamında İlerleme” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı

			Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?		Toplam
			Evet	Hayır	
İlik-düğme ilave etme	Her zaman	Frekans	1	0	1
		Sütun Yüzdesi	8.3%	0.0%	3.2%
	Bazen	Frekans	8	5	13
		Sütun Yüzdesi	66.7%	26.3%	41.9%
	Hiçbir zaman	Frekans	3	14	17
		Sütun Yüzdesi	25.0%	73.7%	54.8%
	Toplam	Frekans	12	19	31
		Sütun Yüzdesi	100.0%	100.0%	100.0%

(2 hücre (33,3 %) beklenen frekans 5’den küçüktür. En küçük beklenen frekans 0,39’ dur.)

$$\chi^2 = 7,618 \text{ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,022}$$

Buna karşın “Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?” değişkenine evet yönünde yanıt verenlerin çoğunluğunun ise “İlik - düğme ilave etme” görüşüne “Bazen” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların, “Satın aldığımız giysiler üzerinde yaptığımız / yaptırdığımız değişiklikler nelerdir?” İlik - düğme ilave etme” değişkeni ile “Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?” değişkeni arasındaki ikili ilişki tablosu ve Ki-Kare İlişki analizleri Sonuçları Tablo 22’de sunulmuştur. Tablo 22 incelendiğinde “Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?” değişkenine hayır yönünde yanıt verenlerin çoğunluğunun “Hazır giyim ürünlerinde yaptığımız/ yaptırdığımız değişiklikler nelerdir?” değişkeninin “Kol formunda darlık olması” görüşüne “Bazen” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir.

Bununla birlikte “Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?” değişkenine evet yönünde yanıt verenlerin çoğunluğunun da “Kol formunda darlık olması” görüşüne “Bazen” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir.

Tablo 22: “Hazır Giyim Ürünleri Üzerinde Yaptığı / Yaptırdığı Değişiklikler” İle “Ortopedik Engelin Görüntü ve Fonksiyon Kaybı Anlamında İlerleme” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı

			Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?		Toplam
			Evet	Hayır	
Kol formunda darlık olması	Her zaman	Frekans	3	0	3
		Sütun Yüzdesi	33.3%	0.0%	10.7%
	Bazen	Frekans	4	14	18
		Sütun Yüzdesi	44.4%	73.7%	64.3%
	Hiçbir zaman	Frekans	2	5	7
		Sütun Yüzdesi	22.2%	26.3%	25.0%
	Toplam	Frekans	9	19	28
		Sütun Yüzdesi	100.0%	100.0%	100.0%

(4 hücre (66,7 %) beklenen frekans 5’den küçüktür. En küçük beklenen frekans 0,96’dır.)

$\chi^2 = 7,186$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,028

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların giysilerini giyinir ve soyunurken giysilerin üst bedeninde, kalıbından-kesiminden kaynaklanan sorunların neler olduğuna ilişkin verdikleri yanıtlara ait dağılım Tablo 23'te sunulmuştur.

Tablo 23 incelendiğinde, “Giyinir ve soyunurken giysilerinizin üst bedeninde kalıbından - kesiminden kaynaklanan sorunlar nelerdir? değişkeni açısından, Beden - göğüs hattında genişlik olması, Beden - göğüs hattında darlık olması, Kapama tekniklerinin kullanımının zor olması (ilic, düğme, fermuar vb.), Kapama tekniklerinin yerinin ve sayısının uygun olması, Kol formunun engeline uygunluğu (takma kol, reglan kol vb.), Kol formunda genişlik olması, Kol formunda darlık olması, Kol boyunda uzunluk olması, Kol boyunda kısalık olması, Kol evinde genişlik olması, Kol evinde darlık olması, Manşetlerin geniş olması, Manşetlerin dar olması, Yaka çevresi-boyun hattının dar olması, Yaka açıklığının yeterli olması, Cep yerinin uygun olması, Cep boyutunun uygun olması görüşlerinin tümünün katılımcılar açısından giyinirken ve soyunurken giysilerinin üst bedeninde kalıbından – kesiminden kaynaklanan herhangi bir sorun olarak görülmediği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte Beden - göğüs hattında darlık olması ile Kapama tekniklerinin kullanımının zor olması (ilic, düğme, fermuar vb.) görüşlerini bir sorun olarak gören ve görmeyen katılımcılara ait dağılımın yakın olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 23: Giyinir ve Soyunurken Üst Beden Giysilerinin Kalıbından - Kesiminden Kaynaklanan Sorunlara Ait Dağılım

Üst bedene ait sorunlar		Evet		Hayır		Bazen		Toplam	
		F	%	F	%	F	%	F	%
BEDEN	Beden - göğüs hattında genişlik olması	5	17.9	17	60.7	6	21.4	28	100.0
	Beden - göğüs hattında darlık olması	12	36.4	16	48.5	5	15.2	33	100.0
	Kapama tekniklerinin kullanımının zor olması (ilik, düğme, fermuar vb.)	12	30.8	15	38.5	12	30.8	39	100.0
	Kapama tekniklerinin yerinin ve sayısının uygun olması	9	32.1	13	46.4	6	21.4	28	100.0
KOL	Kol formunun engeline uygunluğu (takma kol, reglan kol vb.)	5	16.1	19	61.3	7	22.6	31	100.0
	Kol formunda genişlik olması	3	10.7	20	71.4	5	17.9	28	100.0
	Kol formunda darlık olması	3	10.7	18	64.3	7	25.0	28	100.0
	Kol boyunda uzunluk olması	9	27.3	18	54.5	6	18.2	33	100.0
	Kol boyunda kısalık olması	3	11.1	20	74.1	4	14.8	27	100.0
	Kol evinde genişlik olması	1	4.0	18	72.0	6	24.0	25	100.0
	Kol evinde darlık olması	3	11.5	18	69.2	5	19.2	26	100.0
	Manşetlerin geniş olması	2	7.7	19	73.1	5	19.2	26	100.0
	Manşetlerin dar olması	3	10.7	20	71.4	5	17.9	28	100.0
YAKA	Yaka çevresi-boyun hattının dar olması	4	14.8	18	66.7	5	18.5	27	100.0
	Yaka açıklığının yeterli olması	4	14.3	18	64.3	6	21.4	28	100.0
CEP	Cep yerinin uygun olması	5	17.9	20	71.4	3	10.7	28	100.0
	Cep boyutunun uygun olması	3	11.5	20	76.9	3	11.5	26	100.0

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların, Giyinir ve soyunurken giysilerinizin üst bedeninde kalıbından - kesiminden kaynaklanan sorunlar Nelerdir? Kol evinde darlık olması” değişkeni ile “Bedensel / Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?” değişkeni arasındaki ikili ilişki tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizleri Sonuçları Tablo 24’te sunulmuştur.

Tablo 24: “Giyinir ve Soyunurken Üst Beden Giysilerinin Kalıbından - Kesiminden Kaynaklanan Sorunlar” İle “Ortopedik Engeliniz Görüntü ve Fonksiyon Kaybı Anlamında İlerleme” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı

			Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?		Toplam
			Evet	Hayır	
Kol evinde darlık olması	Her zaman	Frekans	3	0	3
		Sütun Yüzdesi	37.5%	0.0%	11.5%
	Bazen	Frekans	4	14	18
		Sütun Yüzdesi	50.0%	77.8%	69.2%
	Hiçbir zaman	Frekans	1	4	5
		Sütun Yüzdesi	12.5%	22.2%	19.2%
	Toplam	Frekans	8	18	26
		Sütun Yüzdesi	100.0%	100.0%	100.0%

(4 hücre (66,7 %) beklenen frekans 5’den küçüktür. En küçük beklenen frekans 0,92’dir.)

$$\chi^2 = 7,640 \text{ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,022}$$

Tablo 24 incelendiğinde “Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?” değişkenine hayır yönünde yanıt verenlerin çoğunluğunun “Satın aldığınız giysiler üzerinde yaptığınız/ yaptırdığınız değişiklikler nelerdir?” değişkeninin “Kol formunda darlık olması” görüşüne “Bazen” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir. Bununla birlikte “Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?” değişkenine evet yönünde yanıt verenlerin çoğunluğunun da “Kol formunda darlık olması” görüşüne “Bazen” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların, “Giyinir ve Soyunurken Giysilerinizin Üst Bedeninde Kalıbından - Kesiminden Kaynaklanan Sorunlar Nelerdir? Manşetlerin Dar Olması” Değişkeni ile “Ortopedik Engeliniz Görüntü ve Fonksiyon Kaybı Anlamında İlerliyor mu?” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizleri Sonuçları Tablo 25’te sunulmuştur.

Tablo 25: “Giyinir ve Soyunurken Üst Beden Giysilerinin Kalıbından - Kesiminden Kaynaklanan Sorunlar” İle “Ortopedik Engeliniz Görüntü ve Fonksiyon Kaybı Anlamında İlerleme” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı

			Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?		Toplam
			Evet	Hayır	
Manşetlerin dar olması	Her zaman	Frekans	3	0	3
		Sütun Yüzdesi	33.3%	0.0%	10.7%
	Bazen	Frekans	6	14	20
		Sütun Yüzdesi	66.7%	73.7%	71.4%
	Hiçbir zaman	Frekans	0	5	5
		Sütun Yüzdesi	0.0%	26.3%	17.9%
	Toplam	Frekans	9	19	28
		Sütun Yüzdesi	100.0%	100.0%	100.0%

(4 hücre (66,7 %) beklenen frekans 5’den küçüktür. En küçük beklenen frekans 0,96’dır.)

$$\chi^2 = 8,744 \text{ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,013}$$

Tablo 25 incelendiğinde “Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?” değişkenine hayır yönünde yanıt verenlerin çoğunluğunun “Giyinir ve soyunurken giysilerinizin üst bedeninde kalıbından - kesiminden kaynaklanan sorunlar nelerdir?” değişkeninin “Manşetlerin dar olması” görüşüne “Bazen” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir.

Bununla birlikte “Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?” değişkenine evet yönünde yanıt verenlerin çoğunluğunun da “Manşetlerin dar olması” görüşüne “Bazen” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir.

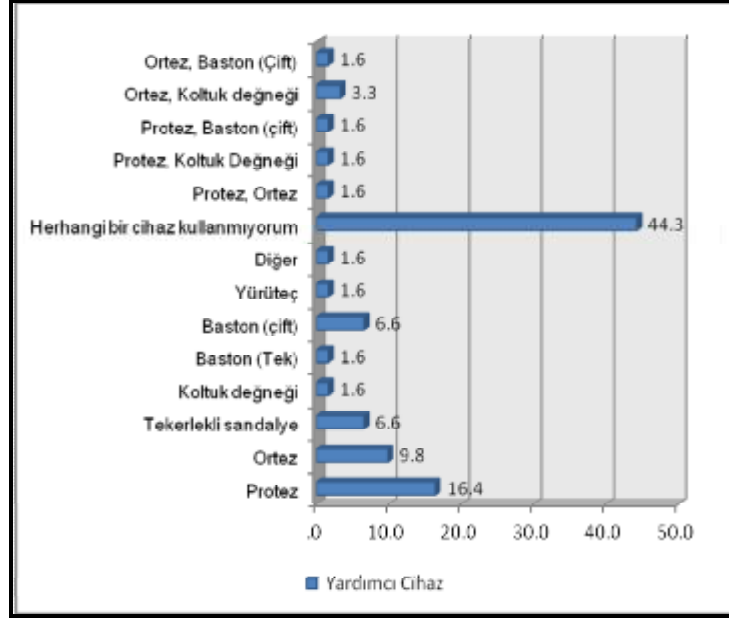
Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların giysilerini giyinir ve soyunurken giysilerin alt bedeninde, kalıbından-kesiminden kaynaklanan sorunların neler olduğuna ilişkin verdikleri yanıtlara ait dağılım Tablo 26’da sunulmuştur.

Tablo 26 incelendiğinde, “Giyinip - soyunurken giysilerinizin alt bedeninde kalıbından - kesiminden kaynaklanan sorunlarınız nelerdir?” değişkeni açısından, Bel hattının geniş olması, Bel hattının yüksek olması, Kalça hattının geniş olması, Kalça hattının dar olması, Ağ kısmının geniş olması, Ağ kısmının dar olması, Paçanın geniş olması, Yırtmaç boyu ve derinliğinin uygun olması, Cep yerinin uygun olması, Cep boyutunun uygun olması görüşlerinin katılımcılar açısından giyinirken ve soyunurken giysilerinin alt bedeninden kaynaklanan bir sorun olarak görülmediği; Bel hattının dar olması, Bel hattının düşük olması, Paçanın dar olması görüşlerinin ise katılımcılar açısından birer sorun olarak görüldüğü görülmektedir. Bununla birlikte sadece Kapama tekniklerinin uygun olması (ilic, düğme, fermuar vb.) görüşü katılımcılar açısından bazen bir sorun olarak görülmektedir.

Tablo 26: Giyinir ve Soyunurken Alt Beden Giysilerinin Kalıbından - Kesiminden Kaynaklanan Sorunlara Ait Dağılım

Alt bedene ait sorunlar		Evet		Hayır		Bazen		Toplam	
		F	%	F	%	F	%	F	%
BEL	Bel hattının geniş olması	14	38.9	15	41.7	7	19.4	36	100.0
	Bel hattının dar olması	14	40.0	12	34.3	9	25.7	35	100.0
	Bel hattının yüksek olması	8	26.7	19	63.3	3	10.0	30	100.0
	Bel hattının düşük olması	16	44.4	11	30.6	9	25.0	36	100.0
KALÇA	Kalça hattının geniş olması	9	26.5	13	38.2	12	35.3	34	100.0
	Kalça hattının dar olması	10	28.6	16	45.7	9	25.7	35	100.0
AĞ	Ağ kısmının geniş olması	7	24.1	16	55.2	6	20.7	29	100.0
	Ağ kısmının dar olması	11	31.4	18	51.4	6	17.1	35	100.0
PAÇA	Paçanın geniş olması	9	31.0	16	55.2	4	13.8	29	100.0
	Paçanın dar olması	17	45.9	10	27.0	10	27.0	37	100.0
KAPAMA TEKNİKLERİ	Kapama tekniklerinin uygun olması (ilik, düğme, fermuar vb.)	11	30.6	12	33.3	13	36.1	36	100.0
	Yırtmaç boyu ve derinliğinin uygun olması	5	17.2	15	51.7	9	31.0	29	100.0
CEP	Cep yerinin uygun olması	5	16.7	20	66.7	5	16.7	30	100.0
	Cep boyutunun uygun olması	5	17.2	19	65.5	5	17.2	29	100.0

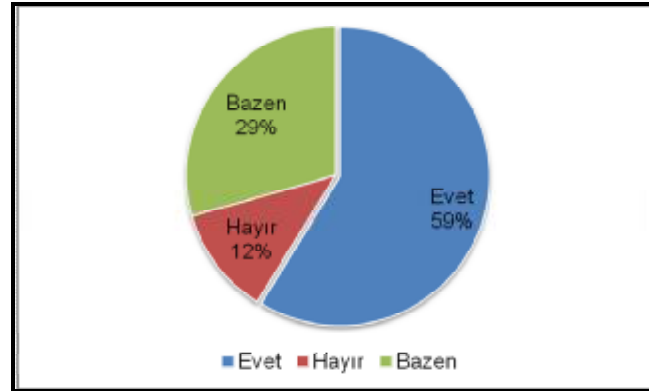
Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların herhangi bir cihaz kullanıyor musunuz sorusuna verdikleri yanıtlara ait dağılım Şekil 11’de sunulmuştur.

Şekil 11: Yardımcı Cihazlara Ait Dağılım

Şekil 11 incelendiğinde çalışmaya katılanların çoğunluğunun (%44,3) herhangi bir yardımcı cihaz kullanmadığı gözlemlenmiştir. Katılımcılar arasında herhangi bir yardımcı cihaz kullanma durumuna ait en yüksek dağılımlar sırasıyla; Herhangi bir cihaz kullanmıyorum (%44,3), Protez (%16,4) ve Ortez(%9,8) şeklindedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların kullandığı yardımcı cihazların giysi seçimlerindeki belirleyiciliğine ilişkin yanıtlara ait dağılım Şekil 12’de sunulmuştur.

Şekil 12: Yardımcı Cihazların Giysi Seçimindeki Belirleyiciliğine Ait Dağılım

Şekil 12 incelendiğinde çalışmaya katılanların çoğunluğunun (%59) kullandığı yardımcı cihazların giysi seçimlerinde belirleyici olduğu görülmektedir. Katılımcılar arasında kullanılan yardımcı cihazın giysi seçiminde belirleyici olması durumuna ait dağılım sırasıyla; Bazen(%29) ve Hayır (%12) şeklindedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların kullandığı yardımcı cihazlar nedeniyle giysilerinde sorun yaşadıkları kısımlara ait dağılım Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 27 incelendiğinde; “Kullandığımız yardımcı cihaz giysilerinizin hangi kısımlarında sorun yaşamanıza sebep oluyor?” değişkeni açısından, Yaka çevresi, Kolt altı, Manşetler, Dirsek, Cepler görüşlerinin katılımcılar arasında yardımcı cihaz kullanırken giysilerinde sorun yaşadıkları kısımlar olarak görülmediği; Diz, Pantolon iç boyu, Pantolon ağında ve Paça kısmında görüşlerinin ise katılımcılar açısından giysilerinde sorun yaşadıkları kısımlar olarak görüldüğü görülmektedir.

Tablo 27: Yardımcı Cihazlar Nedeniyle Giysilerde Sorun Yaşanılan Kısımlara Ait Dağılım

Etiket Değeri	Evet		Hayır		Bazen		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Yaka çevresi	2	15.4	10	76.9	1	7.7	13	100.0
Kolt altı	4	23.5	10	58.8	3	17.6	17	100.0
Manşetler	3	20.0	11	73.3	1	6.7	15	100.0
Dirsek	3	18.8	12	75.0	1	6.3	16	100.0
Cepler	1	7.7	12	92.3	0	0.0	13	100.0
Diz	12	57.1	7	33.3	2	9.5	21	100.0
Pantolon iç boyu	9	47.4	8	42.1	2	10.5	19	100.0
Pantolon ağında	11	52.4	9	42.9	1	4.8	21	100.0
Paça kısmında	21	84.0	4	16.0	0	0.0	25	100.0

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların kullandığı yardımcı cihazlar nedeniyle giysilerde yaşamış oldukları sorunlar için ürettikleri çözüm önerilerine ait dağılım Tablo 28’de sunulmuştur.

Tablo 28: Yardımcı Cihazlar Nedeniyle Oluşan Sorunlara Üretilen Çözümlere Ait Dağılım

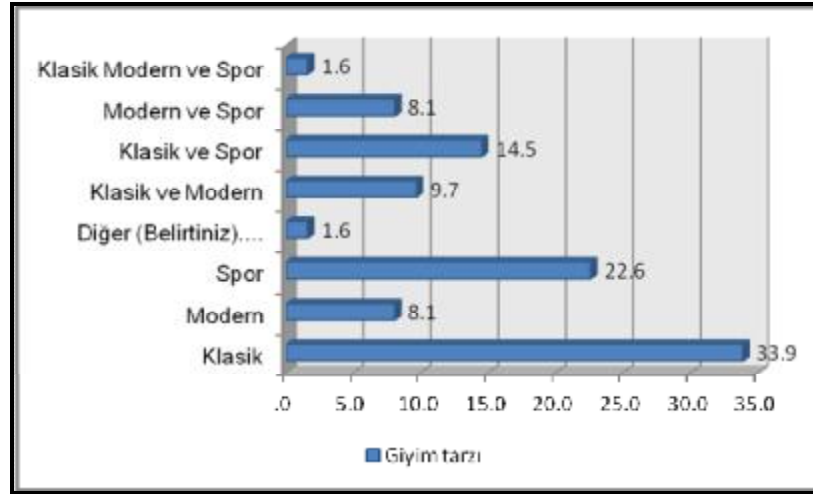
Çözümler	Frekans	%
Daha dayanıklı kumaşları tercih etmek,	14	40
Giysimin çabuk yıpranan ve sökülen kısımlarındaki dikişleri sağlamlaştırmak	10	29
Giysi modelini tamamlayıcı seyyar çözümler üretmek (şal, fular, kemer, kolçak vb.)	6	17
Giyinir ve soyunurken açma ve kapama kısımlarına ilaveten ek çözümler üretmek (ikinci bir fermuar takımı vb.)	5	14
Toplam	35	100

Tablo 28 incelendiğinde çalışmaya katılanların çoğunluğunun (%40)’ı kullandıkları yardımcı cihazların giysilerinin belirli kısımlarında sorun yaşamalarına sebep olması nedeniyle çözüm üretmek amacıyla daha dayanıklı kumaşları tercih ettikleri ve diğer çözüm yollarına başvurdukları gözlemlenmektedir. Katılımcılar arasında üretilen çözümlere ait dağılım sırasıyla; Giysimin çabuk yıpranan ve sökülen kısımlarındaki dikişleri sağlamlaştırmak (%29), Giysi modelini tamamlayıcı seyyar çözümler üretmek (şal, fular, kemer, kolçak vb.) (%17), Giyinir ve soyunurken açma ve kapama kısımlarına ilaveten ek çözümler üretmek (ikinci bir fermuar takımı vb.) (% 14) şeklindedir.

4.1.4. Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Çalışma Ortamındaki Giysilerinde Estetik Boyutunda Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan, “Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Çalışma Ortamındaki Giysilerinde Estetik Boyutunda Karşılaştıkları Sorunlara” yönelik bulgular tablolar ve grafikler halinde aşağıda sunulmuştur.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların giyim tarzlarına ait dağılım Şekil 13’te sunulmuştur.

Şekil 13: Giyim Tarzlarına Ait Dağılım

Şekil 13 incelendiğinde çalışmaya katılanların çoğunluğunun (%33,9) klasik giyim tarzını tercih ettiği gözlemlenmiştir. Katılımcıların tercih ettikleri giyim tarzlarına ait en yüksek dağılımlar sırasıyla; Klasik (%33,9), Spor(%22,6), Klasik ve Spor (%14,5) şeklindedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların giysilerini seçerken kumaş ve model özelliğine göre dikkat ettikleri kriterlere ait dağılım Tablo 29’da sunulmuştur.

Tablo 29: Giysi Seçimlerinde Kumaş ve Model Özelliğine Göre Dikkat Edilen Nedenlere Ait Dağılım

Nedenler	Görüş	Frekans	%
Kumaşın dokunma duyumda bıraktığı hisse dikkat ederim (yumuşaklık, batma, kaşındırma vb.)	Evet	48	77.4
	Hayır	4	6.6
	Kısmen	10	21.0
	Toplam	62	100.0
Kumaşın buruşma, kırışma özelliğine bakarım	Evet	44	71.0
	Hayır	6	9.7
	Kısmen	12	19.3
	Toplam	62	100.0
Kumaş yüzeyinde herhangi bir özür olup olmadığını kontrol ederim	Evet	47	76.0
	Hayır	9	14.5
	Kısmen	6	9.5
	Toplam	62	100.0
Giysinin dikişlerinin düzgünlüğü ve sağlamlığını kontrol ederim	Evet	47	75.0
	Hayır	11	18.0
	Kısmen	4	7.0
	Toplam	62	100.0
Giysinin model ve dikim özelliklerine bakarım (kol takımı, yakanın düzgünlüğü vb.)	Evet	48	77.4
	Hayır	11	17.7
	Kısmen	3	4.8
	Toplam	62	100.0

Tablo 29 İncelendiğinde, “Giysilerinizi seçerken kumaş ve model özelliğine göre dikkat ettiğiniz kriterler nelerdir?” değişkeni açısından Kumaşın dokunma duyumda bıraktığı hisse dikkat ederim (yumuşaklık, batma, kaşındırma vb.), Kumaşın buruşma, kırışma özelliğine bakarım, Kumaş yüzeyinde herhangi bir özür olup olmadığını kontrol ederim, Giysinin dikişlerinin düzgünlüğü ve sağlamlığını kontrol ederim, Giysinin model ve dikim özelliklerine bakarım (kol takımı, yakanın düzgünlüğü vb.) katılımcılar arasında yüksek katılım bulunduğu görülmektedir.

Katılımcılar açısından bu görüşlerin tümünün, giysilerini seçerken kumaş ve model özelliğine göre dikkat ettikleri kriterler arasında ağırlıklı olarak yer tuttuğu görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların giysilerinde tercih ettiği renklere ait dağılım Tablo 30’da sunulmuştur.

Tablo 30: Renk Tercihlerine Ait Dağılım

Renkler	Hiçbir zaman		Nadiren		Bazen		Her zaman		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Sarı	27	43.0	13	21.0	20	32.0	2	3.0	62	100.0
Turuncu	23	37.0	20	32.0	14	23.0	5	8.0	62	100.0
Kırmızı	11	18.0	8	13.0	23	37.0	20	32.0	62	100.0
Mavi	12	19.0	5	8.0	21	34.0	24	39.0	62	100.0
Yeşil	11	18.0	6	10.0	26	42.0	19	30.0	62	100.0
Mor	10	16.0	9	14.0	21	34.0	22	36.0	62	100.0
Lacivert	14	23.0	9	14.0	21	34.0	18	29.0	62	100.0
Kahverengi	17	27.0	8	13.0	21	34.0	16	26.0	62	100.0
Siyah	7	11.0	4	6.0	11	18.0	40	65.0	62	100.0
Beyaz	12	19.0	10	16.0	11	18.0	29	47.0	62	100.0
Gri	11	18.0	9	14.0	16	26.0	26	42.0	62	100.0

Tablo 30 incelendiğinde; “Giysilerinizde hangi renkleri tercih ediyorsunuz?” değişkeni açısından Sarı, Kırmızı, Yeşil, Lacivert ve kahverengi görüşleri katılımcıların tercih ettikleri renkler arasında bazen yer alırken; Mavi, Mor, Siyah, Beyaz ve Gri görüşlerinin tercih edilen renkler arasında her zaman yer aldığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte sadece turuncu görüşü katılımcıların tercih ettikleri renkler arasında nadiren yer almaktadır. Katılımcılar açısından bu görüşlerin tümünün, giysilerinde tüm zaman dilimlerinde tercih ettikleri renkler olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların giysilerinde tercih ettiği renk uyumuna ait dağılım Tablo 31’de sunulmuştur.

Tablo 31: Tercih Edilen Renk Uyumuna Ait Dağılım

Renk Uyumuna	F	%
Karışık Renk Uyumuna	22	35
Tek Renk Uyumuna	16	26
Tonal Renk Uyumuna (Tüm renklerin pastel tonları)	10	16
Kontrast Renk Uyumuna	8	13
Benzer - Komşu Renk Uyumuna (Kırmızı - mor, Kırmızı - turuncu, Yeşil - mavi, Yeşil - sarı gibi)	6	10
Toplam	62	100

Tablo 31 incelendiğinde çalışmaya katılanların çoğunluğunun (%35) giysilerinde karışık renk uyumunu tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Katılımcılar arasında tercih edilen renk uyumlarına ait en yüksek dağılımlar sırasıyla; Tek Renk Uyumuna (%26), Tonal Renk Uyumuna (Tüm renklerin pastel tonları) (%16), Kontrast Renk Uyumuna (%13) ve Benzer - Komşu Renk Uyumuna (Kırmızı - mor, Kırmızı - turuncu, Yeşil - mavi, Yeşil - sarı gibi) (%10) şeklindedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların renk seçimlerini etkileyen sebeplere ait dağılım Tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 32: Renk Seçiminizi Etkileyen Nedenlere Ait Dağılım

Tercih Nedenleri	Önemsiz		Kısmen Önemli		Önemli		Çok Önemli		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Vücut özelliğimi göz önüne alarak renk seçerim	15	24.0	10	16.0	18	29.0	19	31.0	62	100.0
Moda olan renkleri tercih ederim	27	44.0	23	37.0	8	13.0	4	6.0	62	100.0
Sosyal konumuma ve çalışma ortamına uygun renkleri tercih ederim	6	10.0	9	14.5	27	43.5	20	32.0	62	100.0
Kişiliğime uygun renkleri tercih ederim	9	14.5	3	4.8	19	30.6	31	50.0	62	100.0
Renklerin psikolojik etkisine inanırım tercihlerim buna göre değişir. O gün ki psikolojime uygun renk seçerim	25	40.3	13	21	12	19.35	12	19.35	62	100.0
Yaşıma uygun renk seçerim	16	25.8	16	25.8	16	25.8	14	22.6	62	100.0
Giysi renkleri ile ortopedik engelimi gizlemeye çalışırım	39	63	11	18	4	6.0	8	13	62	100.0
Renk uyumuna dikkat etmeden giyinirim	48	77	6	10	4	6.45	4	6.45	62	100.0

Tablo 32 incelendiğinde “Renk seçiminizi etkileyen sebepler nelerdir?” değişkeni açısından; Vücut özelliğimi göz önüne alarak renk seçerim, Kişiliğime uygun renkleri tercih ederim görüşleri katılımcılar arasında yüksek derecelerde önemli bulunurken; Sosyal konumuma ve çalışma ortamına uygun renkleri tercih ederim, Yaşıma uygun renk seçerim görüşleri katılımcılar arasında önemli bulunurken; Moda olan renkleri tercih ederim, Giysi renkleri ile ortopedik engelimi gizlemeye çalışırım ve Renk uyumuna dikkat etmeden giyinirim, Renklerin psikolojik etkisine inanırım tercihlerim buna göre değişir, O gün ki psikolojime uygun renk seçerim görüşleri katılımcılar arasında önemsiz bulunduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların, “Renk seçiminizi etkileyen sebepler nelerdir? - Moda olan renkleri tercih ederim” değişkeni ile “Giysilerinizde hangi renkleri tercih ediyorsunuz?- Beyaz” değişkeni arasındaki ikili ilişki tablosu ve Ki-Kare ilişki analizleri sonuçları Tablo 33’te sunulmuştur.

Tablo 33: “Renk Seçiminizi Etkileyen Nedenler” İle “Giysilerde Tercih Edilen Renk “Beyaz” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı

		Beyaz			Toplam
		Hiçbir zaman veya Nadiren	Bazen veya Her zaman		
Moda olan renkleri tercih ederim	Önemsiz	Frekans	3	3	6
		Sütun Yüzdesi	25.0%	7.5%	11.5%
	Önemli	Frekans	9	37	46
		Sütun Yüzdesi	75.0%	92.5%	88.5%
	Toplam	Frekans	12	40	52
		Sütun Yüzdesi	100.0%	100.0%	100.0%

(2 hücre (50,0 %) beklenen frekans 5’den küçüktür. En küçük beklenen frekans 1,38’dir.)

$$\chi^2 = 2,770 \text{ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,096}$$

Tablo 33 incelendiğinde “Giysilerinizde hangi renkleri tercih ediyorsunuz?” değişkeninin “Beyaz” görüşüne Hiçbir zaman veya Nadiren yanıtı veren katılımcıların çoğunluğunun “Renk seçiminizi etkileyen sebepler nelerdir?” değişkeninin “Moda olan renkleri tercih ederim” görüşüne “Önemli” yanıtı verdiği gözlemlenmiştir. Yine “Beyaz” görüşüne Bazen veya Her zaman yanıtı veren katılımcıların çoğunluğunun da “Moda olan renkleri tercih ederim” görüşüne “Önemli” yönünde yanıt verdikleri gözlemlenmektedir. Giysilerinde tüm zaman dilimlerinde beyaz rengi tercih eden katılımcıların, renk seçimlerinde önemli derecede moda olanı tercih ettikleri görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların, “Renk seçiminizi etkileyen sebepler nelerdir? - “Sosyal konumuma ve çalışma ortamına uygun renkleri tercih ederim” değişkeni ile “Giysilerinizde hangi renkleri tercih

ediyorsunuz?- Beyaz” değişkeni arasındaki ikili ilişki tablosu ve Ki-Kare ilişki analizleri sonuçları Tablo 34’te sunulmuştur.

Tablo 34: “Renk Seçimini Etkileyen Nedenler” İle “Giysilerde Tercih Edilen Renk “Yeşil” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı

			Yeşil		Toplam
			Hiçbir zaman veya Nadiren	Bazen veya Her zaman	
Sosyal konumuma ve çalışma ortamına uygun renkleri tercih ederim	Önemsiz	Frekans	2	1	3
		Sütun Yüzdesi	28.6%	2.2%	5.8%
	Önemli	Frekans	5	44	49
		Sütun Yüzdesi	71.4%	97.8%	94.2%
	Toplam	Frekans	7	45	52
		Sütun Yüzdesi	100.0%	100.0%	100.0%

2 hücre (50,0 %) beklenen frekans 5’den küçüktür. En küçük beklenen frekans 0,40’dır.)
 $\chi^2 = 7,736$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,005

Tablo 34 incelendiğinde “Yeşil” görüşüne Hiçbir zaman veya Nadiren yanıtını veren katılımcıların çoğunluğunun, “Sosyal konumuma ve çalışma ortamına uygun renkleri tercih ederim” görüşüne “Önemli” yanıtını verdiği gözlemlenmektedir. Yine “Yeşil” görüşüne Bazen veya Her zaman yanıtını veren katılımcıların çoğunluğunun da “Sosyal konumuma ve çalışma ortamına uygun renkleri tercih ederim” görüşüne “Önemli” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir.

Giysilerinde tüm zaman dilimlerinde yeşil rengi tercih eden katılımcıların, renk seçimlerinde önemli derecede sosyal konumlarına ve çalışma ortamlarına uygun renkleri tercih ettikleri görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların, “Renk Seçiminizi Etkileyen Sebepler Nelerdir? “Renklerin Psikolojik Etkisine İnanırım Tercihlerim Buna Göre Değişir. O Gün ki Psikolojime Uygun Renk Seçerim”

Değişkeni ile “Sarı” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizleri Sonuçları Tablo 35’de sunulmuştur.

Tablo 35: “Renk Seçimini Etkileyen nedenler” İle Giysilerde Tercih Edilen Renk “Sarı” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı

		Sarı			Toplam
		Hiçbir zaman veya Nadiren	Bazen veya Her zaman		
Renklerin psikolojik etkisine inanırım tercihlerim buna göre değişir. O gün ki psikolojime uygun renk seçerim	Önemsiz	Frekans	3	7	10
		Sütun Yüzdesi	12.0%	31.8%	21.3%
	Önemli	Frekans	22	15	37
		Sütun Yüzdesi	88.0%	68.2%	78.7%
	Toplam	Frekans	25	22	47
		Sütun Yüzdesi	100.0%	100.0%	100.0%

(1 hücre (25,0 %) beklenen frekans 5’den küçüktür. En küçük beklenen frekans 2,68’dir.)
 $\chi^2 = 2,744$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,098

Tablo 35 incelendiğinde; “Sarı” görüşüne Hiçbir zaman veya Nadiren yanıtını veren katılımcıların çoğunluğunun, “Renklerin psikolojik etkisine inanırım tercihlerim buna göre değişir. O gün ki psikolojime uygun renk seçerim” görüşüne “Önemli” yanıtını verdiği görülmektedir.

Yine “Sarı” görüşüne Bazen veya Her zaman yanıtını veren katılımcıların çoğunluğunun da “Renklerin psikolojik etkisine inanırım tercihlerim buna göre değişir. O gün ki psikolojime uygun renk seçerim” görüşüne “Önemli” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir. Giysilerinde tüm zaman dilimlerinde sarı rengi tercih eden katılımcıların renk seçimlerinde önemli derecede renklerin psikolojik etkisine inandıkları ve o gün ki psikolojilerine uygun renkleri tercih ettikleri görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların, “Renk seçiminizi etkileyen sebepler nelerdir? “Yaşıma uygun renk seçerim” değişkeni ile “Kahverengi” değişkeni arasındaki ikili ilişki tablosu ve Ki-Kare ilişki analizleri sonuçları Tablo 36’da sunulmuştur.

Tablo 36: “Renk Seçiminizi Etkileyen Nedenler” İle “Yaşa Uygun Renk Seçimi” “Kahverengi” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı

		Kahverengi			Toplam
		Hiçbir zaman veya Nadiren	Bazen veya Her zaman		
Yaşıma uygun renk seçerim	Önemsiz	Frekans	4	3	7
		Sütun Yüzdesi	26.7%	8.1%	13.5%
	Önemli	Frekans	11	34	45
		Sütun Yüzdesi	73.3%	91.9%	86.5%
	Toplam	Frekans	15	37	52
		Sütun Yüzdesi	100.0%	100.0%	100.0%

(2hücre 50,0 %) beklenen frekans 5’den küçüktür. En küçük beklenen frekans 2,02’dir.)

$\chi^2 = 3,156$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,076

Tablo 36 incelendiğinde; “Kahverengi” görüşüne Hiçbir zaman veya Nadiren yanıtını veren katılımcıların çoğunluğunun, “Yaşıma uygun renk seçerim” görüşüne “Önemli” yanıtını verdiği görülmektedir.

Yine “Kahverengi” görüşüne bazen veya her zaman yanıtını veren katılımcıların çoğunluğunun da “Yaşıma uygun renk seçerim” görüşüne “Önemli” yönünde yanıt verdikleri gözlemlenmektedir. Giysilerinde tüm zaman dilimlerinde kahverengi rengi tercih eden katılımcıların renk seçimlerinde, önemli derecede yaşlarına uygun renkleri tercih ettikleri görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların, “Renk seçiminizi etkileyen sebepler nelerdir? “Yaşıma uygun renk seçerim” değişkeni ile

“Siyah” değişkeni arasındaki ikili ilişki tablosu ve Ki-Kare ilişki analizleri sonuçları Tablo 37’de sunulmuştur.

Tablo 37: “Renk Seçimini Etkileyen Nedenler” İle “Yaşa Uygun Renk Seçimi” “Siyah” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı

			Siyah		Toplam
			Hiçbir zaman veya Nadiren	Bazen veya Her zaman	
Yaşma uygun renk seçerim	Önemsiz	Frekans	2	5	7
		Sütun Yüzdesi	33.3%	9.8%	12.3%
	Önemli	Frekans	4	46	50
		Sütun Yüzdesi	66.7%	90.2%	87.7%
	Toplam	Frekans	6	51	57
		Sütun Yüzdesi	100.0%	100.0%	100.0%

(1 hücre 25,0 %) beklenen frekans 5’den küçüktür. En küçük beklenen frekans 2,02’dir.)
 $\chi^2 = 2,759$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,097

Tablo 37 incelendiğinde; “Siyah” görüşüne Hiçbir zaman veya Nadiren yanıtını veren katılımcıların çoğunluğunun, “Yaşma uygun renk seçerim” görüşüne “Önemli” yanıtını verdiği görülmektedir.

Yine “Siyah” görüşüne Bazen veya Her zaman yanıtını veren katılımcıların çoğunluğunun da “Yaşma uygun renk seçerim” görüşüne “Önemli” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir. Giysilerinde tüm zaman dilimlerinde siyah rengi tercih eden katılımcıların renk seçimlerinde, önemli derecede yaşlarına uygun renkleri tercih ettikleri görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların, “Renk seçiminizi etkileyen sebepler nelerdir? “Renk Uyumuna Dikkat Etmeden Giyinirim”

değişkeni ile “Kahverengi” değişkeni arasındaki ikili ilişki tablosu ve Ki-Kare ilişki analizleri sonuçları Tablo 38’de sunulmuştur.

Tablo 38: “Renk Seçimini Etkileyen Nedenler” İle “Renk Uyumuna Dikkat Etmeden Giyinme” “Kahverengi” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı

		Kahverengi			Toplam
		Hiçbir zaman veya Nadiren	Bazen veya Her zaman		
Renk uyumuna dikkat etmeden giyinirim	Önemsiz	Frekans	6	6	12
		Sütun Yüzdesi	40.0%	16.2%	23.1%
	Önemli	Frekans	9	31	40
		Sütun Yüzdesi	60.0%	83.8%	76.9%
	Toplam	Frekans	15	37	52
		Sütun Yüzdesi	100.0%	100.0%	100.0%

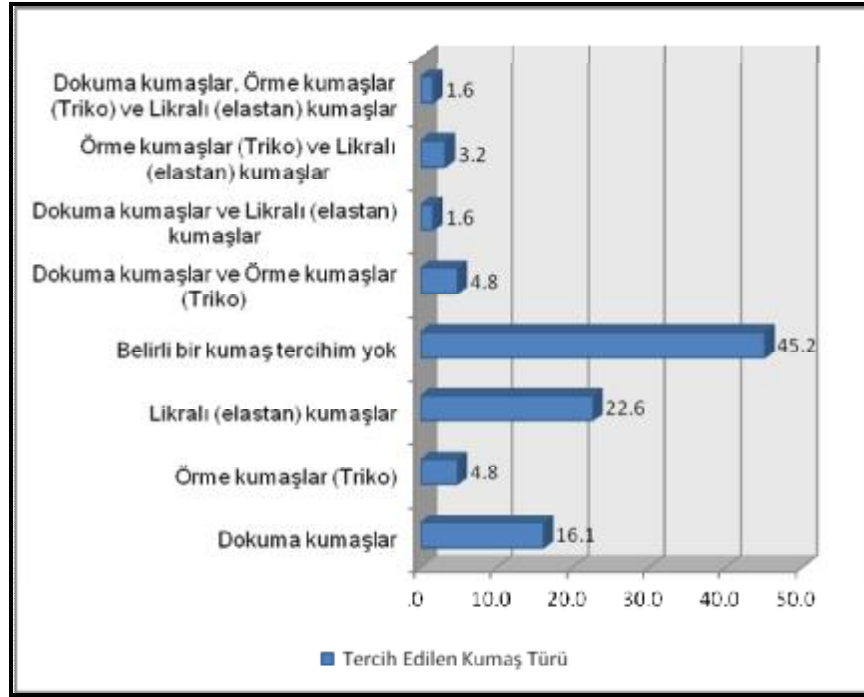
(1 hücre 25,0 %) beklenen frekans 5’den küçüktür. En küçük beklenen frekans 3,46’dır.)
 $\chi^2 = 3,401$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,065

Tablo 38 incelendiğinde; “Kahverengi” görüşüne Hiçbir zaman veya Nadiren yanıtını veren katılımcıların çoğunluğunun, “Yaşıma uygun renk seçerim” görüşüne “Önemli” yanıtını verdiği görülmektedir.

Yine “Kahverengi” görüşüne bazen veya her zaman yanıtını veren katılımcıların çoğunluğunun da “Yaşıma uygun renk seçerim” görüşüne “Önemli” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir.

Giysilerinde tüm zaman dilimlerinde kahverengi rengi tercih eden katılımcıların renk seçimlerinde, önemli derecede yaşlarına uygun renkleri tercih ettikleri söylenebilir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların giysilerinde tercih ettikleri kumaş türlerine ait dağılım Şekil 14’te sunulmuştur.

Şekil 14: Tercih Edilen Kumaş Türüne Ait Dağılım

Şekil 14 incelendiğinde çalışmaya katılanların çoğunluğunun (%45,2) giysilerinde belirli bir kumaş türünü tercih etmedikleri görülmektedir. Katılımcılar arasında ağırlıklı olarak tercih edilen kumaş türlerine ait en yüksek dağılımlar sırasıyla; Likralı (elastan) kumaşlar (%22,6), Dokuma kumaşlar (%16,1) şeklindedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların modayı nerelerden takip ettiklerine ait dağılım Tablo 39’da sunulmuştur.

Tablo 39: Modayı Takip Ettikleri Kaynaklara Ait Dağılım

Tercihler	Evet		Hayır		Bazen		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Moda dergileri	4	6	49	79	9	15	62	100.0
Moda gösterileri-defileler	3	5	51	82	8	13	62	100.0
Reklamlar (Televizyon, radyo, internet) ve reklam panoları	12	19	41	66	9	15	62	100.0
Mağaza katalogları	21	34	36	58	5	8	62	100.0
Vitrinler	42	68	20	32	0	0.0	62	100.0
Referans grupları (aile, arkadaşlar, işyeri çevresi, sanatçılar, sporcular, müzik grupları vb.)	12	19	36	58	14	23	62	100.0
Modayı takip etmiyorum	17	27	39	63	6	10	62	100.0
Hepsi	4	6	54	87	4	6	62	100.0

Tablo 39 incelendiğinde çalışmaya katılanların “Modayı nerelerden takip ediyorsunuz?” değişkeni açısından Moda gösterileri – defileleri, Moda dergileri, Reklamlar (Televizyon, radyo, internet) - reklam panoları, Referans grupları (aile, arkadaşlar, işyeri çevresi, sanatçılar, sporcular, müzik grupları vb.) ve Mağaza katalogları görüşlerinin katılımcılar açısından modayı takip etmede tercih edilmediği; Vitrinler görüşlerinin ise tercih edildiği görülmektedir. Modayı takip etmiyorum görüşünü ve Hepsi görüşünü değerlendiren katılımcıların, bu görüşe Hayır yönünde yüksek katılım sağlandığı görülmektedir. Katılımcılar açısından modayı takip etmede en fazla tercih edilen yolların vitrinler olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların giysilerinde tercih ettiği markaların seçimine ait dağılım Tablo 40’da sunulmuştur.

Tablo 40: Tercih Edilen Giyim Markalarını Seçim Nedenlerine Ait Dağılım

Tercihler	Evet		Hayır		Bazen		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Bedensel engelime daha uygun bulduğum için	23	37	28	45	11	18	62	100.0
Kişisel beğenime ve statüme uygun olması	47	76	12	19	3	5	62	100.0
Fonksiyonel olduğu için	27	43.5	27	43.5	8	13	62	100.0
Üst beden ölçülerime uygun modelleri bulabilmem	32	51.6	22	35.4	8	13	62	100.0
Alt beden ölçülerime uygun modelleri bulabilmem	34	55	23	37	5	8	62	100.0
Giyinme kolaylığı sağlaması	25	40	26	42	11	18	62	100.0
Tasarımları giyim tarzıma uygun olduğu için	37	60	15	24	10	16	62	100.0
Kendinizi ifade etme tarzınıza uygunluk	32	52	22	35	8	13	62	100.0

Tablo 40 incelendiğinde; "Tercih ettiğiniz giyim markalarını seçim nedeniniz nedir?" değişkeni açısından; Kişisel beğenime ve statüme uygun olması, Fonksiyonel olduğu için, Üst beden ölçülerime uygun modelleri bulabilmem, Alt beden ölçülerime uygun modelleri bulabilmem, Tasarımları giyim tarzıma uygun olduğu için, Tasarımları giyim tarzıma uygun olduğu için, Kendinizi ifade etme tarzınıza uygunluk görüşlerinin tümünün katılımcılar açısından tercih ettikleri giyim markalarında seçim nedenleri arasında yer aldığı, Bedensel engelime daha uygun bulduğum için, Fonksiyonel olduğu için ve Giyinme kolaylığı sağlaması görüşlerinin ise katılımcılar tarafından tercih sebebi olarak gösterilmediği görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların "Tercih Ettiğiniz Giyim Markalarını Seçim Nedeniniz Nedir? Üst Beden Ölçülerime Uygun Modelleri Bulabilmem" Değişkeni ile "Ortopedik Engeliniz Görüntü ve Fonksiyon Kaybı Anlamında İlerliyor mu?" değişkeni arasındaki ikili ilişki tablosu ve Ki-Kare ilişki analizleri sonuçlarına ait dağılım Tablo 41'de sunulmuştur.

Tablo 41: “Tercih Edilen Giyim Markalarının Seçim Nedeni” Değişkeni ile “Ortopedik Engelin Görüntü ve Fonksiyon Kaybı Anlamında İlerleme” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı

		Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?		Toplam	
		Evet	Hayır		
Üst beden ölçülerime uygun modelleri bulabilmem	Her zaman	Frekans	8	24	32
		Sütun Yüzdesi	61.5%	82.8%	76.2%
	Bazen	Frekans	2	0	2
		Sütun Yüzdesi	15.4%	0.0%	4.8%
	Hiçbir zaman	Frekans	3	5	8
		Sütun Yüzdesi	23.1%	17.2%	19.0%
	Toplam	Frekans	13	29	42
		Sütun Yüzdesi	100.0%	100.0%	100.0%

(3 hücre (50,0 %) beklenen frekans 5'den küçüktür. En küçük beklenen frekans 0,62'dir.)

$$\chi^2 = 5,153 \text{ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,076}$$

Tablo 41 incelendiğinde “ Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?” değişkenine Hayır yönünde yanıt verenlerin çoğunluğunun “Tercih ettiğiniz giyim markalarını seçim nedeniniz nedir? değişkeninde “Üst beden ölçülerime uygun modelleri bulabilmem” görüşüne “Her zaman” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir.

Bununla birlikte “Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?” değişkenine Evet yönünde yanıt verenlerin çoğunluğunun da “Üst beden ölçülerime uygun modelleri bulabilmem” görüşüne “Her zaman” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların tercih ettiğiniz giyim markalarını seçim nedeni “Kendinizi İfade Etme Tarzınıza Uygunluk” Değişkeni ile “Ortopedik Engeliniz Görüntü ve Fonksiyon Kaybı Anlamında İlerliyor mu?” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizleri Sonuçlarına ait dağılım Tablo 42’de sunulmuştur.

Tablo 42: “Tercih Edilen Giyim Markalarının Seçim Nedeni” Değişkeni ile “Ortopedik Engelin Görüntü ve Fonksiyon Kaybı Anlamında İlerleme” Değişkeni Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Dağılımı

			Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?		Toplam
			Evet	Hayır	
Kendinizi ifade etme tarzınıza uygunluk	Her zaman	Frekans	13	19	32
		Sütun Yüzdesi	86.7%	67.9%	74.4%
	Bazen	Frekans	2	1	3
		Sütun Yüzdesi	13.3%	3.6%	7.0%
	Hiçbir zaman	Frekans	0	8	8
		Sütun Yüzdesi	0.0%	28.6%	18.6%
	Toplam	Frekans	15	28	43
		Sütun Yüzdesi	100.0%	100.0%	100.0%

(3 hücre (50,0 %) beklenen frekans 5’den küçüktür. En küçük beklenen frekans 1,05’dir.)

$\chi^2 = 6,084$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,048

Tablo 42 incelendiğinde “Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?” değişkenine Hayır yönünde yanıt verenlerin çoğunluğunun “Tercih ettiğiniz giyim markalarını seçim nedeniniz nedir? değişkeninde “Kendinizi ifade etme tarzınıza uygunluk” görüşüne “Her zaman” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir.

Bununla birlikte “Ortopedik engeliniz görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında ilerliyor mu?” değişkenine Evet yönünde yanıt verenlerin çoğunluğunun da

“Kendinizi ifade etme tarzınıza uygunluk” görüşüne “Her zaman” yönünde yanıt verdikleri görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan ortopedik engelli çalışan kadınların giysilerini satın aldıkları kanallar değişkenine verdikleri yanıtlara ait dağılım Tablo 43’te sunulmuştur.

Tablo 43: Giysileri Satın Aldıkları Kanallara Ait Dağılım

Tercihler	Evet		Hayır		Bazen		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Çeşitli markaları bir arada satan mağazalar	35	56.5	20	32.3	7	11.2	62	100.0
Marka mağazaları	15	24.2	30	48.4	17	27.4	62	100.0
Alışveriş merkezleri	45	73	5	8	12	19	62	100.0
Giysi katalogları	4	6.4	48	77.4	10	16.2	62	100.0
İnternet	6	9.6	46	74.2	10	16.2	62	100.0
Semt pazarları	20	32	21	34	21	34	62	100.0
Kendim veya bir yakınım dikiyor/ diktiriyorum	5	8	51	82	6	10	62	100.0

Tablo 43 incelendiğinde çalışmaya katılanların “Giysilerinizi satın aldığınız kanallar nelerdir?” değişkeni açısından, Çeşitli markaları bir arada satan mağazalar, Alışveriş merkezleri katılımcılar açısından giysilerini satın almada kullanılan kanallar arasındayken; Kendim veya bir yakınım dikiyor/ diktiriyorum, Giysi katalogları, İnternet ve Marka mağazaları görüşlerinin bu kanallar arasında yer almadığı görülmektedir. Bununla birlikte Semt pazarları görüşlerinin ise katılımcılar açısından giysilerini satın alırken kullanılan kanallar arasında Bazen ve Hayır olarak eşit oranda yer aldığı görülmektedir.

Katılımcılar açısından giysi satın alırken en çok tercih edilen kanalların çeşitli markaları bir arada satan mağazalar ve alışveriş merkezleri olduğu, yine

katılımcılar arasında Semt pazarlarını satın almada bir kanal olarak kullananlarla Bazen kullananların yakın bir dağılıma sahip olduğu görülmektedir.

4.2. Nitel Verilere İlişkin Bulgular

4.2.1. Grup İle Yaratıcı Eylem Yöntemine-Sinektik İlişkin Bulgular

Verilerin değerlendirilmesi aşamasında; araştırmacı tarafından grup ile yaratıcı eylem yöntemi- sinektik görüşmelerinden toplanmış olan verilerin dökümünün yapılarak analizi gerçekleştirilmiştir.

Değerlendirmenin ilk aşamasında sinektik grup görüşmeleri sonucunda elde edilmiş verilerin yazılı dökümü gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde araştırmacı; ortopedik fizyoterapist, psikolog, giysi tasarımcısı ve grafik tasarımcısı ile birlikte oturumları gerçekleştirmiştir. Araştırmacı sinektik grup görüşmelerinin içeriğini önceden ilgili literatür inceleyerek hazırlamış olduğu sürece göre yazılı hale getirmiştir. Bu aşamada her bir üyeye alfabetik harf verilerek, üyenin görüşmeye sözlü katılımı yazılı hale getirilmiştir.

Araştırmanın bu bölümünde ortopedik fizyoterapist A, psikolog B, giysi tasarımcısı C ve grafik tasarımcısı D' ye, ortopedik engelli çalışan kadınların giysilerde karşılaştıkları fonksiyonel ve estetik sorunlarına ilişkin düşünceleri ve bu sorunlara getirebilecekleri yaratıcı çözüm önerilerini ortaya çıkaracak sorular yöneltilmiştir.

Gruba katılan kişilere anket verilerinden elde edilen bilgilerden kısa bir özet ve ortopedik engellilik ile ilgili bir bilgilendirmeyi içeren sunum yapılmıştır. Bu kişiler farklı disiplinlerden gelmekte ve her bir katılımcı kendi alanı ile sunumda edindiği bilgileri harmanlayarak sorun üzerindeki fikirlerini sunmuşlardır.

Ortopedik engellilerin giysilerde yaşadıkları sorunlar hakkında duyarlılıklarının bulunduğu gözlemlenmiştir. Aynı zamanda katılımcıların sorun

üzerine bildirdikleri fikirleri eyleme geçirilebilecek özellikte olduğu düşünülmektedir.

Gruba katılan kişilerin bu sorulara verdikleri yanıtlar nitel olarak incelenerek değerlendirilmiştir.

Ortopedik engelli (Çocuk felci, skolyoz, kalça çıkıklığı, kol ve bacaklarda hareket kısıtlılığı ve ampute) çalışan kadınların, iş yaşamında yaşam kalitesini artıracakları düşünülen giysilerinin (bluz, elbise, etek ve pantolon) fonksiyonel ve estetik boyutta ki tasarımları nasıl olmalıdır?

Bu soru üzerine grubun var olan görüşlerinin saptanması.

A: Vücudun ısı ve nem dengesinin korunması engelliler için çok önemli olduğunu düşünüyorum. Fazla likralı ve sentetik kumaşlar rahatsız edici olabilmektedir. Hareketleri sırasında fazla güç harcadıkları için aşırı terlemeye maruz kalıyorlar. Bu da kişiyi toplum içerisinde rahatsız ediyor. Cihaz kullandığı için hareket ettiğinde bu ter kokusu onu psikolojik olarak rahatsız etmektedir. Koku nedeniyle kumaşların bu durumu engelleyici özellikte olması gerektiğini düşünüyorum.

B: Ben engelli olsaydım ne isterdim? Temel yaklaşımım bu olurdu. Sunum öncesinde de sunum sonrasında da düşüncem aynıydı. Fakat bu düşüncem sunum ile birlikte daha da detaylanarak netleşmiş oldu.

C: Engelli bireylere yönelik yapılmış bazı uygulamalardan bilgim var. Örneğin; korselerde kullanılmak üzere özel amaçlı lastik tasarımlarının yapıldığını biliyorum. Kumaşlara kazandırılan bazı özellikler ile ilgili yapılan tez ve araştırma projelerinin olduğunu biliyorum.

Grup çalışmasında bu en temel soru ile katılımcılar ortopedik engelli kadınların çalışma ortamında giysilerinde karşılaşılabilecekleri sorunları irdelerken temel yaklaşımlarının, kumaşlar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca sorun üzerinde ki fikirlerinde, kendi alanlarının bilgi ve yeterliliklerinde etkilerini taşıdığı da gözlemlenmiştir.

Grup ile yaratıcı eylem yönteminde ortopedik engelli kadınların giysilerinde *fonksiyonellik* boyutunda karşılaştığı sorunlara getirebilecekleri çözüm önerilerine yönelik sorular sorulmuştur. Bu bölüm sorun üzerine analizi içeren sorulardan oluşmaktadır. Katılımcılar düşüncelerini şu şekilde belirtmişlerdir.

Yardımcı cihazınızı giysiniz ile birleştirmeniz istense ne düşünürdünüz?

A: Protezde giysinin rengine, dokusuna uygun takılıp çıkarılabilen seyyar parçalar olabilir.

C: Empati kurmam gerekiyorsa protez kullanıyorsam topuklu çizme de giyinmek isterdim.

D: Spor yapmak isteyebilirler. Protezi ile birlikte spor yaparken uygun giysi ve ayakkabı tasarlanabilir.

Ortopedik engellilerin kullandığı yardımcı cihazlar nedeniyle çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Anket çalışmasından çıkan sonuçlara göre; protez, ortez, baston ve tekerlekli sandalye kullanımı sırasında diz hattında, paça kısmında, pantolon ağında, pantolonun iç boyunda, koltuk altında, dirsek kısmında ve manşetlerde daha fazla sorun yaşadıkları gözlemlenmiştir.

Grup çalışmasında ise; katılımcılar bu sorunlarına fonksiyonel boyutta daha çokta estetik boyutunda duyarlılık göstererek yardımcı cihazlarının günlük hayatta yaşam kalitesini artırması görüşünü esas alarak fikirlerini belirtmişlerdir.

Bel hattında fonksiyonel bir tasarım istense (her bedende vücut özelliğine göre uyarlanabilen-değişebilen bir bel hattı) neler önerirdiniz?

A: Lastik kullanılarak çözüm getirilebilir.

B: Bel hattında, çocuklar için kullanılan ilikli lastikler ile bir çözüm üretilebilir. Bu lastikle bel hattı daraltılabilir veya istendiğinde tekrar genişletilebilir.

C: Düşük bel modası nedeniyle ürün bulmaları zorlaşıyor. Veya uygun bir kumaş ile bel hattında bir tadilat ile bel yükseltilebilir. Likralı veya lastikli bir malzemeden yapılmış bir aksesuar ile seyyar bir çözümden üretilebilir. Görünümü şıklaştırmak için bu aksesuar biraz daha yükseltilecek göğüs hattının altına taşınarak kişiyi ince ve daha zarif göstermekte mümkün olabilir.

Modanın öngördüğü ve ortopedik engelliler için bu konuda sorun yaşamalarına neden olan düşük bel tarzına yeni yaklaşımlar getirmişlerdir.

Cep yerlerini değiştirmeniz istense tekrar nasıl düzenlerdiniz?

A: İç ceplerde önemli. Giysinin dışında olan cepler çok yoğunlukla kullanıldığında estetik olmayan bir görüntü sergileyebiliyor. Bu nedenle iç ceplerinde yapılması düşünülebilir.

B: Kolay ulaşılabilir olmasından yola çıkacak olursak, bazı ceplerin kullanımı engelli bireyler için zor olabilir. Görerek ulaşabilecekleri noktada olması, gizli olmaması bir çözüm olabilir.

C: Mesela sağ kolu ampute olan bir engellinin ceplerinin diğer tarafa taşınması olabilir. Çanta taşımak onlar için güç olduğundan daha fazla cep kullanılarak çantanın yerini alabilecek bir uygulama olabilir. Erkek giysilerinde özellikle iç cep uygulamaları çok fazla. Adeta bu cepler çanta görevi üstlenmektedir. Bu uygulamalar ortopedik engelli kadın giysileri içinde düşünülebilir.

Cepler fonksiyonelliğin yanı sıra estetik görünümünde önemli unsurlarıdır. Grup çalışmasında da bu husustan yola çıkılarak fikirler geliştirilmiştir. Tekrar düzenleme düşüncesi ile ceplerin erkek giysilerinde ki kullanım yeri ve amacını kadın giyimine uyarlanması konusunda fikirler öne sürmüşlerdir.

İlik-düğme, fermejüp (çit çit), kopça ve fermuar gibi giysiyi giyip çıkarırken kullanılan kapamalara yeni öneri getirmeniz istense tekrar nasıl düzenlersiniz?

A: Bu açma ve kapamalarda kanca sistemi (kopça) de kullanılabilir. Engel durumuna ve giysi özelliğine göre büyüklükleri tasarlanabilir. Tek el ile de geçirilebileceği için özellikle ampute ve ellerinde hareket kısıtlılığı ya da parmak kaybı olanlar için çözüm olabilir.

C: İlik-düğme veya fermejüp (çit çit) yerine mıknatıslı bir uygulama düşünülebilir. Düğme büyüklüğünde hazırlanmış mıknatıslar ile giysiler giyip çıkarılabilir. Bu uygulama engel durumuna ve kullandığı yardımcı cihazlara uygun olarak giysilerin bazı kısımlarında gizlenerek ya da açıkta bırakılarak kullanılabilir.

D: Kış sporlarında sporcuların kullandığı pantolonların ya kısımlarında gizli kapamalar bulunmakta ve buralarda velcro bantlar kullanılmaktadır. Bu uygulama engelliler içinde düşünülebilir. Bu bantların yanı sıra mıknatıslı uygulama da kullanılabilir.

C: Velcro bantları çok uzun hatlarda kullanmak kaba bir görüntü ile birlikte rahatsız edici de olabilir. Özellikle eklem yerlerinde rahatsız edici olur. Mıknatıslı uygulamayı yine pantolonların yan kısmında boyunca kullanılmayıp yer yer aralıklı olarak ya da bir kısmında kullanmak çözüm olabilir.

Grup çalışmasında katılımcıların bu soru üzerine kendilerinin kullandığı ve deneyimlediği farklı uygulamaları ortopedik engelli giysilerine adapte edilebileceği yönünde fikirler öne sürmüşlerdir. Bu uygulamaların yardımcı cihazlar ile birlikte kullanıldığında nasıl bir düzenleme ile giysiye aktarılacağı üzerine de fikirlerini belirtmişlerdir. Daha çok fonksiyonelliğe yönelik bu fikirlerin uygulamada ortopedik engelliler için çözüm getireceği düşünülmektedir.

Pantolonların paça kısmının dar olması nedeniyle, protez ve ortez kullanırken yaşanan soruna nasıl bir çözüm önerirsiniz?

A: Diz genişliği ve paça genişliği aynı tutulabilir.

C: Eşofmanlarda kullanılan stoper mekanizması burada uygulanabilir. Yan tarafta paçadan diz hattına kadar gizlenmiş bir uygulama ile çekilerek paça yukarıya doğru katlanabilir ya da sıvanabilir.

Günün modası nedeniyle pantolon paçalarının dar kesimli olması nedeniyle, yardımcı cihazları ile pantolon kullanımı sırasında sorunlar yaşadıkları anket çalışmasında belirlenmiştir. Bu sorun üzerine grup katılımcıları engelli bireyin ihtiyacına yönelik kişiye özel tasarım anlayışını çağrıştıran nitelikte fikirler sunmuşlardır. Diğer fikrin ise uygulanabilirliği üzerine prototip çalışmasında kullanılabileceği düşünülmektedir.

Tekerlekli sandalye kullanan engelli bireylerin pantolonun ağ kısmında oluşabilecek sorunlarına yönelik neler önerebilirsiniz?

A: Uzun süre oturdukları için terleme yapmayan ya da teri vücuttan kolaylıkla atabilme özelliğine sahip kumaşlar kullanılabilir.

B: Sporcular için üretilmiş giysilerin kumaşlarında kullanılan bazı lifler engelliler içinde kullanılabilir. Mesela bambu lifi ya da teflon kaplamalı kumaşlar. Bu tür kumaşlar teri vücuttan çabuk uzaklaştırmakta ya da ısı kaybını önlemektedir.

C: Giysi terminolojisinde kuş diye tabir edilen uygulama çalışılabilir. Koltuk altı, ağ kısmı vb. Bu uygulama daha elastik bir malzeme ile desteklenebilir. Farklı iki kumaşın elastikiyet özellikleri birlikte kullanılarak ağ kısmında kuş uygulaması ile rahatlık yaratılabilir.

Grup katılımcıları, tekerlekli sandalyede sürekli oturmak durumunda olan ortopedik engelli bireyin en büyük sıkıntısının vücut ısısının oluşturduğu ve kumaşlarında özelliklerinden kaynaklanacak olan terleme sorunu üzerinde durmuştur. Bunun içinde termal özelliği bulunan kumaşların ortopedik engelli kişilerin giysi tasarımlarında uygulanabileceğini ifade etmiştir. Diğer bir fikir ise kuş uygulamasıdır. Kuş çalışması, vücudun bazı kısımlarında ek bir parça ile rahatlama

sağlamak amacıyla uygulanmaktadır. Bu çalışmanın tekerlekli sandalyeyi mekanik olarak kullanan engelli bireyin koltuk altında rahatlama sağlayacağı ve ağ kısmında ise hareket sırasında esneme özelliğinin artırılmasıyla rahatlama getireceğini düşünmektedir.

Skolyozu bulunan ortopedik engelli birey giysilerinde karşılaşacağı sorunlar neler olabilir? Bu sorunlara getireceğiniz öneriler nelerdir?

A: Korse kullandıkları dönemde daha fazla sorun yaşayabilirler. Korsenin altına giydikleri bir içlik bulunuyor. Onun üzerine korse takılıyor. Korsenin açma kapama kısmı giysilerde çok belli oluyor. Bu nedenle o dönemde daha bol giysiler tercih edebilirler. Korse kullandıkları dönemde vücutta asimetri daha az oluyor. Korse çıkarıldığında bu asimetri daha fazla belli oluyor. Görsel anlamda bu asimetriyi belirsizleştirecek tasarımlar yapılabilir.

C: Bu asimetrik görüntüyü önlemek için giysilerin kalıp formunda değişiklikler yapılabilir.

Skolyozun tedavi sürecinde kullanılan *milwaukee korse*, vücudun hem ön hem de arka kısmında bağlantıları bulunan bir yardımcı cihazdır. Giysileri üzerine giyinirken bazı uyarlamalar gerekteki bu giysinin bedene rahatlık sağlaması ile ilişkilidir. Fakat korse kullanımı sırasında giysiler aşınmaya ve mukavemete maruz kalmaktadır. (Hoffman,79;13)

Grup çalışmasında katılımcılar, bu korsenin gerek engelli bireyin hareket kısıtlılığı yaşamasına gerekse giysilerde giyinme, soyunma ve giysinin kullanımı sırasında yaşayabilecekleri sorunlara uygun öneriler sunmuşlardır.

Üst ekstremitelerde ve alt ekstremitelerde ampute olan ortopedik engelli bireyler için etek ve pantolon tasarımları için ne önerirsiniz?

B: Pantolonun diz kısmında veya kolun dirsek kısmında fermuar ile ayrılıp birleştirilebilen uygulamalar olabilir.

C: Protezi ile birlikte kullanabileceği yani giysileri rahatlıkla giyinip çıkarabileceği, rahat hareket edebileceği çözümler düşünülebilir.

Amputasyon; bir uzvun (kol veya bacağın) bir kısmının veya tamamının, tıbbi nedenlerden dolayı vücuttan ayırma işlemidir. (Altun, 1997; 222)

Protez kullanımı nedeniyle ortopedik engelli birey çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Giysi ile birlikte kullanımı sırasında protezin takılması veya çıkarılması ya da günlük yaşam aktiviteleri sırasında olmak üzere sorunları mevcuttur.

Grup çalışması sonucunda, protezin takılmasından sonra giysinin giyilmesi için diz hattından fermuar ile ayrılabilen pantolon önerisi getirilmiştir.

Grup ile yaratıcı eylem yönteminde ortopedik engelli kadınların giysilerinde *estetik* boyutunda karşılaştığı sorunlara getirebilecekleri çözüm önerilerine yönelik sorular sorulmuştur. Katılımcılar düşüncelerini şu şekilde belirtmişlerdir.

Ortopedik engelli bireyler için renk tercihleri önemli mi?

B: Engelliler için giysi tasarlıyor olsam canlı renkleri kullanmayı tercih ederdim. Moda olan renkleri kullanırdım. Renk tercihlerinde psikolojik boyut önemli olurdu. Renklerle kişi kendini iyi hissetmek, görünür olmak ve fark edilmek isteyebilir. Bu özellikle bayanlar için estetik anlamda görünüm ve karşı tarafa ilettiği mesajlar anlamında önemli olduğu kanaatindeyim.

D: Özellikle yaz aylarında koyu renkler engelli bireyi daha da rahatsız edecektir.

Grup çalışmasında *engelli birey ve renk tercihleri* ile ilgili düşünceleri sorulduğunda, ayrımcılık yapılacağını düşünme gerekçesi ile engelliler için moda olan renkleri kullanmayı tercih ettikleri görülmüştür. Renklerin psikolojik boyutuna

vurgu yapılarak, kadınlar için renk unsurunun estetik anlamda çok önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Renk, kumaş ve desen unsurlarını kullanarak engelinizi gizlemeyi ya da daha az görünür kılmayı ister miydiniz? Bunun için önerileriniz nelerdir?

A: Kendimi engelli biri gibi düşündüğümde istemezdim. Fakat eğer gizlemeyi istiyorsa bunu renk tercihlerinde koyu renkleri seçerek yapabilir. Engeli gizleme eğiliminde ise koyu renkler önemli olmaktadır. Diğer türlü düşünürsek çalışma ortamında ya da geri kalan zaman diliminde diğer bireyler kadar engelli kişilerinde çok renkli giyinme ve ön planda olmayı istemek en doğal haklarıdır.

B: Yalnız engelli kişiler değil engelli olmayan bireylerde vücut kusurlarını kapatmak için koyu renkleri kullanmayı tercih ediyorlar.

C: Desen özelliği anlamında karışık desenli kumaşlar, enine çizgili kumaşlar yerine boyuna ya da diyagonal çizgili kumaşları tercih ederdim.

Engelini gizleme eğiliminde olan bireylerin varlığının yanı sıra engelini kabullenmiş ve bunu bir dezavantaj görmeden hayatını sürdüren engelli bireylerde bulunmaktadır. Bu iki düşünce arasında renklerin kullanımında da farklılıklar bulunmaktadır. Engelini gizlemek isteyen bireyler koyu renkleri tercih ederken, engelini kabullenmiş olanlar daha canlı renkleri kullanmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Bu bölümde ise sinektik yönteminin gerinme ve ya genişleme bölümünü içeren sorular yöneltilmiştir. Doğrudan örnekmeyi oluşturacak biçimde hazırlanmış soru üzerine katılımcılar düşüncelerini şu şekilde belirtmişlerdir.

Vücutun hareket mekanizması ile uyumlu ve form değiştirebilen giysiler hakkında ne düşünüyorsunuz?

A: Vücut hatlarını fazla belirginleştirmeden, belki çok az bedene oturan, elastan içeren kumaşlardan yapılmış giysiler olabilir.

B: Fermuar yerlerinin hep yatayda kullanılmasının yanı sıra dikey formlarda da kullanılabilir. Protez ve ortezlerin kullanıldığı bölgelerde giyinir soyunurken rahatlık kazandırmak için uygulanabilir.

C: B'nin fikrine katılıyorum. Pantolon tasarımlarında fermuar ile dizden ayrılabilen ve şorta dönüşebilen giysi fikri olabilir. Yani parçala ve birleştir. Veya ceket ve kabanların iç astarlarının çıkartılabilir olması gibi bazı parçalar giysiye eklenebilir ve çıkarılabilir.

Engelliler için giysi ile beden uyumu diğer bireylere nazaran daha ön plandadır. Çünkü vücuda yabancı bir mekanizma eşlik etmektedir. Gerek bir uzvun yerini almakta gerekse de bir uzvun veya kasların hareketine yardımcı olmaktadır.

Bu nedenle beden hareket mekanizması ile uyumlu yani kasların ve eklemlerin işlevlerini rahatlıkla yerine getirebilmesini engellemeyecek kolaylaştıracak giysiler tasarlanmalıdır. Grup çalışmasında katılımcılarda bu yönde fikirler öne sürmüşlerdir. Çıkarılıp tekrar eklenebilen parçalar ile giysi beden uyumunu sağlamayı amaçlamışlardır.

Bireysel örnekmeyi oluşturacak biçimde hazırlanmış soru üzerine katılımcılar düşüncelerini şu şekilde belirtmişlerdir.

Sağ bacağınız diz kısmından ampute. Protez kullanıyorsunuz. Günlük yaşam aktivitelerinizin içinde önemli olan rahat hareket edebilme, giyinip - soyunma ve giysinin kullanımına yönelik nasıl bir zorluk yaşayabileceğinizi hayal eder misiniz?

A: Protez kullanırken zamanla kumaşlarda delinmeler ve yırtılmalar olabiliyor. Bundan dolayı daha dayanıklı kumaşlar seçilebilir.

C: Protezim ile birlikte kullanabileceğim topuklu ayakkabım olmasını isterdim. Bu konuda zorluk yaşayacağımı düşünüyorum.

Grup katılımcılarına engelli bireyin yerine kendini koyup buna göre düşünmesini amaçlayan bu soruda fonksiyonellik ve estetik boyut aynı değerde önemsendiği görülmüştür.

Sıkıştırılmış çelişkiyi oluşturacak davet edilmiş soru üzerine katılımcılar düşüncelerini şu şekilde belirtmişlerdir.

Engelli bir bireysiniz ve kendinizi engelsiz bir birey gibi hissedip ona göre davranmanız istense giysilerde yaşayabileceğiniz sorunlarınız hakkında ne düşünürdünüz?

A: Engelsiz bireylerin giydiği giysilerin benim içinde üretilmesini isterdim. Seçim hakkımın kısıtlanmasını istemezdim. Model seçeneğim, renk seçeneğim kısıtlanmasını isterdim. Kişinin modayı nasıl algıladığından yola çıkarak, kendisine yakışanı seçmesi ve bu giysileri seçebilme özgürlüğüne olması gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca engellilere yönelik uygulamalar fikrinin ayrımcılık olduğunu da düşünenlerde bulunmaktadır.

B: Cinsel kimliğim önemli olurdu.

C: Beğenilme duygum ön planda olurdu. İlk bakışta estetik boyut önemli olurdu. Kadınsılığımı gizlemeyen, örtmeyen giysiler giyinmeyi isterdim.

D: Modaya takip etmek ve ona uygun giyinmek isterdim.

Evrensel tasarım ilkesi engelli bireyler içinde kanunlarla da desteklenmektedir. Grup çalışmasında katılımcılar engelli ve engelsiz birey ayrımcılığı yapılmadan herkes için aynı seçim hakkının verilmesinin önemli

olduğunu belirtmişlerdir. Estetik anlamda beğenilme, hoş gitme duygularının kadın bireyler için önemli bir unsur olduğunu da vurgulamışlardır.

3/12/2008 tarihinde kabul edilen ve Türkiye Cumhuriyeti adına 30 Mart 2007 tarihinde New York'ta imzalanan "Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme"nde "*Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun*" bu sözleşmeye taraf olan ülkelerce "*Evrinsel tasarım*" terimi engelli bireyler içinde kabul edilmiştir. Buna göre, "*Evrinsel tasarım*" ürünlerin, çevrenin, programların ve hizmetlerin özel bir ek tasarıma veya düzenlemeye gerek duyulmaksızın, mümkün olduğunca herkes tarafından kullanılabilir şekilde tasarlanmasıdır. "*Evrinsel tasarım*" gerek duyulduğu takdirde bazı engelli grupları için ihtiyaç duyulan yardımcı cihazların tasarımı zorunluluğunu da dışlamayacaktır. (Özürlüler Kanunu İle İlgili Mevzuat, 2008;11)

Doğrudan örneksemeyi oluşturacak davet edici biçimde hazırlanmış soru üzerine katılımcılar düşüncelerini şu şekilde belirtmişlerdir.

Günümüz teknolojisinde ses komutu ile çalışan pek çok uygulama mevcut. Bu teknolojinin giysilerin açma ve kapama kısımlarında uygulanması fikri hakkında ne düşünürdünüz?

A: Mükemmel olur.

C: Neden olmasın. Ar-ge çalışması için desteklenebilir bir fikir.

Bu soru ile bilgi ve teknolojinin sorun ile arasındaki bağlantıya ne gibi bir öneri sunacağı hedeflenmiştir. Bu amaçla teknolojik bir yeniliğin giysilerde uygulanmasının getireceği kullanım kolaylığının katılımcılar tarafından kabul gördüğü görülmüştür.

Zorunlu düşsel örneksemeyi oluşturacak biçimde hazırlanmış soru üzerine katılımcılar düşüncelerini şu şekilde belirtmişlerdir.

Eğer oynar eklemleriniz gibi hareket kabiliyeti olan bir bluz ve ceket kolu veya pantolon diz kısmı tasarlamamız istense nasıl bir tasarım önerirsiniz?

B: Körük olabilir.

C: Giysilerin bir kısmının çıkarılıp takılabilen veya giysiye seyyar olarak monte edilebilen uygulamalarda olabilir.

Düşsel örneksene *benzeri tuhaf yapmak* anlamında “eğer” sözcüğü ile başlar. Amaç bireyin içindeki istekleri canlandırmaktır. (Denel, 1981;38)

Grup çalışmasında katılımcılar eklemlerin hareket kabiliyetinden yola çıkarak körük uygulamasını çözüm olarak önermişlerdir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

5.1.1. Nicel Verilere İlişkin Sonuçlar

Ortopedik engelli bireyler, çalışma hayatında karşılaştıkları sorunların yanı sıra günlük yaşam aktiviteleri içerisinde yapmak zorunda oldukları giyinme-soyunma eyleminde de bedensel yetersizliklerine ve hareket kısıtlılıklarına uygun olmayan giysilerden kaynaklanan sorunları bulunmaktadır. Engelli olmayan kişilere göre ve standart üretilen hazır giyim ürünlerini kullanmak zorunda kalmaktadırlar. Hareket kısıtlılıkları giysilerin giyinme, soyunma ve rahat hareket edebilme gibi fonksiyonellik özelliklerini de içine alan sorunlarından birincisidir. İkinci olarak ise estetik değerleri içeren sorunlarıdır.

Ortopedik engelli çalışan kadınların iş ortamında giydikleri giysilerde karşılaştıkları fonksiyonel ve estetik sorunların tespit edilerek ve bu sorunlara çözüm getirecek giysi formlarının oluşturulması hedeflenmiştir. Engelli kadınların bu giysi tasarımları ile, iş çevresindeki uyumu, iş veriminin artması, kişisel tatmin ve öz benliklerinin korunması gibi etkenlerle yaşam kalitelerinin yükseltilmesinin amaçlandığı araştırmada, giysiden kaynaklanan problemlerini tespit ederek, fonksiyonel ve estetik özelliklerin vurgulandığı giysi formları oluşturulmuştur. Araştırmadan elde edilen belirli sonuçlar aşağıda verilmiştir.

- Araştırma sonuçları, ortopedik engelli çalışan kadınların iş ortamlarının giysi tercihlerini etkilediği ve kullandığı yardımcı cihazların özellikleri nedeniyle bluz ve pantolonu daha fazla tercih ettikleri belirlenmiştir.
- Çalışma ortamında bluz ve pantolon giyinme tercihlerinde en büyük etkenin hareket etmekte kolaylık sağladığı ve çalışma ortamına uygun olduğu yönünde bir tercih saptanmıştır.

- Ortopedik engelli çalışan kadınlar %40 gibi bir oran ile engel durumlarına uygun standart giyim ürünleri arasından kendilerine uygun giysi formunu Bazen bulabildiklerini, yine % 20 gibi bir oranla da ise giysi bulamadıklarına yönelik bir tespit yapılmıştır.
- Ortopedik engelli çalışan kadınların engel durumlarına uygun bir giysiden beklentilerinin en önemli basamağı *rahat hareket edebilme-kişisel ihtiyaçlarını karşılayabilmenin* önemli olduğu belirlenmiştir. Bunu *fiziksel konfor* (beden ısını koruyan, rahatsız edici olmayan, fiziksel ağrıya sebep olmayan), *güvenlik* (tehlike ve kazalara sebep olmaması, *giysi bakımının kolay olması* ve *ulaşılabilirlik* (fiyat, alışveriş mekânları, satın alma kolaylığı) izlediği saptanmıştır.
- Ortopedik engelli bireylerin daha çok hazır giyim ürünleri tercih ettiği gözlemlenmiştir. Ismarlama giysi yaptırmanın daha maliyetli olacağı ve zaman alacağı düşüncesinde oldukları görülmüştür.
- Hazır giyim ürünlerinde kısmen engellerine uygun giysiler bulabildiklerini, bu giysilerin giyim tarzlarına uygunluğunun ve giysi fiyatlarının uygunluğunun en önemli neden olduğunu belirtmişlerdir.
- Hazır giyim ürünlerinde engellerinden kaynaklanan bazı düzeltmeler yaptıkları saptanmıştır. Bedensel özelliklerindeki asimetriden dolayı giysilerin beden, kol ve pantolon boylarında kısaltmalar yaptıkları belirlenmiştir.
- Ortopedik engelinin görüntü ve fonksiyon kaybı anlamında yıllara göre ilerlemesinden dolayı bel hattında sorunlar yaşadıkları da tespit edilmiştir. Bu nedenle bel hattında değişiklikler yaptıkları gözlemlenmiştir. Yine fermuar, ilik-düğme vb. açma kapama tekniklerinde giysiye ilaveler yapma ve giysilerin ağ, koltuk altı, yan dikişlerinde sağlamlaştırma yaptıkları tespit edilmiştir.

- İsmarlama ürünleri tercih eden ortopedik engelli kadınların ise; engellerine uygun tasarlanması, tarzlarına uygun giysiler olması ve tadilat gerektirmemesi gibi nedenlerle hazır giyime oranla daha düşükte olsa ismarlama giysi tercih nedenlerinin bu şekilde olduğu saptanmıştır.
- Ortopedik engelli kadınların engellerinin yanı sıra zaman içerisinde yaşadıkları ikincil rahatsızlıkları ve kilo problemi gibi nedenlerinde engellerine ilaveten giysilerde sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir.
- Üst beden formunda gerek giyinme ve soyunma sırasında gerekse gün içerisinde ki hareketlerinde giysilerden kaynaklı sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Giysilerin beden kısmında daha çok kapama tekniklerinin kullanımından, yeri ve sayısının uygunluğundan sorunlar yaşamaktadırlar. Kol formunda ise; kol boyunda uzunluk olması, kol formunun uyumsuzluğu, kol evinde darlık olması ve manşetlerin dar olması gibi sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Yaka hattında ise darlık olması ve yaka açıklığının yeterli olmaması sorun olarak belirtilmiştir. Cep yerlerinin ve boyutlarının uygun olmaması üst beden de karşılaştıkları sorunlardan bir diğeri olarak tespit edilmiştir.
- Alt beden formunda giysilerin bel hattında ve kalça hattında yaşanan darlık ve genişlik aynı değerinde sorun olarak tespit edilmiştir. Yine giysilerde moda olan düşük bel hattı nedeniyle sorun yaşadıkları görülmüştür. Düşük bel modası ile birlikte ağ hattının dar olması buna bağlı diğeri bir sorundur. Kullanılan yardımcı cihazlar nedeniyle paça kısmında darlık yaşadıkları tespit edilmiştir. Üst beden de olduğu gibi alt bedende de kapama tekniklerinin uygun olmaması ve cep yerlerinin ve boyutlarının uygun olmaması sorun olarak saptanmıştır.
- Ortopedik engelli kadınlar yardımcı cihazların neden olduğu sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Özellikle protez ve ortez kullanımından kaynaklı olarak pantolon paça kısmında, diz hattında ve iç boyunda sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Üst bedende ise koltuk altı, dirsek ve kol evinde tekerlekli

sandalye, koltuk değneği ve korse kullanımı nedeniyle sorun yaşadıkları saptanmıştır.

- Yardımcı cihazlar beden hareketine yardımcı olurken bedeni ve bu cihazları kuşatan giysiler ile de engelli kadınların sorun yaşamalarına neden olmaktadır. Bunlar; daha dayanıklı kumaşlar tercih etmek, çabuk yıpranan ve sökülen kısımların dikişlerini sağlamlaştırmak, giysiyi tamamlayıcı seyyar çözümler ve açma ve kapama tekniklerine ilaveler yapmak şeklindedir.
- Araştırmanın estetik boyutunda ise ortopedik engelli çalışan kadınların iş ortamında tercih ettikleri giyim tarzlarının klasik, spor ve modern giyim tarzı olduğu belirlenmiştir.
- Ortopedik engelli kadınların kumaş ve model özelliğinde dikkat ettikleri unsurları; *kumaşın dokunma duyusunda bıraktığı his* (yumuşaklık, batma, kaşındırma vb.), *giysinin model ve dikim özellikleri* (kol takımı, yakanın düzgünlüğü), *dikişlerinin düzgünlüğü ve sağlamlığı*, *kumaşın yüzeyinde herhangi bir özürlü olup olmadığını kontrol etmek* ve *kumaşın buruşma, kırışma özelliği* olarak önem sırasına göre belirtmişlerdir.
- Araştırmada ortopedik engelli çalışan kadınlar iş ortamında siyah, gri, kahverengi gibi koyu tonların yanı sıra beyaz, mavi, yeşil ve mor gibi renkleri de tercih ettikleri saptanmıştır.
- İş ortamında giysilerinde tercih ettikleri renk uyumu; karışık renk uyumu, tek renk uyumu ve tonal renk uyumu (tüm renklerin pastel tonları) olarak belirtmişlerdir.
- Ortopedik engelli çalışan kadınların renk seçimlerini etkileyen etmenlerin başında; kişiliğine uygun renk seçme, vücut özelliğini göz önüne alma ve sosyal konum şeklinde olduğu saptanmıştır. Renkler ile engeli gizlemeyi önemsemedikleri görülmektedir.

- Ortopedik engelli çalışan kadınların iş yaşamında tercih ettikleri kumaşlar elastan içeren likralı kumaşlar, dokuma kumaşlar ve örme kumaşlar şeklinde sıralandığı tespit edilmiştir.
- Ortopedik engelli çalışan kadınların modayı takip ettikleri kaynakların vitrinler olduğu referans grupları (aile, arkadaşlar, iş çevresi, sanatçılar, sporcular, müzik grupları) ise bazen etkili olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra %39 gibi bir oranda ise modayı takip etmedikleri görülmüştür.
- Ortopedik engelli çalışan kadınların tercih ettikleri markaları seçim nedenleri kişisel beğeniye ve statüye uygun olması, giyim tarzına uygun olması, üst beden ölçüsüne uygun olması ve alt beden ölçüsüne uygun olması şeklinde tespit edilmiştir.
- Ortopedik engelli çalışan kadınların giysilerini satın aldıkları kanallar; alışveriş merkezleri, çeşitli markaları bir arada satan mağazalar ve semt pazarları şeklinde saptanmıştır.

5.1.2. Nitel Verilere İlişkin Sonuçlar

Grup ile yaratıcı eylem yöntemi - sinektik ile yapılan çalışma için planlanan uygulama süreci: analiz, gerinme veya genleşme ve yeni görüş kısımlarından oluşmaktadır. Katılımcılar, çalışmanın temel mantığı olarak engelli bireyin yerine kendisini koyarak düşünmeyi benimsemişler ve buna göre sorulara yanıt vermişleridir.

Değerlendirme aşaması uygulama süreci gibi yaratıcı bir eylemdir. Sürecini sonucunun değerlendirilmesi iki aşamalıdır. Biri ürünün uygulayıcılar dışında pratikte değerlendirilmesi diğeri ise sürecin uygulayıcılar tarafından değerlendirilmesidir. (Denel, 1981; 44)

Bu aşamalarda grup katılımcılarının cevapları incelenerek ürüne dönüştürülebilecek fikirler ayıklanmıştır. Bu çalışmanın iki temel amacını oluşturan

fonksiyonellik ve estetik boyut üzerine yaratıcı fikirler sınıflandırılmıştır. Araştırmadan elde edilen belirli sonuçlar aşağıda verilmiştir.

- ***Yardımcı cihazınızı giysiniz ile birleştirmeniz istense ne düşünürdünüz?*** Sorusuna verilen yanıtlar içerisinde protez kullanımı sırasında giysinin rengine ve dokusuna uygun takılıp çıkarılabilen seyyar parçalar olabilir şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür.
- ***Bel hattında fonksiyonel bir tasarım istense (her bedende vücut özelliğine göre uyarlanabilen-değişebilen bir bel hattı) neler önerirdiniz?*** sorusuna verilen yanıtlar içerisinde bel kemerinde ilikli lastik kullanımı ile bel hattı genişletip daraltılarak rahatlık sağlanabilir şeklinde bir öneri sunulmuştur. İkinci bir fikir ise likralı bir malzemedan yapılmış seyyar bir çözümün getirilebileceği saptanmıştır.
- ***Cep yerlerini değiştirmeniz istense tekrar nasıl düzenlerdiniz?*** Sorusu üzerine iç ceplerin yapılması, sağ kolu ampute olan bir engellinin ceplerinin diğer tarafa taşınması gibi fonksiyonel öneriler sundukları tespit edilmiştir.
- ***İlik-düğme, fermejüp (çit çit), kopça ve fermuar gibi giysiyi giyip çıkarırken kullanılan kapamalara yeni öneri getirmeniz istense tekrar nasıl düzenlersiniz?*** Sorusu üzerine ilik-düğme veya fermejüp (çit çit) yerine mıknatıslı bir uygulama önerisi sunulmuştur. Yine kapamalarda kanca sistemi ve velcro bantlar giysinin özelliğine ve kullanım yerine göre düzenlenebileceği önerisini sundukları tespit edilmiştir.
- ***Pantolonların paça kısmının dar olması nedeniyle, protez ve ortez kullanırken yaşanan soruna nasıl bir çözüm önerirsiniz?*** Sorusuna, diz genişliği ve paça genişliğinin aynı tutulması veya eşofmanlarda kullanılan stoper mekanizmasının pantolonların yan dikişinde paçadan diz hattına kadar gizlenmiş bir uygulama ile çekilerek paça yukarıya doğru katlanabilir ya da sıvanabilir şeklinde bir öneri sundukları saptanmıştır.

- ***Tekerlekli sandalye kullanan engelli bireylerin pantolonun ağ kısmında oluşabilecek sorunlarına yönelik neler önerebilirsiniz?*** Sorusuna, uzun süre oturdukları için terleme yapmayan ya da teri vücuttan kolaylıkla atabilme özelliğine sahip kumaşlar önerisi sunulmuştur. Giyside *kuş* olarak tabir edilen uygulama koltuk altı, ağ kısmı vb. kısımlarda elastik bir malzeme ile desteklenebilir. Farklı iki kumaşın elastikiyet özellikleri birlikte kullanılarak ağ kısmında kuş uygulaması ile rahatlık yaratılabilir şeklinde bir öneri sunulmuştur.
- ***Skolyozu bulunan ortopedik engelli birey giysilerinde karşılaşıcağı sorunlar neler olabilir? Bu sorunlara getireceğiniz öneriler nelerdir?*** sorusu üzerine bedenin asimetrik görüntüsünü önlemek için giysilerin kalıp formunda değişiklikler yapılması önerisini sunulmuştur.
- ***Üst ekstremitde ve alt ekstremitde ampute olan ortopedik engelli bireyler için etek ve pantolon tasarımları için ne önerirsiniz?*** Sorusu üzerine katılımcı, pantolonun diz kısmında veya kolun dirsek kısmında fermuar ile ayrılıp birleştirilebilen uygulamalar önerisini sunmuştur.
- ***Ortopedik engelli bireyler için renk tercihleri önemli mi?*** Sorusu üzerine renk tercihlerinde psikolojik boyutun önemli bir unsur olduğu belirtilerek, renklerle kişi kendini iyi hissedebilir, görünür olmak ve fark edilmek isteyebilir şeklinde tespitlerde bulunmuşlardır. Bu özellikle bayanlar için estetik anlamda görünüm ve karşı tarafa iletildiği mesajlar anlamında önemli olduğu fikri saptanmıştır.
- ***Renk, kumaş ve desen unsurlarını kullanarak engelini gizlemeyi ya da daha az görünür kılmayı ister miydiniz? Bunun için önerileriniz nelerdir?*** Sorusu üzerine katılımcı, engelini gizleme eğiliminde olanlar için koyu renkleri önermiştir. Desen özelliği anlamında karışık desenli kumaşlar, enine çizgili kumaşlar yerine boyuna ya da diyagonal çizgili kumaşlarında kullanılabileceği saptanmıştır.

Grup ile yaratıcı eylem yöntemi - sinektik sürecinde gerinme veya genişleme kısmında ki sorulara verilen cevaplardan ayıklanan yaratıcı fikirler aşağıda belirtilmiştir.

- ***Vücutun hareket mekanizması ile uyumlu ve form değiştirebilen giysiler hakkında ne düşünüyorsunuz?*** Sorusuna katılımcıların, çıkarılıp tekrar eklenebilen parçalar ile giysi ve beden uyumunu sağlamayı amaçladıkları tespit edilmiştir.
- ***Sağ bacağınız diz kısmından ampute. Protez kullanıyorsunuz. Günlük yaşam aktivitelerinizin içinde önemli olan rahat hareket edebilme, giyinip - soyunma ve giysinin kullanımına yönelik nasıl bir zorluk yaşayabileceğinizi hayal eder misiniz?*** Sorusu üzerine katılımcı, protez kullanırken zamanla kumaşlarda delinmeler ve yırtılmalar olabildiğini ve bu yüzden daha dayanıklı kumaşlar seçilebilir önerisini sundukları tespit edilmiştir.
- ***Engelli bir bireysiniz ve kendinizi engelsiz bir birey gibi hissedip ona göre davranmanız istense ne düşünürdünüz?*** Sorusu üzerine katılımcılar, engelsiz bireylerin için tasarlanan giysilerin benim içinde üretilmesini isterdim tespitinde bulunmuştur. Seçim hakkının kısıtlanmadan, model seçeneği ve renk seçeneği gibi unsurların önemli olduğu yönünde bir tespit yapılmıştır. Beğenilme duygusu, kadınsılığı gizlemeyen ve örtmeyen giysiler tercih etmeleri fikrini öne sürmüşlerdir.
- ***Günümüz teknolojisinde ses komutu ile çalışan pek çok uygulama mevcut. Bu teknolojinin giysilerin açma ve kapama kısımlarında uygulanması fikri hakkında ne düşünürdünüz?*** Sorusu üzerine katılımcılar Ar-ge çalışması için desteklenebilir bir fikir olacağını belirtmişlerdir.

Grup ile yaratıcı eylem yöntemi - sinektik sürecinde yeni görüş kısmında soruya verilen cevaplardan ayıklanan yaratıcı fikirler aşağıda belirtilmiştir.

- *Eğer oynar eklemlerinizi gibi hareket kabiliyeti olan bir bluz ve ceket kolu veya pantolon diz kısmı tasarlamanız istense nasıl bir tasarım önerirsiniz?*

Sorusuna katılımcılar, eklemlerin hareket kabiliyetinden yola çıkarak körük uygulamasını çözüm olarak önermişlerdir. Bunu yanı sıra giysilerin bir kısmının çıkarılıp takılabilen veya giysiye eklenip çıkarılabilen uygulamalarında olabileceğini öneri olarak sunmuşlardır.

Araştırma ile elde edilen bu sonuçların, engelli çalışan kadınların iş ortamında tercih ettikleri giysilerde yaşadıkları sorunlara çözüm olacağı düşünülmektedir. Bu çalışma diğer araştırmacılara fikir vermesi ve daha yaratıcı çözümlerinde üretilebilmesine katkı da bulunması açısından önemlidir. Bu sonuçlar, Ar-Ge çalışmaları ve araştırma projelerinde kullanılarak hazır giyim sektöründe seri üretim yönelik çalışmalara fikir vermesi sevindirici olacaktır.

5.2.Öneriler

5.2.1.Ortopedik Engelli Çalışan Kadınların Çalışma Ortamındaki Giysilerinin Fonksiyonellik ve Estetik Boyutuna İlişkin Öneriler

Giysi tasarımında fonksiyonellik kavramı; iyi tasarlanmış, başarılı bir giysinin ilk basamağını oluşturmaktadır. Giysinin fonksiyonel amacı, giysiyi giyen kişinin kolay ve güvenli bir şekilde hareket edebilmesini sağlamaya yönelik kriterleri içermektedir. Fonksiyonellik tanımı, kumaşa kazandırılan özellikler anlamında; *dayanıklılık, ısı-nem dengesi, dokunsal etkiler ve alerjik durumu önleme*, ergonomik anlamında ise; *vücuda uyum, rahat hareket edebilme ve kolay giyinip soyunma* gibi anlamları kapsamaktadır.

Engelli bireyin giysilerinin fonksiyonellik boyutunun yanı sıra estetik boyutu da önemlidir. Estetik, güzellik yönü ile insan ruhunu yücelten bir kavram olarak sanat felsefesinde tartışılmaktadır. Yaşamın her alanında tasarlanan her nesnede etkileyicilik ve estetik kavramları karşılayan unsurlar bulunmaktadır. Giysilerin ana rolü, ister kadın ister erkek olsun beğenilme arzusu ile karşısındakini etkilemektir. Giysi de estetik unsurlar tanımı ile, kişisel görünüm ve görsel etkilerin ilettiği mesajlar anlamında; *renk, kumaş, desen, model özelliği, dekoratif unsurlar, kullanım yeri-amacı ve moda* gibi unsurlar ifade edilmektedir.

Bu çalışmada ki tasarım önerilerinde temel nokta, engelli bireyin bedeninde şekil bozukluğu, fonksiyon kaybı ve organ yokluğun nedeniyle asimetri bulunmaktadır. Bu nedenle bu asimetriyi daha az görünür kılacak asimetrik kesimli giysiler önerilmektedir. Görsel anlamda asimetrinin gizlenmesi, kalıp formunda yapılacak uyarlamalar ile de giysinin kullanımı sırasında kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir. Asimetri sağ beden ile sol bedende genişlik ve uzunluk ölçülerinde engelin ağırlığına göre değişiklik göstermektedir. Çocuk felci ve kalça çıkıklığında bedenin sağ ya da sol tarafında veya her iki tarafında da deformasyon bulunmaktadır.

Özellikle çok sorun yaşanan giysi boylarının uzunluğu ve bel ya da kalça hattında genişlik yine bu asimetri sebep olmaktadır. Her iki hastalığında neden olduğu bacak boyunda kısalık 2-10 cm arasında değişmektedir. Bu nedenle çalışmada kalıp formunda bu asimetriyi dengeleyecek düzenlemeler düşünülmektedir.

Tasarımda, uzunluk ve genişlik ölçülerinin belirli bir denge içerisinde çalışması gerekmektedir. Tasarımda iki türlü denge bulunmaktadır. Bunlar *formal denge (simetrik denge)* ve *informal denge (asimetrik denge)* olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. (Aydın, Çakar, 93,273)

Tasarımda formal denge kolay yaratılmaktadır. İnfomal denge ise zor olmakla birlikte ilginç bir etki yaratmaktadır. İnfomal denge kullanılarak yapılan tasarımlar formal denge ile yapılan tasarımlara göre ömrü daha kısa olmaktadır. *Formal denge* daha çok klasik giysi tasarımında, *informal denge* ise spor ve özel amaçlı giysi tasarımlarında kullanılmaktadır.

Giysi formu, diğer giysi elemanları (yaka, cep, manşet, kapama teknikleri, dekoratif unsurlar) gibi bütün içerisindeki uyumu ile de dengede olmak durumundadır. Bu elemanlar, genel olarak bir bütünü oluşturan parçalar arasındaki benzerlik, birbirlerine uyumluluk ve yan yana gelen parçaların zıtlıklar ve çelişkilerini de göstermektedir. (Atalayer;94,123)

Engelli çalışan kadınlar için giysi önerileri kış sezonu için tasarlanmıştır. Hedef kitlenin kış döneminde daha fazla sorun yaşamamasından dolayı sezon olarak bu dönemin seçilmesi etkili olmuştur. Anket çalışması sırasında gözlemlenen çalışma ortamları, seçilecek kumaşların niteliğini de etkileyeceği düşünülmektedir. Kumaşların seçiminde; ortam sıcaklığı, havalandırmanın yetersiz olması ve kalabalık büro ortamında çalışılması etkili olmuştur. Bu nedenle hafif kumaşlar tercih nedenidir. Kumaşların lif karışımlarında pamuk-yün, pamuk- polyester likra karışımı kumaşlar önerilmektedir. Bu kumaşların yanı sıra alternatif olarak nano teknolojik kumaşlar, organik kumaşlar engelli bireylerin giysilerde karşılaştığı

fonksiyonel sorunlardan olan *dayanıklılık, ısı-nem dengesi, dokunsal etkiler ve alerjik durumu önleme* gibi durumlara da çözüm getireceği düşünülmektedir.

Kumaş seçiminde doku ve desen özellikleri de önemli bir tasarım unsurudur. Bedenin bazı deformasyonlarını gizlemede ya da daha az görünür kılmada etkili olabilmektedir.

Anket çalışmasında çıkan verilere göre tasarımlarda kullanılacak kumaşların renkleri belirlenmiştir. Giyside ilk göze çarpan ve kalıcı olan renk unsurudur. Renkler aynı zamanda kişinin psikolojik durumu hakkında bilgi vermektedir. *Kişisel görünüm ve görsel etkilerin* ilettiği mesajlar anlamında da renk önemli bir etkidir. Renk unsuru kişinin vücut problemlerini de birer göz yanılgısı olarak ortadan kaldırmak için kullanılabilir bir tasarım unsurudur.

Tasarım süreci renk, kumaş ve tema bütünlüğü sağlandıktan sonra, özgün tasarım geliştirme aşaması ile hitap edilen hedef kitle, giysi sezonu, giysi türünü, giysinin fonksiyonunu ve uygulanabilirlik özelliği taşıyan modellerin tasarımını ve silüet üzerinde artistik olarak çizilerek kumaşa uygun renklendirmenin yapıldığı aşamayı kapsamaktadır.

Çalışmanın en önemli aşamalarından biri teknik çizim aşamasıdır. Bu aşama, anket verilerine göre giysilerde karşılaşılan fonksiyonel sorunlara çözüm getirecek olan tasarım detaylarından oluşmaktadır. Ortopedik engelli kadın bedeni; şekil bozukluğu, fonksiyon kaybı ve organ yokluğu nedeniyle asimetriye sahiptir. Bu asimetri, fonksiyonel ve estetik unsurlar ile dengeleyecek tasarımların yapılması ile hem engel daha az görünür kılabilceği hem de rahat hareket etmeyi sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında yapılan anket ile ortopedik engelli kadınların çalışma ortamında ki giysilerine yönelik fonksiyonel ve estetik boyutta karşılaştıkları sorunları ve tercihleri belirlenmiştir. Bu sorunlar ve tercihlerin fonksiyonel ve estetik boyutta giysi tasarımlarını nasıl şekillendireceği üzerine öneriler geliştirilmiştir.

Araştırmanın nitel kısmında yapılan grupla yaratıcı eylem yönteminin-sinektik çalışması ile de gruptan gelen fikirler bu koleksiyona dahil edilmiştir. Aşağıdaki Tablo 44 da fonksiyonel ve estetik kriterler karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

Tablo 45a- 45b de ise karşılaşılan sorunlar ve tespit edilen tercihleri içermektedir. Fonksiyonellik ve estetik boyutu ile ilgili kriterler anket çalışması sonucu tespit edilen verilerden elde edilmiştir.

Tablo 44: Fonksiyonel ve Estetik Kriterler

FONKSİYONEL KRİTERLER	ESTETİK KRİTERLER*
<p>Kumaşa kazandırılan özellikler anlamında; <i>dayanıklılık, ısı-nem dengesi, dokunsal etkiler ve alerjik durumu önleme, ergonomik anlamında ise; vücuda uyum, rahat hareket edebilme ve kolay giyinip soyunma.</i></p>	<p><i>Kişisel görünüm ve görsel etkilerin ilettiği mesajlar anlamında; renk, kumaş, desen, model özelliği, dekoratif unsurlar, kullanım yeri-amacı ve moda.</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • Rahat hareket edebilme-kişisel ihtiyaçlarını karşılayabilme • Psikolojik konfor-giysinin kişinin duygularına olumlu katkıda bulunması, beğenilme, hoş gitme • Fiziksel konfor-beden ısını koruyan, rahatsız edici olmayan, fiziksel ağrıya sebep olmayan • Güvenlik tehlike ve kazalara sebep olmaması • Ulaşılabilirlik-(Fiyat, alışveriş mekânları, satın alma kolaylığı vb.) • Giysinin bakımının ve temizliğinin kolay olması 	<ul style="list-style-type: none"> • Giyim tarzı: Klasik ve spor • Kullanım yeri ve amacı • Kişisel görünümü diğerleriyle karşılaştırma-moda olan giyim tarzını benimseme • Kumaş ve model özelliği • Kumaşın dokunma duyusunda bıraktığı etki • Kumaşın kırılmama ve buruşmama özelliği • Renk tercihleri: Siyah, beyaz, gri, lacivert, kahverengi, mavi, mor, yeşil, kırmızı • Renk uyumu: Tek renk uyumu, karışık renk uyumu, pastel tonlar

* Estetik değerler kısmında durum tespiti yapılmıştır. Anket uygulaması sırasında anket sorularına ilaveten yapılan görüşme sırasında gözlemlenen bilgilerde kullanılmıştır.

Tablo 45a: Giysi Sorunları ve Tespit Edilen Bulgular

FONKSİYONEL BOYUTTA KARŞILAŞILAN SORUNLAR	ESTETİK BOYUTTA KARŞILAŞILAN SORUNLAR*
<p>Kumaşa kazandırılan özellikler anlamında; <i>dayanıklılık, ısı-nem dengesi, dokunsal etkiler ve alerjik durumu önleme</i>, ergonomik anlamında ise; <i>vücuda uyum, rahat hareket edebilme ve kolay giyinip soyunma</i>.</p>	<p><i>Kişisel görünüm ve görsel etkilerin ilettiği mesajlar anlamında; renk, kumaş, desen, model özelliği, dekoratif unsurlar, kullanım yeri-amacı ve moda.</i></p>
<p>GIYSİ FORMU</p> <p>Bluz, Elbise Yaka Kol Beden</p> <p>↓</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beden-göğüs hattında darlık • Kapama tekniklerinin kullanımında yaşanan zorluklar • Kapama tekniklerinin yerinin ve sayısının uygun olmaması • Kol formunun uygun olmaması • Kol evinin dar olması • Giysi boyunun uzun gelmesi • Kol boyunun kısa gelmesi • Manşetlerin dar olması	<p>GIYSİ FORMU</p> <p>Bluz, Elbise Yaka Kol Beden</p> <p>↓</p> <ul style="list-style-type: none"> • Engeline uygun model alternatifinin olmaması • Sezonun moda olan renklerinden nedeniyle renk kısıtı yaşanması • Engeli gizlemeye yönelik model ve kumaş tasarımları

* Estetik değerler kısmında durum tespiti yapılmıştır. Anket uygulaması sırasında anket sorularına ilaveten yapılan görüşme sırasında gözlemlenen bilgilerde kullanılmıştır.

Tablo 45b: Giysi Sorunları ve Tespit Edilen Bulgular

FONKSİYONEL BOYUTTA KARŞILAŞILAN SORUNLAR	ESTETİK BOYUTTA KARŞILAŞILAN SORUNLAR
<p>Kumaşa kazandırılan özellikler anlamında; <i>dayanıklılık, ısı-nem dengesi, dokunsal etkiler ve alerjik durumu önleme</i>, ergonomik anlamında ise; <i>vücuda uyum, rahat hareket edebilme ve kolay giyinip soyunma</i>.</p>	<p><i>Kişisel görünüm ve görsel etkilerin ilettiği mesajlar anlamında; renk, kumaş, desen, model özelliği, dekoratif unsurlar, kullanım yeri-amacı ve moda.</i></p>
<p style="text-align: center;">GIYSİ FORMU</p> <p style="text-align: center;">Pantolon Etek Bel Kalça Ağ Paça</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bel hattında darlık olması • Bel hattında genişlik olması • Bel hattının düşük olması • Kalça hattının geniş olması • Ağ kısmında darlık olması • Paça kısmında darlık olması • Kapama tekniklerinin kullanımında yaşanan zorluklar • Yırtmaç boyu ve derinliğinin uygun olmaması • Cep yerinin uygun olmaması • Cep boyutunun uygun olmaması 	<p style="text-align: center;">GIYSİ FORMU</p> <p style="text-align: center;">Pantolon Etek Bel Kalça Ağ Paça</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <ul style="list-style-type: none"> • Engeline uygun model alternatifinin olmaması • Moda nedeniyle renk kısıtı yaşanması • Engeli gizlemeye yönelik kumaş tasarımları • Düşük bel modasının yaşattığı sorunlar

* Estetik değerler kısmında durum tespiti yapılmıştır. Anket uygulaması sırasında anket sorularına ilaveten yapılan görüşme sırasında gözlemlenen bilgilerde kullanılmıştır.

Ortopedik engelli çalışan kadınların giysilerinde karşılaştıkları sorunlarına getirilen çözüm önerileri şu şekilde özetlenebilir.

- Vücutlarında bulunan asimetriden kaynaklı deformasyon için kalıp boyutunda öneriler. Bu öneriler bluz, elbise, etek ve pantolon için de aynı şekilde deformasyonun bulunduğu taraf için giysinin kalıbında genişlik ve uzun ölçülerinde yapılacak olan daraltma ve kısaltmalardan oluşmaktadır.
- Pantolon giyindiği zaman protez kullanımı sırasında paça genişliğinin uygun hale getirilmesi ve paçanın rahatlıkla yukarıya doğru çekilebilmesi için uygulama önerisi.
- Çıkarılıp takılabilir parçalardan oluşan bir uygulama önerisi. Bluz kolu, manşeti, model özelliği katmak ve protez kullanımını kolaylaştırmak için pantolon boyunun kısaltılması için diz hattında fermuar önerisi.
- Dikdörtgen formunda kesim ile uygulanabilecek etek ve elbise formları. Bu form artık cihaz kullanmayan fakat skolyozu bulunan ortopedik engelli birey için önerilmektedir. Vücudun sırt kısmında bulunan asimetrinin açısına uygun olarak genişliği ve kullanılacak kemer uygulamasının yerleri değiştirilerek uygulanması önerilmektedir.
- Kapama yeri ve tekniğinin değiştirilmesine getirilen öneri ise şerit çit çit uygulamasıdır. Bu uygulama ile düğme kullanımına göre daha emniyetli ve kullanım sırasında kumaşa oluşabilecek deformasyona da çözüm olabileceği düşünülmektedir.
- Ortopedik engelli bireyin ikincil sıkıntılarından olan kilo problemi için etek tasarımı önerisinde karın bölgesini toparlayıcı polyester likralı kumaş destek uygulaması önerilmektedir.

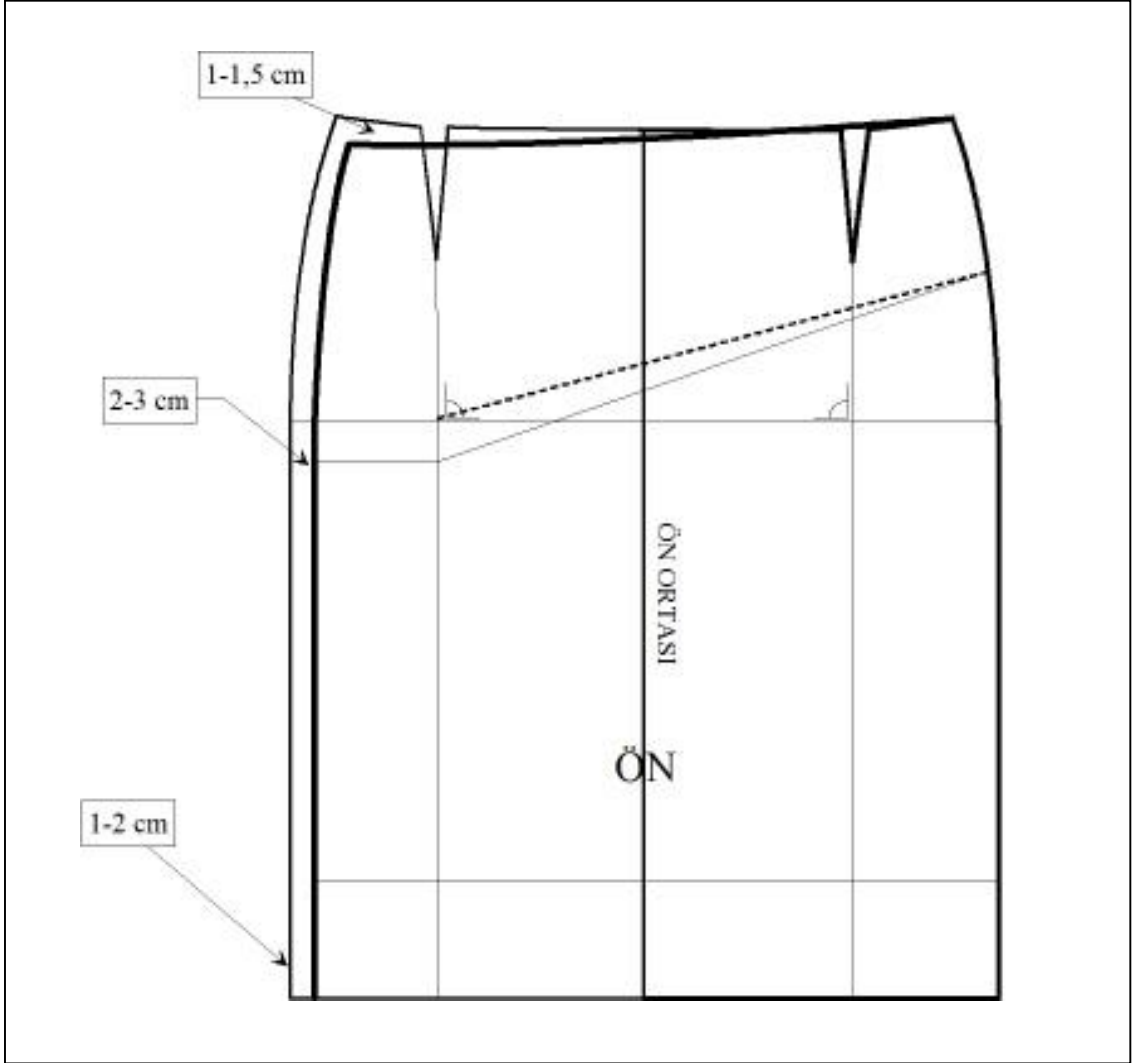
Tablo 46’da ortopedik engel grupları içerisinde seçilen üç engele neden olduğu hastalık tanımlanmakta ve engelli bireyin fiziksel sınırlılıkları karşılaştırmalı olarak verilmektedir.

Tablo 46: Çocuk Felci – Kalça Çıkıklığı ve Skolyoz –Tanımlaması ve Fiziksel Sınırlılıkları

ENGELİN NİTELİĞİ	TANIMI	FİZİKSEL SINIRLARI VE YA HAREKET KISITLILIĞI	KULLANILAN YARDIMCI CİHAZ	BEDENİN ASİMETRİK ANATOMİ YAPISI Omuz yükseklik farkı
Çocuk Felci	Merkezi sinir sistemi hastalığı	Deformasyon durumu ve bir grup kasın çekilmesi, küçülmesi ile oluşan boğazda sertliğin olduğu sinirlerin felç olma durumu. Sağ veya sol bacakta kısalık, yürüme güçlüğü.	Protez, ortez, baston, koltuk değneği ve yürüteç	
Kalça çıkıklığı	Anne hormonlarının çocuk kalça eklemde gevşeklik yapması, genetik faktörler ve anne karnındaki kötü duruşlar, sezaryen doğum, kundak sargısı gibi nedenlerle oluşur.	Tek taraflı veya her iki kalçada çıkıklığın oluşması. Bacakta kısalık .	Protez, baston, atel.	
Skolyoz	Omurganın göğüs veya bel bölgelerinde görülebilen, yana doğru eğriliğidir.	Omurganın yanlara doğru “S” veya “C” biçiminde kıvrılmasıdır. Bunun sonucunda omurga döner ve bir omuz ve bir kalça diğerinden yüksek görünür.	Milwaukee Korse, Boston brace, spinecor korse	

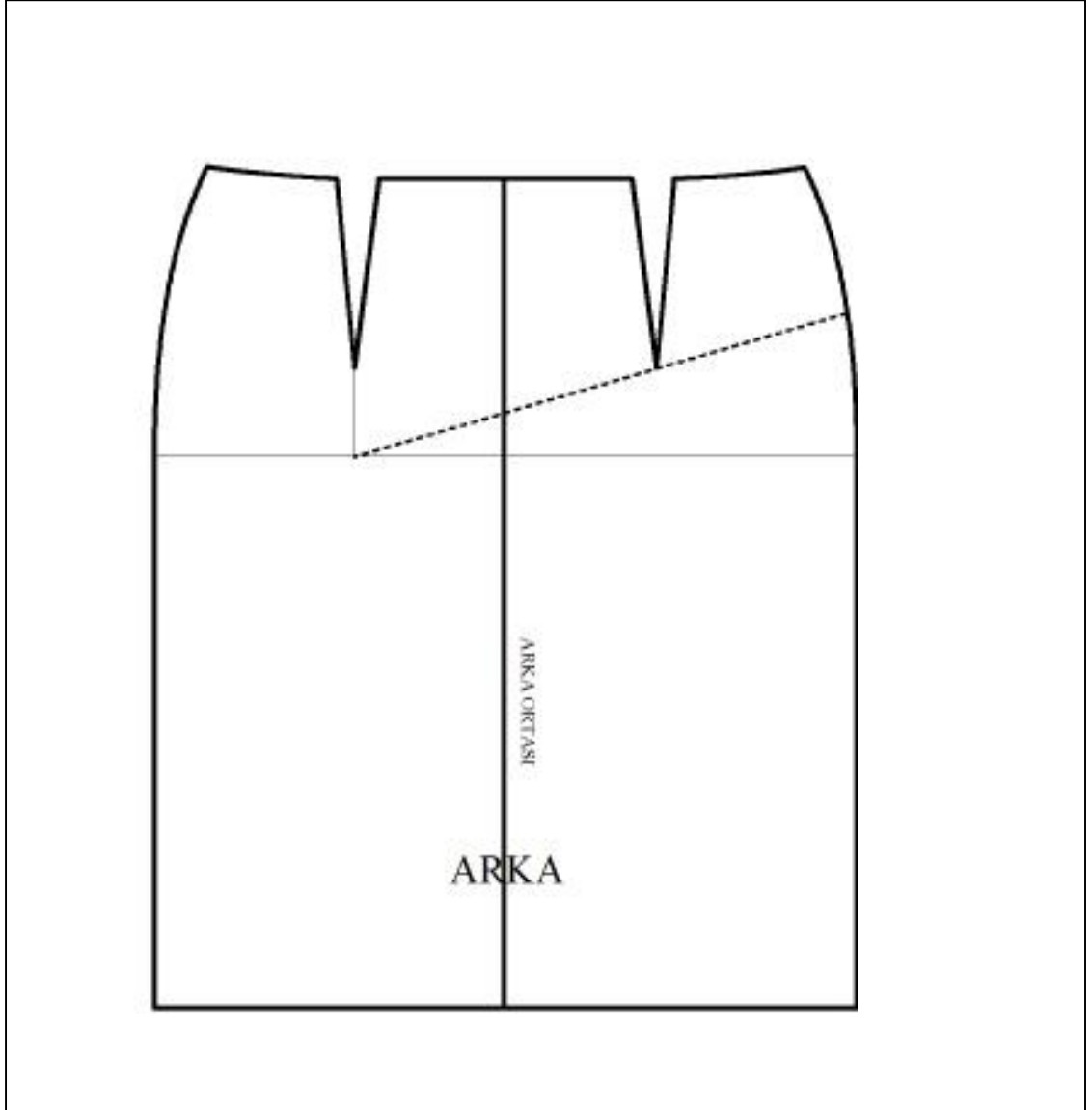
Tablo 47 a: Etek Kalıp Tasarım Önerisi

FONKSİYONEL	ESTETİK
<p>GİYSİ FORMU: ETEK</p> <p>Vücuttaki asimetriden kaynaklanan giysi boyu ve genişlik sorunu. Bel hattında darlık veya genişlik olması Kalça hattında darlık veya genişlik olması Kapama tekniklerinin kullanımında yaşanan zorluklar Cep yerinin ve boyutunun uygun olmaması</p>	<p>GİYSİ FORMU: ETEK</p> <p>Engeline uygun model alternatifinin olmaması Sezonun moda olan renklerinden nedeniyle renk kısıtı yaşanması Engeli gizlemeye yönelik model ve kumaş tasarımları Düşük bel modasının yaşattığı sorunlar</p>

Tablo 47 b: Etek Kalıp Tasarım Önerisi

FONKSİYONEL	ESTETİK
<p>GİYSİ FORMU: ETEK</p> <p>Vücuttaki asimetriden kaynaklanan giysi boyu ve genişlik sorunu. Bel hattında darlık veya genişlik olması Kalça hattında darlık veya genişlik olması Kapama tekniklerinin kullanımında yaşanan zorluklar Cep yerinin ve boyutunun uygun olmaması</p>	<p>GİYSİ FORMU: ETEK</p> <p>Engeline uygun model alternatifinin olmaması Sezonun moda olan renklerinden nedeniyle renk kısıtı yaşanması Engeli gizlemeye yönelik model ve kumaş tasarımları Düşük bel modasının yaşattığı sorunlar</p>

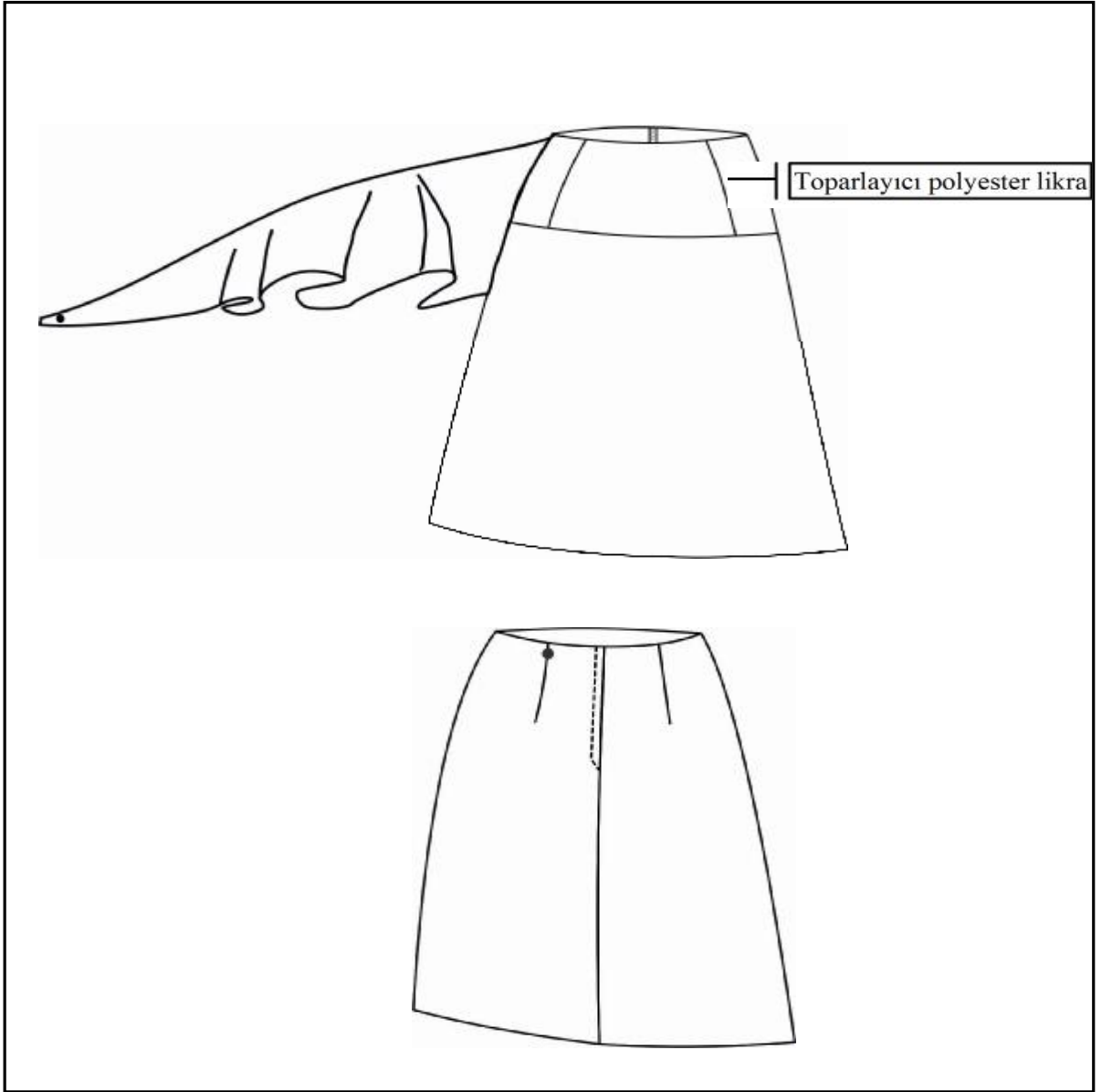
Tablo 48: Etekte Fonksiyonel Boyutta Yaşanılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

F O N K S İ Y O N E L B E K L E N T İ L E R	SORUNLAR	ÖNERİLER
	Giysi: Etek	Giysi: Etek
Bel hattında darlık veya genişlik olması	Bel hattında rahatlık kazandıracak ilikli lastik uygulaması(Grup çalışması önerisi) Yan dikişte fermuar uygulaması ile daraltılıp genişletilebilen bel hattı.	
Kalça hattının geniş olması	Yan dikişte fermuar uygulaması ile daraltılıp genişletilebilen kalça hattı. Bedenin asimetrisinden dolayı kalıp forumunda bir tarafın ölçüsünün daraltılması.	
Kapama tekniklerinin kullanımında yaşanan zorluklar	Kapama tekniklerinin yerinin ve tekniğinin değiştirilmesi	
Cep yerinin ve boyutunun uygun olmaması	Taşınabilen cep uygulaması (Grup çalışması önerisi)	
Vücuttaki asimetriden kaynaklanan giysi boyu ve genişlik sorunu	Vücutta deformasyonun bulunduğu tarafta genişlik ölçüsünün daraltılması ve boyun tek taraflı kısaltılması	

Tablo 49: Etekte Estetik Boyutta Yaşanılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

E S T E T İ K T E R C İ H L E R V E B E K L E N T İ L E R	SORUNLAR	ÖNERİLER
	Giysi: Etek	Giysi: Etek
	Engelini gizleme isteği	Engeli gizlemeye yönelik model ve kumaş tasarımları
	Engeline uygun model alternatifinin olmaması	Ortopedik engeline yönelik tasarımların yapılması
	Sezonun moda olan renkleri nedeniyle renk kısıtlılığının yaşanması	Tercih edilen renklere uygun tasarımların yapılması
	Giysinin model ve dikim özelliklerinin uygunluğu	Giysinin model ve dikim özelliklerinin uygunluğuna dikkat etme
	Moda olan formlar ve detaylar nedeniyle yaşanan sorunlar (örneğin düşük bel modası)	Özel ihtiyaçları olan engelli bireylere yönelik giysi tasarımların yapılması
	İkincil sorunlarından kilo probleminin bulunması	Ortopedik engelli bireyin ikincil sorunlarından olan kilo problemi için karın bölgesini toparlayıcı destek uygulaması

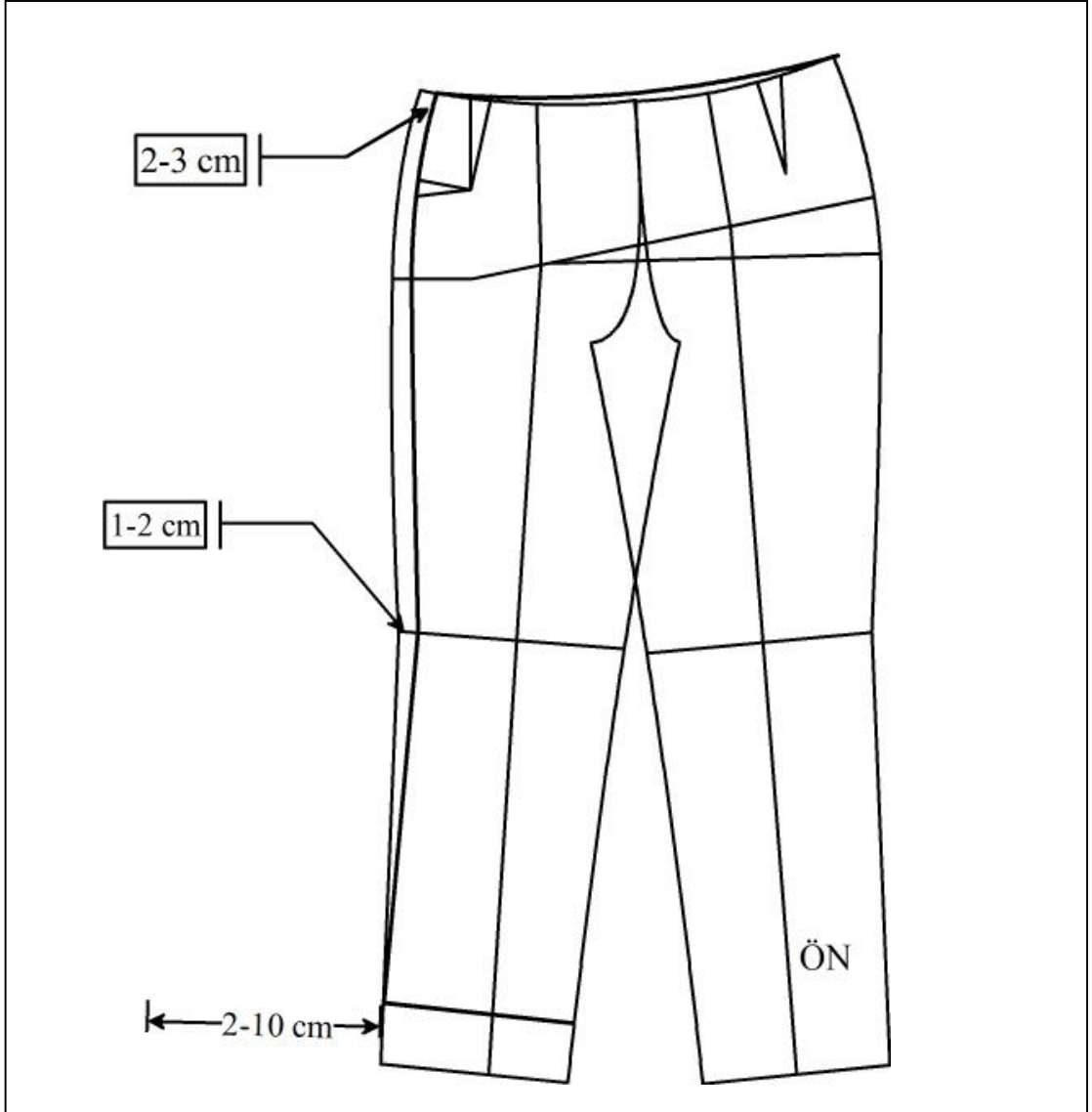

Vücuttaki asimetri nedeniyle sağ veya sol kalça hattında genişlik ölçüsünün 2-3 cm daraltılması önerilmektedir. Bacaktaki kısıklık nedeniyle (2-10 cm) tek taraflı asimetrik olarak etek boyunun asimetrik olarak kısaltılması önerilmektedir. Ortopedik engelli çalışan kadınların engellerinin yanı sıra yaşadıkları kilo problemi nedeniyle karın bölgesini toparlayıcı polyester likralı bir uygulama önerilmektedir.

Şekil 15: Tasarım I- Ortopedik Engelli Çalışan Kadın İçin Etek Model Önerisi

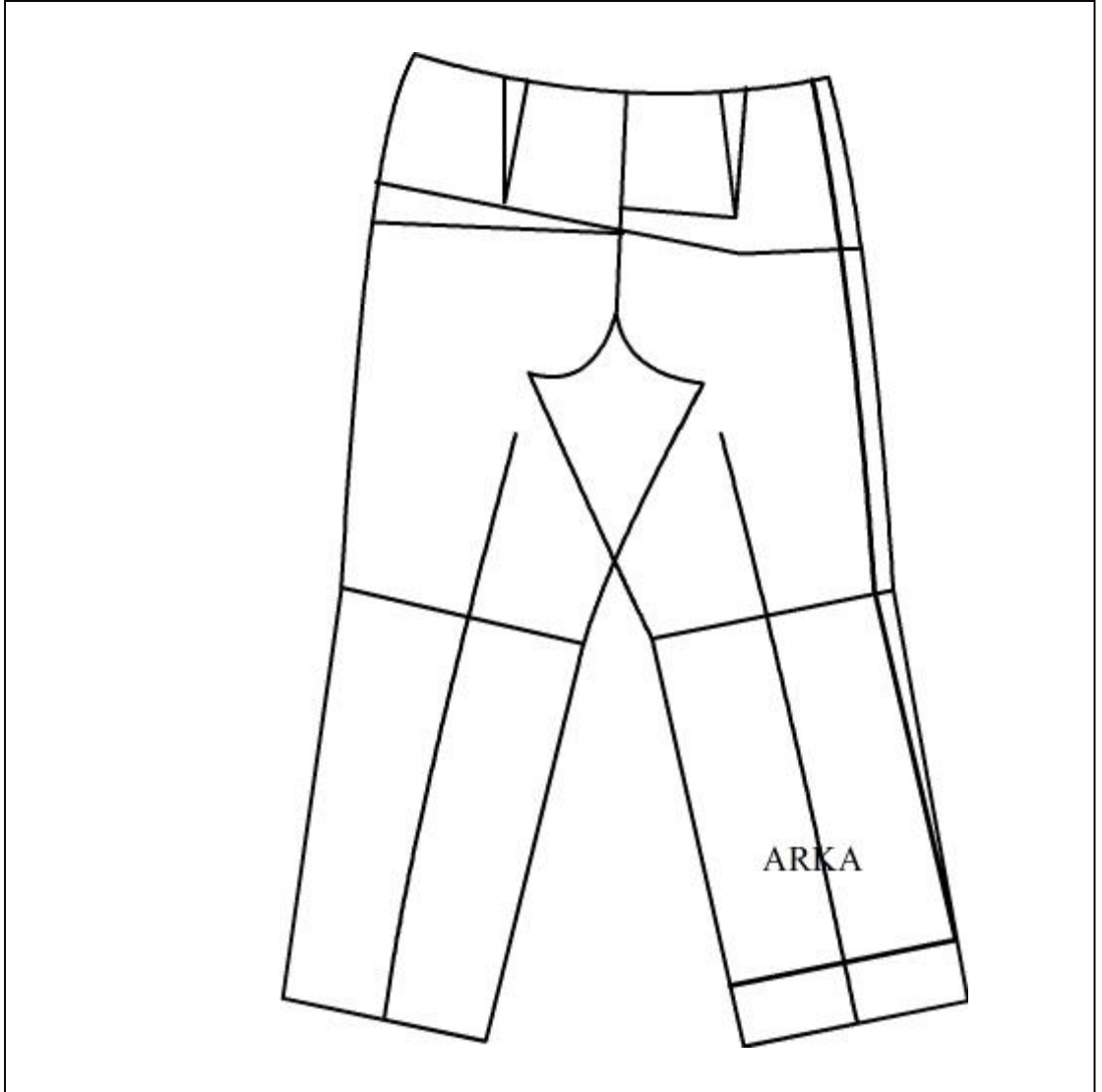
Tablo 50: Pantolon Kalıp Tasarımı Önerisi

FONKSİYONEL	ESTETİK
<p>GİYSİ FORMU: PANTOLON</p> <p>Vücuttaki asimetriden kaynaklanan giysi boyu sorunu Bel hattında darlık veya genişlik olması Bel hattının düşük olması Kalça hattının geniş olması Ağ kısmında darlık olması Paça kısmında darlık olması Kapama tekniklerinin kullanımında yaşanan zorluklar Cep yerinin ve boyutunun uygun olmaması</p>	<p>GİYSİ FORMU: PANTOLON</p> <p>Engeline uygun model alternatifinin olmaması Sezonun moda olan renklerinden nedeniyle renk kısıtı yaşanması Engeli gizlemeye yönelik model ve kumaş tasarımları Düşük bel modasının yaşattığı sorunlar</p>

Tablo 51: Pantolon Kalıp Tasarımı Önerisi

FONKSİYONEL	ESTETİK
<p>GİYSİ FORMU: PANTOLON</p> <p>Vücuttaki asimetriden kaynaklanan giysi boyu sorunu Bel hattında darlık veya genişlik olması Bel hattının düşük olması Kalça hattının geniş olması Ağ kısmında darlık olması Paça kısmında darlık olması Kapama tekniklerinin kullanımında yaşanan zorluklar Cep yerinin ve boyutunun uygun olmaması</p>	<p>GİYSİ FORMU: PANTOLON</p> <p>Engeline uygun model alternatifinin olmaması Sezonun moda olan renklerinden nedeniyle renk kısıtı yaşanması Engeli gizlemeye yönelik model ve kumaş tasarımları Düşük bel modasının yaşattığı sorunlar</p>

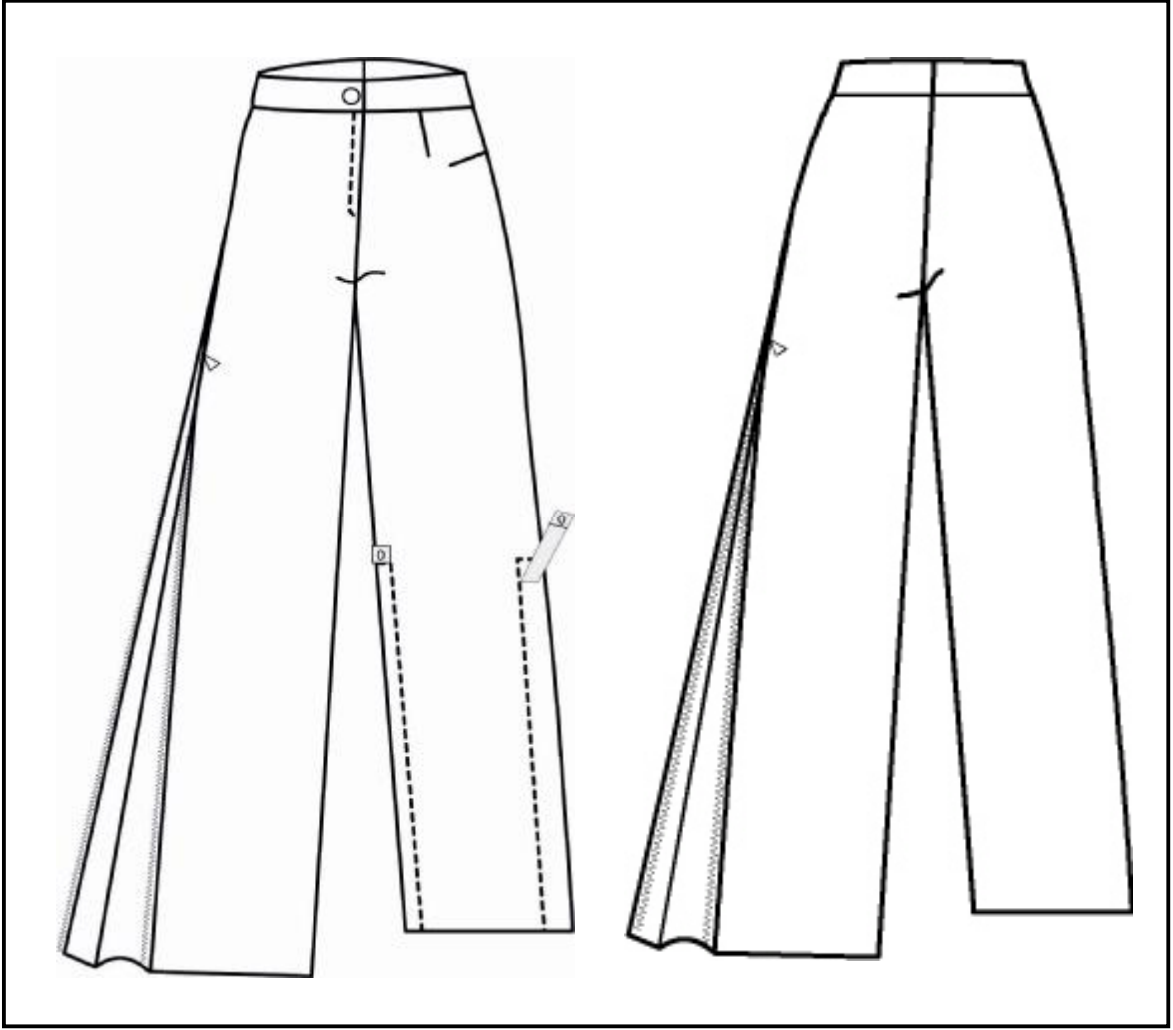

Tablo 52: Pantolonda Fonksiyonel Boyutta Yaşanılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

	SORUNLAR	ÖNERİLER
F O N K S İ Y O N E L B E K L E N T İ L E R	Giysi: Pantolon	Giysi: Pantolon
	Bel hattında darlık veya genişlik olması	Bel hattında rahatlık kazandıracak ilikli lastik uygulaması(Grup çalışması önerisi) Yan dikişte fermuar uygulaması ile daraltılıp genişletilebilen bel hattı.
	Bel hattının düşük olması	Pantolon arka ağın yükseltilmesi. Arka bel hattına körük uygulaması
	Kalça hattının geniş olması	Yan dikişte fermuar uygulaması ile daraltılıp genişletilebilen kalça hattı. Bedenin asimetrisinden dolayı kalıp forumunda bir tarafın ölçüsünün daraltılması.
	Ağ kısmında darlık olması	Ağı olmayan pantolon uygulaması. Pantolon iki bacağa birbirinden bağımsız giyilerek yanda birleşiyor.
	Yardımcı cihaz kullanırken diz hattında yaşanan darlık sorunu	Diz hattına körük uygulaması (Grup çalışması önerisi)
	Yardımcı cihaz kullanırken paça kısmında yaşanan darlık sorunu	Yan dikişte fermuar uygulaması ile daraltılıp genişletilebilen paça hattı. Yardımcı cihaz kullanırken paçayı yukarıya doğru katlayabilmek için gizli şerit fitil uygulaması
	Kapama tekniklerinin kullanımında yaşanan zorluklar	Kapama tekniklerinin yerinin ve tekniğinin değiştirilmesi
	Cep yerinin ve boyutunun uygun olmaması	Taşınabilen cep uygulaması (Grup çalışması önerisi)

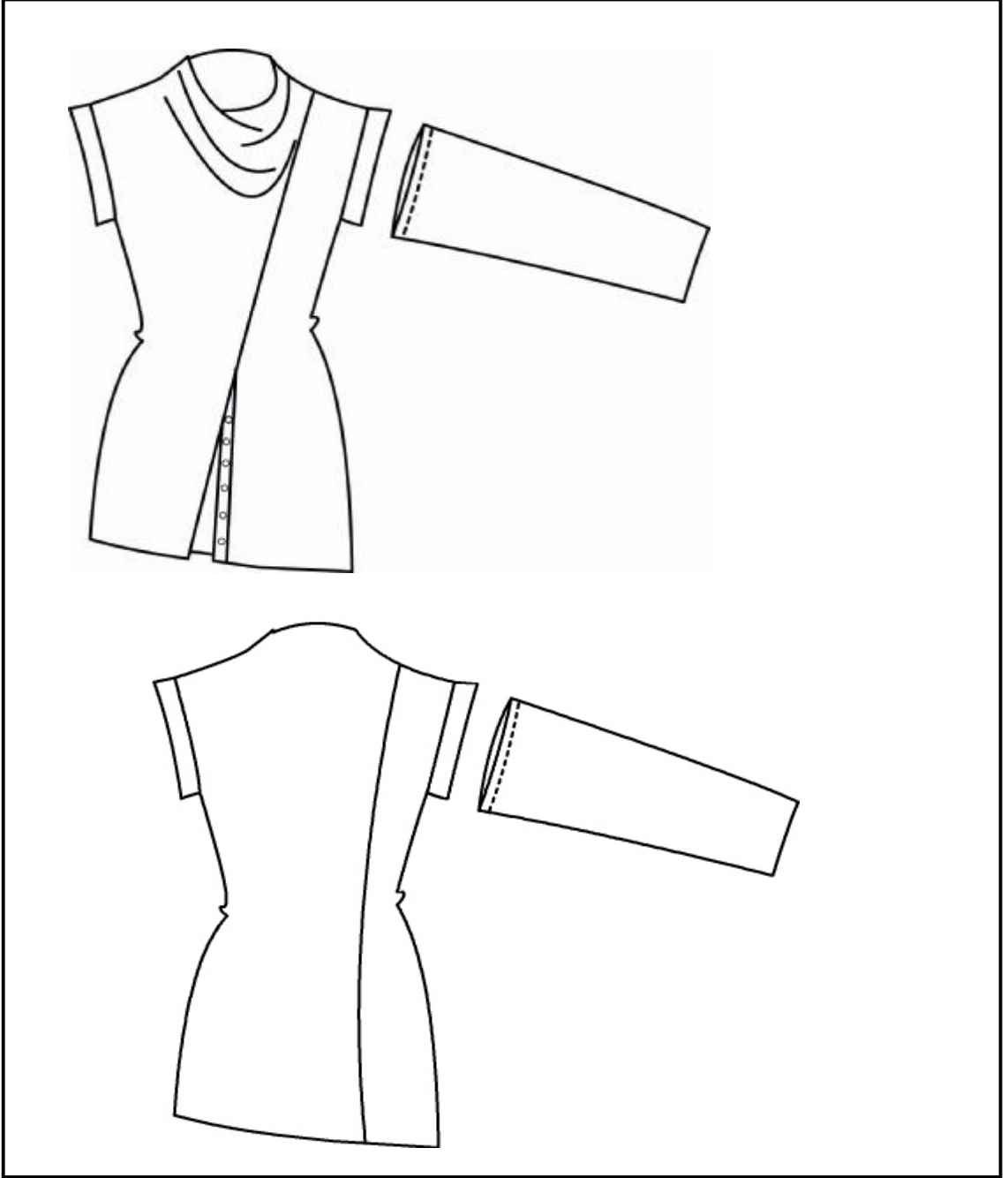
Tablo 53: Pantolonda Estetik Boyutta Yaşanılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

E S T E T İ K T E R C İ H L E R V E B E K L E N T İ L E R	SORUNLAR	ÖNERİLER
	Giysi: Pantolon	Giysi: Pantolon
	<ul style="list-style-type: none"> Engelini gizleme isteği	<ul style="list-style-type: none"> Engeli gizlemeye yönelik model ve kumaş tasarımları
	<ul style="list-style-type: none"> Engeline uygun model alternatifinin olmaması	<ul style="list-style-type: none"> Ortopedik engeline yönelik tasarımların yapılması
	<ul style="list-style-type: none"> Sezonun moda olan renkleri nedeniyle renk kısıtlılığının yaşanması	<ul style="list-style-type: none"> Tercih edilen renklere uygun tasarımların yapılması
	<ul style="list-style-type: none"> Giysinin model ve dikim özelliklerinin uygunluğu	<ul style="list-style-type: none"> Giysinin model ve dikim özelliklerinin uygunluğuna dikkat etme
	<ul style="list-style-type: none"> Moda olan formlar ve detaylar nedeniyle yaşanan sorunlar (örneğin düşük bel modası)	<ul style="list-style-type: none"> Özel ihtiyaçları olan engelli bireylere yönelik giysi tasarımların yapılması

Vücuttaki asimetri nedeniyle sağ veya sol kalça hattında genişlik ölçüsünün 2-3 cm daraltılması önerilmektedir. Bacaktaki kısalık nedeniyle (2-10 cm) tek taraflı asimetrik olarak pantolon paça boyunun asimetrik olarak kısaltılması önerilmektedir. Paçada yardımcı cihaz kullanımı nedeniyle yaşanan darlık sorunu için modellerde paçanın geniş tutulması önerilmektedir. Ortopedik engelli çalışan kadınların engellerinin yanı sıra yaşadıkları kilo problemi nedeniyle, sağ yan dikişte fermuar uygulaması ile kilo alındığında fermuar açılarak bu soruna çözüm getireceği önerilmektedir. Sol tarafta ise cihaz kullanımı sırasında rahatlık sağlamak için paçayı yukarıya doğru sıvamaya yardımcı olmak için çift taraflı kullanılabilen gizlenmiş şerit uygulaması önerilmektedir.

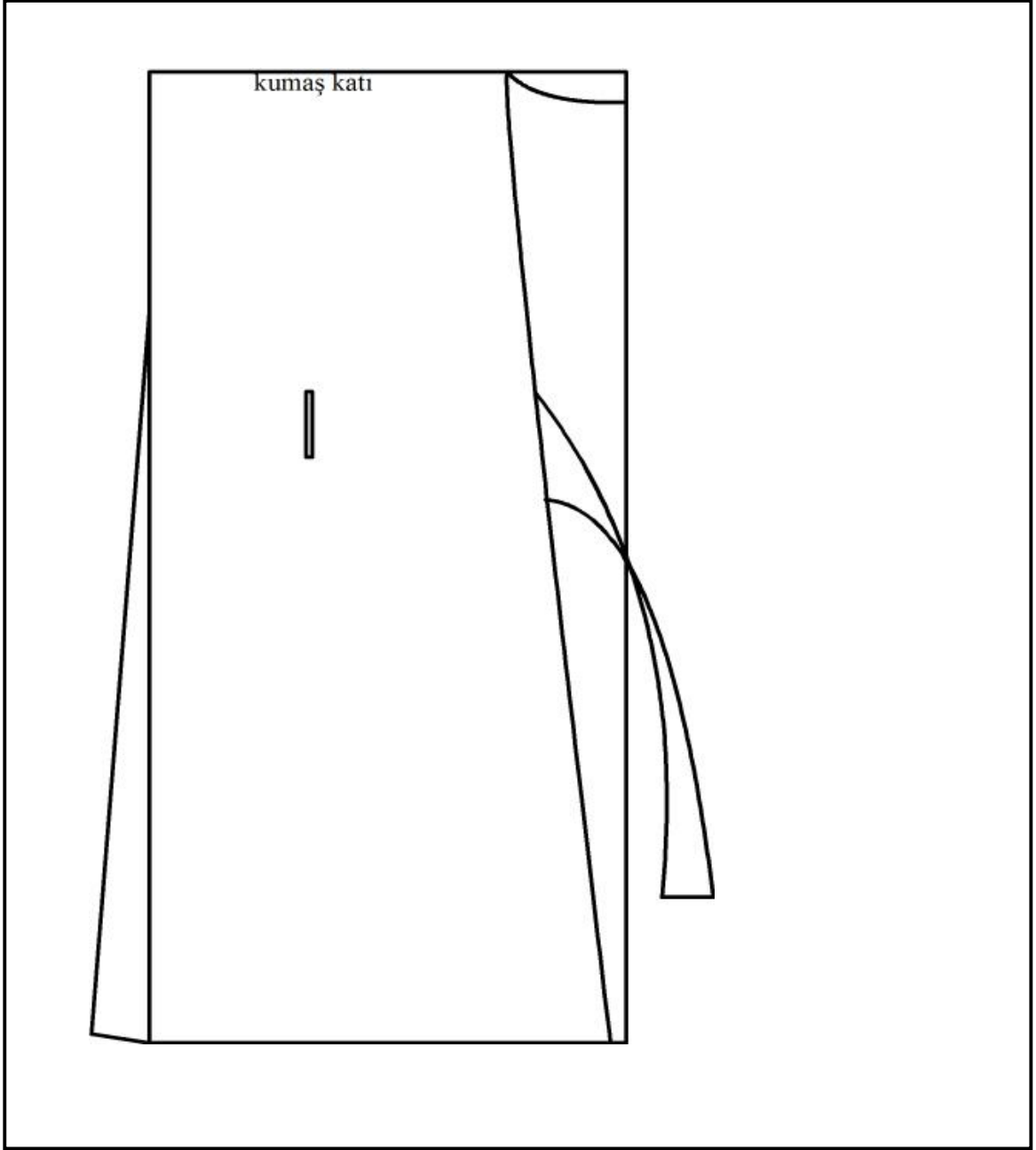
Şekil 16: Tasarım II:- Ortopedik Engelli Çalışan Kadın İçin Pantolon Model Önerisi

Vücuttaki asimetriyi dengelemek ve daha az görünür kılmak için asimetrik kesimler önerilmektedir. Farklı desen ve renkte kumaş kullanımının asimetriyi dengeleyeceği önerilmektedir. Bluzun kolları şerit çit çit kullanılarak çıkarılıp takılabilmektedir. Bluzun ön bedendeki kapama yeri değiştirilerek daha rahat kullanımı sağlayacağı önerilmektedir.

Şekil 17: Tasarım III- Ortopedik Engelli Çalışan Kadın İçin Bluz Model Önerisi

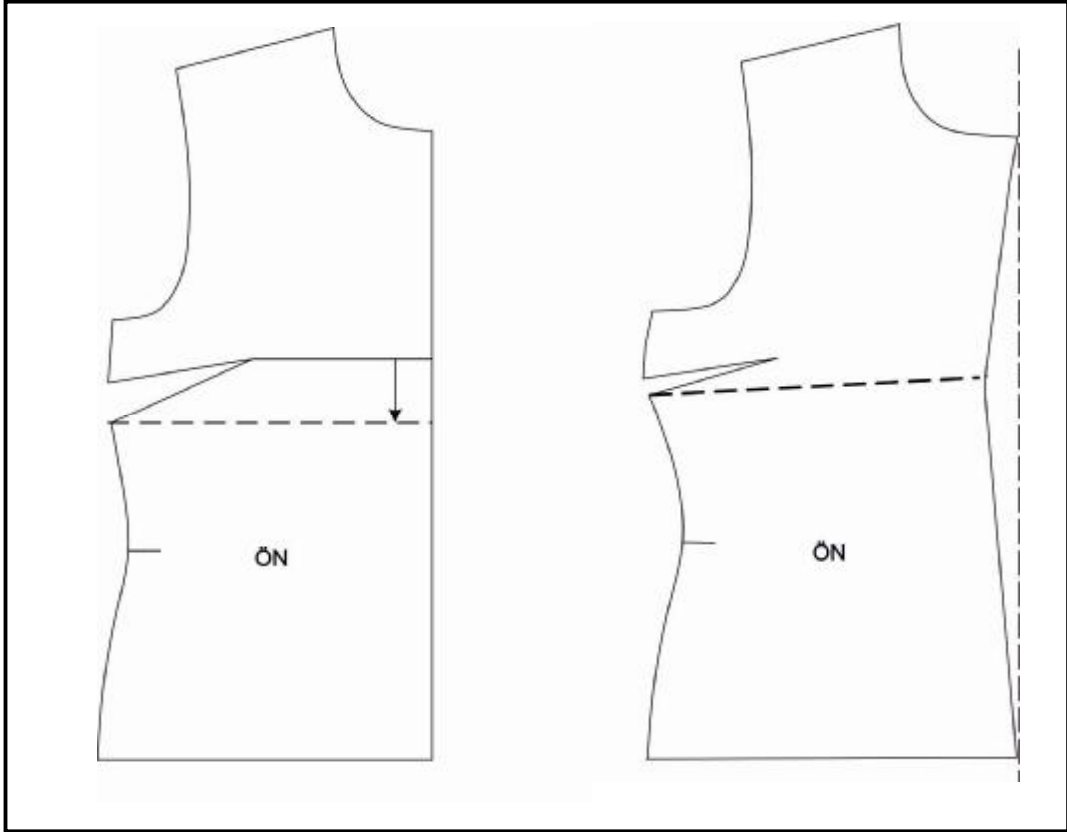

Dikdörtgen kesimli bu model, skolyuzu bulunan kadınlar için önerilmektedir. Dikdörtgen kesimiyle kolaylıkla giyilip çıkarılabilmektedir.

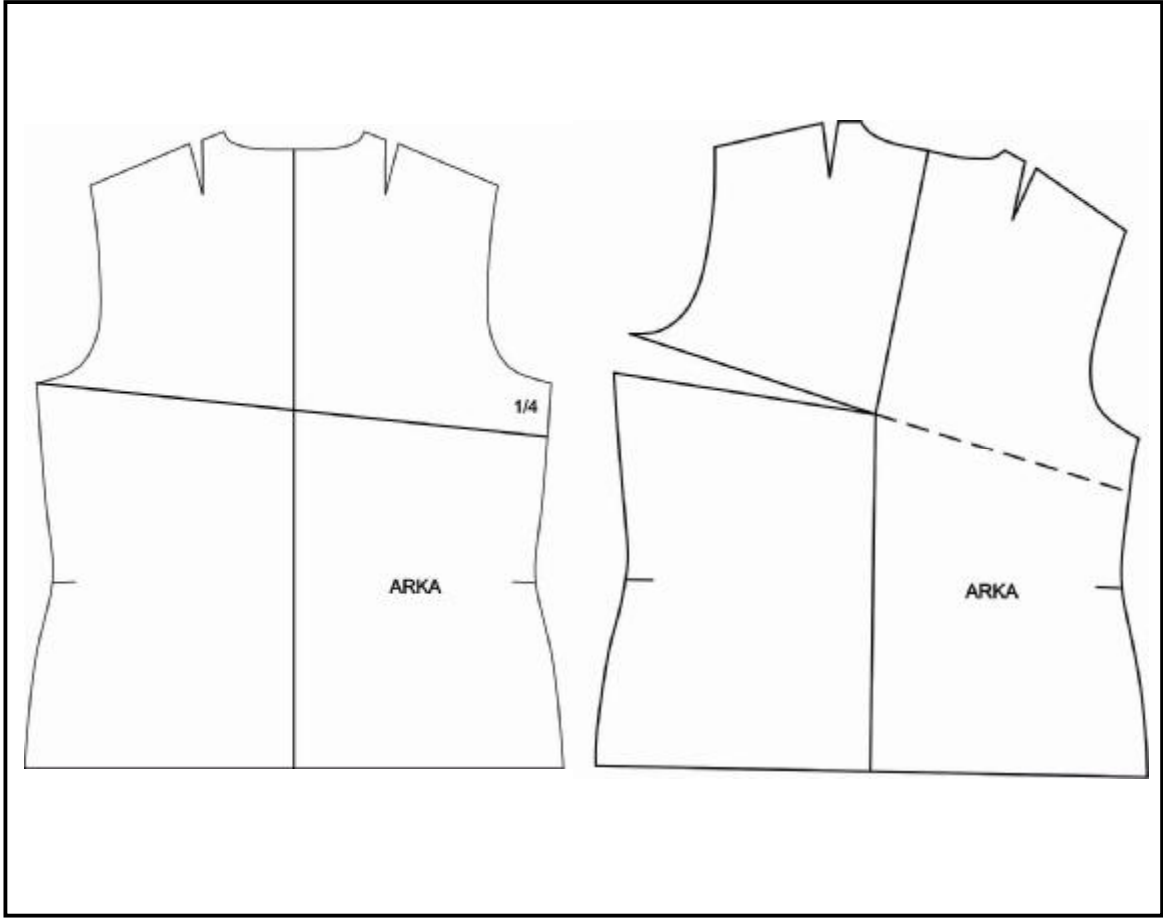
Şekil 18: Tasarım IV- Ortopedik Engelli Çalışan Kadın İçin Elbise Model Önerisi

Tablo 46’da verilen üç engel omurgada eğriliğe neden olmaktadır. Bu nedenle üst beden ve alt bedende ki bu asimetriye getirilebilecek çözüm önerileri üzerinde durulmaktadır. Anket çalışmasında *ortopedik engelin ilerlemesi durumunda giysilerde yaşanan sorunlara* yönelik soruya verilen yanıtlarda skolyoz nedeniyle üst beden ve alt beden ölçülerinin farklı olduğu tespit edilmiştir. Omurgada ki eğrilik nedeniyle üst beden giysi kalıplarında sağ ve sol omuz, kol evi ve yan uzunluk daha kısa ve dar olmaktadır. Giysinin diğer tarafı ise hem uzunluk hem genişlik ölçüsü anlamında diğer tarafa göre daha geniş olmaktadır. Bu nedenle üst beden kalıbında arka bedende tek taraflı olarak kalıbın genişletilmesi, omurganın öne doğru eğrilmesinden kaynaklanan kısalma nedeniyle ön bedende ise kısaltma yapılması önerilmektedir.

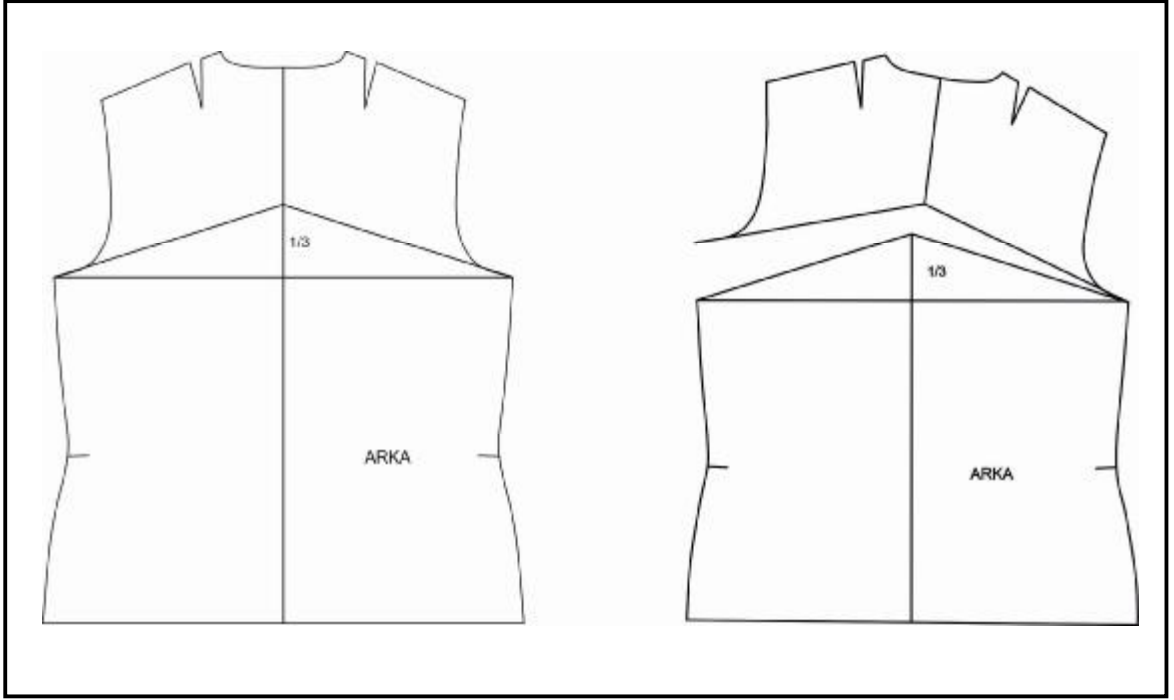
Omurgadaki eğriliğin açısına bağlı olarak kalıp formu değişmektedir. Üst bedende öne doğru eğilme nedeniyle kalıpta ön ortasında daraltma önerilmektedir.

Şekil 19a: Skolyozu Bulunan Ortopedik Engelli Kadın İçin Üst Beden Kalıp Önerisi

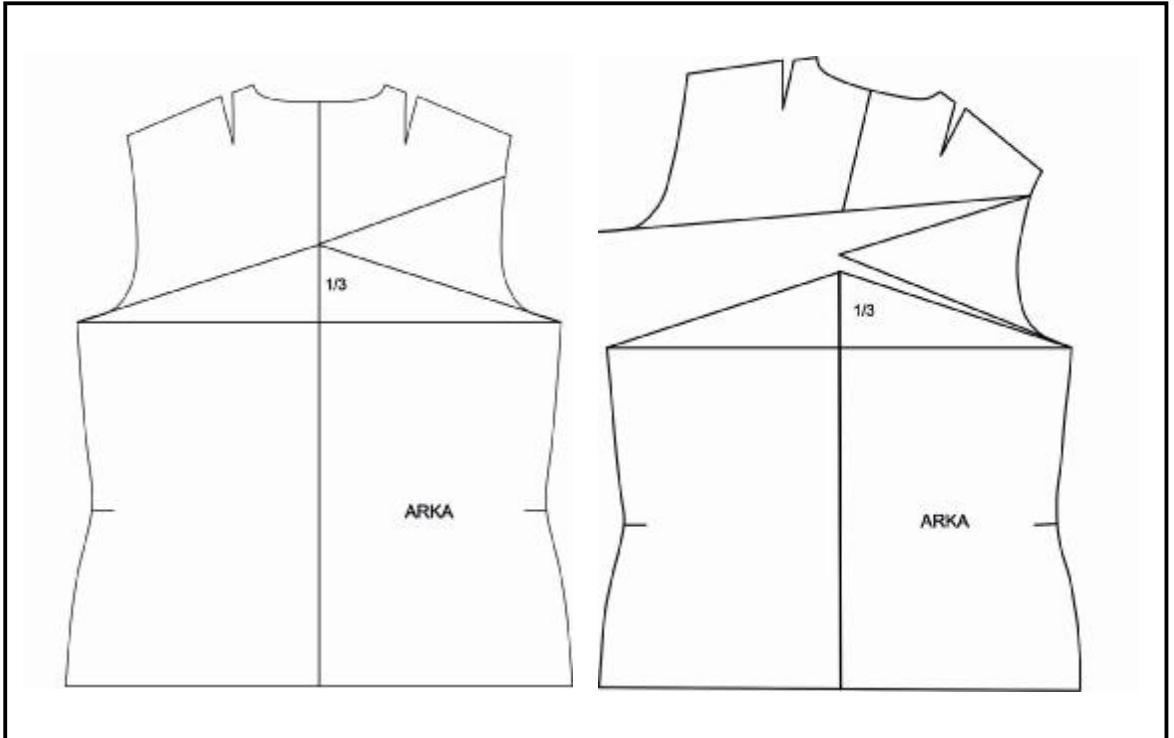

Omurgadaki eğriliğin açısına bağlı olarak kalıp formu değiştirilebilmektedir. Vücutta üst bedendeki asimetri için üç farklı noktalardan yapılacak genişlik ile sırt bölgesi ve kol evinde rahatlama sağlayacağı önerilmektedir.

Şekil 19b: Skolyozu Bulunan Ortopedik Engelli Kadın İçin Üst Beden Kalıp Önerisi

Şekil 19c: Skolyozu Bulunan Ortopedik Engelli Kadın İçin Üst Beden Kalıp Önerisi

Şekil 19 d: Skolyozu Bulunan Ortopedik Engelli Kadın İçin Üst Beden Kalıp Önerisi

Toplumun %12 gibi oranla önemli bir bölümünü oluşturan engelli bireylerin çalışma yaşamına aktif katılımları bireysel özgüvenlerinin gelişmesine ve toplumla bütünleşmesine katkıda bulunmaktadır. Günlük yaşam kalitelerinin ve bağımsızlıklarını artırmakta giysi tasarımlarının da önemli bir etken olduğu düşünülmektedir. Özellikle çalışma ortamlarında giydikleri giysileri çevresel faktörler ve giysiden kaynaklanan sorunlar nedeniyle daha da önemlidir. Ortopedik engelli bireyler için yaşamları boyunca yapmaları gereken günlük yaşam aktivitelerinden biri olan giyinme gereksinimlerini bağımsız olarak karşılayabilmeleri için, fiziksel özelliklerine uygun, giyinme-soyunma sürecinde güçlük çekmeyecekleri, kişisel beğenilerine cevap verecek fonksiyonel ve estetik giysi tasarımları oluşturulmalıdır.

Ortopedik engelli çalışan kadın giyimi üzerine yeni tasarım ve ürün geliştirme odaklı araştırmada, giysiden kaynaklanan problemlerin belirlenmesine yönelik çalışmaların yapıldığı bu çalışma ile ulaşılan sonuçlar doğrultusunda geliştirilen önerilere ilave olarak genel anlamda aşağıdaki öneriler de geliştirilmiştir.

- Ortopedik engelli bireyler için fonksiyonel ve estetik giysiler tasarlanmalı ve üretilebilmesi için seri üretim anlamında çalışmaların yapılması gereklidir.
- Hazır giyim sektörünün ortopedik engellilere yönelik çalışmalara ilgi göstermeleri, fiziksel yetersizliğe sahip tüketicilerin hareket sınırlılıklarını, istek ve gereksinimlerini belirlemek için ARGE çalışmalarına önem vermeleri gerekmektedir.
- Nano teknolojik kumaşların ortopedik engelli bireylerin giysi tasarımlarında kullanılması ile de kumaşlarda yaşadıkları sorunlara çözüm olacağı düşünülmektedir.
- Ortopedik engelli bireylerin vücutlarının anatomik yapısı incelenerek antropometrik ölçüleri alınıp standart ölçü ve kalıp formlarının geliştirilebileceği araştırma çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

ADELIN, Mildred Hoffman; **Clothing for the Handicapped, the Aged, and Other People With Special Needs**,USA, 1979,192 S.

ALTAN,Ömer Z., **Sakatlar ve Türkiye’de Çalışma Sorunları**, Eskişehir Ticari İlimler Akademisi, No. 146/90, Eskişehir, 1976, 340 S.

ALTINÖZ, Mehmet ve Ayfer SUVARİ; **Büro Ortamında Görünüm ve Davranışsal Bütünlük**, Yargı Yayınları, Ankara, 2000, 156 S.

ALTUN, Necdet Ş.; **Ortopedi ve Travmatoloji**, Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 1997, 417 S.

ARTAR, Y., Karabacakoğlu, Ç., “Özürlülerin Toplumsal Gelişimine Yönelik Proje, Ortez ve Tekerlekli Sandalyenin Üretimi, Standartları ve Pazar Potansiyeli”, Türkiye’nin Verimlilik Merkezi, Ankara, 2003, 59 S.

ATALA, Emin; “Çevre Tasarımı ve Normların Bedensel Engelliler Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Teorik Bir Yaklaşım”, Sanatta Yeterlilik Eseri Raporu, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1996, 121 S.

BABALIK, Fatih; **Mühendisler İçin Ergonomi-İşbilim**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005, 486 S.

BAKGAARD, Wendy Evelyn; Design Synectics: Machine Knitwear, Clothing and Textiles Department of Human Ecology, University of Alberta, Master of Arts, Canada, 1995, 108 S.

BAŞARAN, Sibel; Rengin GÜZEL, Tunay SARPEL.; “Yaşam Kalitesi ve Sağlık Sonuçlarını Değerlendirme Ölçütleri”, **Romatizma**, Cilt: 20, Sayı: 1, Ankara, 2005, 55-63 s.

BAYAZIT, Nigan; **Endüstriyel Tasarımcılar İçin Tasarlama Kuramları ve Metotları**, Birsan Yayınevi, İstanbul, 2004, 308 S.

BURCU, Esra; **Türkiye’de Özürlü Birey Olma-Temel Sosyolojik Özellikleri ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma**, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2007, 321 S.

BROWN, Patty ve Janett Rice, J., **Ready To Wear Apparel Analysis**, (2nd Ed.), Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall, Inc., USA, 1998, 442 S.

CORKER Mairian & Tom Shakespeare; **Disability/Postmodernity-Embodying Disability Theory**, London, 2002, 249 S.

CRANE Diana; **Moda ve Gündemleri-Giyimde Sınıf, Cinsiyet ve Kimlik**, Çev:Özge Çelik, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2000, 361 S.

ÇAĞLAR, Doğan; **Ortopedik Engellilerin Eğitimi**, Karatepe Yayınları, Ankara, 2004, 82 S.

ÇAKIR, Özlem; **Ben Ne Giydiğimi Biliyor muyum?-Her Ortama Uygun Giyinme Rehberiniz**, Epsilon Yayınları, İstanbul, 2009, 175 S.

ÇETİN, Ebru; “Çalışma Yaşamında Bedenin Değişen Görünümü” **Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi**, Cilt6, Sayı:1, Sakarya, 2009, 73-83 s.

ÇINARLI Serkan; “Türkiye İle Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Engellilik Kavramı ve Engelli İstihdamı ile ilgili Düzenlemelerin İncelenmesi”, **ÖZ-VERİ**, Sayı:13, Cilt:7, Ankara, 2010.

DAVIS Fred; **Moda, Kültür ve Kimlik**, YKY Yayınları, Çev:Özden Arıkan, İstanbul, 1997, 247 S.

Dell Orto, A. E. & Marinelli, R. P.; **Encyclopedia of Disability and Rehabilitation**. New York:.,Macmillan Publishing, USA, 1995, 820 S.

DENEL, Bilgi; **Temel Tasarım ve Yaratıcılık**, ODTU Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara, 1981, 65 S.

ENÇ, M., Çağlar, D., Özsoy, Y.; **Özel Eğitime Giriş**, Ankara Üniversitesi Eğitimi Fakültesi Yayınları, Ankara, 1981, 400 S.

Emine Koca; “Beyin Felçli (SP) Çocukların Giyinme Becerilerinde Giysiden Kaynaklanan Problemlerin Belirlenmesi ve Örnek Bir Uygulama”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2007, 253 S.

ER Süleyman; **Engellinin El Kitabı**, İBB Kültürel ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı, Engelliler Masası Koordinatörlüğü Yayınları:1, İzmir, 99 S.

ERKAN, Necmettin; **Ergonomi: Verimlilik, Sağlık ve Güvenlik İçin İnsan Faktörü Mühendisliği**, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, Ankara, 1988, 373 S.

GAMGAM, Hamza ve Özkan Ü.; **Uygulamalı İstatistik Yöntemler**, 3. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1999, 413 S.

GOLDMAN, Ralph F; “The Four 'Fs' of Clothing Comfort”, **Environmental Ergonomics**, 2005, 315-319 s.

GOLDSWORTHY, Maureen; **Clothes For Disabled People**, B.T. Batsford LTD, London, 1981, 117 S.

GORDON, William J.J.; **Synectics- The Development of Creative Capacity**, Harper&Row Publisher, USA, 1961, 180 S.

GÖNEN, E., Kalıncara, V., “Bedensel Özürlü Kadınların Boyutsal Ölçülerinin Konut Donanımı Tasarımlarında Kullanılması”, **Standart Ekonomik ve Teknik Dergisi**, Ankara, 1992, 27 -29 s.

GÖRAL, Ramazan; **Büro Yönetimi**, Mesleki ve Teknik Yayınlar Serisi, 2.Baskı, Nobel Yayın Dağıtım. Ankara, 2006, 115 S.

HATT, Paul K., ve diğerleri, **20. Yüzyıl Kenti**, Çev: Bülent Duru, Ayten Alkan, 1. Baskı, İmge Kitapevi, Ankara, 2002, 206 S.

HOFFMAN Adeline M; **Clothing For The Handicapped, The Aged And Other People With Special Needs**, USA, 1979, 192 S.

İSLAMOĞLU A. H.; **Pazarlama Yönetimi**, Beta Yayınevi, İstanbul, 2008, 496 S.

JOHNSON, Everlyn S.; **Clothing for Special Needs: Clothing for the Disabled**, Extension Service of Mississippi State University, USA, 2006.

KAYA, Çiçek, “Ortopedik Özürlülerin Günlük Yaşam Aktivitelerindeki Bağımsızlıklarının Yaşam Kalitelerine Etkisi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, S.83.

KERNALEGUEN Anne; **Clothing Designs for the Handicapped**, The University of Alberta Press, 1980, Canada, 271 S.

KLERK Helena de M., ve Lucy Ampousah; “The Physically Disabled South African Female Consumer’s Problems in Purchasing Clothing”, **International Journal of Consumer Studies**, 26, 2, June 2002, 94 S.

KOBERG Don, Jim Bagnall; **The Universal Traveler, A soft-Systems Guide to Creativity, Problem-Solving and The Process of Reaching Goals**, USA, 2003, 128 S.

KOCA, Emine ve Fatma Koç; “Çalışan kadınların Giysi Seçimleri ve Renk Tercihleri”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi-Electronic Journal of Social Sciences**, Bahar-2008 C.7, 171-200 s.

KOTLER P.;G. Armstrong; **Principles of Marketing**, Prentice Hall, New Jersey, 2001, 239 S.

KUTAL, Metin: “Sosyal Hukuk ve Uygulaması” (Engelli ve Eski Hükümlülerin Sosyal Hukuk Alanında Korunmaları), **İktisat ve Maliye Dergisi**, Edim Yayın, C.25, S.1, Ekim 1978, 321-325 s.

KÜÇÜKDEVECİ, Ayşe A; Rehabilitasyonda Yaşam Kalitesi, **Türk Fizik Tıp Rehabilitasyon Dergisi**; 51(Özel Ek B):B23-B29, İstanbul, 2005, 23-29 s.

KWON, Yoon Hee; “The Influence of Appropriateness of Dress and Gender on The Self-Perception of Occupational Attributes”, **Clothing and Textiles Research Journal**, 12 (3), 1994, 33-39s.

LAMB, Jane.M.; “Disability and the social Importance of Appearance”, **Clothing and Textile Research Journal**, , 19, 3, 2001, 134 s.

MARKS, Susan ve Clapham, Andrew, **International Human Rights Lexicon**, Oxford University Press, New York, 2005, 450 S.

MARSHALL., Suzanne ve diğerleri, **Individuality in Clothing Selection and Personal Appearance**, Pearson Education Inc.,New Jersey, 2004, 397 S.

MEŞHUR, Filiz Alkan; “Engellilerin Çalışma Yaşamına Katılma Gereği ve Uygulanan İstihdam Politikalarının Değerlendirilmesi”, **ÖZ-VERİ Dergisi**, Aralık 2004 Cilt:1 Sayı:2, 153 s.

METE, Fatma; “ Giysi Tasarımı Açısından İnsan Vücudu Mekaniği”, **Tekstil ve Makine**, 21, 1990,150-154 s.

NULL, Roberta; “Commentary on Universal Design”, **Housing and Society**, Volume 30, No.2, USA, 2003,109-118 s.

OSUNLUK, Hatice ve Bahar Uğurlu; “Özürlü Kadınlar ve Ayrımcılık”, **ÖZ-VERİ Dergisi**, Mayıs 2005, Cilt:2, Sayı 1, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Ankara, 2005, 337-503 s.

OTTO BOCK-**Diyalog**, Sayı:4 Kasım, İstanbul, 2008, s:22

ÖZKÖK, Alev; “Disiplinlerarası Yaklaşım Dayalı Yaratıcı Problem Çözme Öğretim Programının Yaratıcı Problem Çözme Becerisine Etkisi”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 28, Ankara, 2005, 159 s.

ÖZSOY, Yahya ve Diğerleri; **Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Özel Eğitime Giriş**, Karatepe Yayınları, 2002, Ankara, 250 S.

PIAMPHONGSANT, Thinada ve Rujirutana Mandhachitara; “Psychological Antecedents of Career Women’s Fashion Clothing Conformity”, **Journal of Fashion Marketing and Management**, Vol. 12 No. 4, 2008, 439-440s.

SEYYAR, Ali; **Özürülere Adanmış Sosyal Politika Yazıları**, Adapazarı Büyükşehir Belediyesi, Sakarya, 2006, 358 S.

SEYYAR Ali; **Sosyal Siyaset Açısından Özürüllüğe Karşı Mücadele**, Türdav Yayınları. İstanbul, 2001, 280 S.

SEYMOUR, Wendy; **Remaking the Body : Rehabilitation and Change**, GBR: Routledge, London, 1998, 202 S.

SHAARSCHMIDT, H., U, Mojring; “Giysi Deyip Geçmeyin-Tekerlekli Sandalye Bağımlıları İçin Özel Giysiler”, **Tekstil Maraton**, Ocak-Şubat, Yıl:15, Sayı:76, Tumatex Yayıncılık, Adana, 2005, 74 s.

THOMSON, Rosemarie Garland., **Extraordinary Bodies: Figuring, Physical, Disability in American Culture and Literature**, Newyork, 1997, 199 S.

TUFAN İsmail ve Özgür Arun; “Türkiye Özürülüler Araştırması 2002 İkincil Analizi” , Proje No: Sobag-104k077, Ocak 2006, Ankara, 133 S.

TUNALI, İsmail; **Tasarım Felsefesine Giriş**, İkinci basım, Yapı Yayın, İstanbul, 2004, 111 S.

YANIKLAR Cengiz; **Tüketim Sosyolojisi**, Birey Yayıncılık, İstanbul, 2006, 232 S.

YILDIRIM, Ali ve Hasan Şimşek; **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008, 366 S.

Issues and Emerging Trends Related to Advancement of Persons with Disabilities, Report of the Secretary General to the Ad Hoc Committee on a Comprehensive and

Integral International Convention on Protection and Promotion of the Rights and Dignity of Persons with Disabilities, 16-27 Temmuz 2003, A/AC.265/2003/1 http://www.un.org/esa/socdev/enable/rights/a_58_118_e.htm Erişim: 11.12.2010

“Özürlülüğün Sınıflandırılmasında Yeni Bir Yaklaşım: I C F”, İşlevsellik, Yetiyitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması”, Dünya Sağlık Örgütü, Çevirenler: Elif Kabakçı, Ahmet Göğüş, ÖZİDA, 2004, <http://www.ozurluveyasli.gov.tr/tr/html/348/siniflandirma> Erişim: 13.02.2012

International Classification of Functioning, Disability, and Health. Geneva, Switzerland, World Health Organization, 2001. <http://www.who.int/classifications/icf/wha-en.pdf> Erişim: 04.05.2010

Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 1/7/2005: Tarih: 7/7/2005 Sayı:25868, http://www.ozurluveyasli.gov.tr/upload/mce/2012/web/mevzuat/mevzuat_kitabi_2010.pdf, Erişim: 10.03.2012

Community Based Rehabilitation And The Health Care Referral Services A Guide For Programme Managers Rehabilitation, WHO 1994. http://whqlibdoc.who.int/hq/1994/WHO_RHB_94.1.pdf Erişim: 12.05.2010

Otto Bock, Quality for Life- Daha Hareketli Bir Yaşam İçin, Kişiyeye Özel Ortezler Katalogu, www.ottobock.com.tr, Erişim:17.01.2009.

Otto Bock-Protezinizle İlk Adım, Amputasyon Sonrası Bilmeniz Gerekenler Broşürü, 27s.

www.dpb.gov.tr, Erişim: 31 Ekim 2011.

EKLER

EK-1

ORTOPEDİK ENGELLİ ÇALIŞAN KADINLARIN GIYSİLERİNDE FONKSİYONEL VE ESTETİK BOYUTTA KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARI BELİRLEME FORMU

Bu çalışma Sanatta Yeterlik/Doktora tez konusu olarak, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı bölümünde çalışılmaktadır. Soru formu ile, bedensel/ortopedik engelli çalışan kadınların giysi tercihleri ve giysilerde karşılaştıkları sorunları belirleyerek, fonksiyonel ve estetik giysi tasarımları oluşturmak amacıyla sizin görüş ve önerilerinizi almak için hazırlanmıştır. Soru formunda ilgili seçenekleri işaretlemek için kutucuklar bırakılmıştır. Uygun seçeneğin karşısındaki kutucuğa (X) işareti konulmalıdır.

Elde edilecek veriler bilimsel amaçlı kullanılacak ve hiçbir şekilde 3. şahıslarla paylaşılmayacaktır. Soru formundaki sorulara eklemek istediğiniz görüş ve önerileriniz varsa her sorunun altına yazabilirsiniz. Soruları yanıtsız bırakmamanızı önemle rica eder, zamanınızı ayırdığınız için teşekkür ederim.

Arş.Gör. Nurcan KUTLU
Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, Balçova/İZMİR

I.KİŞİSEL BİLGİLER-ENGEL GRUPLARI VE GENEL ÖZELLİKLERİ

Anket No:

- Yaşınız nedir?.....
- Mesleğiniz nedir?.....
- İş yerinizdeki görev tanımınız nedir?.....
- Öğrenim durumunuz nedir?
  - İlköğretim
  - Orta öğretim
  - Yüksekokul (2 yıllık)
  - Üniversite
  - Lisansüstü (Yüksek Lisans, Doktora / Sanatta Yeterlik)
- Aylık geliriniz nedir?
  - 650-1000
  - 1001-1500
  - 1501-2000
  - 2001- üzeri
- Ortopedik engeliniz ne zaman ortaya çıktı?
  - Annenin hamileliği döneminde
  - Doğum sırasında
  - Sonradan
- Bedensel/Ortopedik engeliniz türü nedir?(Öncelik sırasına göre birden fazla seçenek işaretlenebilir)
  - Şekil bozukluğu
  - Fonksiyon kaybı
  - Organ yokluğu

8. Ortopedik engelinizin niteliği nedir? Belirtiniz.....

9.Ortopedik engeliniz ile birlikte eşlik eden hastalığınız var mı? Belirtiniz.....

II. ORTOPEDİK ENGELLİ ÇALIŞAN KADINLARIN GİYSİLERİNDE FONKSİYONEL VE ESTETİK BOYUTTA KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARININ BELİRLENMESİ

1. Giyim tarzınız nedir?

a. Klasik b. Modern c. Spor d. Diğer(Belirtiniz).....

2. Çalışma ortamınız giysi seçiminizde etkili oluyor mu?

a. Evet b. Hayır c. Bazen

3. Çalışma ortamınızda hangi tür giysileri kullanmayı tercih ediyorsunuz?

a. Etek-bluz b. Pantolon-bluz c. Elbise d. Tayyör

4.Ortopedik engelimize uygun giysiler bulabiliyor musunuz?

a. Evet b. Hayır c. Bazen

5.Ortopedik engelimize uygun olarak bir giysiden beklediğiniz önceliğiniz nedir?

TERCİHLER	SEÇENEKLER			
	Çok önemli	Önemli	Kısmen önemli	Önemsiz
a. Rahat hareket edebilme (kişisel ihtiyaçlarını karşılayabilir olması)				
b. Kişisel görünümü diğerleriyle karşılaştırma (moda olan giyim tarzını benimseme)				
c. Engeli gizleme (mümkün olduğunca az dikkat çekme)				
d . Fiziksel konfor (beden ısını koruyan, rahatsız edici olmayan, fiziksel ağrıya sebep olmayan)				
e . Psikolojik konfor (giysilerin kişinin duygularına olumlu katkıda bulunması-beğenilme, hoş gitme vb.)				
f . Güvenlik (tehlike ve kazalara sebep olmaması)				
g . Giysinin bakımının ve temizliğinin kolay olması				
h . Ulaşılabilirlik (Fiyat, alışveriş mekanları, satın alma kolaylığı vb.)				

6. Giysilerinizi seçerken kumaş ve model özelliğine göre dikkat ettiğiniz kriterler nelerdir?

TERCİHLER	SEÇENEKLER		
	Evet	Hayır	Kısmen
a. Kumaşın dokunma duygusunda bıraktığı hisse dikkat ederim (yumuşaklık, batma, kaşındırma vb.)			
b. Kumaşın buruşma, kırışma özelliğine bakarım			
c. Kumaş yüzeyinde herhangi bir özür olup olmadığını kontrol ederim			
d. Giysinin dikişlerinin düzgünlüğü ve sağlamlığını kontrol ederim			
e. Giysinin model ve dikim özelliklerine bakarım (kol takımı, yakanın düzgünlüğü vb.)			
f. Hepsi			

7. Bedensel/Ortopedik engeliniz ilerliyorsa giysi tercihleriniz nasıl etkileniyor? Örneğin Polio Sekeli (çocuk felci) bulunan bir kişide bel çökmesi nedeniyle pantolon boyu yıllara göre kısaltılmaktadır. Siz de engelinizden dolayı giysilerde yaşadığınız durumu belirtiniz.....

8. Daha çok hazır giyim ürünlerini mi yoksa ısmarlama giysileri mi tercih ediyorsunuz?

a. Hazır giyim   b. İsmarlama   c. Her ikisinde

9. Hazır giyim ürünleri beklentilerinizi karşılıyor mu?

TERCİHLER	SEÇENEKLER		
	Evet	Hayır	Kısmen
a. Bedenime/engelime uygun giysiler tasarlandığı için			
b. Tarzıma uygun giysiler bulabildiğim için			
c. Giysi fiyatlarının bütçeme uygun bulduğum için			
d. Kumaşları kaliteli bulduğum için			
e. Dikişlerinin düzgün ve sağlam olduğu için			
f. Bazen tadilat gerektiriyor			
g. Hazır giyim ürünlerinde bir sorunla karşılaşmıyorum			

10. İsmarlama giysileri tercih sebepleriniz nelerdir?

TERCİHLER	SEÇENEKLER		
	Evet	Hayır	Bazen
a. Bedenime/engelime uygun tasarlandığı ve dikildiği için.			
b. Tarzıma uygun hazır giysiler bulamadığım için			
c. Tadilat gerektirmediği için			
d. Hazır giyim fiyatları bütçeme uygun olmadığı için			
e. Hazır giyim ürünlerinin kumaşlarını kaliteli bulmadığım için			
f. Dikişleri daha düzgün ve sağlam olduğu için			
g. Hazır giyim ürünleri ihtiyacımı karşılamadığı için			

11.Hazır giyim ürünleri üzerinde yaptığımız/yaptırdığımız değişikliklerin sıklığı için uygun düşen kutucuğu işaretleyiniz?

TERCİHLER	SEÇENEKLER		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
a.Giysi boyunu kısaltma (bluz-gömlek-etek-elbise)			
b.Giysi boyunu uzatma(bluz-gömlek-etek-elbise)			
c.Kol boyunu kısaltma			
d.Kol boyunu uzatma			
e.Pantolon boyunu kısaltma			
f. Pantolon boyunu uzatma			
g.Bel kısmını daraltma			
h.Bel kemerini değiştirme/iptal etme			
l.Kalça kısmını daraltma			
i.Cep yerini değiştirme/yeni cep ekleme			
j.İlik-düğme ilave etme			
k. Giysinin farklı bir yerine ek olarak fermuar, ilik-düğme vb. yaptırma			
l.Değişiklik yapmıyor / yaptırmıyorum			
m. Giysilerin bazı kısımlarında dikişleri sağlamlaştırıyorum (ağ, kol altı, yan dikişler vb.)			

12.Giyinir ve soyunurken giysilerinizin üst bedeninde kalıbindan-kesiminden kaynaklanan sorunlarınız nelerdir?

GİYSİLERİNİZİN ÜST BEDENİNDE	SEÇENEKLER		
	Evet	Hayır	Bazen
I-BEDEN			
a.Beden –göğüs hattında genişlik olması			
b. Beden –göğüs hattında darlık olması			
c. Kapama tekniklerinin kullanımının zor olması (ilik, düğme, fermuar vb.)			
d. Kapama tekniklerinin yerinin ve sayısının uygun olması			
II.KOL			
a.Kol formunun engelime uygunluğu (takma kol, reglan kol vb.)			
b.Kol formunda genişlik olması			
c. Kol formunda darlık olması			
d.Kol boyunda uzunluk olması			
e.Kol boyunda kısalık olması			
f.Kol evinde genişlik olması			
g.Kol evinde darlık olması			
h.Manşetlerin geniş olması			
ı.Manşetlerin dar olması			
III.YAKA			
a. Yaka çevresi-boyun hattının dar olması			
b. Yaka açıklığının yeterli olması			
IV.CEP			
a.Cep yerinin uygun olması			
b.Cep boyutunun uygun olması			

13.Giyinip-soyunurken giysilerinizin alt bedeninde kalıbından-kesiminden kaynaklanan sorunlarınız nelerdir?

GİYSİLERİNİZİN ALT BEDENİNDE	SEÇENEKLER		
	Evet	Hayır	Bazen
I.BEL			
a. Bel hattının geniş olması			
b. Bel hattının dar olması			
c. Bel hattının yüksek olması			
d. Bel hattının düşük olması			
II.KALÇA			
a.Kalça hattının geniş olması			
b.Kalça hattının dar olması			
III.AĞ			
a.Ağ kısmının geniş olması			
b. Ağ kısmının dar olması			
IV.PAÇA			
a.Paçanın geniş olması			
b. Paçanın dar olması			
V.KAPAMA PAYLARI			
a.Kapama tekniklerinin uygun olması (ilik,düğme,fermuar vb.)			
b.Yırtmaç boyu ve derinliğinin uygun olması			
VI.CEP			
a.Cep yerinin uygun olması			
b.Cep boyutunun uygun olması			

14. Herhangi bir yardımcı cihaz kullanıyor musunuz?

- a. Protez   b. Ortez.   c. Tekerlekli sandalye
d. Koltuk değneği   e. Baston (Tek)   f. Baston (Çift)
g. Yürüteç   h. Korse.....
i. Herhangi bir cihaz kullanmıyorum

15.Kullandığınız yardımcı cihazlar giysi seçiminizde belirleyici oluyor mu?

- a. Evet   b. Hayır   c. Bazen

16. Kullandığınız yardımcı cihaz giysilerinizin hangi kısımlarında sorun yaşamanıza sebep oluyor?

TERCİHLER	SEÇENEKLER		
	Evet	Hayır	Bazen
a. Yaka çevresi			
b. Kol altı			
c. Manşetler			
d. Dirsek			
e. Cepler			
f. Diz			
g. Pantolon iç boyu			
h. Pantolon ağında			
ı. Paça kısmında			
i. Diğer (Belirtiniz).....			

17. Bu sorunuza ürettiğiniz çözümler nelerdir?

- a. Giysimin modeline uygun olarak çabuk yıpranan kısımlara yama yapmak/yaptırmak
- b. Daha dayanıklı kumaşları tercih etmek
- c. Giysi modelini tamamlayıcı seyyar çözümler üretmek (şal, fular, kemer, kolçak vb.)
- d. Giysinin çabuk yıpranan ve sökülen kısımlarındaki dikişleri sağlamlaştırmak
- e. Giyinir ve soyunurken açma ve kapama kısımlarına ilaveten ek çözümler üretmek(ikinci bir fermuar takımı vb.)
- f. Giysiye uygun olarak cep yerini değiştirmek, ilave cep yaptırmak

18. Giysilerinizde hangi renkleri tercih ediyorsunuz?

TERCİHLER	SEÇENEKLER			
	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Her zaman
a. Sarı				
b. Turuncu				
c. Kırmızı				
d. Mavi				
e. Yeşil				
f. Mor				
g. Lacivert				
h. Kahverengi				
ı. Siyah				
i. Beyaz				
j. Gri				

19. Giysilerinizde tercih ettiğiniz renk uyumu nedir?

- a. Tek renk uyumu   b. Kontrast renk uyumu   c. Üçlü renk uyumu (sarı-kırmızı-mor gibi)
- d. Benzer-komşu renk uyumu (kırmızı-mor, kırmızı-turuncu,yeşil-mavi,yeşil-sarı gibi)
- e. Tonal renk uyumu (tüm renklerin pastel tonları)
- f. Karışık renk uyumu

20. Renk seçiminizi etkileyen sebepler nelerdir?

TERCİHLER	SEÇENEKLER			
	Çok önemli	Önemli	Kısmen önemli	Önemsiz
a. Vücut özelliğimi göz önüne alarak renk seçerim				
b. Moda olan renkleri tercih ederim				
c. Sosyal konumuma ve çalışma ortamına uygun renkleri tercih ederim				
d. Kişiliğime uygun renkleri tercih ederim				
e. Renklerin psikolojik etkisine inanırım tercihlerim buna göre değişir. O gün ki psikolojime uygun renk seçerim				
f. Yaşıma uygun renk seçerim				
g. Giysi renkleri ile ortopedik engelimi gizlemeye çalışırım				
h. Renk uyumuna dikkat etmeden giyinirim				

21. Giysilerinizde tercih ettiğiniz kumaş türü nedir?

- a. Dokuma kumaşlar   b. Örme kumaşlar (Triko)
- c. Likralı (elastan) kumaşlar   d. Belirli bir kumaş tercihim yok

22. Modayı nerelerden takip ediyorsunuz?

TERCİHLER	SEÇENEKLER		
	Evet	Hayır	Bazen
a. Moda dergileri			
b. Moda gösterileri-defileler			
c. Reklamlar (Televizyon, radyo, internet) ve reklam panoları			
d. Mağaza katalogları			
e. Vitrinler			
f. Referans grupları (aile, arkadaşlar, işyeri çevresi, sanatçılar, sporcular, müzik grupları vb.)			
g. Modayı takip etmiyorum			
h. Hepsi			

23. Giysilerinizi satın aldığınız kanallar nelerdir?

TERCİHLER	SEÇENEKLER		
	Evet	Hayır	Bazen
a. Çeşitli markaları bir arada satan mağazalar			
b. Marka mağazaları			
c. Alışveriş merkezleri			
d. Giysi katalogları			
e. İnternet			
f. Semt pazarları			
g. Kendim veya bir yakınım dikiyor / diktiriyorum			

24. Tercih ettiğiniz giyim markalarını seçim nedeniniz nedir?

TERCİHLER	SEÇENEKLER		
	Evet	Hayır	Kısmen
a. Bedensel engelime daha uygun bulduğum için			
b. Kişisel beğenime ve statüme uygun olması			
c. Fonksiyonel olduğu için			
d. Üst beden ölçülerime uygun modelleri bulabilmem			
e. Alt beden ölçülerime uygun modelleri bulabilmem			
f. Giyinme kolaylığı sağlaması			
g. Tasarımları giyim tarzıma uygun olduğu için			
h. Kendinizi ifade etme tarzınıza uygunluk			

ÖZGEÇMİŞ

Ad, Soyad: Nurcan KUTLU

Doğum yeri ve yılı: Erzurum / 1972

Yabancı Dil: İngilizce

Eğitim:

Yüksek Lisans: 2001, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giyim Endüstrisi ve Giyim sanatları Anabilim Dalı

Lisans :1997, Gazi Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Giyim Endüstrisi ve Giyim Sanatları Eğitimi

Lise :1988, Erzurum Kız Meslek Lisesi

İş tecrübesi :1997-2002Pamukkale Üniversitesi Denizli Meslek Yüksek Okulu/Öğr.Gör.

2002-2012Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi/Arş.Gör.

Yayımlar:

Şener, H.F., N.Kutlu., “Küçük ve Orta Ölçekli Hazır Giyim İşletmelerinde Tasarım Süreci,” Konfeksiyon & Teknik, 2003.

Meydan C., N.Kutlu., “Tekstil ve Moda Tasarımında Grup Yaratıcı Eylem Yöntemi Olarak Sinektik” İMECE 2009, Uluslar arası Katılımlı Güzel Sanatlar ve Tasarım Sempozyumu, 18-24 Ekim Eskişehir, 2009.

Göksel, N., N.Kutlu., “Geleceğin Giysilerinde Teknoloji ve Tasarım İlişkisi”, İMECE 2009, Uluslar arası Katılımlı Güzel Sanatlar ve Tasarım Sempozyumu, 18-24 Ekim Eskişehir, 2009.

Göksel, N., N.Kutlu., “ Gelenekten Geleceğe Türk Giysi Kültüründe Süsleme Unsurları,” Uluslararası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu, 430-438, Cilt 2, İzmir, 2007.

Göksel, N., N.Kutlu., “Yaratıcılığını Ürüne Dönüştürme Sürecinde Moda Tasarımcısının Duygusal Zekâsını Kullanabilme Boyutu”, Ege Üniversitesi, İletişim fakültesi, I. Uluslar arası Duygusal Zekâ ve İletişim Sempozyumu, İzmir, 2007.

Akaydın, M., N.Kutlu., “Yaşlıların Hazır Giyime Yönelik Sorunları Üzerine Bir Araştırma,”1.Ulusal Yaşlılık Kongresi, 230-45, Ankara, 2001.

Kutlu N., D. Baran“Heykel ve Lif Sanatı Birlikteliğine Deneysel Bir Bakış”, İMECE 2009, Uluslar arası Katılımlı Güzel Sanatlar ve Tasarım Sempozyumu, 18-24 Ekim Eskişehir, 2009.